

Holy Bible

Aionian Edition®

Meenka Joon
Jumjum Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ®

Meerjka Joorg
Jumjum Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/5/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Pioneer Bible Translators, 2023

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Jumjum at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Jumjum at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

İijjin 11

NEW TESTAMENT

Matta 55

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

Aḡ mǎnbaan ḡuuli woo Jooy nǎntǎ garrǎ jǐ yaana battǎ me ogo Adan ye, aḡ malanḡji teyken yaaka battǎ me ogo korbiim ye, tuci Jooy cǎyok Adan kǎ ḡomuk, aḡ gaadal wiḡe wiirde i lemme kǎl kǎ maaḡ tiicǐ pǎy yen jaan cǎwdǎ.

ḡijjin 3:24

Iijin

1 Wääna Joong iijenee kä nanjā pollonj ke nommañ
ye, **2** nantā ladanj anj batta cāygene biilke, anj
miillā kul piik agee kä äaton wic, anj Wääktānj Joong
ken laay piik witin. **3** Anj Joong jaajjin ogo, “Dalā bownu
wääti!” Anj bownu wäättā. **4** Anj Joong bownu yoorre
neranj, anj Joong bownu kiimme gitī ke miillā. **5** Anj Joong
bownu äkkene ogo, “Änj jiñe.” Anj miillā äkkene ogo,
“Wiirīn jiñe.” Anj biigin ti ðakkā anj tinñāñānā äätin anj
a niinnā kä keelok. **6** Anj Joong jaajjin ogo, “Dalā kewnā
wääti teejjuk piitti, anj wääti a waan piik ke piik.” **7** Anj
Joong nanjā kewnā, anj piik yek mā iñinā ke piik yek
mä ñaalongju kiimme gitī. Anj wäättā. **8** Anj kewnā mā
ñaalongju äkki Joong ogo pollonj. Anj biigin ti ðakkā anj
tinñāñānā äätin anj a niinnā kä yew. **9** Anj Joong jaajjin
ogo, “Piik yaaka iñi pollonj hoy ye, yoken ðuljī nantā
keellä, anj nantā iwōn üuko woo.” Anj wäättā. **10** Anj
Joong nantā iwōn äkkene ogo nommañ, anj nantā'a piik
yoken agene kä ðulgin ye, äkkene ogo wiykä mäyken.
Anj yoori Joong anjan neranj. **11** Anj Joong jaajjin ogo,
“Dalā wakkā garkā yül nommañ wic, anj gidok ðulgen
anj äcā käwkā, anj jengā gidok ðulgen anj äcā käwkā
daa kä biilken.” Anj wäättā. **12** Anj nommañ wiñe yüllü
kä wakkā garkā anj gidok ðulgen anj äcā käwkā, anj
jengā gidok ðulgen ke käwken daa kä biilken. Anj yoori
Joong anjan neranj. **13** Anj biigin ti ðakkā anj tinñāñānā
äätin anj a niinnā kä ðäk. **14** Anj Joong jaajjin ogo, “Dalā
wakkā bowku wääti ñaalok pollonj jī kipī gitī änj jiñe
ke wiirīn jiñe anj nüüti waadgā ke niinnā ke yuungu.
15 Anj dalā waak bowku wääti ñaalok pollonj jī anj
ðiikidi iñi nommañ wic.” Anj wäättā. **16** Anj Joong nanjā
waak yaaka yāwanj ðiikidi iñi ye, kä yewwe. Bownu
yaana tālanj ye, ken tiici änj jiñe, anj bownu yaana
ðeedanj ye, ken tiici wiirīn jiñe. Anj cāanna Joong kirkā
nanjē. **17** Anj iken ðooci Joong ñaalok pollonj jī ðiikidi
iñi nommañ wic, **18** anj tiici änj jiñe ke wiirīn jiñe, anj
kipī gitī bownu ke miillā. Anj yoori Joong anjan neranj.
19 Anj biigin ti ðakkā anj tinñāñānā äätin anj a niinnā
kä ñan. **20** Anj Joong jaajjin ogo, “Dalā piik kümok kä
waak'a a üdin ye, anj dalā ðiirgā päyok nommañ wic
ke ñaalok pollonj jī.” **21** Anj Joong nanjā wakkā piik
gitken mäyken yaaka ðonganj ye, anj waak'a a üdin
layok ye, yaaka küümgenee piik gitken ye, anj cāanna
ðiirgā yaaka päydidi pollonj jī ye. Anj yoori Joong anjan
neranj. **22** Anj güülki Joong anj kiinne ogo, “Giide anj
ðiire anj piik yaaka wiykä mäyken gitī ye küümge. Anj

dalā ðiirgā ðirā nommañ wic.” **23** Anj biigin ti ðakkā
anj tinñāñānā äätin anj a niinnā kä duuc. **24** Anj Joong
jaajjin ogo, “Nommañ äcā woo waak'a a üdin ye, kä
biilken, ðigärgā ke waak'a muulu iñi ye ke wakkā luum
jiñe kä biilken.” Anj wäättā. **25** Anj Joong nanjā wakkā
luum jiñe daa kä biilken, anj ðigärgā daa kä biilken, ke
waak'a muulu iñi ye, muure kä biilken. Anj yoori Joong
anjan neranj. **26** Anj Joong jaajjin ogo, “Mänbaan nanjīn
kä biilko anj äälīnkā, anj dale yak wiykä mäyken gitken,
ke ðiirgā pollonj jiñe, ke ðigärgā, ke waak luum jiñe,
ke waak'a muulu iñi nommañ wic ye, müktü mänbaan
muure.” **27** Anj Joong mänbaan nanjē kä biilke. Kä
biilkā yeeke ike Joong mänbaan nanjē. Nanjē oon ke
iij. **28** Anj güülki Joong anj kiinne ogo, “Giide anj ðiire anj
nommañ wiñe küümge anj tiije. Anj yak wiykä mäyken,
ke ðiirgā pollonj, ke waak'a muulu iñi nommañ wic ye,
muureen müge.” **29** Anj Joong jaajjin ogo, “Ikee iññe
wakkā garkā yaaka gidok ðulgen anj ääciði woo käwkā
nommañ wic ye, anj jengā yaaka gidok ðulgen anj ääciði
woo käwkā ye, muure a wakkā äämkā yeekic. **30** Anj
wakkā luum jiñe yaaka nommañ wic ye, muureen
ke ðiirgā pollonj jiñe ke waak'a layok nommañ wic
cāygene wääktānj ye, iññā wakkā garkā muureen a
waak äämkā.” Anj wäättā. **31** Anj Joong wakkā yaaka
nanjē ye, yoorre muureen neranj kuckon. Anj biigin ti
ðakkā anj tinñāñānā äätin anj a niinnā kä ðüügük.

2 Nanjā pollonj ke nommañ ke waak'a bilteen ye
ðanjā. **2** Anj Joong ðanjā kä nanjā wakkā yeeke
niinnā yaana kä ñaṭikel ye ti, anj yore yīkkene niinnā
yaana kä ñaṭikel ye ti kä nāñjā yaaka nanjē ye
muure. **3** Anj Joong niinnā ñaṭikel güülkene anj nanjē
ladanj, kä yaana yore yīkkeneeda kä ñuugula yen
wakkā muure yaaka nanjē ye. **4** Yaanni a gin'a nanjā
ðonje wääna Piṭo Joong nanjēe kä pollonj ke nommañ
ye. **5** Anj jengā muure mor baati nommañ wic, anj
wakkā garkā batta mor yülü woo, nāñjā Piṭo Joong
batta mor tuucee iñi ñaal nommañ wic ye, kä mänbaan
bāwe yaana piiti nommañ wic ye. **6** Anj ñomuk ku
on piik kääjidi woo nommañ jī mäati nommañ wiñe
muure. **7** Anj Piṭo Joong kuññu nomgu nommañ wic, anj
nanjē a oon, anj kütkene umdin wääktānj üññü. Anj
oon üññü. **8** Anj Piṭo Joong piittā jengā garkā nantā
battā me ogo Adan ñomuk anjñi, anj oon yaana nanjē
ye ðoocce wīca. **9** Anj Piṭo Joong jengā yaaka neranj
me wanjen ti anj neranj ammä ti ye, muure yүүлene
ñaalok nommañ wic, anj jaan yaana me iñde üññü

ye, cääy teejjük nantä garrä, an jaan njjin nerrä ke yin cääna bilti teejjük. 10 An ku on wii kääjidi woo nantä battä me ogo Adan mäati nantä garrä, an küptidi giti wica an wäatcidi äänken kä nan. 11 Yan kalaŋ battä me ogo Pecüün, an ike ken kaajit baan mä Hawela ji muure nant'a cääyge tiilgä ye. 12 An tiilgä yek baan yaanja neraŋ. An jengä pilkä yaaka äacete me woo pandeyni ye, bilti an cääna pämkä yaaka gäldidi neraŋ ye bilti wica. 13 An yäntän wii yan kalaŋ ogo Jeyüün, an a ike ken kaajit baan mä Küüic ji muure. 14 An yäntän wii yaana agene däk ye, battä me ogo Adagiil, an ike ken kaajit Acüür ti kä nomuk. An wii yaana wäatcete kä nan ye, battä me ogo Puraat. 15 An Piŋo Joon oon koowne an doocce Adan nantä garrä ogo nuugelee an tijiŋe. 16 An Piŋo Joon oon iingene an kiinni ogo, "Jengä yaaka nantä garrä ji ye, amä muure, 17 an jaan yen njjin nerrä ke yin nana iki ämjädä, naana iki bi ämjä ye, iki bi tüwü a gütken." 18 An Piŋo Joon jaajjin ogo, "Batta neraŋ oon cäwde pare anan, nängä m'ana ike yüükkütü ti cäwdä ye." 19 An Piŋo Joon kuñnu nommañ an nänŋä wakkä luum jiñe muure ke djiŋgä polloŋ jiñe. An äckene oon ookcedeeda bi äkke ogo, an wakkä yaaka a üdin ye muure yaana bärkanä oon ye, i daa wäati a yäntonde. 20 An digärgä muure bäari oon kä yäntänŋenen, ke djiŋgä polloŋ jiñe ke wakkä luum jiñe muure. An ike kä doŋe batta känon yaana äalene kä ike yüükkütü ti kä cäwdä ye. 21 An Piŋo Joon oon iñne wangin nünkä kä pek, an wäana oodene daa ye, äacin woo njirande yan kalaŋ kä keelok an nantä yeene paatte waŋ. 22 An Piŋo Joon nänŋä iij kä njiran yaana äbe woo oon gunne ti ye, an äckene oon. 23 An oon jaajjin ogo, "Yaanni tiñnaŋ a äwnä yen äwgi an a yänŋä yen yänŋi. An ike bi battä me ogo, 'iij' näänŋa äbene daa me woo 'oon' ti ye." 24 An ina ken oon wäyen ke meen daleeda buwin an yore cooteeda ti iije ti an wäatene agene gaan keellä yaanna. 25 An nomuk ku on oon ke iije muuŋuk yoken ladaŋ, an yoken batta a lodgu.

3 An nomuk ku on wakkä luum jiñe muure yaaka nari Piŋo Joon ye ti, a kaan ken wiñe bitäran meken giti. An iij taañne ogo, "A jiñe Joon ikee kiinne ogo nana ikee ämje jengä ŋulgen yek nantä garrä ji muure?" 2 An iij kaan kiinne ogo, "Jengä ŋulgen yaaka nantä garrä ji ye, ikoon ämon, 3 an Joon ikoon kiinnon ogo jaan yaana teejjük yaanja ŋulge nana amjon an nana tabdoon yok ikoon bi tüwjon." 4 An

iij kiini kaan ogo, "Ikee batta bi tüwe! 5 Njännä Joon äänkalaŋ naana ikee bi ämje ye, wangic bi päti woo an ikee bi wäate bata Joon anan, ikee njije nerrä ke yin." 6 An yoori iij jaan ŋulge neraŋ ammä ti, an neraŋ me wangin ti, an me iñde witin waŋ. An uŋtu ŋuule an amme, an cääna oore äckene an ämjän. 7 An wangin pättä woo an duuggen njji yoken ladaŋ. An jittä jaan beel bata noommu gitke, an ŋuuri an kümji teygen ti. 8 An Piŋo Joon tiinji kä yäawe äätä nantä garrä ji biigin ti anŋi, an oon ke iije Piŋo Joon ŋarki jengä giti nantä garrä ji. 9 An Piŋo Joon oon bärkene an taacce ogo, "Iki wali?" 10 An luukke ogo, "Iki tiinjeneni äätä nantä garrä ji, an ika booñnu, yori ladaŋ an ika ŋarrä." 11 An Piŋo Joon jaajjin ogo, "A nani ken iki kiinne ogo yori ladolat? Iki ämjini jaan yaana kollenii kä ogo nana iki ämje ina?" 12 An oon jaajjin ogo, "Iij yaana äkanaa kä ina ken ika iñña jaan ŋuule an ika ämjänä." 13 An Piŋo Joon iij taañne ogo, "A naka ina nanŋi yaanna?" An iij jaajjin ogo, "Kaan ika amma njingän an ika ämjänä." 14 An Piŋo Joon kaan kiinne ogo, "Kä näänkä yaaka nanŋi ye, iki agä tuumgon, wakkä luum jiñe waadgen ti, ke digärgä ti muure. An iki bi muulu iñi kä jiñu an nomgu ken bi amä yuungu yüükü ti muure. 15 An ika bi duccu yin waadgic ti ikee ke iij, ke kaaynic ti. Ike iki bi jibey wiñu ti, an ike bi kääjä nubdonde ti." 16 An iij kiinne ogo, "An bään pillä yüünü bi nucku ti naana iki laacci ye, an kä pillä iki bi giidä merkä. An iki ŋakä yoku ogo oorü äato ko jiik yüükü, an ike ken bi a mügdo yüünü." 17 An Adam kiinne ogo, "Kä yaana tiinŋii kä jiik iñŋü an ämjini kä jaan yaana kollenii kä ogo nana amje ye, nommañ wiñe a tuumgon kä näänkä yüükü. An iki bi ämä kä pillä nuugulani yüükü ti yuungu muure. 18 An paañ ke küügü bi yülü woo baannü, an iki bi ämä wakkä garkä yiil ji. 19 An kä cannä iki bi ämä wakkä äämkä yüükü, ke dukci iñi nommañ yaana nanŋenii kä ye ti. Iki agä nomgu, an iki bi dukcu nommañ ji." 20 An Adam iije äckene ogo Awwa, näänŋa bi wäatee kä a miy yen me muure ye. 21 An Adam ke iije nanŋi Piŋo Joon buruŋgu yek gaan an iinŋeneeda. 22 An Piŋo Joon jaajjin ogo, "Mänbaan tiñnaŋ inni wäättä bata ikin njäŋ nerrä ke yin yaanni. An tiñnaŋ naca nuŋkodo inte lajjede an uŋit jaan cäwdä ŋulge an üdit ke cüle." 23 An nuuli woo Piŋo Joon nantä garrä ji nant'a battä me ogo Adan ye, ogo ato nommañ yaana nanŋiidako me ye nuugele. 24 An mänbaan nuuli woo Joon nantä garrä ji yaana battä me ogo Adan ye, an

malanji teyken yaaka battä me ogo korbiiim ye, tuci Joorj cäyok Adan kä ñomuk, an gaaḍal wiñe wüirde i lemme käl kä maañ tiici päy yen jaan cäwdä.

4 An wääna Aadam nünnene ke iije Awwa ye, iije laaccä, an giinñä kaygon yeenen battä me ogo Kaayiin. An Awwa wääna giinñee kä ye jaajjin ogo, “Kä yüükkün ti yen Piṭo ika giinñä oon.” **2** An ḡuccin giinñä mäaden an äkki ogo Abiil. An wääna ḍongene ye, Abiil ken wäättä anja kaaydo ḍiik, an Kaayiin ken anja piito. **3** An nüinkä yakkalaṇ ti Kaayiin Piṭo äckene waak'a piinñe ye ti. **4** An daa Abiil äccin ḍiik yeeke ti yaana a kaygon an a caagon ye. An Abiil ke gin'a äcce ye, ḡimḡi Piṭo kä jon ñamme. **5** An ike Kaayiin ke gin'a äcce ye, batta agee kä ḡimḡini. An Kaayiin pennä an ñome ñerre yok kä yaac. **6** An Kaayiin taaji Piṭo ogo, “İki agä penon ina? An ñomü ñerdä ina? **7** An naana iki nänji näñk'a neraṇ ye iki bi ḡimgeni. An iki naana batta nändä näñk'a neraṇ ye, näñk'a yaackä iki bi keeygi äntüke ti, an bi wääti ḍonü ti, an tiijä bonu yokün ḡana bääggädä.” **8** An Kaayiin mäaden Abiil kiinne ogo, “Juwu atı woo yiil ji.” An wääna ḍakkene ti yiil ji ye, i Kaayiin yore yelle an mäaden nänñe ḍok. **9** An Piṭo Kaayiin taaññe ogo, “Määdic Abiil wali?” An luugi Kaayiin ogo, “Kuju. A ika ken tiicä mäado?” **10** An taaji Piṭo ogo, “A ḡaaka ina nänji yaanna? Yimḡä määdic yäawidi iñi ḡommañ wic ika ti. **11** An tiññan iki agä tuumgon an iki agä ñooṭon woo ḡommañ yaana poṇe kupkene an ḡimmün kä yimḡä määdic iñtü ti ye. **12** İki batta bi iñgi ḡommañ käwkä ḡerkä naana puuyu ye, an iki bi laayä kamat nänṭä yüünü bi baati ḡommañ wic.” **13** An Kaayiin Piṭo kiinne ogo, “Jooñnu yeeni tālaṇ batta liildä kä waaññä. **14** Tiññan ika ñooṭṭaa woo ḡommañ wic an ñomü ṭukki woo ika ti, an wäättana ika laayä i nänṭä yeeni baati ḡommañ wic, an m'ana ika bi kaña ye, ika bi näga ḍok!” **15** An kiini Piṭo ogo, “Ba'ay batta anjan! Naana m'ana iki nägey ḍok ye, bi wanä äññke kä ḡaṭükel bata yaana nänñey kä ḍok ye.” An Piṭo Kaayiin nänñene gin'a ḡicte daa kä me ye, nuñko ḡana näkte daa ḍok m'ana ike kañga ye. **16** An Kaayiin anḡin yore Piṭo ñome ti, an attä cääjjin ḡommañ mä Nuut ti, Adan ti kä ñomuk. **17** An Kaayiin nüñgin ke iije an laaccä an gittä minneni oone battä me ogo Anook. An battä baan an äkkene ogo Anook kä yänṭañ minneni yeene. **18** An Anook gittä Iraat, an Iraat gittä Maaweel, an Maaweel gittä Matüceel, an Matüceel

gittä Lamak. **19** An Lamak ḍiññä määngä kä yewwe, yanḡalaṇ battä me ogo Aada an yanḡalaṇ ogo Cilla. **20** An Aada gittä Yabal, an ike ken a wäy yen m'aka cäyok kä keeñni an kääji ḍiik ye. **21** An mäaden battä me ogo Yübal, a m'ana iijjin ti keemmä gerger ke küünñü killiñ ye. **22** An Cilla gittä minneni oone battä me ogo Tubalkaayiin, an a ike ken yaacänä yok kä ḡoñnu kaykä yek bilkä muure. Tubalkaayiin käwen battä me ogo Naama. **23** An Lamak määngä yeeke kiinne ogo, “Aada ke Cilla tiije, ikee määngä Lamak jiik yeeki tiije. M'ana ika iñña yok kuuy ye nänñä ḍok, a durñu yaana ika ickana ye. **24** An naana m'ana näkkä Kaayiin ye wangä me äññke kä ḡaṭükel, an m'ana bi näki Lamak ye, bi wangä me äññke caykä kä ḡaṭükel witken kä ḡaṭükel.” **25** An Aadam ḡuca nüñgin ke iije, an gittä minneni oone. An äkki meen ogo Ceet an jaajjin ogo, “Joorj ika iñña minneni rätkana kä nänṭä Abiil yaana nägi ḍuuggin Kaayiin ye.” **26** An wääna Ceet tällee kä ye gittä minneni an äkkene ogo İnooc. An yuungu yaakca ti mäbaan wäättana jujjin kä maanñä yänṭañ Piṭo.

5 A perrä yen kaaynä Aadam ikki. Wääna Joorj nänñee kä mänbaan ye, nänñe kä biilkä yeeke ike. **2** Nänñe oon ke iij an ḡüülkene, an wääna nänñeeda kä ye, äkkene ogo mänbaan. **3** An wääna Aadam cääynee yuungu kä 130 ye, gittä minneni äälene kä beel bata ike, an äkkene ogo Ceet. **4** An wääna Ceet giidene daa me ye, Aadam cääynä yuungu 800, an gittä merkä oogen ke tüürin yakkalaṇ. **5** An Aadam yuunge muure yaaka cääynee kä ḡommañ wic ye, a 930 an tüwnü. **6** An wääna Ceet cääynee yuungu kä 105 ye, gittä İnooc. **7** An wääna İnooc giidene daa me ye, Ceet cääynä yuungu 807, an gittä merkä oogen ke tüürin yakkalaṇ. **8** An Ceet yuunge muure yaaka cääynee kä ḡommañ wic ye, a 912 an tüwnü. **9** An wääna İnooc cääynee yuungu kä 90 ye, gittä Kinaan. **10** An wääna Kinaan giidene daa me ye, İnooc cääynä yuungu 815, an gittä merkä oogen ke tüürin yakkalaṇ. **11** An İnooc yuunge muure yaaka cääynee kä ḡommañ wic ye, a 905 an tüwnü. **12** An wääna Kinaan cääynee yuungu 70 ye, gittä Maalla. **13** An wääna Maalla giidene daa me ye, Kinaan cääynä yuungu 840, an gittä merkä oogen ke tüürin yakkalaṇ. **14** An Kinaan yuunge muure yaaka cääynee kä ḡommañ wic ye, a 910 an tüwnü. **15** An wääna Maalla cääynee yuungu 65 ye, gittä Yaarit. **16** An wääna Yaarit giidene daa me ye, Maalla cääynä

yuungu 830, an gittä merkä oogen ke tiirîn yakkalañ. 17 An Maalla yuunge muure yaaka cääynee kä ñommañ wic ye, a 895 an tüwnü. 18 An wääna Yaarit cääynee yuungu 162 ye, gittä İdrîic. 19 An wääna İdrîic giidene daa me ye, Yaarit cääynä yuungu 800, an gittä merkä oogen ke tiirîn yakkalañ. 20 An Yaarit yuunge muure yaaka cääynee kä ñommañ wic ye, a 962 an tüwnü. 21 An wääna İdrîic cääynee yuungu 65 ye, gittä minneni oone battä me ogo Matüceela. 22 An wääna Matüceela giidene daa me ye, İdrîic baaddin päy Joon yuungu 300, an gittä merkä oogen ke tiirîn yakkalañ. 23 An İdrîic yuunge muure yaaka cääynee kä ñommañ wic ye, a 365. 24 An İdrîic baaddin päy Joon, an wiiccä iñi kä yaana koowene daa Joon ye. 25 An wääna Matüceela cääynee yuungu 187 ye, gittä Lamak. 26 An wääna Lamak giidene daa me ye, Matüceela cääynä yuungu 782, an gittä merkä oogen ke tiirîn yakkalañ. 27 An Matüceela yuunge muure yaaka cääynee kä ñommañ wic ye, a 969 an tüwnü. 28 An wääna Lamak cääynee yuungu 182 ye, gittä minneni oone. 29 An äkkene ogo Noo. An ike jaajin ogo, “Yaanni İkiin bi iñin yïktäñ kä bääñ yen ñuugulani yek İnko, ñommañ yaana tuumi Piṭo yaanni ye ti.” 30 An Lamak wääna Noo giidene daa me ye, Lamak cääynä yuungu 595, an gittä merkä oogen ke tiirîn yakkalañ. 31 An Lamak yuunge muure yaaka cääynee kä ñommañ wic ye, a 777 an tüwnü. 32 An wääna Noo yuunge anñene 500 ye, gittä Caam ke Haam ke Yaapic.

6 An wääna me jujjene kä ñiirin ñommañ wic, an gittene kä ṭulgu ye, 2 malaññi Joon ṭulgu mäbaan yoori ɣerañ, an iken wakkä yaaka daa reeni ye an ḍeyi. 3 An Piṭo jaajin ogo, “Wääktäñ yeeni batta bi cääy mänbaan ti ke on bata yuungu yaakca ti, ike a mänbaan yaana tüwīt ye, an yuungu yeeke batta bi käälcī woo 120.” 4 Nīīnkä yaakca ti ñommañ wic ook yakkalañ ḍongañ an teyañ, nääñka malaññi Joon ḍiññene ṭulgu mäbaan an gittene merkä ye. An a iken ken a mā teykä ñomuk ku on yaaka yäntängenen pakä me ye. 5 An Piṭo yiñ mänbaan yoorre ḍiirin ñommañ wic, an yoorre jiik'a nañtä juuggen ti ye, a yaacken muure kamat. 6 An Piṭo jone lüüjñin kä yaana naññee kä mänbaan ñommañ wic ye, an ike nüüjñin jone ti. 7 An Piṭo jaajin ogo, “Mänbaan yaana naññä ñommañ wic ye, üülü wic, mänbaan ke ḍigärgä ke waak'a layok ye, ke ḍiirgä pollon jiñe, ika joni nüüjñin kä yaana naññä daa kä ye.” 8 An a Noo ken kääññä ɣerrä Piṭo ti. 9 Wakkä yaaka naññä ḍuuggen yuungu Noo ti ke mā

yeeke ye. Ñomuk ku on kilkä Noonu ti, a Noo ken a men wotconḍe an ken ḍoñe ladañ me giti. An Noo ken baadit päy Joon. 10 An Noo gittä merkä kä ḍäk. Yäntängenen ogo Caam, an Haam, an Yaapic. 11 An ñommañ yaaññä Joon ñome ti, an ñommañ küümmü kä nääñkä yaackä. 12 An ñommañ wiñe yoori Joon yaaññä, nääñka mäbaan muure nääñken yejgene ye. 13 An Noo kiini Joon ogo, “Nīīnkä mäbaan tiññan ḍiüññin ñomi ti, nääñka ñommañ wiñe küümgene daa kä nääñken yaacken ye. An ika ṭäkä iken cüccüdü woo ke ñommañ. 14 An nañä kuun yen jaan yaana battä me ogo japar ye. An kuun nañgä ji äärgä, an paadä jok kä ḍuñṭu tooli külok ke ɣañe ti nuñko piik ɣana kaaccete ti kuun ji. 15 An nañä anñi bāyṭe päyā kä men buñe 130, an gäpte men buñe 25, an külte 15. 16 An kuun nañgä wiñe an kääḷ ṭuule wääktäñ ḍoocci waan wiñe ke teye a men buñe ṭonṭolle. An kuun tüke nañjä kä gunne ti, an kuun jiñe kiibä giti, iñi ke ṭeejjük ke ñaalok. 17 “An ika ina tuucudu tääl piik ñommañ wic, ika cüccüdü woo wakkä yaaka cääygene kä wääktäñ yoken ti ye, pollon ɣoy. Waak'a ñommañ wic ye, muure tüw. 18 An ika bi ḍuccu jiik ḍoocin ke İki. An İki kaacci kuun ji ikee ke merkä yüükü ke iññü an määngä merkä yüükü. 19 An wakkä yaaka a üḍin ye ti muure, İki äccä kuun ji kä yew yewni oon ke iññ ḍalä üt ke İki. 20 Ḍiirgä ti daa kä biilken, an ḍigärgä ti daa kä biilken, an wakkä yaaka layok ñommañ wic muure ye, daa kä biilken iken bi ätä İki ti kä yew yewni kaaci kuun ji üde kä. 21 An kuju wakkä äämkä ti, an ḍülü yokin İki ti, wääti a wakkä äämkä yüükü ke iken.” 22 An Noo nääñkä yaaka iingene daa Joon ye, naññe muure a gitken.

7 An Piṭo Noo kiinne ogo, “Kaace ke mā äñ yüükü kuun ji. Yoorru a İki parü ken woduwoṭ merkä kil yaakki ti. 2 An kuju ḍigärgä ti oogen kä ṇaṭükel, an määngen ti kä ṇaṭükel yaaka ladañ ye ti, an ḍigärgä yaaka batta ladañ ye ti, kuju kä yew yewni oon ke iññ. 3 An ke ḍiirgä ti kuju oogen kä ṇaṭükel an määngen kä ṇaṭükel, nuñko kaaynen cääyene kä ñommañ wic muure. 4 An nīīnkä kä ṇaṭükel ika bi tuucu ñaal ñommañ wic an nääkä nīīnkä caykä kä ɣan wırdıññi gitken ke äñkä gitken. An waak'a ääynä ñommañ wic ye, bi cücü woo muure.” 5 An Noo nääñkä yaaka iingene daa kä Piṭo ye, naññe muure. 6 An wääna piik yiingene kä tääl ñommañ wic ye, Noo yuunge kä 600. 7 An Noo kaaccä kuun ji ke iññe ke merkä yeeke

ke määngä merkä yeeke, üdene kä piik tääl. **8** Aṅ ḍigärgä yaaka ladaṅ ye, ke yaaka batta ladaṅ ye, ke ḍiirgä ke wakkä yaaka layok ḡommañ wic ye muure, **9** waak'a kaaccä kuun jī ke Noo ye, kä yew yewni, oon ke iij, bata yaana Noo kiinene daa kä Jooṅ ye. **10** Aṅ wääna niinkä kä ṇaṭikel ḍakkene ye, piik tääl üükin woo ḡommañ wic. **11** Aṅ wääna Noo yuunge wäättene kä 600 ye, paan yew ti, niinkä caay witken kä ṇaṭikel ti, piik waṅgen piüürin woo iñi ḡommañ jī, aṅ cääna ñaal puukin iñi ñaalok pollon jī. **12** Aṅ ñaal puukin iñi ḡommañ wic niinkä caykä kä ṇan wırdinnı gıtken ke aṅkä gıtken. **13** Aṅ niinnä yaanja ti ken kaaccene Noo kuun jī, ike ke iije ke merkä yeeke Caam ke Haam ke Yaapic ke määngä yeeken. **14** Iken ke waak luum jiñe daa kä biilken ke ḍigärgä muure ke waak'a muulu iñi ḡommañ wic ye, ke ḍiirgä yaaka päydidı ye muure daa kä biilken. **15** Aṅ wakkä yaaka cääygene kä yoken aṅ wääki a üdin ye, muure äätin kaaccä kuun jī kä yew yewni ke Noo. **16** Aṅ bata yaana Jooṅ Noo iingenee da kä ye, waak äcce kuun jī oogen ke määngen. Aṅ Noo üüljı tüggın Piṭo kuun jī. **17** Aṅ tääl yiijin niinkä caykä kä ṇan ḡommañ wic, aṅ piik üüttin kä ḍiirin. Aṅ kuun ääri ñaalok piik ḡommañ wic. **18** Aṅ piik üüttin kä ḍiirin ḡommañ wic, aṅ kuun wäättan taamit ñaalok piik witin. **19** Aṅ piik ḍiirin kä yaac ḡommañ wic, aṅ pämkä mäyken muure yaaka pollon ḡoy ye, äätte witin. **20** Aṅ piik yoken küülü ñaalok, aṅ pämkä äädi witin iñi men buje kä ṇaṭikel. **21** Aṅ waak'a layok ḡommañ wic a üdin ye tüwgın muure, ḍiirgä ke ḍigärgä ke wakkä luum jiñe ke waak'a muulu iñi ye, ke mäbaan muure. **22** Wakkä yaaka cäyok ḡommañ iwon wic wääki a üdin ye, tüwgın muure. **23** Aṅ wakkä yaaka cäyok ḡommañ wic a üdin ye, mäbaan ke ḍigärgä ke waak luum jiñe ke ḍiirgä pollon jiñe cücce woo Piṭo muure. Aṅ buccin a Noonu ke waak'a kaaccene kuun jī ye pääken. **24** Aṅ piik ḡommañ miṭṭe wic niinkä kä 150.

8 Aṅ Jooṅ Noo batta agee kä wiirgon ke wakkä luum jiñe, ke ḍigärgä muure yaaka ke ike kuun jī ye, aṅ tuccin jommu ḡommañ wic aṅ piik wüükin iñi. **2** Aṅ piik waṅgen yaaka yiijete ye, yoken üüljı ke kälkä pollon jiñe cääna, aṅ ñaal yore yuutkene kä māṇṇa pollon jī. **3** Aṅ piik ḍuukin iñi kä ḍeewarj kä ḍeewarj ḡommañ wic niinkä 150 ti. **4** Aṅ paan ṇaṭikel ti, niinnä caay witken kä ṇaṭikel ti, kuun cääjin waadgä pämkä yaaka battä me ogo Araraat ye witin. **5** Aṅ piik iñjidi kä wüükin iñi aṇṇa paan caay ti, aṅ niinnä

iñjin ti yen paan caay pämkä witken üükin woo. **6** Aṅ wääna niinkä caykä kä ṇan ḍakkene ye, Noo kääł ṭuule yaana naṇṇe kuun gunne ti ye, kupkene. **7** Aṅ tuccin gaaggaak. Aṅ kaaccä woo aṅ päydin ke piik iwene ḡommañ wic. **8** Aṅ tuccin gülküte ogo ato piik ookce naana ḍewcono iñi ḡommañ wic ye. **9** Aṅ gülküte batta a kañon nant'a koojee iñi ye, aṅ ḍukcin Noo ti kuun jī, nääṅka ḡommañ wiñe muure mor agee kä küümon kä piik ye. Aṅ läjgi Noo iñte aṅ münṇe aṅ ḍuukke ike ti kuun jī. **10** Aṅ kiiññä ṇuca niinkä kä ṇaṭikel, aṅ gülküte ḡocce tucce woo. **11** Aṅ gülküte ḍuukin ike ti biigin ti aṇṇi, i ädit jaan yaana battä me ogo jeytüün ye gitke garrä tüke ti, aṅ ḡiji Noo piik ḍewcin iñi ḡommañ wic. **12** Aṅ kiiññä niinkä kä ṇaṭikel yakkalaṅ ṇuca aṅ gülküte tucce, aṅ gülküte batta a ḍüükidini ṇajäk ike ti. **13** Aṅ wääna Noo yuunge wäättene kä 601 ye, iñjin ti niinnä yen yun kicconde ti, piik iwnä ḡommañ wic. Aṅ Noo kuun wiñe kuppe woo aṅ däämjın aṅ ḡommañ wiñe yooṭṭe a iwon. **14** Aṅ paan yew ti, niinnä caykä kä yew witken kä ṇaṭikel ti, ḡommañ wiñe iwnä muure. **15** Aṅ Jooṅ Noo kiinne ogo, **16** “Kääjä woo kuun jī ikee ke iñjı ke merkä yüükü ke määngä yeeken. **17** Ke wakkä muure yaaka ke iki a üdin ye, ḍiirgä ke ḍigärgä, ke wakkä luum jiñe äbä woo. Aṅ dalä gidok ḡommañ wic aṅ pır aṅ ḍirä.” **18** Aṅ Noo kääjin woo kuun jī ke merkä yeeke ke iije ke määngä merkä yeeke. **19** Ke wakkä luum jiñe ke ḍigärgä ke wakkä yaaka muulu iñi ḡommañ wic ye, ke ḍiirgä muure, kääjin woo kuun jī daa kä biilken. **20** Aṅ Piṭo bätki Noo tambal aṅ kuññu ḍigärgä ti ke ḍiirgä ti muure yaaka ladaṅ a waak iñlä wäämmä yok ye ti. **21** Aṅ Piṭo ṇääccä pin yaana ḡimgede ye, aṅ jaajjin jone ti ogo, “ḡommañ wiñe batta ṇuca bi tuumu kä nääṅkä mänbaan, aṅ ike a nääṅkä yaackä ken ḍooje jone ti kä ḍine tinä, aṅ wakkä yaaka a üdin ye, batta ṇuca bi näga ḍugin bata wääna nāṇṇä daa kä ḍugin ye. **22** Aṅ naana mor ḡommañ bilti ye, i piññä ke errä, aṅ lüüye ke carrä, aṅ yiiwuk ke yiluk, aṅ aṅ jiñe ke wiirin jiñe, batta bi yüüti iñi.”

9 Aṅ Noo ḡüülki Jooṅ ke merkä yeeke aṅ kiinne ogo, “Giide aṅ ḍiire aṅ ḡommañ wiñe küümge. **2** Aṅ ikee bi booce kä wakkä luum jiñe yaaka ḡommañ wic ye, ke ḍiirgä pollon jiñe, ke waak'a layok ḡommañ wic ye muure, ke yak wii jiñe. Yaakki muure bi daläbu cäyok inkic ti. **3** Waak'a layok a üdin ḡommañ wic muure ye, a wakkä äämkä yeekic bata wakkä garkä yek piitin.

Waak muure iññe kä. 4 Añ gin'a yimge batta a püürini woo ye üññü a yimgä giti, yañjonde nana ame. 5 "Añ mänbaan yaana bi näki menen ye, bi jooju. Añ gin luum jiñe naana näki mänbaan ye, bi tüw cääna. Añ yaana näki men ye, daa bi tüw. 6 Añ yaana näki men ye, daa bi näkä me ðok, nääñka Joorj mänbaan nanneeda kä biilke ye. 7 Giide, añ püre añ ðiire, añ ñommañ wiñe küümge." 8 Añ Noo kiini Joorj ke merkä yeeke ogo, 9 "Tiññañ ika ðuccudu jiik ðoocin yeeki ke ikee añ ke kaaynä yeekic yaaka ñätkeic ti ye, 10 ke waak nanjin yaaka a üñin kuun ji ke ikee ye muure, ðiirgä ke ðigärgä ke waak luum jiñe yaaka layok ñommañ wic ye muure. 11 Ika bi ðuccu jiik ðoocin yeeki ke ikee, añ baati ñuca wakkä üñin ti muure yaaka bi tüw kä piik tääl ye. Añ baati ñuca tääl mooye yaana bi cüüti giti ñommañ wiñe ye." 12 Añ Joorj jaajjin ogo, "Gin yaanni ika päjgada ñjingin gin'a nüütü jiik ðoocin waan yeeni ti ke ikee ye, ke waak'a a nanjin a üñin ye muure, ke merkä yeekic ti ke cüle. 13 Rüñit a gin'a ðooccu ñaalok curungu giti ye, añ bi wääti a gin'a nüütü jiik ðoocin waan yeeni ti ke ñommañ ye. 14 Añ naana ika ääcä polku ñaalok polloñ ji ye, i rüñit ükü woo polku giti. 15 Añ jiik ðoocin yeeki ke ikee ke waak'a a üñin ye muure bi payä. Añ baati tääl mooye yaana bi ätä nääkä waak'a a üñin ye muure. 16 Añ naana rüñit ükü woo curungu giti añ yooñu ye, jiik ðoocin yeeki ke waak'a a üñin ñommañ wic muure ye bi payä. 17 Añ Noo kiini Joorj ogo, "A rüñit ken ðooccu a paydin jiik ðoocin yeeki ke waak'a a üñin ñommañ wic ye muure." 18 Añ merkä Noo yaaka kääjenee woo kuun ji ye, a Caam ke Haam ke Yaapic. Añ Haam a Kanaan wäyen. 19 M'aka ikki ðiirin piirtin ñommañ wic yaakki, käjä woo merkä Noo yaaka kä ðäk ye ti. 20 Añ wääna tääl baakkenee kä ye, Noo jujjin kä puuynu yiil, añ piittä jaan muulu beel bata lüütkon, añ ðulge nanjä me a määk. 21 Äñjkalaj Noo mättä määk yaaka ñunje ye, añ ike nägi añ oodi keeñ yeene ji yore kä el. 22 Añ Haam Kanaan wäyen, wäyen yoorre nün yore kä lat, añ ðukcin üñtük mädden yaaka kä yewwe ye nüütken. 23 Añ Caam ke Yaapic kuññu burñu, añ pedi giti ke ðääge ñaalok büyken ti, añ wütti ti wäyen ti kä ñätken, añ wäyen kümü yok. I wangen agene kä ðukin woo batta ðäki wäyen yoottu i yore elaj. 24 Añ wääna Noo määk pättee woo wiñe ti ye, nääñk'a nanjene daa minneni yeene ðeerconde ye ñiññe. 25 Añ jaajjin ogo, "Kanaan bi a tuumgon! Añ ike bi wääti a kiingon yen kiinkä mädden." 26 Añ Noo

jaajjin ñuca ogo, "Ñüülkin ati Piñto Joorj yen Caam til! Añ Kanaan wääti a kiingon yeene. 27 Dalä baan Yaapic gääpänä woo Joorj, añ cääjji keeññi yek Caam giti, añ Kanaan wääti a kiingon yeene." 28 Añ wääna piik tääl baawkene ye, Noo cääynä yuungu 350. 29 Añ Noo cääynä yuunge muure 950, añ wäättana tüwnü.

10 Añ a kaaynä yek merkä Noo ikki, Caam ke Haam ke Yaapic. Añ iken gittä merkä kä ðiräk wääna tääl baawkenee kä ye. 2 Añ merkä Yaapic a Jomar ke Maajüüic ke Maday ke Yawaan ke Tabil ke Maacik ke Tiraac. 3 Añ merkä Jomar a Ackanaac ke Riipeec ke Tojarma. 4 Añ merkä Yawaan a Alicä ke Tarcüic añ mä Kaat ke mä Rudaan. 5 Añ a kaaynä me yaakca ken ika piirtin giti, añ cääjjin wiykä mäyken ðugin yaakka. Añ kiiptin giti kä bänkä yeeken ke äärgä yeeken tüggen, ke ðon yeeken añ wäättana kun yanjalaj daa kä lemmä yeenen. 6 Añ merkä Haam a Küüic ke Macir ke Püüt ke Kanaan. 7 Añ merkä Küüic a Ceba ke Hawela ke Capta ke Raama ke Capteka. Añ merkä Raama a Cüba ke Diidaan. 8 Añ Küüic gittä Nimuraat, añ a m'ana iñjin kä teynä ñommañ wic ye. 9 Añ ike a kiño teyconde Piñto ñome ti, añ a yaana jaayge kä me ogo, "Beelje bata kiño Nimuraat kä teynä Piñto ñome ti." 10 Añ yätkitün yeene iñjin ti kä bänkä yek mä Baabil ke Aaraak ke Akaat ke Kolina ñommañ mä Cinnaar ti. 11 Añ ike yätkitün yeene gääppe woo añ wükcin ñommañ mä Acüür ti, añ a nant'a bättee kä bänkä battä me ogo Nünawa ke Rabuut Eer ke Kaala 12 ke Recen ye. Añ Recen a baan mooye yaana yawañ cääy waan mä Nünawa ke Kaala ye. 13 Añ Macir a wäy yen mä Lüüt ke mä Anaam ke mä Leheep ke mä Naptüü 14 ke mä Patarooc ke mä Kaptoor ke mä Kacaloo, yaaka gittä mä Palactiün ye. 15 Añ Kanaan kaygon yeene yaana giññe ye, battä me ogo Cidoon, añ ñuca giññä mä Haat 16 ke mä Yaabüüic ke mä Amoor ke mä Jarjiic 17 ke mä Haaw ke mä Iraka ke mä Ciin 18 ke mä Arwaat ke mä Jamaar ke mä Hamaat. Añ wäättana äärgä tüggen yek mä Kanaan piirtin. 19 Añ kewnä yen mä Kanaan juwu Cidoon añ ðakcidi ke Jaraar ke Gajja, añ kä baan mä Caduum ke Amuura ke Adama ke Jobiim ke Leeca ti. 20 Añ a kaaynä Haam ikki ke äärgä yeeken tüggen ke lemmä yeenen ke bänkä yeeken ke ðon yeeken. 21 Añ Caam cääna gittä merkä añ ike a Yaapic määden mooye, añ a wäy yen kaaynä Aabir muure. 22 Añ merkä Caam a Ilaam ke Acüür ke Arpiceet ke Lüüt ke Araam. 23 Añ merkä Araam a

Üüc ke Üül ke Jaacir ke Maacik. **24** Aņ Arpiceet gittä Caale aņ Caale gittä Aabir. **25** Aņ Aabir gittä merkä kä yewwe. Aņ yaņkalaņ äkki me ogo Paalic, näaņka ęommaņ kiibene daa kä me ğiti nüinka yaaka ğiidene daa me ye ti. Aņ määden battä me ogo Yaktaan. **26** Aņ Yaktaan gittä Almodaat ke Caalip ke Ajaramuut ke Yaare **27** ke Adüraam ke Üjaal ke Dikila **28** ke Übaal ke Abimayaal ke Cüba **29** ke Opeer ke Hawela ke Yübaap. Iken yaakki muure a merkä Yaktaan. **30** Aņ iken cäyok nant'a battä me ogo Miica ye, atı ke Caapir päam mä nomuņęu ti. **31** Aņ a kaaynä Caam ikki ke äärgä yeeken tüggen ke lemmä yeenen ke bänkä yeeken ke ęoņ yeeken. **32** Aņ a äärgä tüggen yek Noo ikki ke merkä yeeken ke kaaynen, aņ iken ti ęoņ piirtin ęommaņ wic wäana tääl baawkenee kä ye.

11 Aņ nomuk kä on me muure ęommaņ wic lemmä yeenen a keelok, aņ a ğiik keelkä ken jaayęä. **2** Aņ wäana baņęene kä nomuk ye, kääñä nantä dääņgon ğäapconde baan yaana battä me ogo Cınnaar ye ği, aņ iken cääğjin iñi wica. **3** Aņ iken luuğjin päaken ogo, “Bätin düüca aņ peelin tey.” Aņ pämkä dalibuwin aņ wäattana a düüca peelgon ken nuugulene kä. Aņ ęomęu titkä dalibuwin aņ wäattana a ğiiney üllü ken nuugulene kä. **4** Aņ iken jaajjin ogo, “Ääte iķiin naņin baan mooye, aņ iķiin bätin än mooye bäayconde yaana wiņe wätciđi ti pollon ği ye. Aņ iķiin naņin yäntaņgono nuņko ęana püirtitin ęommaņ wic.” **5** Aņ Pięo kääğjin iñi ükcidi baan mooye ke än bäayconde yaana batä mäbaan ye. **6** Aņ Pięo jaajjin ogo, “Iken a mä keelkä aņ lemmä yeenen a keelok! Aņ iken ikki ğujjin kä näaņkä ğinani yaanni, iken batta bi yocu naņęä ğin'a ęäkkänä naņęä ye. **7** Aņ kaacın iñi lemmä yeenen cüülķin daa ğiti, nuņko ęana yaņkalaņ ğiik menen ookcedeeda ğiti.” **8** Aņ piirği ğiti woo Pięo ęommaņ wic muure, aņ yuuttu iñi kä baņęä baan mooye. **9** Ina ken äkkene daa me ogo Baabil yaanna näaņka Pięo mäbaan lepen cüülleeda ğiti muure, aņ mäņkalaņ daa jaayee kä lemmä yeene yaanna, aņ iken piirği ğiti woo Pięo ęommaņ wiņe ti muure. **10** A perrä yen kaaynä Caam ikki. Wäana Caam yuunge aņęene kä 100 ye, aņ wäana tääl baawkenee kä yuungu kä yewwe ye, ike gittä Arpiceet. **11** Aņ wäana Arpiceet ğiidene daa me ye, Caam cääynä yuungu 500, aņ gittä merkä oogen ke tüirin yakkalaņ. **12** Aņ Arpiceet cääynä yuungu 35, aņ gittä Caale. **13** Aņ wäana Caale ğiidene daa me ye, Arpiceet cääynä yuungu 403, aņ

gittä merkä oogen ke tüirin yakkalaņ. **14** Aņ Caale cääynä yuungu 30, aņ gittä Aabir. **15** Aņ wäana Aabir ğiidene daa me ye, Caale cääynä yuungu 403, aņ gittä merkä oogen ke tüirin yakkalaņ. **16** Aņ Aabir cääynä yuungu 34, aņ gittä Paalic. **17** Aņ wäana Paalic ğiidene daa me ye, Aabir cääynä yuungu 430, aņ gittä merkä oogen ke tüirin yakkalaņ. **18** Aņ Paalic cääynä yuungu 30, aņ gittä Raaw. **19** Aņ wäana Raaw ğiidene daa me ye, Paalic cääynä yuungu 209, aņ gittä merkä oogen ke tüirin yakkalaņ. **20** Aņ Raaw cääynä yuungu 32, aņ gittä Cürü. **21** Aņ wäana Cürü ğiidene daa me ye, Raaw cääynä yuungu 207, aņ gittä merkä oogen ke tüirin yakkalaņ. **22** Aņ Cürü cääynä yuungu 30, aņ gittä Nahüür. **23** Aņ wäana Nahüür ğiidene daa me ye, Cürü cääynä yuungu 200, aņ gittä merkä oogen ke tüirin yakkalaņ. **24** Aņ Nahüür cääynä yuungu 29, aņ gittä Taare. **25** Aņ wäana Taare ğiidene daa me ye, Nahüür cääynä yuungu 119, aņ gittä merkä oogen ke tüirin yakkalaņ. **26** Aņ Taare cääynä yuungu 70, aņ gittä Abram ke Nahüür ke Araan. **27** A perrä yen kaaynä Taare ikki. Taare gittä Abram ke Nahüür ke Araan. Aņ Araan gittä Luut. **28** Aņ Araan iğğjin wäyen Taare yütte wic kä tüwnü baan battä me ogo Üür a yen mä Kaldaan nantä yaana ğiidene daa me ye ti. **29** Aņ Abram ke Nahüür ğiññä muutuk. Aņ iņ Abram battä me ogo Caarraay, aņ iņ Nahüür battä me ogo Maalka. Aņ Maalka iken ke Icka a tüirin Araan yaana a Nahüür määden ina. **30** Aņ Caarraay a buręu batta a ğidon merkä. **31** Aņ Taare minneni yeene Abram koowne ke Luut minneni minneni yeene Araan ke Caarraay iņ minneni yeene Abram, aņ kaaccene kä woo kä nant'a battä me ogo Üür a yen mä Kaldaan ye ti, atı ęommaņ mä Kanaan ti. Aņ wäana dääęene ti baan yaana battä me ogo Araan ye, i cääğjin iñi wica. **32** Aņ Taare cääynä yuungu 205, aņ tüwnü baan Araan ği.

12 Aņ Abram kiini Pięo ogo, “Atä, baan yüünü maņğä iñi ke mä yüükü ke än wäac, aņ atä nantä yaana bi nüütkenii kä ye. **2** Aņ iķi bi naņeni wäatci agä ęoņ yäwke, aņ iķi bi tutkeni cäwdä ęerconde, aņ yäntonđü bi naņä täl, aņ me bi kääñ nüülķin ika ti kä päy yüünü. **3** Aņ m'aka iķi nüülķin ye, bi nüülķü aņ m'aka iķi tuumği ye, bi tuumu, aņ iķi bi wäatci agä nüülķin yek äärgä tüggen ęommaņ wic muure.” **4** Aņ Abram baņęä bata yaana kiinene daa Pięo ye, aņ attä ke minneni määden Luut. Aņ Abram wäana kääęene woo baan yaana battä me ogo Araan ye ği, yuunge

caykā kā ṇṭṭūkel witken kā duuc. **5** Aṇ Abram iije Caarraay koowne ke Luut, ke wakkā yeeke yaaka bilti ye muure, iken ke Luut, ke kiinkā yaaka ḍooje ke ike Araan ye. Aṇ iken kaaccā woo muure ũṇṇīdī ṇommañ mā Kanaan ti. Aṇ wāana ḍakkene ti Kanaan ye, **6** Abram mā āttā ke ḍakene ti jaan mooye yaana battā me ogo Muura ye ti, cokulaṇ ti baan yaana battā me ogo Cakīim ye ti. I nīinkā yaakca ti mā Kanaan bilti ṇommañ yaanja jī. **7** Aṇ Piṭo ũūkin woo Abram ti, aṇ kiinne ogo, “A kaaynā yūūkū ken bi iñā ṇommañ yaanni.” Aṇ Abram Piṭo bātkene tambal nāntā ũūkene kā woo Piṭo ye. **8** Aṇ wāattana iken baṇṇā, aṇ cāājjin waadgā pāmkā waan Betalī ke Aay, aṇ Betalī ḍimjīdī kā ṇājāḱ aṇ Aay ken kā ṇomuk, aṇ keeñ yeene ṭeljene iñī wīca. Aṇ Abram Piṭo bātkene tambal aṇ maanṇe wīca. **9** Aṇ Abram bakkā woo ũṇṇin iñī teettālaṇ yaana battā me ogo Najīp ye. **10** Aṇ baan yaanja ti nāntā aṇṇa kāñ kā yaac, aṇ Abram baṇṇā Macīr atī cāājji dī wīca a boorgon nāāṇka kāñ yaaññee kā wīca ye. **11** Aṇ wāana iken ḍakkene ti tooy tūk Macīr ye, iije Caarraay kiinne ogo, “Ṇājā iḱī agā iij ṇerconde. **12** Naana iḱī bi yoorgi mā Macīr ye, iken bi jaajī ogo, ‘A iije inni.’ Aṇ ika bi nāka ḍok aṇ iḱī bi mañjini agā ũdon. **13** Jaajā ogo iḱī agiej kāwo, aṇ kā jiik yūūkū ika batta bi naṇṇa nāāṇkalaṇ, aṇ ika bi ũūdja ḍok.” **14** Aṇ wāana kaaccene ti Macīr ye, ike yoori mā Macīr ṇeraṇ kā yaac. **15** Aṇ wāana yoorene daa kā ḍuunṇulen yek Parahuun ye, riingi Parahuun aṇ wāattana iji ān mooye yeene jī. **16** Aṇ kā ike Parahuun jone ṇappā kā Abram, aṇ Abram iñī ḍiik ke ḍāk ke tūūrūṇṇi oogen ke māāngen ke kiinkā oogen ke māāngen ke kālāmgā. **17** Aṇ Piṭo Parahuun ke mā yeeke tuckene yokin rackitīn yaajgonde kā jiik Caarraay iṇ Abram. **18** Aṇ Parahuun Abram bārkene aṇ taaññee ogo, “A nāāṇkā ṇaaka ika nāṇṇanaa kā yaakka? Ika batta nūūtkaadaa ogo iṇṇū ina? **19** Aṇ ika kiindaa ogo kāwic ina, ke koowu daa kā a iij yeeni? Iṇṇū ina, koowu aṇ atel?” **20** Aṇ Parahuun mā yeeke iingene ogo Abram ṇoolcī woo baannen ke iije ke waak yeeke muure.

13 Aṇ Abram juwu Macīr, aṇ ũṇṇin ṇaalok nānt’a battā me ogo Najīp ye, ke iije ke Luut ke wakkā yeeken muure. **2** Aṇ Abram aṇṇa ceeggon kā yaac kā ḍigārgā ke tiilgā gālkā ke tiilgā. **3** Aṇ ike juwu Najīp, aṇ attā nāntā ke nāntā atī Betalī aṇ ḍakkā ti nāntā yaana waan Betalī ke Aay ye ti, nāntā yaana agee kā ṭilcīnī kā iñī keeñ yeene kā on ye. **4** Aṇ a nānt’a

ījjenee ti bāttee kā tambal ye. Aṇ Abram Piṭo maanṇe ṇuca wīca. **5** Aṇ cāānna Luut yaana layok ke Abram ye, cāāygene ḍigārgā ke keeññī. **6** Aṇ nāntā cāwdā yeenen ḍeettā iñī, aṇ batta liiṭit cāwdā nāntā keellā kā ḍiirin ḍigārgā yeeken. **7** Aṇ kaaydoni ḍigārgā yek Abram ke yek Luut āāmā yāāññāni. Aṇ mā Kanaan ke mā Peeric nīinkā yaakca ti cāyok nāntā yaanja ti cāānna. **8** Aṇ Abram Luut kiinne ogo, “Ṇana iḱī āāmī yāāññā, aṇ ṇana kaaydoni ḍigārgā yooko āāmā yāāññā, iḱī agī mā keelkā. **9** Ṇommañ muure ina ṇomū ti yaanna iḱī piirtī. Naana iḱī ũṇṇū kā buṇ birrā ye, i ika ũṇṇū kā buṇ aam aṇ naana iḱī ũṇṇū kā buṇ aam ye, i ika ũṇṇū kā buṇ birrā.” **10** Aṇ Luut wiñe āārene ṇaalok aṇ cāālgā yek wii mā Ŭūrdūn yooṭṭe taanṇā Coogaar garaṇ bata nāntā garrā yen Piṭo, aṇ ṇeraṇ beel bata ṇommañ mā Macīr. I batta mor Piṭo Caduum ke Amuura ḍūūme gītī. **11** Aṇ Luut wākkā cāālgā yek wii mā Ŭūrdūn ḍoṇe, aṇ iken piirtin. Aṇ ike baṇṇā kā ṇomuk. **12** Aṇ Abram cāājjin ṇommañ mā Kanaan ti, aṇ Luut cāājjin bānkā māyken yek cāālgā gītī, aṇ keeññī yeeke baakke ti baan yaana battā me ogo Caduum ye gunne ti. **13** Aṇ nīinkā yaakca ti mā Caduum nāāṇā nāāṇkā yaacken kā yaac yaaka batta ṭākkānā Piṭo ye. **14** Aṇ Abram wāana piirtene ke Luut ye, kiini Piṭo ogo, “Wiñū āārā ṇaalok nānt’a cāāyī kā yaanna ti, aṇ dāāmjā ṇomuk ke ṇājāḱ aṇ ṇaalok ke iñī. **15** Aṇ ṇommañ yaanni bi iñe kā muure ke kaaynā yūūkū ke cūle. **16** Aṇ kaaynā yūūkū bi naṇṇā ḍirā bata ṇomgu yek ṇommañ wiñe, aṇ batta bi liilgā me kā paṇṇā. **17** Juwu, ṇommañ iñdeniī kā, atā baadā bāyte ke gāpte.” **18** Aṇ Abram keeññī yeeke baanṇe, aṇ attā cāājjin jengā māyken yek Mamar ṇoyin, baan yaana battā me ogo Hiburoon ye ti, aṇ cāājjin iñī wīca. Aṇ Piṭo bātkene tambal ṇuca.

14 Aṇ nīinkā yaakca ti yāāññā juwin baan jī. Aṇ Amrapiil yātkā mā Cīnnaar, ke Ariyok yātkā mā Alicaar, ke Kadarlomaar yātkā mā Ilaam, ke Tidaal yātkā mā Jūwīim **2** ircin yāāññāk Beera ti yātkā mā Caduum, ke Bircā yātkā mā Amuura, ke Cannaap yātkā mā Adama, ke Camībaar yātkā mā Jobīim, ke yātkā mā Beela. Aṇ a Beela ken battā me ogo Coogaar. **3** Aṇ iken yaaka kā duuc yaakka kāāyḡā yeeken ḍūlī yokin dāāṇgon yaana battā me ogo Cadīim ye ti, Koon Mooye yen Āyyā ti. **4** Aṇ iken yuungu yaaka kā caay witken kā yewwe ye, mūktū kā yātkā Kadarlomaar, aṇ yun yaana yoku wāātcete kā caay witken kā ḍāk

ye, i tuuci yokin woo. **5** An wāāna nāākenee yun ŋuca ye, Kadarlomaar ke yātkāni yaaka nāākene ye dāāgin ti, an mā Rapiin booji nānt'a battā me ogo Actariūt Karniim ye ti, an mā Jūuc booji nānt'a battā me ogo Haam ye ti, an mā ĩim booji nānt'a battā ogo Coobi Kiriteem ye ti, **6** an mā Hūūr booji pāmkā yaaka battā me ogo Cūr ye ti, ke ḁaakene daa ti El Paraan nāntā teenṇā ti kā cokal. **7** An iken ḁuukin ṇājāk an attā nānt'a battā me ogo En Micpeet ye ti. An nāntā cāānna ākki me ogo Gaadic. An iken bānkā mā Amūliik müügī muure ke mā Amoor yaaka cāyok Hajojon Taamar ye. **8** An yātkāni mā Caduum, ke Amuura, ke Adama, ke Jobiim, ke Beela yoken tooti yāāññā ti dāāṇgon mā Cadiim jī. An Beela a nānt'a cāānna ākki me ogo Coogaar ye. **9** An nāāgin ke Kadarlomaar yātkā mā Ilaam, ke Tidaal yātkā mā Jūwīim, ke Amrapiil yātkā mā Cīnnaar, ke Ariyok yātkā mā Alicaar. An iken yātkāni kā ṇan pārijīdī ke yātkāni kā duuc. **10** An dāāṇgon yen mā Cadiim cāāygene gītī kālkā māyken kūūṅgin yek kālkā ṇownā ĩlīn kā ḁirāk, an wāāna yātkā yen mā Caduum ke yen mā Amuura ṇoolene daa meken ye, yakkalaṇ lūūti kālkā an meken yakkalaṇ lūḁgin aajin ṇaalok pāmkā witin. **11** An yātkāni yaaka kā ṇan ye, waak muure yek mā Caduum ke Amuura peeji ke wakkā āāmkā muure, an iken ḁukcin ṇājāk. **12** An Luut yaana cāāy Caduum a minneni Abram māāden ina mügī iji, an waak yeeke koowi muure. **13** An mān Luut yaṇkalaṇ battā, an attā Abram nüūtkene nāājkā yaaka nāṇṇā ḁuuggen ye muure. An a Abram yen mā Iburu yaana cāāy cokulaṇ ti jengā māyken yek m'ana battā me ogo Mamar a mān Amoor ye, Mamar ke māḁgen Ickool ke Aneer a m'aka nāāki ke Abram ye. **14** An wāāna Abram jiik tiṇṇeeda kā ogo minneni māāden müṇṇi me ye, i ike ḁüttü 318 m'aka a giitin paa baanne, an a ṇeelgin ye. An āḁāṇṇi baati ṇātin, ke ḁakene ti baan battā me ogo ḁaan. **15** An wāāna nāntā ũlee kā ye, Abram mā yeeke pāāṇṇe gītī, an gutcin yāāññāk an meken booji. An kāāyḁā Kadarlomaar buurcin woo, an ṇioli ke baan yaana battā me ogo Hoba ye, Damac ti kā ṇaalok. **16** An Abram waak muure müūṇṇe, an Luut minneni māāden ke waak yeeke ke māāṅḁ ke ook yaaka a müūkin ye ḁuugene ṇājāk. **17** An wāāna Abram ḁuukenee kā nāntā buuccee kā yātkā Kadarlomaar ke yātkāni yaaka nāākene kā ye, yātkā yen mā Caduum kāājin woo pāācīdī ike dāāṇgon yen mā Coobi jī, a dāāṇgon yen yātkā. **18** An Malikcadiik yātkā yen

mā Caalim a mān daan yen Joon yaana Kūūlaṇ kā Yaac ye, Abram āckene woo biṇṇan ke māk. **19** Yātkā Malikcadiik Abram ṇūūlkene an jaajin ogo, “Abram ṇūūlkünü Joon yaana Kūūlaṇ kā Yaac, nāṇṇā pollon ke ṇommaṇ ye. **20** An ṇūūlkīn ḁukcī Joon yaana Kūūlaṇ kā Yaac ye ti, kā yaana iṇṇey kā teynā an āḁāṇṇi yūūkü booñṇee da kā ye.” An Malikcadiik kiṇḁi Abram waak muure yaaka piijene ye ti, kā caycayni. **21** An yātkā yen mā Caduum Abram kiinnee ogo, “Mā yeeki yaaka müūgī me ye ken ḁuukkaa kā, an waak muure koowu yaaka piijini ye.” **22** An Abram yātkā yen mā Caduum kiinnee ogo, “ĩnti lajjānā ṇaalok an ika liittā kā Piṭo Joon yaana Kūūlaṇ kā Yaac nāṇṇā pollon ke ṇommaṇ ye ti, **23** ogo ika batta kujjo ginkalaṇ waak yūūkü ti, naana a tol an naana a waynā umdonḁe ye, nuṇko ṇana jaayii kā ogo, ‘Abram nāṇṇā kā ika a ceeggon.’ **24** Waak'a ami mā yeeki yaaka āaton kā yāāññāk ye, ken bi ḁimḁā pāāken, an Aneer ke Ickool ke Mamar, dale kūjī yeeken.”

15 An nūūnkā yakkalaṇ ti Piṭo Abram umgene kā yooddin an kiinnee ogo, “Abram, ṇana ĩki booju. Ika agā kuurṇu yūūnū, an gin'a bi iṇṇeni kā ye, bi yāwaṇ.” **2** An Abram jaajin ogo, “Ay Piṭo Joon yeeni, gin'a iṇḁaa kā ye, ika bi nāṇḁa ṇaaka? I ika batta agā giidon anṇi, an m'ana bi yāti ān yeeni jīṇe ye, a Liyaajir yen mā Damac!” **3** An Abram jaajin ṇuca ogo, “Ika batta agja kā iṇgon merkā, an a kiingon yaana baanni ye, ken bi wāāti a yāto yeeni.” **4** An kiini Piṭo ogo, “Men yaanni batta bi wāāti a yāto yūūnū, a minneni yaana bi giidā woo jīñü ti ye, ken bi wāāti a yāto yūūnū.” **5** An Piṭo Abram koowne iṇṇe woo wīca, an kiinnee ogo, “Dāāmjā ṇaalok pollon jī, an kirkā pagā naana bi liiljeeda kā paṇṇā ye, kaaynā yūūkü bi ḁirā anan.” **6** An wina Abram luggin kā jiik Piṭo, an kā luggin yeene ḁoocce a men wotconḁe. **7** An ike kiini ogo, “Ika agā Piṭo yaana ĩki ābeney woo baan yaana battā me ogo Ūūr a yen mā Kaldaan ye, ika ṭākā nāntā yaanni iṇḁeni kā wāāti a yūūnū.” **8** An Abram jaajin ogo, “Ay Piṭo Joon yeeni, bi ṇājjā ogo ogo bi wāāto ogo yeeni?” **9** An ike kiini Piṭo ogo, “Ickaa naañ, ke ḁeel iṇṇe, ke kabal yaane, yaaka yuungen a wāātin kā ḁāk ye, an bāāmle ke ḁūlkūtele.” **10** An Abram waak yaakka muure ābene, an ḁigārgā ken bāāṇṇe gītī an baṇ yaṇkalaṇ daa biirjene ti menen ti, an ḁiirgā ken batta agee kā bāākin gītī. **11** An wāāna weṇḁā kuuyene iṇṇi ogo yoku iken āmo waak tüwīn ye, i maki woo

Abram. **12** An wäana äñ ütcedee kä ye, Abram oodi kä yaac, an miillä mooye yaana yäwan ye ike ääti wic. **13** An Abram kiini Piṭo ogo, “Ṭijä ṭeṭan! Kaaynä yüükü bi wääti a boorgu baan yaana batta a yeenen ye ti, an bi nanğä a kiinkä an bi joocu yuungu 400. **14** An ṭon yaaka iken nanj a kiinkä yaakka bi jooju, an iken wäättana bi käjä woo i inken pegan kä wakkä. **15** An iki bi tüwü kä ṇiṭbbin, an iki bi jiki me i yüüngü a ḏiṛin. **16** An kilkä kä ṇan kaaynä yüükü bi ḏuku ṇäjäk winni, kä yaana nääṅkä yaackä yek mä Amoor batta mor ḏakene kä waan jooñnu ti ye.” **17** An wäana äñ üttee kä an nantä miildenee kä ye, Abram yutṭu jiinä ḏüüñjidi woo piṭl ji ke diktänḡle diṛikidi woo ṭenṭel ti kaajit waak bääkin waadgen ḡiti. **18** An äñ jiñe yaanja ti, Piṭo ḏuccin jiik ḏoocin ke Abram, an jaajjin ogo, “Ṭommañ yaana jüwidī wii mä Macir an atī ke wii mooye yaana yäwan battä me ogo Puraat ye, bi iñä kaaynä yüükü, **19** baan mä Kinaan, ke mä Ginaac, ke mä Gadmoon, **20** ke mä Haat, ke mä Peeric, ke mä Rapin, **21** ke mä Amoor, ke mä Kanaan, ke mä Jarjiṭ, ke mä Yaabüuc.”

16 An Caarraay iñ Abram, a burñu. An cääyge ṭuul mä Macir battä me ogo Haajir ṇuugal baanne a kiingon. **2** An Abram kiini Caarraay ogo, “Piṭo ika ṭiṇṇa kä giidä merkä. Atä ṇiñe ke kiingon yeeni, an kä päy yeene ika bi nanğä merkä.” An Abram ḡimmin jiik iñe. **3** An wäana Abram nääkenee yuungu kä caay ṇommañ mä Kanaan ji ye, Caarraay kiingon yeene Haajir yen mä Macir koowne iñne oore Abram wäättä a iñe. **4** An Abram ṇiñḡn ke Haajir, an Haajir laaccä. An wäana ḏoñe yoorreeda kä laaccee ye, men mooye yeene wäättana kääckene kä illä yok. **5** An Caarraay Abram kiinne ogo, “Ika agä piikon an nääṅkä yaakka a wiñü ti. Kiingon yeeni iññenii kä a iññü, an wäana ḏoñe yoorreeda kä laaccee kä ye, i ika wäättana ila yok. An Piṭo ikiṭ bi nüütki a ṇaani ken äätä kargit.” **6** An Caarraay luuki Abram ogo, “Ike a kiingon yüünü an mor cääy iñtü ti, nanğä nääṅkä yaaka daa yooddu päjjidi ke iki ye.” An Caarraay Haajir kääckene kä jooñnu ke buurce woo ike ti. **7** An Haajir kañi malak yen Piṭo jiiñ wic kä cokal woo teettalan, kä päy yaana atī Cüür ye ti. **8** An taaji malak ogo, “Haajir, kiingon Caarraay, iki äätä wa? An iki atä wa?” An luukki ogo, “Ika buurcu woo men mooye yeeni Caarraay ti.” **9** An kiini malak yen Piṭo ogo, “Ḑukcu ṇäjäk men mooye yüünü iñte ti, an jiik yeeke

ken tiñdä.” **10** An cääna kiini malak yen Piṭo ogo, “Kaaynä yüükü bi nanğä ḏirä an batta bi liḡḡä me kä pañṇä kä ḏiirinenen.” **11** An cääna kiini malak yen Piṭo ogo, “Iki agä laacon, an iki bi giidä minneni oone. An bi äkkä ogo Icämayiil, nääṅka Piṭo pillä yüünü tiñṇeeda kä ye. **12** An Icämayiil bi beel bata gin luum jiñe, iñte bi iccede me ti, an me daa bi inken iccätä ike ti, an ike bi cääy kä yiñ ke mädgen muure.” **13** An Piṭo yaana ike kiini ye, äkkene yantän ogo, “Iki agä Joon yaana ika yoodda ye” An ike ṇuccin jaajjin ogo, “Tiññan M'ana ika yoodda ye, yoorru.” **14** An ina ken jiin äkkene daa kä me ogo Biir Lahaayi Rooy, an ajan ogo, Jiin M'ana a Üdon ika Yoodda ye. An mor bilti ke tiññan wica waadgä nantä battä me ogo, Gaadic ke Beerit. **15** An Haajir Abram gitkene minneni oone, an äkki Abram ogo Icämayiil. **16** An Abram wäana gitkene daa Haajir Icämayiil ye, yuunge a caykä kä cunuuk witken kä ḏüügük.

17 An wäana Abram yuunge aṇṇene caykä kä wañḏeñ witken kä wañḏeñ ye, nüütki woo Piṭo yore, an kiinne ogo, “Ika agä Joon yaana Liṭṭit ye. An päy yeeni ken baaddä, an dalä iki ḏoñü ladan. **2** An ika bi ḏuccu jiik ḏoocin waan yoono ti ika ke iki, an kaaynä yüükü bi nanğä ḏirä kä yaac.” **3** An Abram wange kümjene iñi Joon ṇomi ti, an kiini Joon ogo, **4** “A jiik ḏoocin yooko ke iki ikki, iki bi wääti agä wäy yen ṭon ḏiirken. **5** An iki batta bi ṇuca batti me ogo Abram, iki bi batti me ogo Abrayiim, nääṅka iki nanṇeni wäättii kä a wäy yen ṭon ḏiirken ye. **6** An merkä yüükü bi nanğä ḏirä kä yaac, an kaaynä yüükü bi wääti a ṭon ḏiirken, an yatkani bi käjä woo iken ti. **7** “An ika bi ḏuccu jiik ḏoocin yeeki ke iki ke kaaynä yaaka ṇañü ti ye, kil ke kil ti. Yaakki a jiik ḏoocin ke cüle, ika bi kamat agä Joon yüünü, an agä Joon yen kaaynä yaaka ṇañü ti ye. **8** An ṇommañ yen mä Kanaan nantä cääyii agii kä boorgon yaanna, bi iñenii kä muureen, iki ke kaaynä yüükü. An bi wääti a nantä yeenen ke cüle, an ika bi wääti agä Joon yeenen.” **9** An Joon Abrayiim kiinne ogo, “Jiik ḏoocin yeeki tiicke, iki ke kaaynä yüükü yaaka bäätiḏi ṇañü ti ye. **10** An a jiik ḏoocin yeeki yaaka ṭäkkä tiñje ye ikki, iki ke kaaynä yüükü, m'aka a ook waadgic ti ye dale iirgä me. **11** Dale purpurri yeekic iirjanä me woo, an iirrä yeenic ken bi wääti a baacbaac jiik ḏoocin waadgo ti. **12** An kilkä yaaka äätä ye ti, merkä oogen waadgic ti yaaka ṇiñken kä cunuuk ye, dale

iirgä me, naana a giitin baannü halla batta a kaaynä yüükü a kiyygin kä tiil boorgu ti ye. **13** Añ naana a giiton baannü halla a kiygon kä tiil ye, i dale ergä me. Nunjo jiik ðoocin yeeki wäätee kä yokic ti ke cüle. **14** Añ m'ana yaakkä kä errä ye, bi aḡḡänä me yok mä yeeki ḡiti, jiik ðoocin yeeki tuuññe yok.” **15** Añ Jooñ Abrayiim kiinne ogo, “Caarraay iññü ḡana ḡuca baddä ogo Caarraay, yāñtonḡe bi wääti ogo Caarra. **16** Ike bi ḡüülkü, aḡ iḡi bi gitkey minneni oone. Ike bi ḡüülkü, aḡ bi wääti a miy yen ṡoñ ḡiirken. Añ yätkäni yek ṡoñ bi käjä woo kaaynä yeeke ti.” **17** Añ Abrayiim waḡe kümjene iññi aḡ yircin woo, aḡ jaajjin jone ti ogo, “Ika bi ḡiidä minneni i yuunge wäättä caykä kä caay aḡñi? Añ Caarra bi ḡiit minneni i yuunge wäättä aḡñi caykä kä waḡäḡeñ aḡñi?” **18** Añ Abrayiim Jooñ kiinne ogo, “Dalä Icamayiil ken piri ñomü ti!” **19** Añ luugi Jooñ ogo, “Ba'ay! Iññü Caarra iḡi bi gitkey minneni oone, aḡ bi äkkä ogo Icaak. Añ ika bi ḡuccu jiik ðoocin yeeki ke ike, aḡ ke kaaynä yeeke yaaka ḡäñe ti ye. Añ bi wääti a jiik ðoocin yaaka batta düüññi ye. **20** Añ Icamayiil ti, jiik yüükü tiingeneni kä, ḡäjjä ike bi ḡüülkü, ike bi naḡä ḡiit, aḡ bi ḡiirä kä yaac. Añ bi wääti a wäy yen yätiñi yaaka kä caay witken kä yewwe ye, aḡ bi dalä wääti a ṡoñ yäwke. **21** Añ ika bi ḡuccu jiik ðoocin yeeki ke Icaak yaana bi gitkini kä Caarra ye, waan bata yaanni, yun yaana äätä yaanja ti.” **22** Añ wääna Jooñ ḡañḡee kä jiik ke Abrayiim ye, Abrayiim daljene iññi. **23** Añ aḡ jiñe yaanna ti, Abrayiim minneni yeene Icamayiil koowne ke ook yaaka a giitin baanne ye, ke yaaka agee kä kiygin kä tiil yeeke ye, aḡ iirre bata yaana kiinene daa kä Jooñ ye. **24** Añ Abrayiim eri me i yuunge caykä kä waḡäḡeñ witken kä waḡäḡeñ. **25** Añ minneni yeene Icamayiil yuunge kä caay witken kä ḡäk, wääna erene daa kä me ye. **26** Añ aḡ jiñe yaanja ti, Abrayiimmä iiri me muuṡuk ke minneni yeene Icamayiil. **27** Añ ook muure yaaka baanne ye, ke merkä oogen yaaka a giitin baanne ye, ke yaaka agee kä kiygin kä tiil boorgu ti ye, iirene daa kä me muure.

18 Añ Piṡo yore nüütkeno woo Abrayiim jengä mäyken yek Mamar ti kä cokal i ike cäy keeñ yeene tük, aḡ ḡiti aḡñi. **2** Añ Abrayiim däämjin ñaalok, aḡ yurcin ook kä ḡäk yudit kä cokal. Añ wääna yoorreeda kä ye, ike bāñjin woo keeñ yeene tük atı paakcede, aḡ ḡüḡgene iññi. **3** Añ ike jaajjin ogo, “Mügdo, naana ika käññä ḡerrä iḡi ti ye, i ḡana kiingon yüünü kaajdii kä wic. **4** Yokic yirikke tiṡbbok

jaan yaanni ḡoy, dale ikee äckene me piik kä ḡeewar lukce kä woo kiḡic. **5** “Inni kiingon yeenic cickene ti yaanni, dale ikee äckene me amma tääḡe ñaalok juuggic, aḡ wäättana daa ikee wükce.” Añ ike luuki ogo, “ṡerañ, Naḡä daa bata yaana jaajjini kä ye.” **6** Añ Abrayiim bülcin ḡäjäkä kä birañ keeñ yeene ji Caarra ti, aḡ kiinne ogo, “Kä birañ! Küṡä woo ḡon ḡitke kä ḡäk kakin yüükü yaaka ḡerañ ye ti, aḡ wacci naḡä a biḡḡi.” **7** Añ Abrayiim lüüññü ḡäk yeeke ti, aḡ wäkkä naaḡ yaana a caagon ye, aḡ iññe kiingon yeene ogo nanje ko birañ. **8** Añ wääna amma eeḡḡee kä ye, Abrayiim kuññu müññü ke aak ke yāḡḡä peelgon aḡ ḡuckene wilgä ñomgen ti. Añ wääna jujjene kä ammä ye, i Abrayiim yuuttu gurken ti jaan ḡoy keeye. **9** Añ wilgä tääccin ogo, “Iññü Caarra wali?” Añ luugi Abrayiim ogo, “Bilti äräk keeñ ji.” **10** Añ yaḡkalañ jaajjin ogo, “Yun yaanja ti ika bi ḡuuku iḡi ti bata waan yaanni ti, i iññü Caarra bi miigä a ḡiidon minneni!” I Caarra jiik yaakka tiñjede, i cäy keeñ tük oon ḡäc kä cokal. **11** Abrayiim ke Caarra muuṡuk ḡuunḡin, aḡ Caarra yuungu yek ḡiidä agee kä aaygin. **12** Añ Caarra yircin woo, aḡ jaajjin jone ti ogo, “Ika tiindänä aḡ oori daandin, tiññani ika bi käñä jon ñamme yaanni?” **13** Añ Piṡo Abrayiim taaññe ogo, “Caarra yiti ina aḡ jaay ogo, ‘A ḡitken ika bi käñä minneni i ika tiindänä aḡñi?’ **14** Ginkalañ bilti yaana Piṡo yoje ye? Yun yaanja ti ika bi ḡuuku bata waan yaanni ti, aḡ Caarra bi käñi minneni.” **15** Añ Caarra booccu ti, aḡ riccin woo aḡ jaajjin ogo, “Ika batta aḡä yirciḡini woo.” Añ kiini Piṡo ogo, “Ina, iḡi yircini woo.” **16** Añ wääna ook ḡañḡene kä amma ye, juwin ñaalok aḡ däämjin kä taañḡä Caduum. Añ wääna atene kä ye Abrayiim attä ke iken iiccede päy ji. **17** Añ Piṡo jaajjin ogo, “Abrayiim yoku müḡü kä ḡin'a ṡäkkä naḡä ye? **18** Añ Abrayiim bi wääti a ṡoñ yäwken aḡ teyken, aḡ ike bi wääti a ḡüülkinni yek ṡoñ ḡiirken ḡommañ wic muure. **19** Ike wäḡḡänä woo, a m'ana bi iññi merkä yeeke ke mä äntüke yeene kä tiññä päy yen Piṡo kä naḡdin näāḡkä ḡerkä, ke näāḡkä wotku ye. Añ wäättan näāḡkä yaaka kiinnä kä Abrayiim ye bi nāḡḡä daa kä muure.” **20** Añ Piṡo Abrayiim kiinne ogo, “Ika tiñḡä yäw yen mä Caduum ke Amuura, kä yaana näāḡkä yaackä yeeken ḡiirene kä yaac ye. **21** Ika atä iññi yuṡu näāḡkä yaackä yeeken bata yaana tiñḡä cüḡṡañ ye. Naana batta a ḡitken ye, ika ṡäkä ooku ḡiti.” **22** Añ ook ñomgen ṡuki woo üñḡiḡi Caduum, aḡ Abrayiim ken buccin yudit Piṡo ñome ti. **23** Añ Abrayiim wükcin ti ike ti, aḡ

taaŋne ogo, “Mä wotku ke mä yaackä bi nägä ðugin muure? 24 Aŋ naana mäkkalaŋ bilti wodaŋ caykä kä duuc baan mooye ji ye, nänŋä yoku üülü wic? Batta nänŋä kura bi daljä kä mä wotku yaaka caykä kä duuc jiŋne ti ye? 25 İki batta liŋŋä nänŋä gin bata yaanna, kä nänŋä ðugin mä ŋerkä ke mä yaackä muure. İki mä ŋerkä ke mä yaackä naŋdä kä näänŋä keellä inal! A giŋken iki batta liŋŋä nänŋä aŋan! Batta yoku juco yen ŋommaŋ wiŋne muure nänŋi gin'a wodaŋ ye?” 26 Aŋ Piŋo jaajjin ogo, “Naana ika kääŋnä mä wotku caykä kä duuc Caduum ji ye, baan mooye jiŋne muure bi daljä ogo iken.” 27 Aŋ Abrayiim jaajjin ogo, “İka uccunu kä jiik ke Mügdo, i ika inni agä ŋomgu ke ɬaɬaŋ käpet yaanni. 28 Aŋ bi beel ogo naana mä wotku yaaka caykä kä duuc yaakka buunjin kä duuc ye? Baan mooye muure bi ðüümü giŋti kä buunjin yen me kä duuc?” Aŋ Piŋo jaajjin ogo, “Naana ika kääŋnä caykä kä ŋan witken kä duuc ye, i baan mooye batta ðüümü giŋti.” 29 Aŋ ŋoci taaji Abrayiim ogo, “Aŋ naana iki kääŋni mä ŋerkä caykä kä ŋan wica ye?” Aŋ luugi Piŋo ogo, “Batta bi ðüümü giŋti kä yaaka caykä kä ŋan yaakka.” 30 Aŋ Abrayiim jaajjin ogo, “Mügdo, ŋana iki pendä, dalä ika jaayä. Aŋ naana iki kääŋni mä ŋerkä caykä kä ðäk wica ye?” Aŋ luugi Piŋo ogo, “Batta bi ðüümü giŋti naana ika kääŋnä caykä kä ðäk wica ye.” 31 Aŋ Abrayiim jaajjin ogo, “İka uccunu jiik ke Mügdo, aŋ dalä ika iinŋädä. Aŋ naana iki kääŋni mä ŋerkä caykä kä yewwe wica ye?” Aŋ luugi Piŋo ogo, “Batta bi ðüümü giŋti kä yaaka caykä kä yewwe yaakka.” 32 Aŋ düünŋin ti Abrayiim jaajjin ogo, “Mügdo, ŋana ika pingadaa, naana iki ŋoceni taajeni ääŋi kä keelok ye. Aŋ naana iki kääŋni mä ŋerkä kä caay wica ye?” Aŋ luugi Piŋo ogo, “Batta bi ðüümü giŋti kä yaaka kä caay yaakka.” 33 Aŋ wääna Piŋo ɖaŋŋee kä jiik ke Abrayiim ye, ike ɖakkä aŋ Abrayiim ɖukcin baanne.

19 Aŋ malaŋŋi kä yewwe ääŋin baan mooye yen mä Caduum biigin ti aŋŋi, i Luut cääy äntüke yen baan mooye ti. Aŋ wääna malaŋŋi yooŋŋeeda kä ye, ike juwin ŋaalok paakke aŋ ɖünŋin iŋi, aŋ wange kümjene iŋi ŋomgu giŋti. 2 Aŋ ike jaajjin ogo, “Mügdoni yeeki, ääte paa ba' kiingon yeenic. Aŋ kiŋgic looke woo, aŋ ikiin niinŋin tiŋŋaŋ aŋ ikee murje woo kä tiŋŋaŋänä.” Aŋ iken luukcin ogo, “Ba'ay, ikoon bi niinon woo käpet.” 3 Aŋ iiri Luut ke giŋmene, aŋ wooyne ti baanne. Aŋ tutkene waak äämkä ɖiirken ke biŋgi yaaka batta cääyge ti ŋimin ye, aŋ iken ämmä. 4 İ iken

batta mor ootunu, ook muure yek baan mooye yen mä Caduum dūrji ke dānkä duurin ān yeenen küüri ti. 5 Aŋ Luut yaawgä ogo, “Wali ook yaaka ääŋin baannü biigin ti tiŋŋaŋ ye? İckoon kä woo dalä niinon.” 6 Aŋ Luut kaaccä woo iken ti, aŋ äntüke üüljene ŋäŋe ti. 7 Aŋ jaajjin ogo, “Ba'ay, müggü yeeki, yiŋ yaanna ŋana naŋde. 8 Däämme, ika cääyga ɬulgu kä yewwe yaaka küci ook ye. Dale ken äcke kä woo, aŋ naŋe nääŋk'a daa ɬäkke naŋe daa kä ye. ŋana ook yaakki naŋde nääŋkalaŋ, iken a wilgä yeeki aŋ tiŋŋä kä ika.” 9 Aŋ luugi ogo, “Wükcü woo päy yoono waŋ,” Aŋ iken jaajjin ogo, “Men yaanni ääŋin winni a boorgon, aŋ ɬäki ikiin nüütkiti nääŋka naŋŋin ye! İki bi nāŋgini yiŋ käärci woo kä iken.” İ iken wüükidi ti Luut ti ati ɬäki äntüke liktä giŋti. 10 Aŋ malaŋŋi inken lajji woo, aŋ Luut guuŋi ti äräk aŋ äntüke üülji. 11 Aŋ ook muure yaaka yudok äntüke tük dūrji ke dānkä ye, uuyi waŋgin nuŋko ŋana äntüke kaŋte daa. 12 Aŋ malaŋŋi Luut taaji ogo, “İki cääygi ŋaannä winni? İki cääygi mārāŋgünü, ke ooglen yüükü, ke tiirŋin yüükü, ke mä yüükü yakkalaŋ baan mooye ji winni? Äcci woo nänŋä yaanni ti. 13 İkoon ɬakon nänŋä yaanni düümon giŋti. Ciŋŋaŋ yen yiŋ mä baan yaanni ɖakkä ti Piŋo ti, aŋ ikoon tuujonon ogo düümjon giŋti.” 14 Aŋ Luut attä nüütkidı mārāŋgene yaaka a ɖüccini jiik ɬäki ɖiji ɬulge ye, aŋ kiinne ogo, “Kä biraŋ juwe kaace woo nänŋä yaanni ti! Piŋo baan mooye ɬäkke ɖüüme giŋti.” Aŋ iken ɖüüci ogo ike nääyo ogo nääyon. 15 Aŋ wääna buur kääjenee kä ye, malaŋŋi Luut jüümü yok ogo, “Kä biraŋ, iŋŋü koowu ke tiirŋin yüükü yaaka kä yewwe winni yaakki. Aŋ kaace woo tiŋŋaŋŋi, nuŋko ikee cüccete woo ke baan naana jooŋŋu ätä ye.” 16 Aŋ wääna Luut juugge riijjene kä ye, mügi malaŋŋi kä iŋte aŋ iŋge mügi kä iŋte aŋ cääna tiirŋin yeeke yaaka kä yewwe ye, müügi kä inken aŋ ici woo baan ji ɬeɬaŋ, nääŋka ängene daa ŋiŋgin Piŋo ye. 17 Aŋ wääna äbene daa kä woo ye, kiini malak yaŋkalaŋ ogo, “Buurce woo üde, aŋ ŋana ikee däämmede ŋäjäk, aŋ ŋana ikee yuutcede iŋi nänŋä yaŋkalaŋ ti ɖääŋgon ji. Lüüde nänŋä pämkä nuŋko ikee cüccete me wool!” 18 Aŋ kiini Luut ogo, “Ba'ay, kura Mügdoni yeeki. 19 Kiingon yeenic kääŋnä ŋerrä ikee ti aŋ ika nüütkana biilin yaana batta düüñidi ye, kä daljin üññü yeeni. Aŋ ika batta bi liŋŋä lüüdü nänŋä pämkä, nuŋko ika wääŋta ŋäc jooŋŋu aŋ ika tüwdü. 20 Yooru, baan yaanni ike cokulaŋ ti, aŋ dalä ika lüüdü ike ti, aŋ ike cääna ɖeeran, tiingaa dalä ika lüüdü nänŋä yaana ɖeeran

yaanja ti, nuŋko üdü kä.” 21 Aŋ kiini malak ogo, “Jiik yüükü yaaka kiinnaa kä yaakka ġimġanä, aŋ baan yaanna batta bi dūūmü ġiti. 22 Kä biraŋ, lüüdü nāntä yaanja ti, ika batta bi liiŋtä nāŋä ġinkalaŋ i iŋi batta mor đakci ti.” Aŋ ina ken baan yaanna äkkene daa me ogo Coogaar yaanna ogo đeđođeet. 23 Aŋ Luut đakkä ti Coogaar i aŋ kääjidi. 24 Aŋ Piŋto puukin iŋi cäġarey kä pollonġ jinä Caduum ti ke Amuura. 25 Aŋ bānkä yaakka dūūmme ġiti ke dāāŋgon ke m'aka cäyok bānkä ġiti ye, ke waak garkä yaaka a yülün ye muure. 26 Aŋ iŋ Luut dāāmjin ŋjäġ, aŋ wāättä a taŋkuulu yen äyyä. 27 Aŋ Abrayiim cuuyin kä tiŋŋāŋānā aŋ đukcin nāntä yaana yuuttee kä Piŋto ŋome ti ye. 28 Aŋ ike dāāmjin iŋi taanġä Caduum ke Amuura, ke taanġä dāāŋgon ti, aŋ jiinä yooŋte dūūŋjidi ŋaalok kä yaac ŋommaŋ ġi, bata jiinä yek kāälmaañ. 29 Aŋ Joonġ wāāna bānkä māyken yaaka cäyok dāāŋgon ġi ye dūūmmeeda kä ġiti ye, Abrayiim pajjene aŋ Luut määgene woo jooŋŋu yaana nāŋġä đonġe bānkä yaaka cāāynee kä ġiti ye ti. 30 Aŋ Luut booŋŋu kä cāwdä Coogaar aŋ baŋġä ke tiŋŋin yeeke yaaka kä yew ye, aŋ attä cāājjin tuum pämkä ġiti. 31 Aŋ nūnnä yaŋkalaŋ ti tiŋron yaana a kaygon ye, käwen đeerconđe kiinne ogo, “Wāyo đuuŋdin, aŋ baati oon yaŋkalaŋ winni yaana iŋi koowġ ye, bata poŋ yen me muure ŋommaŋ wic ye. 32 Äätä wāyo nāākkġ määk, aŋ wāättana iŋi nūni ke ike aŋ wina iŋi bi äāci woo kaaynā wāyo ti.” 33 Aŋ wūŋŋin ġiŋe yaanja ti wāyen nāākkġ määk, aŋ tiŋron yaana a kaygon ye kaaccä aŋ nūŋġin ke wāyen. Aŋ nūŋġin yaana nūŋjenee kä ke juwin yaana juwenee kä ye kucu wāyen. 34 Aŋ tiŋŋāk aŋġi tiŋron yaana a kaygon ye, käwen đeerconđe kiinne ogo, “Wūŋŋin tiinuk ikoon nūnnon ke wāyo, ŋoci nāākkġ määk wūŋŋin, aŋ iŋi kaacci nūne ke ike nuŋko äāci kä woo kaaynā wāyo ti.” 35 Aŋ wūŋŋin ġiŋe yaanja ti wāyen ŋoci määtki määk, aŋ tiŋron yeene đeerconđe attä kaaccä niŋnene. Aŋ nūŋġin yaana nūŋjenee kä ke juwin yaana juwenee kä ye kucu wāyen. 36 Aŋ Luut tiŋŋin yeeke muuŋuk laacce. 37 Aŋ kaygon ġiŋŋä minneni oone aŋ äkkene ogo Muwaab. Aŋ ike ken a wāy yen mā Muwaab ke tiŋŋaŋ. 38 Aŋ tiŋron đeerconđe yeene ġiŋŋä minneni oone cāānna, aŋ äkkene ogo Benaammi, aŋ ike ken a wāy yen mā Amūūn ke tiŋŋaŋ.

20 Aŋ Abrayiim nāntä yaanja bākkene wic attä nāntä battä me ogo Naġip ye, aŋ cāājjin waan Gaadic ke Cūūr, aŋ wāättan ike baŋġä Jaraar. Aŋ cāāy

wāca bata boorgon, 2 aŋ wāca Abrayiim jaajjin kä iŋe Caarra ogo, “Ike a käwo.” Aŋ Abimaliik yātkä yen mā Jaraar Caarra tuckene aŋ koowne. 3 Aŋ wūŋŋin ġiŋe yaanja ti Joonġ äātin Abimaliik ti kä lāāġġi aŋ kiinne ogo, “Iŋi bi tüwü kä iŋ yaanna, iŋ yaana koowni yaanna a iŋ māŋkalaŋ.” 4 Aŋ Abimaliik batta mor nūnok ke Caarra, i ike jaajjin ogo, “Mūġdo, ŋon yaaka đuuġgen ladaŋ ye bi dūūmü ġiti? 5 Battä a Abrayiim ken ika kiinna ogo, ‘Ike a käwo halla?’ Aŋ ike kä đonġe ġimmiŋ aŋ jaajjin ogo, ‘Ee, ike a määdo.’ Nāāŋkä yaakka naŋġä kä jon laŋŋe, aŋ kä đon laŋŋe.” 6 Aŋ cāānna kiini Joonġ lāāġġi ti ogo, “Ee, ŋāġġi iŋi jonü ladaŋ. Ina ken ŋiŋŋenii kä nāŋġin ika nāāŋkä yaackä yaanna, aŋ battä bāāġgenenii kä tabjeeda kä yok yaanna. 7 Tiŋŋaŋġi juwu iŋ đuuġku oore, oore a baŋto, ike bi mālci ŋaalok kä iŋi aŋ iŋi bi üdü. Aŋ naana battä đuuġkedeeda kä ye, ookci ġiti iŋi ke mā yüükü ikee bi tüwe muuriġaan.” 8 Aŋ kä tiŋŋāŋānā Abimaliik kiinkä yeeke muure bārkene ti, aŋ wāāna nūūtkeneeda kä ġin'a nāŋġä đonġe muure ye, i iken bojġin kä yaac. 9 Aŋ Abrayiim bārki Abimaliik aŋ taaŋŋe ogo, “A ŋaaka inni nāŋgonoon kä yaanni? I iŋi yālkeneni jiik ŋaaka yaana ickaa kä đok nāāŋkä yaackä ke yātkitiŋ yeeni yaanni? Iŋi ika nāŋġanaa nāāŋkä yaaka battä päġġidi naŋtä me ye.” 10 Aŋ Abrayiim taaji Abimaliik ogo, “A ŋaaka ken yoorri ina ke naŋġi kä nāāŋkä yaakka yaanna?” 11 Aŋ luugi Abrayiim ogo, “Ika đuuġu ogo me winni batta bojġo ko Joonġ, aŋ iken bi ŋāko iŋ yeeni aŋ ika bi nāġġada đok aŋ koowġi. 12 Aŋ a ġitken a käwo ŋul wāyo, aŋ battä a ŋul miyo ken koownu a iŋ yeeni. 13 Aŋ wāāna kiinana kä Joonġ ogo ān wāyo maŋjoo iŋi, aŋ ika atco nāntä ke nāntä ti ye, ike kiinnä ogo, ‘Nāŋġaa ŋerrä. Nāntä yaana ati kä ye, iŋi jaajġä ogo ika aġġo määdic.” 14 Aŋ Abimaliik kuŋŋu điiġ ke dāk ti, aŋ kuŋŋu kiinkä oogen ke määŋgen yeeke ti, aŋ iŋŋe Abrayiim. Aŋ ike cāānna iŋ Abrayiim Caarra đuuġkeneeda kä. 15 Aŋ Abimaliik jaajjin ogo, “ŋommaŋ yeeni daamġä muure aŋ wākä nāntä yaana ŋākkä cāāyġi kä ye.” 16 Aŋ Caarra kiinne ogo, “Määdic iŋdä tiilġä ġālkä waŋgen 1,000. Yaanni nūūtġi m'aka ke iŋi ye ti, ogo iŋi đonġü lado lat. Aŋ dalä me muure ŋāġġi ogo iŋi batta aġġey nāŋon ġinkalaŋ yaana yaajoyaac ye.” 17 Aŋ Abrayiim mālciŋ ŋaalok Joonġ ti, aŋ Joonġ iŋ Abimaliik ke kiinkä yeeke yaaka a määŋgen ye ŋeeŋŋe, aŋ wāättan iken kāŋŋä merkä ŋuca. 18 Kä yaana Piŋto määŋġä yaaka ba' Abimaliik ye

kurku yeeken yek giidä üüljeneeda kä gin'a nanŋä ðoŋe Caarra iŋ Abrayiim ti ye.

21 An Piŋo Caarra nanŋene ŋerrä bata yaana kiinneeä kä ye, an gin'a irkeneeda kä jiik ye nanŋeneeda kä. **2** An Caarra laaccä an Abrayiim gitkene oonle i a daan anan, kä waan yaana kiinene daa kä Joonŋ ye. **3** An Abrayiim oonle yaana gitkene daa kä Caarra ye, äkkene ogo Icaak. **4** An wäana Icaak niinke anŋene cunuuk ye, eri Abrayiim bata yaana iingene daa kä Joonŋ ye. **5** An Icaak wäana giidene daa kä me ye i Abrayiim yuunge 100. **6** An Caarra jaajjin ogo, "Joonŋ ika iñña tüggin yaalgä, an m'ana bi tiñŋi ye bi yiŋon kä." **7** An ike cäanna jaajjin ogo, "A ŋaani ken yoku Abrayiim kiine ogo Caarra bi niito merkä? Inni gitkänä oonle i ike anŋi daan yaanni." **8** An Icaak kaarrä an tääkki me kä aak, an niinnä yaanja ti Abrayiim tuttu poŋ waak äämkä. **9** An Caarra Icamayiil yaana a giiton kä Abrayiim Haajir yen mä Macir ti ye, yoorre minneni Icaak kääje yok. **10** An ike Abrayiim kiinne ogo, "Kiingon iŋe yaanni ñoolci woo ke minneni yeene, kiingon iŋe yaanni minneni yeene batta bi ñääki yänŋä ke minneni yeeni Icaak." **11** An Abrayiim jone yaaññä kä jiik yaakka kä yaana Icamayiil agee kä minneni yeene ye. **12** An Abrayiim kiini Joonŋ ogo, "ŋana jonü yaajan kä oonle ke kiingon iŋe yüünü. Jiik yaaka kiingi kä Caarra ye ken tiinjä, an kä Icaak kaaynä yüükü bi käjä woo. **13** An ike cäanna bi nanŋä ɬon yek kaaynä Icamayiil minneni Haajir, kä yaana agee kä minneni yüünü cäanna ye." **14** An kä tiññanŋänä anŋi Abrayiim juwin ñaalok, an kuññu amma ke kücam piik an iññe Haajir. An ŋääpkeneeda kä büyke ti. An tucce woo ke oonle, an ike attä päy jī an yäaynä woo teettälaj nanŋ'a battä me ogo Biiŋciŋa ye, an anan ogo Jiin Liittäŋ. **15** An wäana piik baawkene kücam jī ye, minneni maaŋte iñi jaan ŋoy. **16** An attä cääjjin iñi woo pare kä meec, i ñome agee kä ɬukon woo, an ike jaajjin ogo, "Ika batta ɬäkä minneni tüw i yooddu." An ike cääy iñi wica i wanŋe dürok kä iwok. **17** An Joonŋ iwok minneni tiŋene iñi, an Haajir bärki malak yen Joonŋ kä ñaalok polloŋ jīnā ogo, "Haajir, a ŋaaka ken yaajan? ŋana iki booju! Iwok minneni tiŋi iñi Joonŋ nanŋ'a niinee kä ye. **18** Atä minneni koowu ñaalok iñtū ti, ike bi nanŋä wääti a ɬon yäwke." **19** An ike kupki wanŋin Joonŋ an yurcin jiin a küümon kä piik. An ike attä kä biraŋ kücam yeene küümgene kä piik an äckene minneni mätcin. **20** An

Joonŋ daa ke minneni ke täle woo teettälaj luummuk. An wäättä a m'ana yaacänä yok kä ðiŋŋä cäwŋä ye. **21** An wäana cääynee kä woo teettälaj nanŋ'a battä me ogo Paaraan ye, ðijgi meen iŋ ŋommañ mä Macir ti. **22** An waan yaanja ti Abimaliik äatin ke Paykool ðuungon kääyŋä yeeke ükcidi Abrayiim an kiinne ogo, "Joonŋ ke iki nääŋkä yaaka nanŋä muure ye ti. **23** Liitkaa kä yäntäŋ Joonŋ ogo ika batta bi maljada ŋiŋŋin ke merkä yeeki ke kaaynä yeeki. Iki nanŋeneni nääŋkä ŋerkä, an liitā ogo ika bi nanŋada nääŋkä ŋerkä ke baan yaana cääyīi kä jī agii kä boorgon yaanni." **24** An Abrayiim jaajjin ogo, "Ika liitā." **25** An Abrayiim ciŋŋä Abimaliik ti kä yaana jiin piik koojjene daa kä woo kiinkä Abimaliik kä ookitiin kiinkä yeeke ti ye. **26** An luugi Abimaliik ogo, "Kuju a ŋaani ken nanŋä nääŋkä yaakka. Iki ika batta agia kä nüütikiñi, inni mor daa tiŋdä tiññaanŋi yaanni." **27** An Abrayiim Abimaliik äckene woo ðiik ke dāk, an iken muuɬuk nanŋä jiik ɬoocin. **28** An Abrayiim ŋuccin wääkin woo kabälgä määngen kä ŋaɬukel an ɬoocce woo pääken. **29** An Abimaliik Abrayiim taaññe ogo, "Kabälgä määngen yaaka wäägini woo kä ŋaɬukel an ɬoocci woo pääken yaakki a yek ŋaaka?" **30** An luugi Abrayiim ogo, "Kabälgä määngen yaaka kä ŋaɬukel yaakki giŋgä iñti ti, dalä nüüti ogo jiin yaanni küüññoo ko ika." **31** An nanŋä yaanja äkki me ogo Biiŋciŋa, nüüti ogo nanŋ'a liittii ko Abrayiim ke Abimaliik ye. **32** An wäana nanŋene jiik ɬoocin Biiŋciŋa ye, Abimaliik ke Paykool ðuungon kääyŋä yeene ɬukcin baan yen mä Palactiŋ ti. **33** An Abrayiim piittä jaan battä me ogo tamaric ye Biiŋciŋa ti, an ike mänjin ñaalok Piŋo Joonŋ yaana ke cüle ye ti. **34** An Abrayiim cääynä bata boorgon baan mä Palactiŋ ti niinkä kä ɬiräk.

22 An wäana nääŋkä yaakki baakkene ye, Abrayiim puuci Joonŋ, an kiinne ogo, "Ay Abrayiim!" An Abrayiim luukcin ogo, "Haa, ika inni." **2** An Joonŋ jaajjin ogo, "Minneni yüünü yaana a dune bilgä battä me ogo Icaak yaanna koowu, an atä baan battä me ogo Müüriya. An aajjii kä pääm yaana bi nüüteni kä ye wic, an eräpok dalä iil a yen wäämmä yok." **3** An Abrayiim juwin kä tiññanŋänä, an tüürün yeene kooññe. An bäägin jengä yek iillä wäämmä yok. An kuññu kiinkä yeeke ti kä yewwe, ke minneni yeene Icaak. An attä kä päy nanŋ'a nüütene daa Joonŋ ye. **4** An niinnä dāk ti Abrayiim wiñe äarene ñaalok, an nanŋä yooŋte kä utar. **5** An Abrayiim kiinkä yeeke

kiinne ogo, “Cääye winni ke tüürün, dale ikoon aton maṭon Jooṇ ke minneni, aṇ ikoon ḍuukon ikee ti.” 6 Aṇ Abrayiim kuññu jengä iillä wäämmä yok, aṇ äcce minneni yeene Icaak ḡaṇe ti, i ädit maañ kã pätäkay ke cïcam iñte ti, aṇ attã muuṭuk. 7 Aṇ Icaak wäyen Abrayiim bärkene ogo, “Abba!” Aṇ luugi wäyen ogo, “Haa, minneni yeeni.” Aṇ taaji Icaak ogo, “Jengä ke maañ ikki, aṇ wali kabal yaana eṛi puuggin iñli a yen wäämmä yok ye?” 8 Aṇ luugi Abrayiim ogo, “Minneni yeeni, Jooṇ kã ḍoṇe bi ükcï kabal yaana eṛi puuggin iñli a yen wäämmä yok ye.” Aṇ iken attã muuṭuk nãntã keellä. 9 Aṇ wäana ḍakkene ti nãnt'a nüütene daa Jooṇ ye, Abrayiim battã tambal wïca, aṇ jengä tooṇṇe, aṇ minneni yeene Icaak ḍiiṇṇe, aṇ maaṭṭe ñaalok jengä witin tambal wic. 10 Aṇ Abrayiim iñte lajjene, aṇ cïcam koowne irtee kã pok minneni yeene. 11 Aṇ malak yen Piṭo ike yäawi kã pollon jïnä ogo, “Abrayiim, Abrayiim!” Aṇ luukke ogo, “Haa, ika inni.” 12 Aṇ malak jaajjin ogo, “İñtü ḡana iḥcïḍi woo minneni ti, aṇ ḡana naṇḍã nääṇkalaṇ. İki ḡiññeni tiññan iki booju kã Jooṇ, ika batta agja kã ṭiikon kã minneni yüünü yaana kã keelok yaanna.” 13 Aṇ Abrayiim wiñe äärene ñaalok däämjin, aṇ yurcin kabal yaane mooye ḡaṇe ti a mükon kã jengä kã ṭuṇke waadgen ḡiti. Aṇ attã kabal müṇṇe erre pok a yen iillä wäämmä yok rättee kã yok minneni yeene. 14 Aṇ Abrayiim nãntã yaanja äkkene ogo Piṭo bi iḥcï. Aṇ ke tiññan battã me ogo, “Piṭo bi iḥcï pääm yeene wic.” 15 Aṇ Abrayiim ḡoci yäawi malak yen Piṭo kã pollon jïnä. 16 Aṇ jaajjin ogo, “Piṭo jāyïḍi ogo, ‘İka liittä kã ḍoṇi kã yaana nãṇṇii kã nääṇkã yaakka, aṇ ika batta agïe kã ṭiikon kã minneni yüünü yaana a dune yaanna, 17 iki bi ḡüülkeni, aṇ kaaynã yüükü bi ḍiirã kã yaac, bata kirkã pollon jïñe ke ṭiṇal yek wii jïñe. Aṇ kaaynã yüükü bi bänkã äḍaṇṇi mükü. 18 Aṇ kã päy kaaynã yüükü ṭoṇ muureen bi a ḡüülkinï ḡommañ wic nääṇka tiinganaa kã jiik ye.’” 19 Aṇ wäattan Abrayiimmã ḍukcin kiinkã yeeken ti, aṇ juwin attã ke iken jïñ yaana battã me ogo Biürçiba ye ti, aṇ Abrayiimmã cäygin wïca. 20 Aṇ wäana yaakka ti muure ye, Abrayiim nüütki me ogo, “Määdic Nahüür gitki Maalka merkã. 21 Kaygon battã me ogo Üüc, aṇ määden a Büüc, ke Gamuweel Aaraam wäyen, 22 ke Kaacit, ke Hajju, ke Pïldaac, ke Yaldaap, ke Batüwiil.” 23 Aṇ Batüwiil gittã Rïṇḡa. Aṇ Maalka merkã yaaka kã cunuuk yaakka gitkene Nahüür Abrayiim määden. 24 Aṇ kiingon iñe yeene yaana battã me ogo Ruhuma ye, cäanna ike gitki

merkã oogen, aṇ yãntãṇenen ogo, Taabaa ke Jaam ke Taac ke Maakkaa.

23 Aṇ Caarra cäaynã yuunge 127. 2 Aṇ tüwnü nãntã battã me ogo Gariya Arba, aṇ tiññan battã me ogo Hiburoon, ḡommañ yen mã Kanaan jï, aṇ Abrayiim attã nüüji kã Caarra aṇ week ogo ike. 3 Aṇ Abrayiim juwin ñaalok iñe tüwon ḡunne ti, aṇ ike ḍuunḡu yek mã Haat kiinne ogo, 4 “İka winni agã boorgon, aṇ agã willã waadgic ti. Kura yäajga ḡommañ taanḡe dale jïkcã iñi mãn tüwon yeeni.” 5 Aṇ mã Haat Abrayiim luugi ogo, 6 “Mügdo tiñã por, iki agã yätin yen Jooṇ waadgo ti. Wäkã kãlkã witken yooko ti yaana liikidi ye, aṇ jïkcã iñi wïca. Ikoon ti baati m'ana iki bi ṭiḡey kã kãal yeene yaana jïkï kã mãn tüwon yüünü ye.” 7 Aṇ Abrayiim juwin ñaalok aṇ ḍünjin iñi mã Haat ñomgen ti. 8 Aṇ ike jaajjin iken ti ogo, “Naana ika ḡimgana kã jïṇḡã mãn tüwon yeeni ye, por tiñe ika ti, Aproon tääcka kã minneni yen Cuwaar, 9 dale ika yäajga ṭuum yaana Makapeela jï a yeene ina, aṇ bilti nãnt'a düüñete yiil yeene ye. Taaje dale yäajga kã, kã weel yaana bilti ye muure, wäätï a nãntã yeeni yaana jïkã kã mã yeeki ye waadgic ti.” 10 Aṇ Aproon daa bilti cäy mã yeeke waadgen ḡiti, aṇ Abrayiim luuḡḡe i tiṇtã mã Haat muure yaaka äätin äntuke yen baan mooye yeene ti ye. 11 Aṇ ike jaajjin ogo, “Ba'ay, mügdo, por tiñã ika ti, yiil yeeni ke ṭuum yaana jïñe ti ye iñenii kã. İñenii kã mã yeeki ñomgen ti. Mãn tüwon yüünü jïḡã.” 12 Aṇ Abrayiim ḡuca ḍünjin iñi mã baan ñomgen ti, 13 aṇ ike Aproon luuḡḡe i tiñtã me muure ogo, “Ba'ay, tiñã ika ti, dalã ika äccã weel yeene muure. Äccin yeeni ḡimgã aṇ mãn tüwon yeeni bi jïkã iñi wïca.” 14 Aṇ Aproon Abrayiim luuḡḡe ogo, 15 “Tiñã ika ti mügdo, ḡommañ kã tiilgã ḡãlkã waṇgen 400, aṇ yaanni a ḡaaka waadgo ti ika ke iki? Mãn tüwon yüünü jïḡã.” 16 Aṇ Abrayiim ḡimmin kã weel yen Aproon, aṇ kiilkene tiilgã ḡãlkã waṇgen 400 bata weel yaana jaajjenee kã mã Haat ñomgen ti ye. Aṇ kiille bata kiilla yaana kiṭtene kã yäajoni ye. 17 Aṇ yiil yen Aproon yaana Makapeela jï cokulaṇ ti Mamar ina, kiyi Abrayiim, muuṭuk ke yiil ke ṭuum yaana jïñe ti ye, ke jengä muure yaaka yiil tañke ti ye. 18 Yäajgi me Abrayiim wäättã aṇṇa nãntã yeene, mã Haat muure yaaka äätin äntuke yen baan mooye ti ye ñomgen ti. 19 Aṇ wäattan Abrayiim iñe Caarra jïṇṇe, ṭuum yaana yiil jï Makapeela, cokulaṇ ti Mamar ye, aṇ cäanna battã me ogo Hiburoon, ḡommañ mã Kanaan

jī. 20 Aŋ yiil ke ʔuum yaana jīne ti ye, yāajgi mā Haat Abrayiim wāättä aŋŋa nāntā yeene yen jīŋŋä.

24 Aŋ Abrayiim ɖuunɖin kǎ yaac, aŋ ŋüülki Piʔo kǎ pǎaygǎ muure. 2 Aŋ Abrayiim kiingon yeene yaana ʔalaŋ agee kǎ mükkini waak ʔn yeene jīne muureen ye kiinnee ogo, “Nāŋǎ lüüttǎŋ kǎ ɖooccin ʔntü ʔni ʔmgi ti. 3 Lüttǎ kǎ Piʔo, Joonŋ yen pollonŋ jīne ke ŋommaŋ wiŋe, ogo minneni yeeni batta bi kujgeey iŋ tiiriŋ yek mā Kanaan yaaka ikki ika cǎyǎ waadgen ti yaakki. 4 Atǎ baan yeeni ti, aŋ minneni yeeni Icaak kujgu iŋ mā yeeki ti.” 5 Aŋ ike taaji kiingon ogo, “Aŋ naana ʔul batta ʔǎki ʔäatin ke ika ŋommaŋ yaanni ti ye? Icaak bi koowu ɖuuku cǎyok ke mā yüükü ŋommaŋ yaana ʔäti kǎ yaanja ti?” 6 Aŋ Abrayiim kulcin ogo, “Ba'ay, minneni yeeni ŋana ɖuukcudu ŋǎǎk wica. 7 Piʔo Joonŋ yen pollonŋ jīne yaana ika ʔbana woo ʔn yen wǎyo ti ke ŋommaŋ yaana giidana me ye jī, yaana ika kiinna, aŋ ika irkana jiik lüüttǎ ogo, ‘ŋommaŋ yaanni bi iŋje kaaynǎ yeeki ye.’ Ike bi tüccǐ malak ŋomü ti, aŋ iki bi kǎŋgey iŋ yaana kujgu minneni yeeni ye wica. 8 Aŋ naana ʔul batta ʔǎki ɖuukin ke iki ye, i ɖonü ʔbini woo lüüttǎŋ yeeni yaanni ti. Gin'a bilti ye minneni yeeni ŋana ɖuukcudu ŋǎǎk wica.” 9 Aŋ kiingon ʔnte ɖoocce ʔni mügdö yeene Abrayiim ʔmge ti, aŋ lüüttǎ kǎ jiik yaakka. 10 Aŋ kiingon kuŋŋu kǎlämgǎ Abrayiim ti kǎ caay, ke wakkǎ muure ŋerken yek ɖey, aŋ koocce kǎlämgǎ ŋatin, aŋ juwin ʔŋjīn nāntǎ battǎ me ogo Araam Naareen ye. Aŋ wica ike attǎ baan mooye yaana cǎyge kǎ Abrayiim mǎaden yaana battǎ me ogo Nahüür ye ti. 11 Aŋ ike kǎlämgǎ ɖüüŋŋe jīŋ wic kǎ cokal woo baan mooye taanŋ biigin ti aŋŋi. I a wuunŋ yaana atcete mǎängǎ tipene piik ye. 12 Aŋ kiingon mǎlcin ŋaalok ogo, “Ay Piʔo, Joonŋ yen mügdö yeeni Abrayiim, gin'a ʔǎkkǎ ye, ɖǎäkkǎ kǎ tiŋŋaŋ, aŋ mügdö yeeni Abrayiim nüütkü woo biilin yaana batta ɖüüŋŋi ye. 13 Yuuru, ika inni yuddu jīŋ taanŋe ti yaanni, aŋ tiiriŋ yek mā baan mooye kǎǎjidi woo ʔäti ʔipi piik. 14 A gin'a ʔǎkkǎ iki ti ye inni. Yanŋalaŋ bi ŋujgu yok ogo, ‘Kura immǎ wǎl yüünü iŋja kǎ mǎtcǎ kǎ piik.’ Aŋ naana ike gǐmmǎ ogo, ‘Ee, mǎtcǎ, aŋ kǎlämgǎ yüükü bi mǎätkǎ cǎanna ye!’ I dalǎ wǎäti a yaana wǎägini woo a iŋ kiingon yüünü Icaak ye. Aŋan ken bi ŋǎjǎ daa kǎ ogo iki nüüteneey woo biilin mügdö yeeni ti.” 15 Aŋ i ike batta mor ɖak kǎ mallǎ, oja Rǐpga kǎǎjin woo ke wǎl yeene büüye ti. Ike a ʔul Batüwüil yaana a minneni yen Maalka

yaana a iŋ Abrayiim mǎaden yaana battǎ me ogo Nahüür ina. 16 Aŋ Rǐpga a ʔul ŋerconde kuckon, aŋ a pǎjjidiŋi koownu ti, aŋ ike mor küci oon. Ike kaaccǎ ʔni wǎl yeene küümgede kǎ piik, aŋ ɖuukin woo ŋuca. 17 Aŋ kiingon bǎnjin ti ike ti kǎ biraŋ, aŋ kiinnee ogo, “Kura iŋja ika mǎtcǎ piik kǎ ɖeewǎŋ wǎl yüünü ti.” 18 Aŋ ike jaajjin ogo, “Mǎtcǎ, mügdö yeeni.” Aŋ oja wǎl immene ʔni kǎ biraŋ, aŋ ʔni mǎtcin. 19 Aŋ wǎana ʔŋneeda kǎ mǎtceneey piik ye, jaajjin ogo, “Kǎlämgǎ yüükü bi mǎätkǎ piik cǎanna ke yǎŋene.” 20 Aŋ kǎ biraŋ piik wǎl yeeke ʔuljene kuun jī, aŋ bülcin ŋǎǎk jiiduk ŋüüci ʔpiik, aŋ kǎlämgǎ muure puukkene piik. 21 I daamgǎ kiingon a daamgon i batta jǎyidi woo jiikkalaŋ, ukcedee kǎ giti naana wǎan yeene ɖǎäkkene daa Piʔo ye. 22 Aŋ wǎana kǎlämgǎ ɖanŋene kǎ maaŋŋǎ piik ye, ike ʔäcin woo juma yen tiilgǎ ke tiikinni mäyken yek tiilgǎ kǎ yewwe yek ʔnke ɖuuggen aŋ ʔŋneeda kǎ. 23 Aŋ taanŋe ogo, “Iki agǎ ʔul ŋaani?” “Kura nüütkaa, wǎac cǎyge nāntǎ yaana nüünon kǎ würiŋ jīne yaanni ti ye?” 24 Aŋ ike luugi Rǐpga ogo, “Ika agǎ ʔul Batüwüil yaana giiti kǎ Maalka ke Nahüür ina.” 25 Aŋ ŋuccin jaajjin ogo, “Ikoon cǎygon kǎ püroni ke beelgǎ iwin yaaka amgǎ kǎlämgǎ ye ɖirǎk, ke nāntǎ yen wilgǎ yaana nüüne kǎ würiŋ tiŋŋaŋ ye.” 26 Aŋ kiingon ɖunŋŋü, aŋ mǎlcin ŋaalok Piʔo ti, 27 aŋ jaajjin ogo, “ŋüülkin ɖükci Piʔo ti, Joonŋ yen mügdö yeeni Abrayiim. Piʔo nüütin woo biilin yaana batta ɖüüŋŋi ye, ke luggin mügdö yeeni ti. Aŋ ike ika üünjana ti kǎ ba' mügdö yeeni mā yeeke ti.” 28 Aŋ Rǐpga lüünŋü paa ba' meen, aŋ me nüütkene kǎ waak'a nāŋŋǎ ɖuuggen ye muureen. 29 Aŋ Rǐpga cǎyge mǎaden battǎ me ogo Laabaan, buurcin woo jīŋ wic pǎrjidi ke oon. 30 Kǎ yaana yuttee kǎ juma kǎwen umdonde ti ke tiikinni ʔnke ɖuuggen ti, aŋ tiŋŋee kǎ Rǐpga pǎkee kǎ jiik'a kiinene daa kǎ oon ye. Aŋ ike kaaccǎ woo oon ookcedee, aŋ kǎŋŋe yudit ke kǎlämgǎ jīŋ ti kǎ cokal. 31 Aŋ kiini Laabaan ogo, “ʔäta, iki yaana agǎ ŋüülkini kǎ Piʔo ye. Iki yuddu woo winni ina? Iki tutkeneni ʔn ke nāntǎ yen kǎlämgǎ.” 32 Aŋ oon attǎ ti ʔn ti, aŋ waak ɖuudi me ʔni kǎlämgǎ ŋatin, aŋ kǎlämgǎ ʔni me püroni ke beelgǎ iwin, aŋ oon icki me piik ke m'aka ike kiitkǎta kǎlämgǎ ye, lukene kügen. 33 Aŋ amma ʔbi me woo yuuti me ŋomgen ti. Aŋ kiingon yen Abrayiim jaajjin ogo, “Ika batta ʔmǎǎda amma ke jiik yaaka ʔätǎnǎ kǎ ye nüütke kǎ woo.” Aŋ kiini Laabaan ogo, “Ee ŋeraŋ, nüüttoon.” 34 Aŋ nüütkene ogo, “Ika agǎ kiingon Abrayiim. 35

An Pīto mūdgo yeeni nūūlkene kā yāw, an ike wāättä anḡa ceeggon. Inī Pīto ḡiik ke dāk ke tiilgā gālkā ke tiilgā, ke kiinkā oogen ke määngen ke kälāmgā ke tūūrūḡjī. **36** An Caarra in mūdgo yeeni, ike mūdgo yeeni gitkene woo oonle i ike a ḡiin, an mūdgo yeeni waak yeeke inḡeeda kā muure yaaka mūdgo ye. **37** An mūdgo yeeni ika daljana liittä. Ike jaajjin ogo, 'ḡana minneni yeeni kujgudu tiirīn yek mā Kanaan ti, yaaka ikki ika cāyā waadgen ti yaakki. **38** Atā an yen wāyo ti an āntūke yeeni ti, an minneni yeeni kujgu iin wīca.' **39** An mūdgo yeeni taaññā ogo, 'An naana ḡuul batta ḡāki āatin ke ika ḡommañ yaanni ti ye?' **40** An ika luuḡḡa ogo, 'Pīto yaana ika āatā ḡome ti ye, bi ḡiicci malak yeene ke iḡi, an wāān yūūnū bi ḡaage, an nuḡko bi minneni yeeni kāḡgeeda kā iin mā yeeki ti, āntūke wāyo ti ye. **41** An naana iḡi atā mā yeeki ti ye, ḡoḡū bi latī woo kā liittäḡ yeeni, naana daa cāānna iḡi ḡiḡiḡi kā inḡā iin ye, ḡoḡū bi latī woo kā liittäḡ yeeni.' **42** 'An tiññan wāāna āatānā kā ḡiīn ti ye, ika mālcānā ḡaalok ogo, 'Ay, Pīto, Joon yen mūdgo yeeni, Abraiim, kura wāān yeeni yaanni ḡāākkā kā. **43** Yuuru, ika inni yuddu ḡiīn taan yaanni. An ḡin'a ḡākkā ye inni. Naana ḡuul yaḡkalaḡ kāājin woo ḡiḡi piik ye, bi kiinā ogo, "Kura inḡa woo piik kā ḡeeway wāl yūūnū ti mātcā kā." **44** An naana ika kiinna ogo, "Mātcā, an kälāmgā yūūkū bi puukku cāānna ye," dalā ken wāāti a yaana wagi Pīto a in minneni yen mūdgo yeeni ye.' **45** "An i ika batta mor ḡagā kā mallā joni ti, oja Rīpga kāājin woo ke wāl piik yeene būūye ti. An ike kaaccā inḡi wāl yeene kūūmgede kā piik, an ike kiinnā ogo, 'Kura inḡa piik mātcā kā.' **46** An kā biraḡ anḡi, wāl yeene immene inḡi an jaajjin ogo, 'Unḡo mātcā, an kälāmgā yūūkū bi puukku cāānna.' An wāāna mātcānā kā ye, kälāmgā puukkene cāānna. **47** "An ike taaññā ogo, 'Iḡi agā ḡul ḡaani?' An ika luuḡḡa ogo, 'Ika agā ḡul Batūwīl yaana ḡiitā kā Nahūūr ke Maalka ina.' An iinḡānā juma umdonḡe ti, ke tiikinni inḡe ḡuuggen ti. **48** An ika ḡūḡjūnū inḡi an ika mālcānā ḡaalok Pīto ti. An Pīto maanḡā, Joon yen mūdgo yeeni Abraiim, yaana ika nūūdana pāy yaana wodaḡ ye ti, ke kāḡa kā ḡuul yen ḡul mūdgo yeeni määden, yaana bi a in minneni mūdgo yeeni ye. **49** An nūūtka naana ikee mūdgo yeeni bi nūūtke woo biilin yaana batta ḡūūñḡi ye ke luggin, an naana a ba'ay ye, i nūūtka dale ika atā nāntā yaḡkalaḡ ti." **50** An luugi Laabaan ke Batūwīl ogo, "Nāḡḡkā yaakki ātā Pīto ti, baati ḡiik'a jāāyon woo ye. **51** Rīpga inana, koowu an

ate kā, an dalā ike wāāti a in minneni mūdgo yūūnū, bata yaana jaajjene kā Pīto ye." **52** An wāāna kiingon yen Abraiim tiinḡee kā ḡiik yeeken ye, ike ḡūḡjīn inḡi ḡomgu ḡiḡi, an mālcin ḡaalok Pīto ti. **53** An kiingon āācin woo waak wīlḡiḡin a nanḡin kā tiilgā gālkā ke tiilgā, ke buruḡu, an inḡe Rīpga. An cāānna määden ke meen inḡe wakkā yaaka weel yeenen caraḡ ye. **54** An ike ke ook yaaka āatene ye, āmmā an māttā an nūḡḡin wīca. An wāāna juwene ḡaalok kā tiḡḡāḡānā ye, kiingon yen Abraiim jaajjin ogo, "Tiinḡa, dale ika ḡukcu mūdgo yeeni ti." **55** An määden ke meen jaajjin ogo, "Dalā por Rīpga cāāḡi nūūnkā kā caay ke ikoon, an wāättan ike atī." **56** An kiinne ogo, "ḡana ika koora kā, Pīto wāān yeeni ḡaanḡe. Tiinḡa dale ika ḡukcu mūdgo yeeni ti." **57** An iken jaajjin ogo, "Dale ḡuul bārkin, an taacin." **58** An Rīpga bārki, an taaji ogo, "Iḡi ḡimḡādā ikee ate ke oon yaanni?" An luuḡḡe ogo, "Ee, ika bi atā." **59** An kāwen Rīpga tuci ke kiingon yaana ike pīri ye, ke kiingon yen Abraiim, ke m'aka āatene kā ye. **60** An Rīpga nūūlkī, an kiini ogo, "Kāwo, iḡi wāātci agā miy yen me ḡiirken caykā māyken kā caykācaayni! An dalā kaaynā yūūkū bānkā yek āḡanḡi yeeken peecā." **61** An Rīpga ke kiinkā yeeke määngen taappā kälāmgā, an oon baati ḡāc. An kiingon yen Abraiim Rīpga koowne an attene kā. **62** An Icaak yaana cāāy Najīp ina, ḡuku Bīir Lahaayi Rooy, an anan ogo, ḡiīn M'ana a Ūdon Ika Yoodda ye ti. **63** An āanḡalaḡ ti biigin ti anḡi, Icaak attā yiil ḡi, an laay i jone jaay ḡiikalaḡ, an wāāna wīḡe āāreeneeda kā ḡaalok ye, ike yurcin kälāmgā āātīḡi. **64** An Rīpga cāānna wāāna wīḡe āāreeneeda kā ḡaalok ye, Icaak yooḡḡe, an ike kuuyin inḡi kalman yeene ḡāc kā biraḡ. **65** An kiingon taaññe ogo, "A oon yaana wali ye iya yiil ḡi āātīḡi iḡiīn pāāḡiḡin yaanḡa?" An luugi kiingon ogo, "A mūdgo yeeni." An ike burḡu yeene koowne an wanḡe kūmme. **66** An kiingon Icaak pākkene waak'a nanḡe ye muure. **67** An Icaak Rīpga ābene keeñ yen meen Caarra ḡi, an wāättā anḡa iinḡe. An bilgene, an Icaak jone lūynū kā ike kā tūwnū meen.

25 An Abraiim ḡiññā iin yaḡkalaḡ ḡuca battā me ogo Katuura. **2** An ike gitki Jumraan ke Yakcaan ke Mīdaan ke Mīḡiyaan ke Iḡbaak an Cūwa. **3** Yakcaan ken a wāy yen Cīḡba ke Diidaan. An kaaynā yek Diidaan a mā Acūūr ke mā Litūūc ke mā Liim. **4** An merkā oogen yek Mīḡiyaan a Ipa ke Eper ke Anook ke Abida an Elda. Iken yaakca muureen a kaaynā yek Katuura.

5 Abrayiim waak yeeke muure yädi minneni yeene Icaak. 6 I ike batta mor tüw, merkä yeeke yaaka giide kiinkä yeeke määngen ti ye, päaggene iñdinni. An piirre giti ke Icaak, an iken tucce woo baan ti kä ñomuk. 7 An Abrayiim yuunge muure yaaka cäaynee kä ñommañ wic ye a 175. 8 An ike wääkcın woo wääktäj tüwnü an tüwnü, i yuunge a ñiirini a yäñon kä cäwdä ñommañ wic, an ike cooñ me ti dänkä yurge ti. 9 An merkä yeeke Icaak ke Icämayiil ike jigi tuum yaana Makapeela ji ye, cokulan ti Mamar, yiil yen Aproon minneni Cuwaar yen mä Haat. 10 An yiil yaana kiyi Abrayiim mä Haat ti ina, ken jigene daa kä me iken ke iije Caarra. 11 An wäana Abrayiim tüwnee kä ye, minneni yeene Icaak ñüülki Joorj. An Icaak cääynä kä cokal Biir Lahaayi Rooy, an anjan ogo, Jiin M'ana a Üdon Ika Yoodda ye ti. 12 A perrä kaaynä yek Icämayiil minneni Abrayiim, yaana giide Haajir kiingon yen Caarra yaana a yen mä Macir ina ti. 13 A merkä oogen yek Icämayiil yäntängenen ikki, an a pergin a iijgini kä kaygon ti ke m'ana düüñdi ye ti. Nابیؤوت ken a kaygon an bäätcete Kedar ke Adbeel ke Mibcaam 14 ke Micma ke Düüma ke Maaca 15 ke Haddaat ke Tiima ke Yatuur ke Naapic an Kedeema. 16 A merkä oogen yek Icämayiil ikki, an a yäntäjñi yek yätini yaaka äärgä tüggen kä caay witken kä yewwe ye, ke nänk'a cäayene kä ye, ke keenñi yeeken. 17 An Icämayiil cääynä ñommañ wic yuunge 137. An ike wääkcın woo wääktäj tüwnü an tüwnü, an ike cooñ me ti dänkä yurge ti. 18 An kaaynä yeeke cääjñin Hawela attä ke Cüür kä cokal Macir ñome ti, bata gin'a iki ünjudü Acüür ye. An iken cäygin muure kä puudin giti ke mä yeeken. 19 Wakkä yaakki a yaaka nänñä ñuuggen Icaak ti minneni Abrayiim ti ye. An Abrayiim gittä Icaak. 20 An Icaak yuunge caykä kä ñan wäana kuñnee kä Ripga ʔul Batüwiil yaana a män Araam ina, an ike baanne battä me ogo Padaan Araam an ike a Laabaan mä Araam käwen. 21 An Icaak mälcın ñaalok Piṭo ti kä yaana iije agee kä burñu ye. An mallä yen Icaak luugi Piṭo an iije Ripga laaccä yuunku. 22 An merkälen yaaka kä yewwe jiñe ti ye yoken yuuku, an attä tääccidi Piṭo ti kä yuunñu merkä yoken. An tääccin ogo, “Näänkä yaakki nänit ñuuggen ika ti ina?” 23 An kiini Piṭo ogo, “Merkä yaaka jiñü ti yaakka bi wäati a ʔon kä yew. An me yüükü yaaka kä yew jiñü ti yaakka bi piirtit, an ʔon yañkalan bi meken borgu kä teynä, an kaygon yüünü mäadenle bi ñuugele.” 24 An wäana niinnä yen giidä yeene däägenee kä ye,

yore kaññe cäyge yuunku oogen jiñe ti. 25 An yaana iijgene giidene woo ye, tidan an yore a jiik bata gaan, an äkki me ogo iñcü. 26 An yuungon yañkalan giidi me i mäaden iñcü agee kä mükon kä ñubdonde. An äkki me ogo Yaagüüp. An wäana yuunku giidene daa kä me ye i Icaak yuunge caykä kä ñüügük. 27 An wäana merkä pürene ñaalok ye, iñcü wäattä anñi män keñ laay woo luummuk, i mäaden Yaagüüp a män ñiibbin cäay paa keenñi giti. 28 An Icaak a iñcü ken bilge näänka ämee kä yängä waak luum jiñe yaaka äbätä iñcü ye, an Ripga a Yaagüüp ken daa bilge. 29 An äñkalan ti wina Yaagüüp cäapi yüükcü, an käägi ti iñcü ätä woo luummuk a bägon kuckon an näkä kän. 30 An iñcü Yaagüüp kiinne ogo, “Ika tüwü kä kän! Kura iñja yüükcü titkä kä ñeewar!” A yaana iñcü äkkene daa me yäntäj yañkalan ogo, İdooom ye, nüüti ogo “tidda.” 31 An luugi Yaagüüp ogo, “Ee, por kaykitin yüünü yääjgaa kä.” 32 An iñcü jaajjin ogo, “Yuuru, ika tüwü kä kän. An ñerrä kaykitin yeeni a ñaaka ika ti?” 33 An kiini Yaagüüp ogo, “Por iijjä liitkaa.” An iñcü liittä, ogo kaykitin yeene yääjgedee Yaagüüp. 34 An Yaagüüp iñcü iññe böggä ke yüükcü piiken. An ike ämmä an mättä, an wäattana juwin attä. An anjan iñcü ñääynä kä kaykitin yeene.

26 An kän yañkalan ñuca äatin baan ji bata yaana nänñä ñeene niinkä Abrayiim ti ina. An Icaak attä yätkä Abimaliik yen mä Palactiin yaana cäay Jaraar ina ti. 2 An Piṭo üükün woo Icaak ti an kiinne ogo, “Ṭana iki atä iññi Macir. Cäayä baan yaana bi kiinenii kä ogo cäayjey ko ye. 3 Cäayä baan yaanni ti iki agä boorgon, an ika bi ke iki an iki bi ñüülkeni. An bänkä yaakki bi inenii kä muure iki ke kaaynä yüükü, an ika liittäññi bi ñaagä yaana liitkänä wäac Abrayiim ye. 4 An kaaynä yüükü bi nanä ñirä kä yaac bata kitñani yek polloñ jiñe, an bänkä yaakki muure bi iñä daa kä. An kä päy kaaynä yüükü ʔon muure bi a ñüülkini ñommañ wic. 5 Kä yaana Abrayiim tiingana kä jiik yaaka ʔäkkä ike ti ye an tiicee kä iininni yeeki, ke nüünñüni yeeki ye.” 6 An Icaak cääjñin baan battä me ogo Jaraar. 7 An wäana taajene daa kä ook yek baan yaanja kä iije ye, i ike jaajjin ogo, “A käwo.” I booc kä jaajjin ogo, “A iij yeeni.” Ike ñüüci ogo, “ike bi näggi ñok mä baan yaanna, ogo iije Ripga, kä yaana ñeree kä ñer kä yaac ye.” 8 An wäana Icaak cäaynee kä wica niinkä kä ñiräk ye, Abimaliik yätkä yen mä Palactiin däämjñin iññi kä käälle yen an gunne an Icaak yooṭṭe

iinje Rīpga ñāājgede. **9** Añ Abimaliik Icaak bārkene añ kiinne ogo, “Ay, Rīpga ina a iññi yaanna! İki jaayā ogo kāwīc ina?” Añ luugi Icaak ogo, “İka booju, ika ðuucu ogo māñkalañ ika bi nāğjada ðok añ koowje.” **10** Añ Abimaliik jaajjin ogo, “A ñaaka ina nāñgonoon kā añan yaanna? Añ naana yoku por māñkalañ iññi nūinne ye, ikoon yoku ickonoon ðuuggin nāñkā yaackā.” **11** Añ Abimaliik me muure kolle ogo, “M’ana bi tāpi yok men yaanni ke iinje ye tüwnü bi yooe ti.” **12** Añ baan yaanja ti Icaak pūttā kāwkā, añ yun yaanna ti ike iṭṭā cuukulli pāk 100 ðirāk kā kāwkā yaaka pūññe ye, nāñjka ike nūülkene daa kā Piṭo ye. **13** Añ ike wāättā añña ceegggon mooye kā yaac, añ waak yeeke üüttin kā ðiirin. **14** Añ ike cāygene ðiik ke dāk ke kiinkā kā ðirāk añ māmgi jī mā Palactiīn. **15** Añ jīdgā piik muure yaaka küüñi kiinkā wāyen nūñkā yek wāyen Abrayiim ti ye, ciki mā Palactiīn kā ñomgu. **16** Añ Icaak kiini Abimaliik ogo, “Añgā yorü ikoon ti. Ikoon borroon kā teynā.” **17** Añ Icaak aņgin yore wīca, añ attā keeññi yeeke ṭeljene iñi Ḍāāñgon Jaraar jī, añ cāājjin iñi wīca. **18** Añ Icaak jīdgā ðuukke gomme yaaka küüñi me nūñkā yek wāyen Abrayiim ti ye. Kā yaana cikene daa mā Palactiīn wāāna wāyen tüwnee kā ye. Añ äkkene kā yāñṭāñgenen yaaka äkkene daa kā wāyen ñomuk ye. **19** Añ kiinkā Icaak küññü jīn Ḍāāñgon Jaraar jī, añ jīin wañe yaana yiñjā kā piik ñerkā ye kañi wīca. **20** Añ kaaydoni yek mā Jaraar äātin añ büültin ke kaaydoni yek Icaak, añ jayok ogo, “Piik a yookol!” Añ Icaak jīin äkkene ogo İcic nāñjka iken büültene kā ke ike ye. **21** Añ kaaydoni Icaak ṇuccin küññü jīn yañkalañ, añ iken ṇuccin büültin wīca jīin yaanja ti. Añ äkki Icaak ogo Cittina nūüti ogo ätkiṭin. **22** İke nāñṭā yaanja bākkene wic añ ṇuccin küññü jīn yañkalañ wīca, añ baati m’ana ṇuca agene kā büültini kā ye. Añ äkki Icaak ogo Rabuut, añ jaajjin ogo, “Piṭo ikoon iññon nāñṭā, añ ikoon bi ḍiiron ṇommañ wic.” **23** Añ Icaak wina daljene iñi añ baññā Büirciba. **24** Añ wīrin jīne yaanja ti Piṭo üükīn woo ike ti, añ ike kiini ogo, “İka agā Joon yen wāac Abrayiim. ṇana İki booju, ika ke İki, İki bi nūülkeni añ kaaynā yūükü bi nañā ḍiirā kā waan yen kiingon yeeni Abrayiim.” **25** Añ Icaak bāttā tambal wīca, añ Piṭo maaññe. Añ keeñ yeene ṭeljene iñi wīca, añ kiinkā yeeke küñjīn iñi jīin wīca. **26** Añ āañkalañ ti wina yātkā Abimaliik äātin ike ti ke Ahūjaat yaana ike nūütü kā nāñkā yaaka bilti ye, ke Paykool ḍuunḍgon kāyğā yeene ätā Jaraar. **27** Añ tääckiti Icaak ogo, “İkee äātede ika ti

ina? İ ina ika putka jī, añ ika ñootṭa woo yaanna.” **28** Añ iken luukcin ogo, “Yoorron kā ṇer Piṭo ke İki. Añ ikoon jaajjonon ogo yoku liittāñ bilti ti waadgo ti, ke İki. İkiin ḍüccin jīik ḍoocin. **29** Liittā ogo ikoon batta bi nāñgonda nāñrkā yaackā, bata yaana batta agini nāñgini kā nāñrkā yaackā ina, a nāñrkā ṇerkā ken nāñkiti kā kamati. Añ İki tucini woo kā ṇiibbīn. Añ yooru yaana ṇüülkīnī kā Piṭo ye.” **30** Añ iken tutki Icaak ammani jon ñamme, añ ämmā añ mättā. **31** Añ kā ṭiññāññā iken murjin iñi māñkalañ daa menen liitkede, añ iici Icaak añ iken attā kā ṇiibbīn. **32** Añ añ jīne yaanja ti kiinkā yek Icaak äātin ike nūütki kā jīin yaana küüñi a kicconḍe ye, añ kiini ogo, “Ikoon kāññon piik!” **33** Añ Icaak jīin äkkene ogo Ciba. Añ ke tiññañ baan yaanja wāättana battā me ogo Büirciba, añ añan ogo, “Jīin Liittāñ.” **34** Añ İcū wāāna yuunge aņñene caykā kā ṇan ye, ḍiññā määngā kā yew tūrin mā Haat ti, määñge a Yahudiṭ ṭul Beerī, añ Bacamaat ṭul Eylüün. **35** Añ a iken ken äācin jon yiñe Icaak ke Rīpga ti.

27 Icaak daandin añ wañge bunnū batta ṇuca yūṭi, añ minneni yeene mooye İcū bārkene ti, añ kiinne ogo, “Minneni yeeni!” Añ ike luugi ogo, “İka inni.” **2** Añ Icaak jaajjin ogo, “İka ḍuunḍunu, añ niinnā yeeni yen tüwnü kuju. **3** Kaay yūünü koowu ke cāwgālen, añ atā woo kiñuk añ nākkāa gin luum jīne. **4** Añ tutkaa gināāmkā yaana ñabañ bilgā ye, añ ickāa kā dalā amā nuñko ṇüülkenii i batta mor ika tüwü.” **5** Añ wāāna Icaak jaaynee ke minneni yeene İcū ye, i tiñṭā Rīpga. Añ wāāna İcū attee kā woo luummuk kiñee kā waak luum jīne añ ābedeeda ti ye, **6** i Rīpga minneni yeene Yaagüüp kiinne ogo, “Wāac tiññā määdic İcū kiñde ogo, **7** İckāa gin luum jīne, añ nāñgāa kā gināāmkā yaana ñabañ ye amā nuñko ṇüülkenii Piṭo ñome ti, i ika batta mor tüwü.” **8** Minneni yeeni jīik yeeki tiññā bata yaana kiindenii kā ye. **9** Atā kaacci ḍiik giṭi añ ickāa woo jūülönilen kā yew yaaka a caagin ye, dalā nāñgā wāac, a gināāmkā yaana ñabañ bilge ye. **10** Añ ickā wāac dalā ame nuñko bi ṇüülkey kā, i ike batta mor tüwü.” **11** Añ Yaagüüp meen Rīpga luuññe ogo, “Māādo İcū yore jūülāñ, añ ika yori yīlāñ. **12** Añ naana por ika tapa yok wāyo ye? İka bi yooro ogo ike maldoonñingīn. Añ ike ika batta bi ṇüülka, bi ṭāākcī ika tuuma.” **13** Añ kiini meen ogo, “Dalā tuummu ḍimji ika ti, minneni yeeni! Nāññā bata yaana kiinnenii ye. Atā añ jūülönilen ickāa kā.” **14**

An ike attä an jüulonilen koowne an ickene meen. An meen tuttu ginäämkä yaana ñabar ye, bata yaana bilgänä wäyen ye. **15** An Rîpga kuññu buruŋgu ñerkä yek minneni yeene mooye ñicü, yaaka äräk baanne ye, an iijkene minneni yeene ñeerconde Yaagüüp. **16** An kümme inke ti ke bugge ti, ke nantä ñoye yaana yidalaŋ ye kä gäykä jüulonilen. **17** An ike ginäämkä yaana ñabar ke biggi yaaka tooñne ye inñe Yaagüüp inñe ti. **18** An Yaagüüp attä äräk wäyen ti, an jaajjin ogo, “Wäyo.” An wäyen luukcin ogo, “Haa, minneni yeeni. İki agä ñicü halla İki agä Yaagüüp?” **19** An Yaagüüp luukcin wäyen ti ogo, “İka agä ñicü kaygon yüünü. İka nänñä bata yaana kiinnaa kä ye. Juwu ñaalok an yänñä gin luum jinne yeeni amä, nuŋko nüülkaa kä ye.” **20** An taaji Icaak ogo, “Kaññi ogoo kä biran anñi minneni yeeni?” An luuñne ogo, “Piŋo yüünü Joon ika yüükkana ti.” **21** An Icaak Yaagüüp kiinne ogo, “Wüükü ti kä cokal dalä İki tabeni yok, an ooku giti naana a İki ñicü minneni yeeni ye.” **22** An Yaagüüp wükcin ti wäyen ti, an tabi yok Icaak. An ike jaajjin ogo, “Poñ a poñ Yaagüüp, an İnkä ke buggu a yek ñicü.” **23** An batta agee kä ookon giti näänka inke ke bugge jüüle kä jüül bata mäden ñicü ye. An Icaak yore tootte ñäki Yaagüüp nüülkede. **24** An taañne ogo, “A gitken İki agä minneni yeeni ñicü?” An luuñne ogo, “Ee a İka.” **25** An Icaak jaajjin ogo, “Yänñä gin luum jinne yüünü äckaa kä dalä amä, minneni yeeni. Nuŋko İki bi inñeni kä nüülkin yeeni ye.” An äckene daa Yaagüüp an amme. An äckene määk an maanñe. **26** An kiini wäyen Icaak ogo, “Äätä ti kä cokal minneni yeeni, an muckaa gimgin.” **27** An ike wüülkin ti kä cokal an muckene. An Icaak ñääccä pin buru yeene, an ike nüülki, an jaajjin ogo, “Pin minneni yeeni beel bata pin yiil yaana a nüülkini kä Piŋo ye. **28** Dalä Joon İki inñey tuñ yen polloñ ke cekkitiñ ñommañ wiñe ke päk ñiirken ke määk ñiirken. **29** Dalä ŋon İki ñuugilini, an İken İki ñünkiti inñi, an wääti agä mügdoyen mädgi an kaaynä miic dalä cääna İki ñünkiti inñi. An tuummu wääti m'aka İki tuumgi ye ti, an nüülkin wääti m'aka İki nüülkiti ye ti.” **30** An kä ñeeran anñi wääna Icaak ñanñee kä nüülkin Yaagüüp, an Yaagüüp kaaccee kä woo wäyen ti ye, i mäden ñicü kääjin äräk ätä kiñuk. **31** An ike cääna nänñä ginäämkä yaana ñabar ye, an äckene wäyen, an jaajjin ogo, “Juwu ñaalok wäyo amä yänñä gin luum jinne yeeni, nuŋko inñä kä nüülkin yüünü.” **32** An taaji wäyen Icaak ogo, “İki agä ñaani?” An luuñne ogo, “İka agä minneni

yüünü ñicü kaygon yüünü.” **33** An Icaak yore tiicin kä yaac, an jaajjin ogo, “A ñaani ken ina attä kiññä waak luum jinne, an ickana kä ammä muure i batta mor İki däägä an nüülkünü yaanna! Ee, an ike bi a nüülkini a gitken.” **34** An wääna ñicü tiññee jiik yaakka wäyen ti ye, i ike weekcin kä yaac kä jon pille, an wäyen kiinne ogo, “Nüülkaa cääna ay wäyo!” **35** An kiini Icaak ogo, “Määdic äätiñ, an İka mallanñingin, an nüülkin yüünü koowne.” **36** An ñicü jaajjin ogo, “İke battä me ogo Yaagüüp a gitken. İke anñi İka mallanñingin äänke kä yew, kaykitin yeeni koowne, an tiññan nüülkin yeeni koowe cääna.” An taañne ogo, “İki batta agä büüccini nüülkin yaana a yeeni ye?” **37** An Icaak ñicü luuñne ogo, “İke ñanñä nänñä a mügdoyüünü, an mädgen muure nänñä a kiinkä yeeke, an inñä päk ke määk. An İki bi nanñeni ogoo tiññani minneni yeeni?” **38** An ñicü wäyen taañne ogo, “Wäyo, İki cääygi nüülkin a keelok? Wäyo nüülkaa cääna!” An ñicü weekcin kä yaac. **39** An wäyen Icaak ike luugi ogo, “İki bi cääyä woo kaakic cekkitiñ yen ñommañ wiñe ti, an woo kaakic tuñ yen polloñ ji ti. **40** An İki bi cääyä kä gaadal yüünü, an İki bi ñuugulu määdic ti, an naana İki ñäkä ñünñi teetcadä woo ye, i wiññan yeene bi erci woo ñonñi ti.” **41** An waan yaanja ti, ñicü Yaagüüp putkene ji kä yaana wäyen Yaagüüp inñeeda kä nüülkin ye. An ñicü jaay joni ti ogo, “Waan nüüjdün tüwnü wäyo cokilin, an wäättan määdo Yaagüüp bi näägä ñok.” **42** An wääna Rîpga nüütken daa me kä jiik minneni yeene mooye ñicü ye, i ike tuccin Yaagüüp ti, an kiinne ogo, “Määdic ñicü ñiigä jiik ogo, İki näägida ñok. **43** Jiik yeeki tiñä ñetan minneni yeeni. Juwu an lüüdü määdo Laabaan ti Araan. **44** An cääye ke İke kä ñeeran ke määdic jone lüye. **45** An naana İke jone lüynü, an gin'a nängeneeda kä wiitte woo ye, i İki bi tuckeni İki duuku. İna kura İkee yäaye muuric kä niinnä keellä?” **46** An Rîpga jaajjin Icaak ti ogo, “Üññü yeeni putku ji kä määngä mä Haat. Naana Yaagüüp küñi inñ ñulgu yek baan yaanni ti määngä mä Haat ti ye, bata määngä yek ñicü ye, päññi inñca yoku İka tüwü.”

28 An Icaak Yaagüüp bärkene ti, an nüülkene an kolle ogo, “İki ñana ñiñä ñulgu yek mä Kanaan yaakki ti. **2** Juwu atä Padaan Araam paa ba daan wääc Batüwiil, an ñiñä inñ wica ñulgu nääyic Laabaan. **3** Joon yaana Lüütit ye İki nüülkey, an İki inñey merkälen kä ñiräk, an kaaynä yüükü ñirä an wääti a ŋon ñiirken! **4** An İki inñey nüülkin yaana inñe Abrayim ina, ke

kaaynä yüükü nuŋko bi mükii ŋommañ yaana cääyii
 kä batta a yüünü yaanni ye, a ŋommañ yaana iñi
 Jooŋ Abrayiim ye!” 5 Aŋ Icaak Yaagüüp tucce woo, aŋ
 attä Padaan Araam cäyok ke nääyen Laabaan, a Rîpga
 määden minneni Batüwîl a mä Araam, aŋ Rîpga a
 Yaagüüp ke ñicü meen. 6 Aŋ ñicü ukcin gîti ogo wäyen
 Icaak Yaagüüp ŋüülkenee aŋ tucce Padaan Araam ogo
 ñijo iij wîca, aŋ kollee ogo ŋana ñijo ŋulgu yek mä
 Kanaan ti. 7 Aŋ Yaagüüp wäyen ke meen tiŋgene, aŋ
 ñakkä Padaan Araam. 8 Aŋ wäättan ooki gîti ñicü ogo
 wäyen Icaak batta ñako ŋulgu yek mä Kanaan nântä
 yeenen ti. 9 Aŋ ñicü ŋiipcin wäyen taanŋe Icämayiil
 ti, aŋ ñiññä ŋulgu yek Icämayiil ti kä keelok ŋocce
 ti määnge ti aŋ iij ke kicconde battä me ogo Maalat,
 aŋ ike a Nabiyüüt käwen aŋ a ŋul Icämayiil minneni
 Abrayiim. 10 Aŋ Yaagüüp kääjin woo baan mooye
 Bîrcîba jî, aŋ üñjîn Araan. 11 Aŋ kä lütcîn aŋ ike ñakkä
 ti nântä ba ŋerrä aŋ yuuttu iñi wîca nîñjidi iñi, aŋ
 kuññu pääm nääkcenee kä wiñe aŋ oodi. 12 Aŋ wääna
 ike oodene daa ye, i ike umgi lääggî cääyge tiittä yudit
 ŋommañ wic aŋ wiñe ñakcidi pollon jî aŋ malaŋŋi yek
 Jooŋ aajjidi aŋ düükidi iñi kä ike. 13 Aŋ Piŋo yuuttu
 tiittä ti ñaalok, aŋ jaajin ogo, “Ika agä Piŋo, Jooŋ yen
 daan wääc Abrayiim aŋ Jooŋ yen wääc Icaak. Ŋommañ
 yaana nîñiñi kä yaanna a yüünü aŋ bi iñenii iki ke
 kaaynä yüükü. 14 Aŋ kaaynä yüükü bi ñirä batta liittä
 me kä paŋŋä bata ŋüüpon yek ŋommañ. Aŋ iken bi
 pîrñi woo tãŋkä ti muure ñomuk ke ŋäjäk ke ñaalok
 ke iñi, aŋ äärgä tügen yek ŋommañ wiñe muure bi
 kãñi ŋüülkin kä waan yüünü ikee ke kaaynä yüükü.
 15 Aŋ ika ke iki aŋ ika iki bi tiñjeni ke nântä a atii kä
 ye, aŋ äãŋkalaŋ iki bi ñuugeni ke ŋommañ yaanni ti.
 Aŋ iki batta bi cakeni ke wakkä yaaka kiinnenii ye
 ñääkkenii kä muure.” 16 Aŋ Yaagüüp juwin ñaalok
 niñnkä ti, aŋ jaajin ogo, “A gîtken Piŋo a nântä yaanni
 ti! Aŋ batta agä ŋicon!” 17 Aŋ ike booññu aŋ jaajin
 ogo, “Nântä yaanni me yãmdë! A ãn Jooŋ inni aŋ a
 äntuke pollon jîñe.” 18 Aŋ tiññãñãñ aŋŋi Yaagüüp
 pääm yaana nääkkee kä wiñe ye, koowne aŋ yuutte a
 kolcan paydin aŋ puukkene wic ñownä. 19 Aŋ nântä
 yaanja äkkene ogo Betali. Aŋ aŋan nüüti ogo, “Ãn yen
 Jooŋ.” Aŋ kä on battä me ogo Lüüç. 20 Aŋ Yaagüüp
 liittä aŋ jaajin ogo, “Naana Jooŋ ke ika aŋ ika tiññä
 wään yaanni ti aŋ naana ika iñña waak äãmkä ke
 buruŋgu ye, 21 aŋ naana ika ñukcunu paa ba wäyo kä
 ŋiibbîn ye, i wäättan Piŋo bi wääti a Jooŋ yeeni. 22 Aŋ
 kolcan paydin yaana yuuttu ñaalok yaanni bi wääti a

Ãn Jooŋ. Aŋ wakkä muure yaaka bi iñä kä ye, ike bi
 iñä kä caycayni.”

29 Aŋ Yaagüüp wään yeene ceeññe ke ñake ti
 ŋommañ mä ñommuŋŋu ti. 2 Aŋ ike yurcin jîñ
 kä uttar ke kurku kä ñak yek ñiik nînok iñi jîñ taanŋe
 ti kîjî puukkin piik. Aŋ jîñ tüke a üüljîñi kä pääm
 mooye peŋŋä. 3 Aŋ naana kurku ñiik yoken ñüülünü
 ti muure ye, i kaaydoni pääm ñüljünü woo jîñ tük,
 aŋ ñiik puukkunu piik, aŋ wäättan pääm ñuukunu
 üüljünü jîñ tük. 4 Aŋ kaaydoni taaji Yaagüüp ogo,
 “Ikee age mä wa mädgo?” Aŋ iken luukcin ogo, “Ikoon
 agon mä Araan.” 5 Aŋ iken taaññe ogo, “Laabaan
 yaana daan wäyen a Nahüür ina ŋäjje?” Aŋ iken
 luukcin ogo, “Ee, ŋäjjon.” 6 Aŋ iken taaji Yaagüüp
 ogo, “Ike yore ŋeraŋ?” Aŋ iken luukcin ogo, “Ee, ike
 yore ŋeraŋ. Daamjä a ŋuulle yeene Rahiil ina äätä kîdit
 kun ñiik yaanja.” 7 Aŋ ike luukcin ogo, “Wuun mor a
 aŋ gîti, batta mor a wuun yen ñüülîn ti kurku ñiik
 nântä keellä. ñiik puukke piik, aŋ ñuuke äãmdük.” 8
 Aŋ iken luukcin ogo, “Ikoon batta liiŋton, ke kurku
 ñiik muure ñäägene ti, aŋ wäättan pääm ñuljon woo
 jîñ tük, aŋ ñiik puukkon piik.” 9 Aŋ Yaagüüp por daa
 iñjidi jayok ke iken ke Rahiil ñääge ti i kîdit kun ñiik
 yek wäyen aŋ ike ken a kaaydo. 10 Aŋ wääna Yaagüüp
 Rahiil yoorreeda kä ke kun ñiik yek nääyen Laabaan
 ye, ike attä jîñ ti aŋ pääm ñuljene woo, aŋ ñiik nääyen
 puukkene piik. 11 Aŋ wäättan Yaagüüp Rahiil muckene
 gimgin, aŋ weekcin kä yaac. 12 Aŋ Yaagüüp Rahiil
 nüütkenee ogo ike agje ŋiiddën ko wäyen ti, minneni
 yen woowen Rîpga. Aŋ Rahiil buurcin woo kä bîraŋ
 attä wäyen Laabaan nüütkenee. 13 Aŋ kä bîraŋ aŋŋi
 wääna Laabaan tiŋŋee kä ogo ñaakonde Yaagüüp
 ñäägono ye, ike lüüññü pärcete kä, aŋ kääŋŋe yok
 aŋ muckene gimgin, aŋ äbene ti paa. Aŋ Laabaan
 nüütki Yaagüüp waak'a nãŋŋä ñuuggen muure ye.
 14 Aŋ Laabaan jaajin ogo, “Iki agä gaani ke yimgä
 yeeki a gîtken.” Aŋ Yaagüüp cääynä wîca ke nãŋe
 paan. 15 Aŋ Laabaan Yaagüüp kiinne ogo, “Iki batta
 ñuugulu ika ti kãpet ogo iki cokuleey ti cokal ika ti.
 Aŋ nüütkaa iñdin yüünü bi a ŋiittä?” 16 Aŋ Laabaan
 cääygene ŋulge kä yewwe. Mooye battä me ogo Leya
 aŋ ñeerconde battä me ogo Rahiil. 17 Aŋ Leya wange a
 bunin, aŋ Rahiil ŋeraŋ biilke ti ke üükînenee woo ti. 18
 Aŋ Yaagüüp Rahiil bilgene aŋ nääyen kiinne ogo, “Iki
 bi ñuugeleni yuungu kä ŋaŋukel naana ika iñdaa ŋüülü
 ñeerconde Rahiil, wääti a iij yeeni ye.” 19 Aŋ Laabaan

jaajjin ogo, “Iiŋa ɲeraŋ iŋenii kā iŋi, kā yaana iŋa daa kā oon yaŋkalaŋ yaana a pare ye. Cäyā ke ika winni.” 20 Aŋ Yaagüüp ŋuugilin yuungu kā ɲaŋikel ogo Rahiil, aŋ yuungu yaakka yoorre belok bata niŋkā ɖeewken kā yaana billee kā Rahiil ye. 21 Aŋ wäattan Yaagüüp Laabaan kiinne ogo, “Iiŋ yeeni iŋjakä dalä koowu niŋon kā. Niŋkā yeeki yek ŋuugula yeeni ɖaŋɲä.” 22 Aŋ Laabaan nänɲä ñäänkä, aŋ mäbaan barre muure ammani jonŋamme ti. 23 Aŋ wäana nänŋä cücülenee kā ye, i ike tuultule yeene Leya ken koowne aŋ ickene Yaagüüp, aŋ niŋgin ke Yaagüüp. 24 Aŋ Laabaan kiingon yeene iije Jilpa iŋne Leya ogo wäato ogo kiingon yeene. 25 Aŋ wäana Yaagüüp cuuyenee kā tiŋɲäk aŋɲi ye, i kaŋne a Leya! Aŋ Yaagüüp Laabaan taaŋne ogo, “A ɲaaka inni nänɲanaa kā yaanni? Iŋi ŋuugeleneni ogo Rahiil! Aŋ ika maldaa ɲiŋgin ina?” 26 Aŋ Laabaan luukcin ogo, “Koowdin tuul ɖeerconde mooye ñome ti batta a nänɲon ɖoŋe poŋku bänkä yooko ti. 27 Niŋkā ɲaŋikel yek yaanni por ɖaagä, aŋ ikoon menen bi ɲuckini kā cäanna naana iŋi ɖukcini ika ŋuugalanaa yuungu kā ɲaŋikel ɲuca ye.” 28 Aŋ Yaagüüp nänjin aŋan. Aŋ niŋkā ɲaŋikel yaakka ɖaagi Yaagüüp Leya ti, aŋ wäattan Laabaan tuule Rahiil iŋne Yaagüüp ogo wäato ogo iije. 29 Aŋ Laabaan kiingon yeene iije Bila iŋne tuulle Rahiil ogo wäato ogo kiingon yeene. 30 Aŋ Yaagüüp niŋgin ke Rahiil cäanna, aŋ ike Rahiil bilge kā yaac kā Leya. Aŋ nääyen ŋuugelene yuungu kā ɲaŋikel ɲuca. 31 Aŋ wäana Piŋto yuŋŋee Leya batta bilgene daa kā oore ye, naŋɲe giit aŋ Rahiil ken a burɲu. 32 Aŋ Leya laaccä aŋ giinɲä minneni a oon aŋ äkkene yäntäŋ ogo Robiŋ, a yaana jaajjenee kā ogo, “Piŋto yuŋŋu pillä yeeni, aŋ wäattan tiŋŋaŋ ika bi bilgana oon yeeni.” 33 Aŋ ike ɲuccin laaccä ɲuca, aŋ giinɲä minneni a oon. Aŋ jaajjin ogo, “Kä yaana Piŋto tiŋɲee kā ogo ika batta bilgada oori ye, ken inni iŋa kā minneni yaanni ɲuca.” Aŋ äkkene yäntäŋ ogo Camoon. 34 Aŋ ike ɲuccin laaccä ɲuca, aŋ giinɲä minneni a oon. Aŋ jaajjin ogo, “Tiŋŋaŋ waan yaanni ti oon yeeni bi yore määre ti ika ti, kā yaana gitkanä daa merkälen oogen kā ɖäk ye.” Aŋ ina ken äkkeeda kā yäntäŋ ogo Laawī yaanna. 35 Aŋ ike laaccä ɲuca, aŋ giinɲä minneni a oon. Aŋ jaajjin ogo, “Waan yaanni ti, ika bi mäŋä Piŋto.” Aŋ ina ken äkkeeda kā yäntäŋ ogo Yahüüja yaanna. Aŋ wäattan ike yuuttu iŋi kā giidä.

30 Aŋ wäana Rahiil yuŋŋee kā ike Yaagüüp batta agee kā gitkini kā merkä ye, i ike käwen mämgene ji. Aŋ ike Yaagüüp kiinne ogo, “Iŋja merkä, naana ye ika bi tüwü.” 2 Aŋ Yaagüüp pennä kā yaac kā Rahiil, aŋ taaŋne ogo, “Ika agä Joon, yaana iŋi tiŋɲey kā merkä ye?” 3 Aŋ kiini Rahiil ogo, “Kiingon yeeni Bila koowu aŋ niŋne kā, ike bi ika gitka merkälen, aŋ kā ike, ika bi cäyɲana kā merkälen cäanna.” 4 Aŋ Rahiil kiingon yeene Bila ickene oore Yaagüüp bata iije, aŋ niŋnnee kā. 5 Aŋ Bila laaccä, aŋ Yaagüüp gitkene minneni a oon. 6 Aŋ Rahiil jaajjin ogo, “Joon ika jooŋna kā ɲer, aŋ cäanna jiik yeeki tiŋɲe, aŋ ika iŋna minneni a oon.” Aŋ ina ken äkkeeda kā yäntäŋ ogo ɖaan yaanna. 7 Aŋ kiingon yen Rahiil Bila ɲuccin laaccä ɲuca, aŋ Yaagüüp gitkene minneni a oon ɲuca. 8 Aŋ Rahiil jaajjin ogo, “Kä yäaŋŋä teyconde ikoon näägonon ke käwo aŋ yooŋu.” Aŋ äkkene yäntäŋ ogo Naptali. 9 Aŋ wäana Leya yuŋŋee kā ike yuuttee kā iŋi kā giidä ye, ike kiingon yeene Jilpa koowne, aŋ ickene Yaagüüp bata iije. 10 Aŋ Jilpa kiingon yen Leya Yaagüüp gitkene minneni a oon. 11 Aŋ Leya jaajjin ogo, “A ñaaynä ɲerconde ken äatin.” Aŋ äkkene yäntäŋ ogo Gaat. 12 Aŋ Jilpa kiingon yen Leya Yaagüüp gitkene minneni a oon ɲuca. 13 Aŋ Leya jaajjin ogo, “Ika joni ñabaŋ, aŋ määngä ika bi bäarga ogo jon ñammä.” Aŋ äkkene yäntäŋ ogo Acüir. 14 Aŋ niŋkā errä päk ti Robiŋ attä yiil ji, aŋ känŋä jaan läŋ beel bata tääkäräŋ yiil ji, aŋ ickene meen. Aŋ Rahiil Leya kiinne ogo, “Kura iŋja jaan yen minneni yüünü.” 15 Aŋ Leya jaajjin ogo, “ɖaŋɲa iŋi oon yeeni koowni, aŋ cäanna ɲäkkä jaan minneni yeeni koowdu?” Aŋ Rahiil jaajjin ogo, “Ike bi niŋ würiŋ tiŋŋaŋ iŋi ti räta jaan minneni yüünü.” 16 Aŋ wäana Yaagüüp duuke kā yiil ji biigin ti aŋɲi ye, Leya attä pääkcin ike ti aŋ jaajjin ogo, “Iŋi niŋä ika ti tiŋŋaŋ iŋi rätteni kā jaan yen minneni yeeni.” Aŋ niŋnnee kā würiŋ yaanja ti. 17 Aŋ Joon Leya tiingene aŋ laaccä, aŋ Yaagüüp gitkene minneni a oon wäätcete kā duuce. 18 Aŋ Leya jaajjin ogo, “Joon ika iŋna a yaana kiingon yeeni iŋnädaa kā oon yeeni ye.” Aŋ äkkene yäntäŋ ogo Yacakiir. 19 Aŋ Leya ɲuccin laaccä ɲuca, aŋ Yaagüüp gitkene minneni a oon yaana wäätcete kā ɖüügük ye. 20 Aŋ Leya jaajjin ogo, “Joon ika iŋna iŋnä ɲerconde. Aŋ tiŋŋaŋ oon yeeni ika bi eemda kā yaana gitkanä daa minneni yaana wäätcete kā ɖüügük ye.” Aŋ äkkene yäntäŋ ogo Jabuloon. 21 Aŋ wäattana ike giinɲä minneni a iij aŋ äkkene yäntäŋ ogo ɖiina. 22 Aŋ Joon Rahiil payne, aŋ tiingene aŋ

nanje giit. **23** An laaccä an giinñä minneni a oon. An jaajjin ogo, “Joorj loon yeeni angene yok.” **24** An äkkene yäntärj ogo Yuucip. An jaajjin ogo, “Piŋo yoku ika ŋucka ti minneni a oon ŋuca.” **25** An wäana Rahiil gitee kä Yuucip ye. Yaagüüp Laabaan kiinne ogo, “Kura äkkaa dalä ika atä paa baan yeeni ti. **26** Dalä määngä yeeki koowu ke merkä yeeki yaaka ŋuugelenenii kä ye, an ika atä, kä yaana ŋäjji kä ŋuugulani yaaka nāngeneni kä ye.” **27** An kiini Laabaan ogo, “Naana iŋi gūmmädä ye kura cäyä winni kä yaana ŋäjjanä daa kä ŋirkitin ti ogo, Piŋo ika ŋüülkanada ko nāñkä yüükü yaaka nanjeeyi ika ti ye. **28** Nüütkaa ŋuugula carrä yüünü, an bi iñenii.” **29** An luugi Yaagüüp ogo, “Ŋäjjä ŋuugulin yaana ŋuugelenenii kä ye, an diik yüükü tiññä ogo. **30** Iŋi cäygi kä deewarj, an wäana äätänä kä ye i diirin kä yaac. Piŋo iŋi ŋüülkeney kä ika kä waak'a nanjā ye muure. An tiññarj a tooku ken bi mä äntüke yeeki äärä daa kä ñaalok?” **31** An Laabaan tääccin ogo, “A ŋaaka ken iñenii kä?” An Yaagüüp luukcin ogo, “Iŋi ŋana ika iñdaa ginkalarj, gin kä keelok ken nāñgaa kä, an ika bi ceenā kääjä ke tiicä diik yüükü. **32** Dalä ika kaacä kurku diik yüükü giti tiññarj, an ika wääkä woo iken ti käbälgä ke diik yaaka müücularj ke yaaka pergarj muure ye, ke käbälgä yaaka ularj ye muure. An iken bi wääti a ŋuugula carrä yeeni. **33** Eemdin yeeni ken bi nütü woo kä ika ñomuk, naana iŋi äätä ukcudu ŋuugula carrä yeeni yaana iñdaa kä ye. Diik muure yaaka batta müücularj ke yaaka batta pergarj ke käbälgä yaaka batta ularj diik giti ke käbälgä giti ye, naana kañgä me ye bi pakä me ogo yek kalgin.” **34** An Laabaan jaajjin ogo, “Ŋeranj! Dalä wääti bata yaana jaajjinii ye.” **35** An nūnnä yaanja ti Laabaan diik oogen muure äbene woo yaaka cäygene äalgä ke yaaka pergarj ye, an ke diik määngen muure yaaka müücularj ke yaaka pergarj ye, ke diik määngen muure yaaka cäygene kä bowken yoken ti ye, ke käbälgälen muure yaaka ularj ye. An müükki Laabaan merkä oogen yeeke. **36** An kuññu nūnkä kä ðäk päy ji waadgen ti ike ke Yaagüüp, an Yaagüüp ceenjin kääññä diik Laabaan yakkalarj. **37** An Yaagüüp kuññu jengä kimken yek garkä ti, jaan bumbay ke jaan battä me ogo, lüüc ke yañkalarj ogo dülüb, an beeyne kä äalgä wotku bowken, nüüti bownu läcängä. **38** An ike läcängä yaaka beeyne ye, ðooce kä diik ñomgen ti kuun maanñä pii ti nanŋ'a äätete mätene kä diik ye, an diik yuugu naana äätidi mäti ye. **39** An diik yuugu kimbä ñomgen ti, an diik

güitidi woo ŋulgen yaaka yoken a äalgä ke müücularj ke pergarj ye. **40** An Yaagüüp käbälgälen yaakka kibbene woo päaken, an diik ñomgen ŋukke diik yaaka yoken a äalgä ye ke ülken yaaka a yek Laabaan ye ti. An ike ðenje kipkene woo kurku, an batta agee ðoocin ke diik Laabaan. **41** An naana diik määngen teyken iinjin ye, i Yaagüüp düccidi läcängä diik ñomgen ti kuun ji, ogo yuugu ko cokal läcängä ti. **42** An yaaka bamarj ye batta ðuckede läcängä. An bämken a yek Laabaan, an teyken ken a yek Yaagüüp. **43** Ken ina Yaagüüp wäatee agee kä ceeggon kä yaac yaanna, an cäyge diik diirken, ke kiinkä määngen ke oogen, ke kälämgi ke tüürünji.

31 An Yaagüüp tiinñä ogo merkälen Laabaan jaygo ogo, “Yaagüüp waak yaaka a yek wäyo ye koowne muure, an a waak wäyo ken känñee cekkitin yaanna muure.” **2** An yoori Yaagüüp ike batta bilgänä Laabaan bata wäana ina. **3** An Piŋo Yaagüüp kiinne ogo, “Dukcu baan yen wäygi ti, ke yen mä yüükü ti, an ika bi ke iŋi.” **4** An Yaagüüp tuccin an Rahiil ke Leya bärkene woo nanŋ'a kääjee kä diik yeeke ye. **5** An iken kiinne ogo, “Yoorru wäac ŋuca ika batta bilga jone ti bata wäana ina. An Joorj yen wäyo ke ika kamat. **6** Ŋäjjä wäac ŋuugulunu kä teynä yeeni muure. **7** An wäac tääkcin ika mallanjin an ŋuugula carrä yeeni aakdene yok äänke caaydin, an Joorj ike batta gimkätä kä nanjin ika nāñkä yaackä. **8** An naana ike jaajji ogo, ‘Diik müüculgu ken bi a ŋuugala carrä yüünü ye,’ i muure gitä woo ŋulgen müücularj. An naana jaajji ogo, ‘Ŋuugula carrä yüünü bi wääti a diik yaaka cäygene äalgä ye,’ i diik muure gitä woo ŋulgen yaaka cäygene äalgä ye. **9** An Joorj diğargä yek wäac koojjene woo, an iñña kä ika. **10** “An waan yaana yuugene kä diik ye ika läkkä an däämjänä ñaalok, an ika yurcunu ñukku yaaka yoken a äalgä an müücularj an pergarj ye, yuugu ke diik määngen. **11** An malak yen Joorj ika kiinna kä läaggä ogo, ‘Yaagüüp!’ An luunju ogo, ‘Haa ika inni!’ **12** An ike jaajjin ogo, ‘Däämjä ñaalok an yoorci ñukku yaaka yoken a äalgä an müücularj an pergarj yaakca ti, yuugu ke diik määngen, kä yaana nāñkä yaaka nanjiti kä Laabaan yaakka yooddu daa kä muure ye. **13** Ika agä Joorj yaana üükün woo Betali ina, yaana cüčkini yok kolcan paydin an liitkanaa kä ina. An juwu angä yorü baan yaanni ji an ðukcu baan yen mä yüükü ti.” **14** An Rahiil ke Leya luukcin ogo, “Baati gin'a a büccini yädon paa ba wäyo ye. **15** An ikoon nanjon bata boorgu, an ikoon yääjjonon woo an tiil

$\ddot{ijj}\ddot{in}$

34

dänkä yurgen jüci waadgo ti.” An Yaagüüp liittä kä Jooŋ yaana boojene kä wäyen Icaak ye. **54** An Yaagüüp iccin wäämmä yok pääm wic, an mä yeeke bärkene ammä ti, an wääna ämmene ye, ningin pääm wic. **55** An kä tiŋŋänänä Laabaan merkä ɬulge ke ɬulgu yeeke kuunne ɬugin an njuülkene. An ɬukcin baannen.

32 An Yaagüüp jujin woo attä kä päy an malaŋŋi yek Jooŋ pärjene kä. **2** An wääna yoorene daa kä Yaagüüp ye, ike jaajjin ogo, “A nänŋä kääyŋä Jooŋ inni.” An ina ken nänŋä yaanna äkkeeda ogo Manaayim yaanna. **3** An Yaagüüp tuccin tüüjŋi ñome ti attä pärjidi ke määden ɬicü ɲommañ mä Ciir ti baan mooye mä İdooŋ ti. **4** An eenjene an kiinne ogo, “Ikee ate an müŋdo yeeni ɬicü kiine ogo, ‘Kiingon yüünü Yaagüüp jääyidi ogo, ‘Ika attä Laabaan ti, an ikoon cääyon ke ike ke tiñŋan. **5** Ika cääyga däk, ke tüürüŋŋi ke ɬiik ke kiinkä oogen ke määngen. Ika tuucunu ɬäkä nüütküdü müŋdo yeeni ogo ika känjo ɲerrä iki ti.’” **6** An tüüjŋi ɬuukin Yaagüüp ti, an jaajjin ogo, “Ikoon atton määdic ɬicü ti. An ike äätidi ike pärjede an ike ädit ook caykä mäyken kä ɲan.” **7** An Yaagüüp booñŋu kä yaac an yore rüütte, an m'aka ke ike ye kiimme giŋi kurku kä yew, ke ɬiik ke däk ke kälämgä. **8** An Yaagüüp jaajjin ogo, “Naana ɬicü ätä an kun keelok irke ye, yakkalaŋ liiti likci woo.” **9** An Yaagüüp jaajjin ogo, “Ay Jooŋ yen daan wäyo Abrayim ke wäyo Icaak, ay Piŋo ika kiinnaa ogo, ‘ɬukcu baan yüünü ti ke mä yüükü ti, nuŋko bi nänŋeni kä ɲerrä ye.’ **10** Ika batta päjjädä kä biilin yaana batta düüñidi ye ke wonŋu yaana nüütkana kä ike kiingon yüünü ye. An wääna ircänä woo wii mä Üürdün ye a lacan pare ken äddä. An tiñŋan ika wäättä kurku kä yewwe. **11** Kura magja kä määdo ɬicü. Ika booju kä ike, nuŋko äätidi an ika irkada, ke määngä ke merkä. **12** An iki jaajjini ogo, ‘A giŋken ika iki bi nänŋeni ɲerrä, an kilkä yüükü bi nanŋä bata ɬiŋal yek wii jiñe yaaka batta liiltä me kä paŋŋä ye.’” **13** An ike niinnä wica wiirin jiñe yaanja ti, an waak yeeke ti ike määden ɬicü wäkkene woo inŋin. **14** An wäkkene woo ɬiik määngen 200, ke ɲukku caykä kä yew, ke kälälgä määngen 200, ke kälälgä yätken caykä kä yew, **15** ke kälämgä määngen caykä kä ɬäk ke ɬulgen, ke däk caykä kä ɲan ke yätkä kä caay, ke tüürüŋŋi määngen caykä kä yew an oogen kä caay. **16** An yaakka inñe kiinkä yeeke an ike jaajjin ogo, “Ate ñomi ti an waan yaŋkalaŋ dale kun yaŋkalaŋ ati ñomuk an yaŋkalaŋ kä ɲäjäk.” **17** An kiingon yaana

iñjidi ye iingene ogo, “Naana määdo ɬicü purjene kä an iki tajdey ogo, ‘Iki agä män ɲaani? An iki atä wa? An a ɬiik ɲaani ika ye?’ **18** I luugu ogo, ‘A yek kiingon yüünü Yaagüüp, yaakki a inŋin tuckudu müŋdo yeeni ɬicü. An Yaagüüp kä ɬone bilti äätä ɲätko ti.’” **19** An yewwe yeeni ke ɬäke eenjene kä jiik keelkä ke yaaka muure baadit ɬigärgä ye, ogo, “Ikee jaajje jiik keelkä ɬicü ti naana ike kañŋe ye. **20** An ikee jaajje ogo, ‘Kiingon yüünü Yaagüüp bilti äätä ɲätko ti.’” Ike payit ogo, “Bi läägä juuggin inñi kä inŋin yaaka ati ñomi ti yaakki. An wäättan naana yooru ye, naana ɬäki ye ika bi giŋga.” **21** An ike a tüccini inŋin ñomuk an ike niinnä nänŋä keeñŋi. **22** An miillä jiñe keellä yaanja ti ike juwin ñaalok an määngä yeeke yaaka kä yewwe ye koowne ke kiinkä yeeke määngen, ke merkä yeeke yaaka caay wiñen kä keelok ye, an ircin woo wii mä Yabüük. **23** An iken koowne an tucce ircin woo wii, ke wakkä yeeke muure yaaka bilti ye, **24** an Yaagüüp dalji me inñi pare. An müŋŋin ke oon ke buur kääje. **25** An wääna yoorene daa kä oon yuccee kä ye. I Yaagüüp jemme ɬiñe ti, an ɬiñe kooyu wääna mükcete kä ye. **26** An kiini oon ogo, “Dalä ika atä buur kääjin.” An kiini Yaagüüp ogo, “Iki batta äkkedeni atä ke njuülkaa kä.” **27** An taaji oon ogo, “Iki batti me ogo ɲaani?” An kiinne ogo, “Ika batta me ogo, Yaagüüp.” **28** An kiini oon ogo, “Yäñtonɬü ɲuca batta bi battä me ogo Yaagüüp, iki bi batti me ogo İcärayiil. A nääŋka müŋjene ke Jooŋ ke me, an yoññeeda kä ye.” **29** An Yaagüüp jaajjin ogo, “Nüütkaa yäñtonɬü.” An taaji oon ogo, “Ika tajdaa kä yäñtonɬi ina?” An wäättan njuülkene wica. **30** An Yaagüüp nänŋä äkkene ogo Piñiyel. An naana anan ye i ogo, “Ikoon yuurtonon wonŋin ke Jooŋ, an ika por daa agä üdon.” **31** An wääna Piñiyel daljedeeda kä inñi ye i kääcki an wica an ike ɲoldidi kä yaana ɬiñe agee kä kooyon kä ye. **32** Ina ke tiñŋan mä İcärayiil batta ämene kä puuc mäyken waadgä ɬiñä yaanna kä yaana Yaagüüp jemmeeda kä ɬiñe ti ye.

33 An Yaagüüp däämjin an ɬicü yooŋte äätä ke ook 400. An ike merkä kiibgene giŋi Leya ke Rahiil ke kiinkä määngen yaaka kä yewwe ye. **2** An ike kiinkä määngen ɬoocce ke merkälen yeeken ñomuk, an Leya ke merkälen yeeke ɲañe ti, an Rahiil ke Yuucip ken a düüñin meken muure. **3** An ike kä ɬone iñjin attä ñomgen ti, an ike ɬünŋin inñi an ñome düücce inñi ɲommañ ji äänke kä ɲatükel ke ɬääge ti määden ti

kä cokal. 4 An ĩicü yĩnjä pärjin ke määden an yoken käägi an ĩjĩbbĩn kä duuggen, an muckene yok, an weggin muuťuk. 5 An wääna ĩicü yuťtee kä määngä ke merkälen ye, ike tääccin ogo, “A ĩaannä ika ke ĩkĩ yaakka?” An luugi Yaagüüp ogo, “A merkä yeeki yaaka ĩĩi Joon kiingon yüünü kä ĩerrä ye.” 6 An kiinkä määngen wüükĩn ti ke merkä yeeken an dũnjĩn ĩĩi. 7 An Leya cääna daa wüükĩn ti ke merkä yeeke an dũnjĩn ĩĩi. An düũñĩn meken Yuucip ke Rahiil wüükĩn ti an dũnjĩn ĩĩi. 8 An ĩicü jaajjin ogo, “Yaakka muure nüüť ĩaaka đĩgärgä yaaka pärjonon kä yaakka?” An luugi Yaagüüp ogo, “Ogo ika kääññä ĩerrä mügdo yeeni ti.” 9 An ĩicü jaajjin ogo, “Ĩka cääygana kä đĩrāk määdo, yaaka bilti yaakka tiĩcĩi kä đoŋũ.” 10 An Yaagüüp jaajjin ogo, “Ba'ay, naana ika kääññä ĩerrä ĩkĩ ti ye, i ĩĩdin yeeni ģĩmgä. Waŋgũ yaaka yoorru ye beeljin bata ģĩn'a ika yuťťu Joon ye, kä yaana ģĩmganaa kä, kä ĩerrä ye. 11 Kura ĩĩdin yeeni ģĩmgä yaana äbi me ĩkĩ ti yaanja, Joon ĩerräner ke ika an ika ĩĩñña wakkä kä đĩrāk.” An wina ĩicü ĩĩĩ Yaagüüp ke ģĩmme. 12 An ĩicü jaajjin ogo, “Juwe atĩn, an ika bi ĩĩjĩä atä ñomũ ti.” 13 An Yaagüüp ike kiini ogo, “Mügdo yeeni ĩjĩjĩ merkä ĩĩjĩ an đĩik ke dāk yaaka nĩĩti ye řulgen ĩĩjĩ. Naana äddi me kä yaac an ģĩĩe kä keelok ye, i đĩgärgä muure bi tüwok. 14 Mügdo yeeni kura ĩĩjĩ kiingon yüünü ñome ti, an ikoon bi bääton kä đeedan, waan yaana a yũkon đĩgärgä ti ke merkälen ti ye, ke miikenii Cĩr.” 15 An ĩicü jaajjin ogo, “Dalä ook yakkalaŋ määngenii kä ĩĩĩ yaaka ke ika ye.” An Yaagüüp luukcin ogo, “Ina? Ika ñuynu yeeni muure ogo ika kääñjo ĩerrä mügdo yeeni ti.” 16 An nĩĩnnä yaanja ti ĩicü đukcin attä Cĩr. 17 An Yaagüüp baŋŋä Caküüt, an kuťťu an, an đĩgärgä yeeke nāngene dāŋkā. Ina ken nāntā yaanna batte daa me ogo Caküüt yaanna. 18 An Yaagüüp wääna äätee kä Padaan Araam ye, đäägin ti kä ĩer baan mooye yen mä Caküüm ti ģommañ yen mä Kanaan ti, an keeññi yeeke řeljene ĩĩĩ baan mooye ñome ti. 19 An kiĩññä ģommañ yaana kurcenee kä keeñ yeene ye, minneni Hamuur Caküüm wāyen ti tiilgä ģālkä waŋgen 100. 20 An nāŋŋä tambal wĩca an äkkene ogo Joon yen mä ĩcārayiil ogo Joon.

34 An Đĩina řul Leya yaana ģiide Yaagüüp ti ye, kaaccä woo atĩ ĩkĩcĩđĩ řulgu yek baan. 2 An wääna Caküüm minneni Hamuur mä Haaw, yāťĩn yen baan yaanja Đĩina yoorre daa kä ye, i müũŋe. 3 An jone řākcĩn Đĩina řul Yaagüüp. An řuulle đeerconđe bilgene

an jääģene kä ĩer kuckon. 4 An Caküüm jaajjin wāyen Hamuur ti ogo, “řuulle yaanna kujgaa kä wääťĩ a ĩĩj yeeni.” 5 An wääna Yaagüüp tiĩŋģee kä ogo řuulle yeene Đĩina müũŋģĩ Caküüm ye, i merkälen yeeke a woo ke đĩgärgä yeeke, an ike tiĩŋģĩn ĩĩĩ ke ĩken đũukene ti. 6 An Hamuur Caküüm wāyen attä jayok ke Yaagüüp. 7 An wääna merkälen Yaagüüp äätene kä ti äätene woo an tiĩŋģene kä ģĩn'a nāŋŋä đoŋe ye, i ĩken mĩťcĩn ñaalok an piĩđĩn kä yaac, kä yaana Caküüm nāŋģee kä loon mä ĩcārayiil ti kä müũŋģũ řuulle Yaagüüp ye, an a ģĩn'a yoku batta päjĩđĩ nāŋťā me ye. 8 An kiini Hamuur ogo, “Minneni yeeni Caküüm jone kaaccä řuulle yüünü ti, kura ĩĩjeeda dalä wääťĩ a ĩĩje. 9 Đĩkĩn ģiik dale kuuwin wääťĩ waadģä mä yooko ke mä yeekic ti. 10 An cääye ke ikoon waan a kupon ģommañ yaanni ti, cääye nānt'a řākke ye, an laaye kä tettä an ĩkee kääne wakkä yeekic ģĩĩe ti.” 11 An Caküüm jaajjin Đĩina wāyen ti ke mādģen ti an kiinne ogo, “Dale ika kääñä ĩerrä ĩkee ti, an ĩkee bi ĩĩe wakkä muure yaaka taaja kä ye. 12 An naana daa yelģä caran bata řa' ke ĩĩdin ye, ika äccädä waak'a ñũye ye muure. An řul ĩña kä a ĩĩj yeeni.” 13 An merkälen Yaagüüp Caküüm ke wāyen Hamuur luugi kä mallāŋģĩŋģĩn kä yaana Caküüm kāwen müũŋģee da ye. 14 An kiini ogo, “Ikoon batta ĩĩťon nāāŋkā yaakka nāŋon, kāwo ĩĩon m'ana batta a ergon ye, yaanna bi wääťĩ a loon mooye ikoon ti. 15 Ikoon bi kaacon đeŋŋä ģiik ti ke ĩkee kä ģĩn kä keelok, dale ĩkee beelje bata ikoon kä ĩĩrrä ook yeekic muure. 16 An wääťtan ĩkee bi ĩĩŋe řulgo an ikoon bi kujon řulģic daa a yooko, an ikoon bi cāyon ke ĩkee an ĩkĩĩn wääťĩn aģĩn mä keelkā. 17 An ĩkee naana batta ģĩmmede kä ģiik yooko an ĩkee batta ĩire ye, i kāwo bi koowon an ikoon bi aton.” 18 An ģiik yaakka Hamuur ñaappe jok ke minneni yeene Caküüm. 19 An Caküüm batta a kooron kä nāŋŋä nāāŋkā yaakka, kä yaana jone ñaappee kä řul Yaagüüp ye. An Caküüm ken tiĩłcĩđĩ eemťā me kä yaac äntũke yen wāyen ti, 20 an Hamuur ke minneni yeene Caküüm äätĩn äntũke baan mooye yeenen ti, an ĩken jaajjin mä baan mooye yeenen ti ogo, 21 “Me yaakki nāŋŋä ģĩĩbbĩn ke ĩkĩĩn. Dale ĩken cāyok baan yoono ģĩ an layok, ģommañ ģääbaŋ päjĩđĩ ĩken ti, dale ĩkĩĩn đĩcĩn řulgu yeeken, an ĩken ĩĩĩn řulgo a määngen. 22 An ĩken bi ģĩmmä kä cāwdä ke ĩkĩĩn bata mä keelkā ke ĩkĩĩn, naana ook yooko ĩĩrgä me bata ĩken ye. 23 An naana yaakki nāŋĩn ye, i đĩgärgä yeeken muure ke wakkä yeeken bi wääťĩ a yooko, äätee ģĩmmĩn kä ģiik yeeken, an dale

iken cäyok winni ke iikiin.” 24 An me muure yaaka attä baan mooye tük ye gimmiin kä jiik yaaka nanji Hamuur ke Cakiim yaanna, an ook muure iiri me. 25 An niinka kä däk wäana ook mor wäacene kuggu iirrä ye, merkälen Yaagüüp kä yewwe Camoon ke Laawi yaaka a Diiina mädgen ye, iken gaadalli yeeken koowi an ircin baan mooye ji i kucu me, an ook muure nägi dugin. 26 An iken Hamuur nägi dök ke minneni yeene Cakiim kä gaadalli, an Diiina äbi woo äräk ba' Cakiim an iken attä. 27 An merkä Yaagüüp äätin an nääkin me an baan mooye gaani ji kä yaana käwen müügene daa me ye. 28 An diik yeeken ke däk ke tüürünji yeeken koowi ke waak muure yaaka baan mooye ji ye ke yirkä. 29 Wakkä yeeken muure ke äärgä gitken muure gaani. Iken cäanna merkälen licken yeeken koowi ke määngen an kiidi bata mä müükün. 30 An Yaagüüp jaajjin Camoon ti ke Laawi ti ogo, “Ikee ika äckana dök tiiniidin tiññan mä Kanaan ke mä Peeric ke me muure yek baan ika bi putkana ji. An ika batta cäaygana ook kä dīrāk, an naana iken muure yoken dūlgū an ika irkana ye, i mä äntūke yeeki bi dūümgu giti.” 31 An iken luukcin ogo, “Ikoon käwo daljon nanje bata iin yaana a baal ye?”

35 An Joor Joor Yaagüüp kiinne ogo, “Atä Betali ŋuca an cäyā wica. An batkaa tambal wica, Ika Joor yaana üükün woo iki ti wäana buurcinii kä woo määdic iici ti ina.” 2 An Yaagüüp jaajjin mä äntūke yeene ti ke m'aka muure ke ike ye ti ogo, “Junku yaaka a pääken ye anje yokin ikee ti, an yokic laate woo an ääkke burungu latkä. 3 Juwe atin Betali an ika tākä, Joor batkāda tambal wica yaana ika yüükkana ti waan tiiniidin ti an ike ke ika nantä muure yaana atä kä ye ti.” 4 An iken junku muure yaaka ke iken ye, iini Yaagüüp ke jaljalli yaaka ejtä gitken ti ye. An jikke iini jaan mooye ŋoy, yaana cokulan ti Cakiim ye. 5 An wäana Yaagüüp ke merkä yeeke bagene kä ye, mä bänkä yaaka cokulan ti nant'a kaajdene kä ye, nääkki Joor liin mooye, an batta agene kä ŋoolgin jätin. 6 An Yaagüüp äatin ke mä yeeke muure Lüuc yaana tiññan battä me ogo Betali ye, ŋommañ yen mä Kanaan ti. 7 An ike battä tambal wica an äkkene yäntän ogo, El Betali, an anan ogo Joor yen Betali kä yaana Joor üikenee woo ike ti kä läaggä wäana ike lüüdee kä woo määden ti ye. 8 Ripga niito yeene Diiboora tüwnü an jigi me iini jaan mooye ŋoy Betali ti kä iini, an äkki me ogo, Aluun Baküüt, an anan ogo “Jaan İwok.” 9 An wäana Yaagüüp duukee kä Padaan Araam ye, i

Joor üükün woo ike ti ŋuca Betali an ike ŋüülki. 10 An ike kiini Joor ogo, “Yäntondü ogo Yaagüüp, an yäntondü batta ŋuca bi battä me ogo Yaagüüp ke on. Yäntondü bi battä me ogo İcärayiil.” An ike äkki Joor ogo İcärayiil. 11 An ike kiini Joor ogo, “İka agä Joor yaana Lüüt ye, giidä an dīrā an wäatci age ŋon an ŋon dīirken bi käjä woo iki ti an iki bi wäatci agä daan yuur yen yätkäni. 12 An ŋommañ yaana iññä Abrayim ke İcaak ye bi iñenii kä cäanna ke kilkä yaaka äätä ŋäñü ti ye.” 13 An Joor ike dalji iini nant'a jaaynene kä ye. 14 An Yaagüüp duccin kolcan paydin nant'a jaaynene ke Joor ye, an puukkene wic määk ke ŋownä an yaana nüüti a kolcan paydin yaana tiilcidi ye. 15 An Yaagüüp nantä yaana jaaynene ke Joor ye äkkene ogo Betali. 16 An Yaagüüp ke mä äntūke yeeke Betali mañji iini an wäana mor uterene kä utar İpiraat ye, i wuun yaana giidene Rahiil ye dāagin an bāan yeene pegan kä yaac. 17 An wäana bāan yeene pekkee kä iini kä yaac ye, i iin yaana giti ye ike kiini ogo, “ŋana iki boocu iki cäaygi minnenile oone menen.” 18 An ike tüw an wäana wäaktän yeene kääjedee kä woo ye i minneni äkkene ogo Benaawni an anan ogo “Minneni bāan yeeni.” An äkki wäyen ogo Benyamiin an anan ogo “Minneni yen inti birra.” 19 An Rahiil tüwnü an jiki me iini päy mä İpiraat taan. An cäanna İpiraat battä me ogo Beetlaam. 20 An Yaagüüpkolcan paydin dōocce wica käl Rahiil wic an daa yoottu me wica ke tiññan. 21 An Yaagüüp banjä an keeni yeene teljene iini Mekdaal Adaar taanjanja. 22 An wäana Yaagüüp cäaye kä baan yaanja ti ye, i Robiin Bila nünne, kiingon iinje yen wäyen, an jiik yaakka tiini Yaagüüp. An yaakki a yäntänji yek merkälen Yaagüüp yaaka kä caay witken kä yewwe ye. 23 An merkälen Leya a Robiin kaygon yen Yaagüüp ke Camoon ke Laawi ke Yahüüja ke Yacakiir an Jabuloon. 24 An merkälen Rahiil a Yuucip ke Benyamiin. 25 An merkälen Bila kiingon yen Rahiil a Daan ke Naptaali. 26 An merkälen Jilpa kiingon yen Leya a Gaat ke Acür. An a merkälen Yaagüüp yaaka gitkene daa me Padaan Araam ye ikki. 27 An Yaagüüp attä wäyen İcaak ti nant'a battä me ogo Mamar ye cokulan ti Gariya Arba, yaana tiññan battä me ogo Hiburoon ye, nant'a cäaynene Abrayim ke İcaak bata boorgu ye. 28 An İcaak cäaynä ke yuunge dake 180. 29 An ike wääkcin woo wäaktän tüwnü an tüwnü an ike cooti me ti dänkä yurge ti, i yuunge a päjini, an merkä yeeke iici ke Yaagüüp ken ike jigi.

36 A perrä yen kaaynä ĩicü ikki aŋ ĩicü cääŋna battä me ogo ĩdoom. **2** Aŋ ĩicü kuññu määngä yek mä Kanaan ti Adda ʔul Eylüün a mä Haat aŋ Oolibaama ʔul Anna yen Jabüün a mä Haaw, **3** ke Bacamaat ʔul İcämayiil a Nabiyüüt kuwen. **4** Aŋ Adda ĩicü gitkene Alipaac aŋ Bacamaat giññä Rowiil. **5** Aŋ Oolibaama giññä Yahüüc ke Yalaam, aŋ Goora. Aŋ merkälen yaakki muure gitki me ĩicü ŋommañ mä Kanaan ti. **6** Aŋ ĩicü määnge koowne ke merkälen yeeke ke ʔulgu yeeke ke m'aka cäyok ke ike ye muure nantä keellä ke diğärgä aŋ wakkä muure yaaka kañne ŋommañ mä Kanaan ji ye, aŋ ike kaaccä woo mäaden Yaagüüp ti aŋ attä baan yaŋkalaŋ ti. **7** Aŋ ŋommañ boonji woo iken ke diğärgä ke wakkä yeeken muure. **8** Aŋ ĩicü yaana battä me ogo ĩdoom ye, cääjñin kä tüümo wic baan mä Cür ti. **9** A perrä yen kaaynä ĩicü ikki a wäy yen mä ĩdoom tüümo mä Cür ti. **10** A yäntäŋŋi merkä ĩicü ikki, Alipaac minneni Adda iŋ ĩicü aŋ Rowiil minneni Bacamaat iŋ ĩicü. **11** Merkä yek Alipaac a Tiimaan, ke Umar, ke Jappo, ke Jataam aŋ Gannaac. **12** Aŋ Tiimna a kiingon iñe yen minneni ĩicü Alipaac, ike gittä Amaliik Alipaac ti. A merkä yek Adda ikki iŋ ĩicü. **13** Aŋ a merkä Rowiil ikki, Nahaat ke Jüra ke Camma aŋ Miija. Merkä yek Bacamaat ikki iŋ ĩicü. **14** Aŋ a merkä yek Oolibaama ʔul Anna minneni Jabüün yaana gitkene ĩicü ye, iken a Yahüüc ke Yalaam aŋ Goora. **15** Kaaynä yaakki a yek ĩicü yaaka wäättä a woydoni yek kaaynä diirken ye, merkä yek minneni ĩicü mooye Alipaac wäättä a woydoni aŋ yäntäŋgenen ogo Tiimaan ke Umar ke Jappo ke Gannaac **16** ke Goora ke Jataam aŋ Amaliik. Aŋ yaakki a woydoni yek kaaynä yek ŋommañ mä ĩdoom ti. Merkä Alipaac yaakki muure a kaaynä yek Adda iŋ ĩicü. **17** A merkä yek Rowiil ikki minneni ĩicü, woydoni a Nahaat ke Jüra ke Camma aŋ Miija. Aŋ yaakki a woydoni yek kaaynä yek ŋommañ mä ĩdoom, iken a kaaynä Bacamaat iŋ ĩicü. **18** Aŋ a merkä yek Oolibaama ikki iŋ ĩicü, woydoni a Yahüüc ke Yalaam aŋ Goora. Aŋ a woydoni yaaka giidi iŋ ĩicü Oolibaama tiironle Anna ye. **19** Yaakki muure a kaaynä ĩicü aŋ cääŋna battä me ogo mä ĩdoom, aŋ a woydoni yeeken ikki. **20** Aŋ a merkä oogen yek Cür ikki mä Hüür iken cäyok ŋommañ mä ĩdoom ti, a Luutaan ke Cubaal ke Jabüün ke Anna **21** ke Diicüün ke Jjaar aŋ Diicaan. Aŋ merkä oogen yek Cür yaaka cäyok ŋommañ mä ĩdoom ti ye a woydoni yek mä Hüür. **22** Aŋ merkälen oogen Luutaan a Hüür ke Hamaam. Aŋ Luutaan käwen a Tiimna. **23** Aŋ a

merkä oogen yek Cubaal ikki Albaan ke Manaat ke Ibaal ke Cabbo aŋ Unaam. **24** Aŋ merkä oogen yek Jabüün a Ayya ke Anna, aŋ ike a Anna yaana kääñä ceere piike caraŋ woo teettälaŋ ina wääna ike kääjee kä tüürüŋŋi yek wäyen Jabüün ina. **25** Aŋ merkä yek Anna a Diicüün ke ʔuule Oolibaama. **26** Aŋ merkä yek Diicüün a İmdaan ke İjbaan ke İtiraan aŋ Kūraan. **27** Aŋ merkä yek İjaar a Bılaan ke Jabaan aŋ Aga. **28** Aŋ merkä Diicaan a Üüc ke Araan. **29** Aŋ woydoni yek kaaynä mä Hüür a Luutaan ke Cubaal ke Jabüün ke Anna **30** ke Diicüün ke Jjaar aŋ Diicaan. Iken a woydoni yek äärgä tüggen yek mä Hüür yaaka cäyok ŋommañ mä Cür ye ti. **31** A yätkäni yaaka mügdin ŋommañ mä ĩdoom ye ikki, i mor baati yätkä yaana a mükon mä İcärayiil ye. **32** Beela minneni Bahüür wäättä a yätkä yen ĩdoom. Yäntäŋ baan yeene mooye battä me ogo Dinaaba. **33** Aŋ Beela tüwnü aŋ Jübaab minneni Jüra män nant'a battä ogo Bücūra ye ken mükkü nantä yeene. **34** Aŋ wääna Jübaab tüwnee kä ye, Ucaam yaana cääy ŋommañ mä Tiimaan ti ye nantä yeene müñje. **35** Aŋ wääna Ucaam tüwnee ye, Haddaat minneni Baadaat yaana buuccu mä Miidiyaan ŋommañ mä Muwaab ye ti, mükkü nantä yeene, aŋ yäntäŋ baan yeene mooye ogo Awit. **36** Aŋ wääna Haddaat tüwnee ye, Camla yen mä Macareega mükkü nantä yeene. **37** Aŋ wääna Camla tüwnee kä ye, Caawüül yen mä Rabuut yaana cääy wii ʔok kä cokal ye mükkü nantä yeene. **38** Aŋ wääna Caawüül tüwnee kä ye, Baalhanaan minneni Akabüür mükkü nantä yeene. **39** Aŋ wääna Baalhanaan minneni Akabüür tüwnee kä ye, Haddaat mükkü nantä yeene aŋ yäntäŋ baan mooye yeene ogo Paaw. Aŋ iñe battä me ogo Matabiil tiironle Matareet aŋ ʔiin meen a Madahaab. **40** A yäntäŋŋi yek woydoni yek äärgä tüggen ĩicü ikki ke nänkä yaaka cääyene kä ye, yäntäŋgenen a Tiimna ke Alwa ke Yatiit **41** ke Oolibaama ke İila ke Peynüün **42** ke Ganaac ke Tiimaan ke Miipcaar **43** ke Majdiil aŋ Iraam. Yaakki a woydoni yek mä ĩdoom kä ĩicü ti wäy yen ĩdoommi daa kä nänk'a cääyene kä ye ke ŋommañ yaana küümgi ye.

37 Aŋ wica Yaagüüp ŋuccin cääynä ŋommañ mä Kanaan ti nant'a cääynene kä wäyen bata boorgon ye. **2** A perrä yen kaaynä Yaagüüp ikki. Yuucip a minneni oone cääygene yuungu kä caay witken kä ŋaʔikel, i kääji diik ke merkä yek määngä wäyen Bila ke Jiipa. Aŋ Yuucip wäyen äckene jiik

yaackä kä näänġ'a nanġtä mädgen yejġan ye. **3** Aŋ Yaagüüp Yuucip ken bilge kä yaac kä mädgen, näänġka ike agee minneni yen düŋkitin yeene ye, aŋ nängene burŋu ɲerrä. **4** Aŋ wääna mädgen muure yuttene ike bilgene daa wäyen kä yaac kä iken ye, putki jġi kä yaac, aŋ batta jääckätä kä jon ɲammä. **5** Aŋ Yuucip cääyge lääggġi aŋ wääna päkkenee daa mädgen ye, i iken ike putki jġi kä yaac. **6** Aŋ kiinne ogo, “Tiinġe lääggġi yaaka läkkä kä yaakki. **7** İkiin müürinaan cääyin yiil jġi düikġin päk witken aŋ wääna deġgon yeeni yuutte ɲaalok ye, yeekic muure witken düüli ti yeeni ti, aŋ düŋjin iŋi yeeni ti.” **8** Aŋ taaji mädgen ogo, “İki düucu ogo iki bi wäatcey ogo yätkä yoono aŋ ikoon mügdonda?” Aŋ putki jġi mädgen kä yaac kä lääggġi ke jiik yeeke. **9** Aŋ Yuucip läkkä lääggġi yakkalaŋ aŋ nüütkene mädgen aŋ jaajjin ogo, “Tiinġe ika läkkä lääggġi yakkalaŋ. Aŋ ke paan ke kiŋtani kä caay wiŋen kä keelok düŋjin iŋi ika ti.” **10** Aŋ wääna nüütkeneeda wäyen ke mädgen ye, ike geri wäyen aŋ kiinne ogo, “A lääggġi yaaka wali ye ika läkkii kä yaakka? İki paydä ogo ika ke miic ke mädġic äätoon aŋ düŋjoon iŋi iki ti?” **11** Aŋ mämġi jġi mädgen aŋ wäyen jiik yaakka tiinġe jone ti. **12** Aŋ mädgen attä kääji düik wäyen Cakiim kä cokal. **13** Aŋ Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “İka tākä iki atä Cakiim nanġtä yaana kääjene mädġic düik ye.” Aŋ luugi Yuucip ogo, “ɲeraŋ wäyo.” **14** Aŋ kiini wäyen ogo, “Atä tiŋnaaŋɲi naana iken ke düik cäyok teŋaŋ ye, i düuku aŋ nüütkaa jiik.” Aŋ tuce woo dääŋgon yen mä Hiburoon jġi nanġ'a cääyene kä ye, aŋ ike attä Cakiim. **15** Aŋ kaŋi oon yaŋkalaŋ wiŋe a düiktini woo käpet, aŋ taaji oon ogo, “İki määjä ɲaaka?” **16** Aŋ luuŋe ogo, “İka määjä mädgo. Kura nüütkaa nanġtä yaana kääjene kä düik ye.” **17** Aŋ oon jaajjin ogo, “İken baŋġä, iken tiinġä jayok ogo, ‘Juwe atin Duutaan.’” Aŋ Yuucip bäätcin mädgen ti, aŋ kaŋne Duutaan. **18** Aŋ yooti kä utar, aŋ i batta mor dägä ti iken ti kä cokal, iken lääljin pugin ogo näġġi dok. **19** Aŋ iken luuġjin pääken ogo, “Yooŋe män lääggġi iya äätä. **20** Juwe näkin dok aŋ yeepin iŋi jiin kalaŋ jġi, aŋ ikiin jaaccin ogo, ‘Ammiŋ gin kurkuŋgu yaŋkalaŋ.’ Aŋ ikiin bi yüŋin a ɲaaka ken bi äbanä lääggġi yeeke.” **21** Aŋ wääna Robiin tiinġee kä aŋan ye, ike puccin ogo Yuucip määgee woo aŋ jaajjin ogo, “ɲana näkin dok.” **22** Aŋ Robiin jaajjin ogo, “ɲana yimge piükitin woo, ääte yeepin jġidük woo teettäläŋ winni, ɲana inko äccitin ike ti.” Aŋ Robiin jaajjin kä waŋ yaana tākee määgedeeda woo iken ti, aŋ tuce ɲjäkä wäyen ti ye. **23** Aŋ wääna

Yuucip däägenee kä ti mädgen ti ye, i güti yokin woo kä burŋu yaana ɲeraŋ eŋde yaanna. **24** Aŋ koowi aŋ yeepi jġidük. Aŋ jiin jġine a iwon kä piik. **25** Aŋ wääna cääjene iŋi ämene kä ye, iken däämjın woo aŋ yurcin yääjoni a yek mä İcämäyiil atä ɲommaŋ mä Jilaat ti, ke kälämġä yeeken dürit dok yaaka a päkkiŋi ye ke yek pilkä äcä Macir. **26** Aŋ Yahüüja mädgen taanġe ogo, “A ɲaaka ken bi kaŋin naana määdo nanġin dok ye, aŋ yimge paannin yokin ye? **27** Juwe yääckin mä İcämäyiil, aŋ inko ɲana äccitin ike ti, ike a määdo aŋ a yimġä yooko.” Aŋ Yahüüja tiinġi mädgen. **28** Aŋ wääna yääjoni yek mä İcämäyiil kaajdene kä ye, i Yuucip äbi woo mädgen jġidük, aŋ yääġi mä İcämäyiil tiilġä gälkä waŋgen caykä kä yew. Aŋ Yuucip iji Macir. **29** Aŋ wääna Robiin dukcenee kä jġidük, aŋ Yuucip batta agee kä kaŋgon kä ye, ike buruŋgu yeeke jiiŋne ġiti kä nüüjdün. **30** Aŋ dukcin mädgen ti, aŋ kiinne ogo, “Yuucip baati jġidük, aŋ ika bi nanġä ogoo?” **31** Aŋ iken burŋu Yuucip koowi aŋ ittä ɲoon, aŋ burŋu büüci ti yimġä ġiti. **32** Aŋ iken burŋu ɲerrä äcki wäyen aŋ kiini ogo, “Yooru gin'a kaŋnon ye. Yaanni batta a burŋu yen minneni yüünü?” **33** Aŋ ɲiji Yaagüüp, aŋ jaajjin ogo, “A burŋu minneni yeeni. A amgon kä gin kurkuŋgu yaajgonde yaŋkalaŋ. Minneni yeeni jiiŋtin ġiti aŋa pilkä.” **34** Aŋ Yaagüüp buruŋgu yeeke jiiŋne ġiti aŋ inġcin cuukul teye ti nüüti nüüjdün yeene, aŋ nüünŋü kä minneni yeene nünkä kä diräk. **35** Aŋ merkä yeeke oogen ke ŋulgu yeeke äatin ike lüüytü jok, aŋ ike yaakkä kä lüüynü jok, aŋ jaajjin ogo, “U'u ika bi ceenä kä nüüjdün ke dākä ti minneni yeeni ti käälok.” Aŋ wäyen weenġä kä ike kä yaac. (Sheol h7585)

36 Aŋ wina mä İcämäyiil Yuucip yääġi Poŋpaar Macir. İke a duuŋgon kääyġä yen yätkä Parahuun yaana a duuŋgon tiiconi ye.

38 Aŋ waan yaanja ti Yahüüja mädgen daljene iŋi, aŋ attä cääynä ke oon mä Adalaam yaŋkalaŋ battä me ogo İira. **2** Aŋ wica Yahüüja yuttu ŋuul mä Kanaan wäyen battä me ogo Cüwa aŋ deyne. Aŋ wääna niinnene kä ye, **3** i ike laaccä aŋ ġiŋnā minneni oone, aŋ äkkene yäntäŋ ogo Eer. **4** Aŋ ɲuccin laaccä aŋ ġiŋnā minneni oone, aŋ äkkene yäntäŋ ogo Unaan. **5** Aŋ ġiŋnā minneni oone menen ɲuca, aŋ äkkene yäntäŋ ogo Cila. Aŋ waan yaana gittene me Cila ye, i iken cäyok Kaajiip. **6** Aŋ Yahüüja kaygon yeene Eer diġgene iij battä me ogo Taamaar. **7** Aŋ Eer kaygon Yahüüja yaajaŋ Piŋo ɲome ti, aŋ nägi

ɖok Piṭo. 8 Aŋ Yahüüja Unaan kiinne ogo, “Atä aŋ iŋ määdic yädä, aŋ dääkä ŋuugula yüünü ike ti bata oore keelle, äckii kä woo määdic merkä.” 9 Aŋ ŋäjänä Unaan minneni yaanna batta bi wääti a yeene. Naana daa nünok ke iŋ määden ye, i daa yimgä pooke iŋi ŋomgu giti nuŋko ŋana määden kändee ko kilkä. 10 Aŋ yaaka nanŋe yaakka a yiŋ Piṭo ñome ti, aŋ nanŋe ɖok cääna. 11 Aŋ Yahüüja iŋ minneni yeene Taamaar kiinne ogo, “Cäyä agä boro paa ba' wääc ke minneni yeeni Cīla täle.” Ike ɖüüci ogo, “Ike bi tüwje cääna bata mädgen.” Aŋ Taamaar attä cäaynä paa ba' wäyen. 12 Aŋ yuungu yakkalaŋ ti Yahüüja iŋe tüwnü, aŋ wääna ɖanŋee kä waan nüüjdün ye i ike ke muukonde ŋira yen Adalaam attene Tīmna nāntä yaana ŋitene me kábälgä yeeke ye. 13 Aŋ māŋkalaŋ Taamaar nüütkeno ogo daan wäyen ato Tīmna ŋito kábälgä. 14 Aŋ wina buruŋu borkitīn yaaka eŋde ye gütte woo aŋ wanŋe kümme kä buruŋu yaana kümdene me wanŋen ye, aŋ cääjīn päy tük Anaayim baan mooye yaana päy jī Tīmna ye. Aŋ ŋäje ɖeṭaŋ Yahüüja minneni yeene Cīla tällä aŋ batta por kujgeeda. 15 Aŋ wääna yoozene daa Yahüüja ye ike ɖüüci ogo ŋuul yaana ogo baal ye nääŋka wanŋe agee kä kümgin ye. 16 Aŋ umgi ti Yahüüja kä päy taanŋe ti aŋ kiinne ogo, “Äätä nīni.” Aŋ kuje ogo iŋ minneni yeene. Aŋ taaji iŋ ogo, “Ika bi iŋja ŋaaka naana ikii nīnni ye?” 17 Aŋ luugi Yahüüja ogo, “Iki bi tuckeni jüülolo ɖik yeeki ti.” Aŋ kiini iŋ ogo, “Naana ye iŋja ginkalaŋ dalä tiŋjā bata luggin ke tuucii ɖeel.” 18 Aŋ taaji Yahüüja ogo, “A luggin yaana wali ye ken iŋenii?” Aŋ luugi iŋ ogo, “Iŋja baacbaac ke dira yeene ke lacaŋ yaana iŋtū ti yaanna.” Aŋ iŋene daa Yahüüja aŋ nīnnene kä aŋ laaccä. 19 Aŋ Taamaar juwin kaaccä woo aŋ buruŋu yaana eŋde wanŋe ti ye gütte woo, aŋ iŋcin buruŋu borkitīn. 20 Aŋ Yahüüja tuccin müükonde ŋira ogo jüülolo iŋe iŋ ti, aŋ waak'a koownii iŋ ogo yek luggin ye äbee. Aŋ batta a kaŋgon kä ŋira. 21 Aŋ ike täaccin ook yakkalaŋ ti yek mä Anaayim ogo, “Wali iŋ yaana a baal cääy päy taan winni ye?” Aŋ luugi ogo, “Baati iŋ yaana a wääton a baal winni ye.” 22 Aŋ ike ɖukcin Yahüüja ti aŋ kiinne ogo, “Iŋ batta agä kaŋgon. Aŋ ook yaaka nāntä yaanja ti ye, jayok ogo iken batta cääygida ko iŋ yaana ogo baal wīca ye.” 23 Aŋ kiini Yahüüja ogo, “Dalä waak yaaka iŋnā daa kä ye tiŋje. Ikoon batta ɖakon mä baan ikoon yirkoton, ika tuccunu ogo iŋ iŋjo jüülolo, aŋ batta agii kä kaŋgon.” 24 Aŋ pankä kä ɖak māŋkalaŋ äatin Yahüüja ti aŋ ike kiini ogo, “Taamaar iŋ minneni

yüünü nääŋä nääŋka batta päjjidi ye, ike a laacon kä balkitīn.” Aŋ Yahüüja iŋcin ogo, “Äbe woo, aŋ nääkke maan dale tüw.” 25 Aŋ wääna ike äbene daa me woo ye, i ike tuccin jik daan wäyen ti jaay ogo, “Ika laacana kä oon yaana a man waak yaakki ye. Yooru waak yaakki a yek ŋaani, baacbaac ke dira yeene ke lacaŋ?” 26 Aŋ ŋjī Yahüüja aŋ jaajin ogo, “Ike ɖone ladaŋ, a ika ken nääŋkä yällä, nääŋka ike batta agä kä iŋgon minneni yeeni Cīla ye.” Aŋ Yahüüja batta a nīnin ke ike ŋuca. 27 Aŋ wääna waan yen giidä yeene ɖäägenee kä ye, i ŋjī a yuunku jīne ti. 28 Aŋ wääna giidee kä ye, i minneni yaŋkalaŋ iŋte äbene woo, aŋ gito kuŋu winŋanle tiŋnā aŋ ɖekke iŋte ti aŋ jaajin ogo, “Yaanni kääjidi woo ñomuk.” 29 Aŋ wina iŋte ɖuukke ti, aŋ määden iŋin kääjin woo! Aŋ gito jaajin ogo, “Iki iŋjini kääjini woo ogo?” Aŋ äkki me yāntāŋ ogo Paaric. 30 Aŋ määden giidi me ke winŋanle tiŋnā iŋte ti, aŋ äkki me yāntāŋ ogo Jūra.

39 Aŋ Yuucip koowi mä Icāmayiil aŋ iŋi Macir, aŋ kiyi man Macir yaŋkalaŋ battä me ogo Poṭipaar a ɖuungon kääygä yen yatkä Parahuun yaana a ɖuungon yen tiiconi ye. 2 Aŋ Piṭo ke Yuucip aŋ nanŋe a oon yaana woodit ye, aŋ cääy an yen mügdo yeene ti, yaana a man Macir ye. 3 Aŋ yoori mügdo yeene Piṭo ke ike, aŋ waak'a nanŋe ye ti muure, i iŋtā Piṭo wooddin. 4 Aŋ Yuucip kāññā ŋerrā mügdo yeene ti, aŋ nanŋe a ŋuugulo yeene yaana tiilciɖi ye, aŋ ɖooce a m'ana tiici wakkä an yeene jīne muure ye. 5 Aŋ waan yaana ɖooceeda kä a tiico an yeene jīne muure ye, i Piṭo man Macir ŋüülkene kä Yuucip. Aŋ ŋüülkin Piṭo äatin ke wakkä yeeke ti muure äräk ke yiil jī. 6 Aŋ wakkä yeeke muure müükkene Yuucip tiŋje. Aŋ kä mügdin Yuucip, ike batta payit gin kalaŋ, daa a ammani yaaka ame ye päaken. Aŋ Yuucip a men ŋerconde biilke ti ke üükīnene woo ti. 7 Aŋ waan kalaŋ ti iŋ mügdo yen Yuucip waŋe nīnjīn Yuucip ti, aŋ jaajin ogo, “Äätä nīni.” 8 Aŋ Yuucip yaakkä aŋ iŋ mügdo yeene kiinne ogo, “Yooru, mügdo yeeni ika müükkana waak muure yaaka an jī ye, aŋ batta payit gin kalaŋ. 9 Baati māŋkalaŋ yaana cääyge mügdin winni bata ika ye, aŋ baati gin'a agee kä paangon yokin ika ti ye, a iki parü, nääŋka agii kä iŋe ye. Aŋ ika nanŋä yiŋ mooye yaanna Jooŋ ñome ti ogo?” 10 Aŋ iŋ daa Yuucip tajde kamat kamat, aŋ ike yaakkä aŋ batta a nīnon ke iŋ aŋ batta cääy kä cokal ike ti ŋuca. 11 Aŋ nīnnā yaŋkalaŋ ti wääna Yuucip kaaccee kä äräk

ñuugulee ye, i ñuuguloni yakkalan yek än baati. **12** An Yuucip mügi iij kä burñu yeene, an kiini iij ogo, “Äätä niini!” An Yuucip buutin woo äräk an burñu yeene daljene ti iij ñte ti. **13** An wäana yoorrene daa iij burñu daljeneeda ti ñte ti an buutenee woo äräk ye, **14** i iij ñuuguloni yek än bärkene ti, an kiinne ogo, “Yoore män Iburu yaana äbi oon yeeni än ti ye, ikin nääyän kä yokin. Ike äatin än yeeni jì ogo ika niinjada, an ika yaajjänä kä yaac. **15** An wäana tiñña kä yaajjänä kä yaac ye, i ike buutin woo äräk, an burñu yeene cakke ti ñti ti.” **16** An iij burñu tiññe ke men mooye yen Yuucip dääge paa. **17** An nüütkenen jiik keelkä, an kiinne ogo, “Män Iburu yaana a kiingon yüünü ikonoon kä winni yaanni äatin ika ti ogo ika nääyjada ko yok, **18** an wäana yaajjänä kä ye, i buutin woo äräk an burñu yeene daljene ti ñti ti.” **19** An wäana Yuucip mügdo yeene tiññee kä jiik iijne yaaka jaayee kä ogo, “A yaaka nängana kiingon yüünü ye ikki ye,” i ike pennä kä yaac. **20** An Yuucip münñe an icce gangar nantä ducene yätkä m'aka üüle ye, an Yuucip cäynä wica. **21** An Piṭo ke Yuucip an nüütkenen woo biilin yaana batta düüñdi ye, an iññe ñerrä duungon yen gangar ti. **22** An Yuucip doocce a tiico yen m'aka gangar jì ye muure, an nanñe a tiico yen wakkä yaaka nanjit duuggen gangar jì ye. **23** An duungon yen gangar batta ñuca tiici wakkä yaaka tiica Yuucip ye, kä yaana Piṭo ke Yuucip ye. An nanñe woodit waak'a nanje ye ti muure.

40 An äänkalan ti wäana nääñkä yaakki baakkene kä ye, i wiñ yen lijoni määk yen yätkä mä Macir ke wiñ yen pamdoni biiggì yeene nääñkä yili mügdo yeenen yätkä yen mä Macir ti. **2** An Parahuun pennä duunku yeeke yaaka kä yewwe yaakka ti, wiñ yen lijo määk ke wiñ yen pamdo biiggì, **3** an iken icce gangar jì än duungon yen tiiconi nant'a tiicene Yuucip ye. **4** An duungon yen tiiconi Yuucip doocce a m'ana tiici iken ye. An cäygin gangar jì niinkä kä deewar. **5** An wiirin jinne kalan ti gangar jì, lijo määk ke pamdo biiggì yek yätkä yen mä Macir läkkä muutuk, an läaggì cääyge nüüllen giti päkket. **6** An wäana Yuucip äatene iken ti kä tiññänä ye, yoorre juuggin yejgar. **7** An duunku yek Parahuun yaaka ke ike gangar jì ye, tääckene ti ogo, “Ikee nüuje ina anñi tiññan?” **8** An iken luukcin ogo, “Ikoon läkkon läaggì an baati m'ana ikoon nüülgon giti ye.” An luugi Yuucip ogo, “Nüüllü giti läaggì batta äatidi Joon ti halla? Päkka kä.” **9** An wiñ yen lijoni määk läaggì yeeke päkkene Yuucip ogo,

“Läaggì yeeki ti, ika yuttu jaan beel bata lüütken meen ñomi ti, **10** an jaan meen cääyge kimke kä däk. An kä deeran anñi ñiimmin an päwnä giti, an tulge eggin. **11** An donṭule Parahuun cääy ñti ti, an tulge koownu an taañjänä donṭule Parahuun jì, an donṭule dooccu Parahuun ñte ti.” **12** An Yuucip jaajjin ogo, “Läaggì yaakki nüüti ogo anñi, kimkä kä däk a niinkä kä däk. **13** An niinkä kä däk Parahuun wiñü bi ääre ñaalok, an iki bi duuke nantä ñuugula yüünü ti, an donṭule Parahuun bi iñjeeda kä ñte ti, bata wäana agii kä lijo määk ina. **14** An kura paydaa naana wakkä attä teṭar ke iki ye, an kura ñerci iñi kä päjgin ñjgin Parahuun kä ika. An yüükkaa ti dalä ika kääjä woo gangar jì. **15** Ika müügana me kä tiññä ñommañ mä Iburu ti, an cääna Macir winni ika batta agä nanñon ginkalan yaana päjjidi dooca me gangar jì ye.” **16** An wäana wiñ yen pamdoni biiggì yuttee kä nüüllü giti ñerar ye, ike Yuucip kiinne ogo, “Ika cääna daa cääyga läaggì, ika äddä arwalli wiñi ti kä däk yek biiggì. **17** An arwal yaana meken witken ti yaanna cääyge jì biilkä biiggì ñerken yaaka a pämgini Parahuun ye, an amgä diirgä arwal jì wiñi ti.” **18** An luugi Yuucip ogo, “Läaggì yaakki nüüti ogo anñi, arwalli kä däk a niinkä kä däk. **19** An niinkä kä däk Parahuun wiñü bi nülje woo, an iki bi ñaapey kä jaan an yängü bi amgä diirgä.” **20** An wäana niinkä kä däk dakkene ye, i an jinne jon ñamme yen giidä Parahuun ti, ike nanñä ammani jon ñamme nängene duunkulen yeeke muure, an ike wiñ yen lijoni määk bärkene ke wiñ yen pamdoni biiggì an äbene duunkulen yeeke ñomgen ti. **21** An ike wiñ yen lijoni määk duukke nantä yeene ti, an ike ñuca dölle doocce Parahuun ñte ti. **22** An wiñ yen pamdoni biiggì an ñaappe ñaalok kä jaan bata yaana daa kiinene daa kä Yuucip ye. **23** An wiñ yen lijoni määk Yuucip batta payde an wiirre.

41 An wäana yuungu kä yew dakkene kä ye yätkä Parahuun läkkä ogo ike yuddee wii yen mä Niił dok. **2** An wica däk kä ñaṭikel kääjin woo wii mä Niił jì biilken ñerar an a caagin an ami biirun giti. **3** An ñuca däk kä ñaṭikel kääjin woo wii mä Niił jì biilken yejgar an tomgar, an yuuttu meken yaaka wii dok gurken ti yaakca. **4** An däk yaaka biilken yejgar an tomgar yaakka, däk yaaka biilken ñerar, an a caagin kä ñaṭikel yaakka ami. An Parahuun cuuyin niinkä ti. **5** An ñuccin oodi, an ñuccin läkkä ogo päk witken kä ñaṭikel dongar an ñerar yülü woo meen

keellä ti. 6 An̄ ŋuca pāk witken kā ŋaṭikel puurin woo liwgaŋ an̄ iīwī jommu woo teettālaŋ. 7 An̄ pāk witken yaaka liwgaŋ yaakka, meken yaaka ŋeraŋ kā ŋaṭikel ɖoŋgaŋ yaakka ladi. An̄ Parahuun cuuyin nīŋkā ti, an̄ ŋīññe a lāaggī. 8 An̄ kā tīŋŋāŋānā an̄ŋi ike cuuyin wiñe a ɖīŋktīnī. An̄ ike wāādin bārkene muure yek mā Macīr ke ŋājjonī, an̄ pākki Parahuun lāaggī yeeke. An̄ baati m'ana liṭṭit ike ŋūülkütü gītī ye. 9 An̄ wiñ yen lijoni määk Parahuun kiinne ogo, “Yiñ yeeni paynā tiññaŋ. 10 An̄ wāāna pennii kā wiñ yen pamdoni biḡḡi ti ke ika ina, ikoon āccoon gaŋgar ān yen ɖuŋgon tiīconi jī. 11 An̄ wīrīn keellä ti ikoon ti daa māŋkalaŋ cāāyge lāaggī, an̄ lāaggī yaŋkalaŋ cāāyge ŋūülŋen gītī a pare. 12 An̄ wīca durūu yen mā lburu kalaŋ ke ikoon gaŋgar jī, ike a ŋuugulo yen ɖuŋgon tiīconi. An̄ wāāna nūütikonon daa kā lāaggī yooko ye, i ŋūülgonon kā gītī. An̄ māŋkalaŋ daa lāaggī yeeke ŋūülgeneeda kā gītī. 13 An̄ daa wāāttā bata yaana daa ŋūülgonon kā gītī ye, iŋi ika ɖuukka nāntā yeeni ti, an̄ wiñ yen pamdoni biḡḡi ŋaappi ŋaalok.” 14 An̄ Parahuun Yuucip bārkene an̄ ābi me woo gaŋgar jī kā bīraŋ. An̄ jiike ŋette woo, an̄ āakcin buruŋu, an̄ āātin Parahuun ŋome ti. 15 An̄ kiini Parahuun ogo, “Ika cāāyga lāaggī, an̄ baati m'ana ika ŋūülga gītī ye. Tiŋŋā me jayok kā iŋi ogo naana iŋi tiŋŋeey lāaggī ye, i liŋley ŋūülley gītī.” 16 An̄ Yuucip Parahuun luŋŋe ogo, “Batta a ika a Joŋŋ ken iŋi bi iñey luŋŋu ŋībīn jonū ti.” 17 An̄ Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Lāaggī yeeki ti ika yuddu wii yen mā Nīl ɖok, 18 an̄ wīca dāk kā ŋaṭikel kāājīn woo wii mā Nīl jī a caagin an̄ biilken ŋeraŋ an̄ āmī biirun gītī. 19 An̄ ŋuca dāk kā ŋaṭikel kāājīn woo bāmaŋ an̄ biilken yejgaŋ kā yaac an̄ ɖomgaŋ. An̄ dāk yaacken bata yaakka an̄an batta agā yoorgin ŋommañ mā Macīr jī. 20 An̄ dāk ɖoomken yaacken, dāk caakken yaaka kā ŋaṭikel iījīn woo yaakka ami. 21 An̄ wāāna meken amene daa ye, batta ŋīctā me ogo āmin meken, kā yaana iken iīncete biilken yejgene jejok bata wāāna ina, an̄ ika cuuyū. 22 “An̄ ika cāāna yuṭṭu lāaggī yeeki ti pāk witken kā ŋaṭikel yūlü woo meen keellä ti, ɖoŋgaŋ an̄ ŋeraŋ. 23 An̄ ŋuca pāk witken kā ŋaṭikel puurin woo liwgaŋ an̄ iīwī jommu woo teettālaŋ. 24 An̄ pāk witken yaaka liwgaŋ yaakka, meken yaaka kā ŋaṭikel ŋeraŋ ye ladi. An̄ pākkanā wāādin an̄ baati yaana ika ŋūülgada gītī ye.” 25 An̄ Yuucip Parahuun kiinne ogo, “Lāaggī yūükü a keelok. An̄ Joŋŋ iŋi nūütkeney gin'a bi naŋe ye. 26 Dāk ŋerkā yaaka kā ŋaṭikel yaakka a

yuungu kā ŋaṭikel, an̄ pāk witken yaaka kā ŋaṭikel ye a yuungu kā ŋaṭikel. An̄ lāaggī a yek keelkā. 27 An̄ dāk ɖoomken yaaka biilken yejgaŋ kā ŋaṭikel yaaka kāājīn woo meken ŋātin yaakka, a yuungu kā ŋaṭikel. An̄ pāk witken yaaka kā ŋaṭikel wangen baati yaaka iīwī jommu mā teettālaŋ yaakka, cāāna a yuungu kā ŋaṭikel yek kāñ. 28 Bata yaana nūütkenenii kā ye, Joŋŋ iŋi nūütkeney gin'a bi naŋe ye. 29 An̄ yuungu kā ŋaṭikel burru mooye bi ātā ŋommañ mā Macīr jī muure. 30 An̄ wāāttan yuungu kā ŋaṭikel kāñ bi ātā, an̄ burru mooye yaanna bi wiirgā me Macīr jī, an̄ kāñ baan bi ɖūūme gītī. 31 An̄ burru mooye bi wiirgā me baan jī kā yaana kāñ yaana āātīdi ye bi yaajee kā yaac ye. 32 ŋoccin gītī lāaggī yūükü yaakka a yuutin kā Joŋŋ, an̄ bi naŋe kā bīraŋ. 33 “An̄ tiññaŋ dalā iŋi wākā oon yaana a yuṭo an̄ a ŋājjo ye, an̄ ɖoocci a tiico yen ŋommañ mā Macīr. 34 An̄ cāāna wākā ɖūṭoni kujit kā keelok duuc ti yek giidā ŋommañ mā Macīr yuungu yaaka kā ŋaṭikel a yek burru mooye yaakka ti. 35 An̄ dalā iken pāk muure ɖūlgü yuungu ŋerken yaaka āātā yaakka ti, an̄ ɖoocunu mügdīn yūünü ti, an̄ ɖoocunu me bānkā māyken gītī an̄ tiicā me wāātī a ammani. 36 An̄ pāk yaakka bi ɖoocunu me a yek baan, kā yuungu yaaka āātā kā ŋaṭikel a yek kāñ Macīr jī ye, nuŋko ŋana baan ɖūūme daa gītī kāñ ye.” 37 An̄ waŋ yaanna Parahuun ke ɖuŋkulen yeeke muure ŋaappe juuggin. 38 An̄ Parahuun ɖuŋkulen yeeke taaññe ogo, “Iŋi bi kāñīn oon bata yaanni an̄ŋi, yaana cāāyge wāāktāŋ Joŋŋ ye?” 39 An̄ Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Baati m'ana a yuṭo an̄ a ŋājjo bata iŋi an̄ŋi ye, kā yaana Joŋŋ nūütkeney kā waak yaakka muure ye. 40 An̄ iŋi bi ɖooceni tiicā nāntā yeeni, an̄ mā yeeki muure iŋi bi tiŋkiti eennā yūünü. An̄ a ika pari ken bi tālātāl iŋi ti kā yaana agā yātkā ye. 41 Tiññaŋ iŋi waŋŋeni agā men mooye ŋommañ mā Macīr jī muure.” 42 An̄ Parahuun baacbaac yen tiikonle yeene ābene woo iŋte ti an̄ iŋkene Yuucip iŋte ti, an̄ iŋkene buruŋu ŋerconde yeene an̄ dira tiilgā iŋkene Yuucip ɖoŋe ti. 43 An̄ taappe teebālaŋ bagal yeene ti yaana bāātcīdī mügdīn yeene ti ye, an̄ me yaajīn ogo, “ɖūŋje iñī!” An̄ ɖoocce a mügdo Macīr jī muure. 44 An̄ Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Ika agā Parahuun, baati m'ana bi iŋte ke kīye āare ŋaalok ŋommañ mā Macīr jī muure ye, naana iŋi batta agā jaajīnī ye.” 45 An̄ Parahuun Yuucip iññe yāntāŋ mā Macīr ogo Capanaatpaniya, an̄ iññe iŋj battā me ogo Acanaat ɖuulle Patipeera mān daaŋ yen mā Uun. An̄ Yuucip ŋommañ mā Macīr

münje muure. **46** An Yuucip yuunge caykä kä däk wäana kaacce kä nuugula yen yätkä Parahuun yen mä Macir ti ye. An Yuucip angin yore Parahuun nome ti, an attä laaynä nommañ mä Macir ji muure. **47** An yuungu kä ñaṭikel yek burru yaaka ti nommañ giññä kä yaac. **48** An Yuucip päk düülene ti muure yek yuungu kä ñaṭikel yaaka kääjin woo nommañ mä Macir ji ye. An päk ñooce bänkä mäyken giti. An baan mooye kalañ daa ñuckene ji päk yirkä yaaka gurke ti ye. **49** An Yuucip kuuttu päk kä ñiräk bata tiñal yek wii jiñe, ke yuutee iñi kä paññä, kä yaana batta liilte daa me kä paññä ye. **50** I yuungu käñ batta mor dägä, Yuucip gitki Acanaat merkä oogen kä yew tuulle yen Patipeera män daan yen mä Uun ti. **51** An Yuucip kaygon yeene äkkene ogo Manacca. An ike jaajjin ogo, “A yaana Joon nañña kä pillä yeeni muure wiirrä daa kä ke äntüke wäyo muure ye.” **52** An Yuucip minneni yaana bäätcidi ye, äkkene ogo Ipiraayim. An jaajjin ogo, “A yaana Joon ika nañña giidä kä yaac baan yaana wäaccä kä ji pillä ye.” **53** An yuungu kä ñaṭikel yek burru yaaka äatin nommañ mä Macir ji ye düüñin, **54** an yuungu kä ñaṭikel yek käñ mooye uccin kä äatin bata yaana jaaynene daa Yuucip ye. An käñ wäättä bänkä giti muure, an a nommañ mä Macir pare ken cäayge päk. **55** An wäana mä Macir näkkene daa käñ ye, iken yaajjin Parahuun ti ogo päk. An Parahuun mä Macir muure kiinne ogo, “Ate Yuucip ti an gin'a kiine kä ye i nañe.” **56** An käñ tällä baan ji muure, an Yuucip tuucku muure kupkene, an yääjgede mä Macir. An käñ yaaññä Macir ji muure. **57** An mä bänkä muure äatin Macir Yuucip ti kiji päk kä yaana käñ yaaññee nommañ wic muure ye.

42 An wäana Yaagüüp tiññee kä ogo päk bilto ti Macir ye, i merkä yeeke kiinne ogo, “Ikee däämme ina? **2** Ika tiññä ogo päk bilto ti Macir. Ate iñi wica an kiije päk yaaka ütün kä ye nuñko ñana tüwtün kä.” **3** An Yuucip mädgen yaaka kä caay ye attä Macir kiñjidi päk, **4** an Yaagüüp Benyamün, Yuucip määden batta agee kä tucon ke meken, booc nuñko ginkalañ nänit ñone ike ti. **5** An merkälen Yaagüüp ñakkä ti ke meken Macir kiji päk, kä yaana käñ biltee kä ti nommañ mä Kanaan ye. **6** An a Yuucip ken a mügado yen mä Macir. An ike yääjgidi mä baan muure päk. An Yuucip mädgen äatin, an ñünñin iñi ike ti nommañ ji. **7** An Yuucip mädgen yoorre an ñiññe, an täkkene bata m'ana a pare ye, an rütkenen ñünñin

tajde ogo, “Ikee ääte wa?” An iken jaajjin ogo, “Ikoon äaton nommañ mä Kanaan ti kjon päk.” **8** An Yuucip mädgen ñiññe, an ike batta agene kä ñicon. **9** An Yuucip päjjin läaggi yeeke yaaka läkke kä ogo iken ye. An iken kiini Yuucip ogo, “Ikee age mä jommu! An ikee äätene dääme ellä baan yoono!” **10** An iken luukcin ike ti ogo, “U'u mügado, kiinkä yüükü äatin kiji päk. **11** Ikoon muuronaan agon merkä män keellä. Ikoon agon me wotken. Kiinkä yüükü batta a mä jommu.” **12** An kiinne ogo, “U'u a ellä yen baan yoono ken umgene daame.” **13** An iken jaajjin ogo, “Ikoon kiinkä yüükü agon mädin caay witken kä yew merkä män keellä nommañ yen mä Kanaan ti, an tiññan määdo ñeerconde bilti cäay ke wäyo an yañkalañ a yäayon.” **14** An iken kiini Yuucip ogo, “Bata yaana kiinne kä ye ikee age mä jommu. **15** An kä yaanni ikee puuce, ikee liitke kä yäñtän Parahuun, ikee batta bi kaace woo nänñä yaanni ti ke määdic ñeerconde ääte winni. **16** Tucce men kä keelok ikee ti an dale ike ati määdic äbe i ikee kalañ age gangar ji winni, nuñko ukcon kä giti jiik yeekic naana ikee jaaye a gitken ye. Naana batta gitken ye, ikee liitke kä yäñtän Parahuun, ikee age mä jommu.” **17** An ñooce muure gangar ji, an nääkin niinkä kä däk. **18** An niññä däk iken kiini Yuucip ogo, “Yaanni nañe an ikee bi üde, kä yaana boocu kä Joon ye. **19** An naana ikee age mä wotku ye, dale määdic yañkalañ cäay gangar ji winni, an ikee yakkalañ ate paa äce päk äargä yeekic tüggen yaaka näkä käñ ye ti. **20** An määdic ñeerconde äckakä nuñko jiik yeekic ñice daa me agene gitken, nuñko ñana tüwde kä.” An iken yaakka giñgi. **21** An iken luugin ogo, “A gitken jooññu yaanni kaññin kä gin'a nänñin määdo Yuucip ina. Ikiin yütün pillä yäwconde yeene wäana ñujee ikiin ti yüükkin ti, an batta agin yüükkin ti. Ina ken pillä yaanni wäättee kä ikiin ti yaanna.” **22** An Robiün luukcin ogo, “Ikee batta kolle ogo ñana minneni nänñede yiñ? An ikee batta tiñde. Tiññan yimğä yeeke ken ikki joočin kä me yaakki.” **23** An batta ñäjjänä ogo jiiken ookcidi giti Yuucip, nääñka ike jaay kä an jiik yeeke ñüülge daa giti kä mänkalañ ye. **24** An ike nome ñukke woo iken ti an jujjin kä iwok, an wäana ñanñee kä iwok ye, i nome ñuugene ti iken ti an jaaynene ñuca, an Camoon koowne an ñiññe nomgen ti. **25** An Yuucip kiinkä yeeke iingene ogo kücümgi ook yaakka küümgi ko päk, an oon yañkalañ daa tiil yeeke düükci kücam yeene ji, an iñji wakkä äämka yek päy jiñe. An yaakka nänñene daa kä me. **26** An wäättan

iken tüürünjji yeeken kuucki njätkin päk yeeken an attä. 27 An nantä yaana yuuttene inä niinene kä ye, yanjalan kücam yeene kupkene ogo tüürün yeene äämgee, an tiil yeeke kaññe kücam tük. 28 An mädgen kiinne ogo, “Yuure tiil yeeki a ðuukin ti, ikki kücam ji.” An iken juuggen yejin an yoken tütin an luugin ogo, “A ñaaka ken nanji Joon ikin ti anji?” 29 An wäana iken ðakkene ti wäyen Yaagüüp ti nommañ mä Kanaan ti ye, wäyen nüütki waak'a nanjja ðuuggen iken ti ye muure ogo, 30 “Oon yaana a men mooye yen mä baan yaanja ye, ikoon rüünnon njingn, an ikoon kakkonon witin ogo ikoon agion mä jommu yek baan yeenen. 31 An kiinnon ogo, ‘Ikoon agon me wotken, ikoon batta agon mä jommu. 32 Ikoon mädin agon caay witken kä yew, an wäyo a keelok, an keelok a yäayon, an ðeerconde a paa ke wäyo nommañ mä Kanaan ti.’ 33 An men mooye yen mä nommañ yaanja ikoon kiinnon ogo, ‘Anji ken bi njäje kä ogo ikee agje me wotken. Määdic keelok dalje inä ika ti winni, an kuje päk ije äcke äärgä tüggen yeekic yaaka näkä kañ ye ti. 34 An määdic äcka kä, nuñko njäje kä ogo ikee batta agje mä jommu, an ogo mä wotken. An wäattan määdic ðuukke kä, an ikee bi kije an yäaje wakkä baan ji kä tettä.’” 35 An wäana kücümgi yeeken pukte daa kä ye, iken muure yanjalan daa ðeggon yeene yen tiil bilti kücam yeene ji. An wäana iken ke wäyen ðüggi tiil yoozene daa ye, i iken bojgin. 36 An iken kiini wäyen Yaagüüp ogo, “Ikee ðäke merkä yeeki yäaye muure? Yuucip baati, an Camoon baati, an tiñnar ikee ðäke Benyamün koowde. An yaakki muure äätidi a ika ti!” 37 An Robün wäyen kiinne ogo, “Merkälen yeeki yaaka kä yewwe ye nägä ðugin, naana batta agä ðüügini iki ti ye, müükkaa kä inä ti, an bi ðuukkeni kä.” 38 An Yaagüüp jaajin ogo, “Minneni yeeni batta ati ke ikee wica, määden tüwnü an ike anja keelok yaana buccin ye. Ika agä daan an naana ginkalan nari ðone ike ti päy ji ye, ika bi äcka ðok nüüjdün, an ika bi näga ðok.” (Sheol h7585)

43 An kañ ütün nommañ mä Kanaan ji. 2 An wäana iken päk yaaka äbanä Macir ye baakkene ye, wäyen iken kiini ogo, “Ate ñuca kijgon waak äämkä kä ðeewar.” 3 An Yahüüja ike kiini ogo, “Men ikoon kollon kä car ogo wange batta bi yoorjon ñuca, a naana mäado äjjon ye. 4 An naana mäado tuccudu ke ikoon ye ikoon bi aton inä an iki kijgini waak äämkä. 5 An naana ike batta tuccudu ye, ikoon batta aton

kä yaana kiinonon kä men ogo naana mäado batta äjjon ye, i wange batta bi yoorjon ñuca ye.” 6 An Yaagüüp jaajin ogo, “Ika äckada ðok inä kä nüütkin men ogo ikee cäygeda ko määdic yanjalan ina?” 7 An iken luukcin ogo, “Men ikoon taaññon kä wange teyne, kä ðuuggo ke mä äntike yooko ogo wäyo mor ogo üdon? An ikoon cäygon da ko mäado yanjalan? An täactänji yeke luunnon. An njäjon ogo ogo bi jaajjo ogo, ‘Määdic äbe winni.’” 8 An Yahüüja wäyen Yaagüüp kiinne ogo, “Minneni müükkaa kä dalä aton kä, nuñko ütün, an ñana tüwtin kä ikin ke merkä yooko. 9 Ika ðonji bi räta ünñu yeene, müükkaa kä inä ti, an naana ike batta agä ðüügini iki ti winni, an ðooccu nomü ti ye, wäattan dalä leññä yeeni waaja ke on. 10 Naana yoku ikoon batta koorrion ye ikoon yoku ðuukonon äänko kä yew.” 11 An wäattan wäyen Yaagüüp iken kiini ogo, “Naana wäatcidi anji ye, i kuje waak'a neran äbi woo nommañ kä ðeewar ye kücümgi yeekic giti, an äcke men a inäin käpet, kiñ kä ðeewar ke ðuk yaaka a päkkinji ye ke yek pilkä, ke ümbaküm, ke yüükcü niit. 12 An kuje tiil äänken kä yewwe yaaka ðuukkene kä me kücümgi yeekic giti ina. Päjjidi bulje, bi a yälgon. 13 An cäanna määdic koowe an ate ñuca men ti. 14 Dale Joon yaana Liüt ye, ikee inä nerä men nome ti, dale määdic Camoon ðuukke kä ke Benyamün. An bata ika naana merkä yeeki yäyin ye, i ika bi nüüji kä iken.” 15 An ook kuñnu inäinni ke tiil äänken kä yewwe ke Benyamün. An iken juwin an attä inä Macir. An yuuttu Yuucip nome ti. 16 An wäana Yuucip Benyamün yoorreeda kä ke iken ye, i jaajin m'ana mügit an yeene ye ti ogo, “Ook yaakka ija an yeeni ti, an itä ðeel an toodu. Iken ati ämi ke ika an giti.” 17 An oon nanjin bata yaana kiinene daa kä Yuucip ye, an ook inä äräk ba' Yuucip. 18 An ook bojok kä yaana iken ijene daa me äräk ba' Yuucip ye, an iken jayok ogo, “Bi kä tiil yaaka ðooci me kücümgi giti waan yaana ijünin ti ina. Ken inni äbinin kä me külok winni yaanni, an ikin bi kakkün witin, an ikin bi mügin, an ikin bi äcin agin kiinkä, an tüürünji yooko bi koowgu.” 19 An iken attä m'ana mügit an Yuucip ye ti, an jaaynene kä äntike ti, 20 an kiini ogo, “Ay men mooye ikoon äatonon winni waan yaana ðakkä ina, an ikoon kiññon päk. 21 An wäana ðukcodon kä paa ye, ikoon yuuttion inä nantä ba' niinkä, an kücümgi yooko kupkonon, an wina muuronaan manjalan daa tiil yeeke kaññe kücam yeene tük, i tiil yooko daa päyi. An ikki ðuugonon

yaakki. 22 An ikoon ääconon tiil yakkalaŋ ŋuca kijon kã pãk, an ikoon batta ŋajjon a ŋaani ken inni tiil yooko ðoocce kücümgi yooko giti.” 23 An ike luukcin ogo, “Ŋiibbin ikee ti, ŋana ikee booje. Bi a Joon yeenic yen wãac ken ðuccin waak ŋerkã kücümgi yeekic giti. Ŋajja tiil yeekic koownu.” An wãattan Camoon äckeneeda kã woo. 24 An wãana men ook iñneeda kã ärãk ba' Yuucip ye, i iñne piik, an kügen looki woo, an tüürüŋgi yeeken iñne beelgã. 25 An iken iccinni tooti yokin kã yaana Yuucip äatedee an giti ye, kã nãŋka iken tiŋjene kã ogo iken bi ämo wica ye. 26 An wãana Yuucip äatenee paa ye, i indinni yaaka äbi inken ti ye, äckene daa kã ärãk, an iken ðünjin iñi ñome ti ŋomgu giti. 27 An tajdene kã cãwdã yeenen, an taañne ogo, “Wãac yore ŋeraŋ? Daan yaana kiinde ina. An ike mor a üdon?” 28 An iken luukcin ogo, “Kiingon yüünü wãyo yore ŋeraŋ an mor a üdon.” An iken ðünjin iñi ŋuca kã eemdin. 29 An Yuucip wãnge äarene ñaalok, an määden Benyamiiñ yaana a minneni meen ye yoorre, an tääckene ti ogo, “A määdicle inni yaana kiinda kã ye?” An ike jaajjin ogo, “Joon iki iñey ŋerrã minneni yeeni!” 30 An Yuucip kaaccã woo kã biraŋ kã yaana jone küummee kã määden ye, an attã ärãk baanne an weeŋŋã wica. 31 An wãattan ike wãnge püüjjene woo an kãajin woo, an jone yukkene an jaajjin ogo, “Amma äbã.” 32 An Yuucip iñi me woo pare kã dãrŋaŋ yeene, an mädgen daa woo pãäken. An mã Macir yaaka ämmene kã ye daa woo pãäken kã yaana mã Macir batta ämene ke mã lburu ye, ogo yaanna ogo ðällä mã Macir ti. 33 An Yuucip mädgen ðoocce ñome ti ðoonne daa kã yuungen juwu mooye ti ke ðeerconde ti, an dãämmã wãŋin i witken a ðiiktini. 34 An iken kujgi me ammani dãrŋaŋ Yuucip ti an äckene daa kã me, an Benyamiiñ äcki me äãŋke kã duuc kãalcidi woo yek meken yaakka ti muure. An iken mãttã ke Yuucip, an juuggen ñappã.

44 An Yuucip m'ana mügit an yeene jiñe ye iingene jiik ogo, “Kücümgi ook yaakka küümgi kã pãk kã ðirãk bata yaaka liiltã kã äddin ye, an yaŋkalaŋ daa tiil yeeke ðuukci ti kücam yeene tük. 2 An ðonŋule ääygon kã tiilgã gãlkã ðoocci kücam yen määden ðeerconde tük, nãntã keellã ke tiil yaaka pãk giti yaakka.” An ike nãŋjin bata yaana kiinene daa Yuucip ye. 3 An tinnãk anŋi ook tuci me woo pãy ji ke tüürüŋgi yeeken. 4 An wãana kaaccene kã woo baan mooye ji ye, Yuucip m'ana mügit an yeene ye kiinene ogo, “Kã biraŋ ook

yaakka ñoolu ŋätin. An naana wããŋi ŋätin ye, i taaja ogo, ‘Ŋerrã räddii yok ko yiñ ina? 5 ðonŋule yen men mooye yeeni kale ina? A yaana mãtee kã ye, an a yaana cãänna paŋdee kã merkãmãckã ye. An ikee nãŋne mãtkitiñ mooye!’” 6 An wãana wããŋee daa ŋätin ye, i kiinene bata yaana daa kiinene daa Yuucip ye. 7 An luugi ogo, “Men mooye yoono bi jaay ina anŋi? Ikoon kiinkã yüükü, batta liiŋon nãŋon nãŋkã yaakka. 8 Yooru, tiil yaaka kaññon kücümgi yooko tügin ye, ðuukkini kã ŋajãk ðuugon ŋommañ mã Kanaan ti, an tiilgã gãlkã ke tiilgã yek an men mooye yüünü kalon ina? 9 An naana ðonŋule yeene kañi me mãŋkalaŋ ti ikoon ti ye, i men yaanna dalã tüw. An ikoon wãäton agon kiinkã yeeke.” 10 An ike luukcin ogo, “Ika gimmãdã kã jiik yeekic, an a m'ana kãññã ðonŋule ye pare ken bi wãäti a kiingon yeeni, an ikee yaakka bi ate kã tettã.” 11 An iken muure kücümgi yeeken äbi iñi tüürüŋgi yeeken ŋätin kã biraŋ, an kupki. 12 An m'ana mügit an Yuucip ye, juwin kã maawnã giti kücümgi, iijjin ti kã kücam men mooye ti, an yuuttu iñi kücam men ðeerconde ti, an ðonŋule kañne kücam Benyamiiñ ji. 13 An mädgen buruŋgu yeeken jiiji giti woo kã nüüjdün, an tüürüŋgi yeeken kooji an ðukcin baan mooye ji. 14 An wãana Yahüüja ke mädgen äatene ti an yen Yuucip ti ye, i ike mor irã ärãk, an iken ðünjin iñi ñome ti ŋommañ ji. 15 An iken taaji Yuucip ogo, “A ŋaaka inni nãŋne yaanni? Batta ŋajje ogo oon yaana bata ika anŋi ye yuŋto ko paŋdin merkãmãckã?” 16 An Yahüüja luukcin ogo, “Ay, men mooye, iki kiingi ogo ŋaaka an ikoon bi jaayon ogo ŋaaka an ðuuggo bi teeton woo ogo? I Joon yiñ yoono nüüdene woo anŋi. An tiññan ikoon anŋon kiinkã yüükü, ikoon ke m'ana kãññene me ðonŋule ye.” 17 An Yuucip jaajjin ogo, “Ay u'u yaakka batta naŋdã! A m'ana kãññene me ðonŋule ye ken wãäti a kiingon yeeni, an ikee ate kã ŋiibbin paa wãac ti.” 18 An Yahüüja wükcin ti Yuucip ti, an kiinene ogo, “Men mooye, kura dalã kiingon yüünü jaaji jiik men mooye yeene ti. An ŋana iki pẽdã kiingon yüünü ti, naana cãänna iki beelã bata Parahuun ye. 19 Men mooye ikoon taaññoon ogo, ‘Ikee cãäygene kã wãac halla mãädic?’ 20 An iki luugini ogo, ‘Ee, ikoon cãäygonon kã wãyo a daandini ke mãädole, an a minneni yeene yen düüñin yuunge. Määden tüwnü an a ike pare ken buccin merkã meen ti, an ike bilgãnã wäyen.’ 21 “An iki ikoon kiinnoon ogo, ‘Äbe winni, dale yooru kã wãŋgi.’ 22 An iki luugini ogo, ‘Minneni wäyen batta

cakcede iñi, aŋ naana cake iñi ye, i wäyen bi tüw.’ 23 Aŋ ikoon kiinnoon ogo, ‘Naana määdicle batta äätidi ke ikee winni ye, waŋgi batta bi yooŋe ŋuca.’ 24 Aŋ wääna ɖukconon kiingon yüünü wäyo ti ye, i kiinnon kä jiik’a jaajjinii kä ye. 25 Aŋ ikoon kiinonon wäyo ogo, ‘ɖukce kiije päk kä ɖeewar ŋuca.’ 26 Aŋ luuŋŋon ogo, ‘Ikoon batta aton. A naana määdole bilti ke ikoon ye, ken bi aton kä, aŋ oon waŋge batta bi yooron a naana määdole bilti ke ikoon ye.’ 27 Aŋ kiingon yüünü wäyo ikoon kiinnon ogo, ‘Ŋäŋje iin yeeni Rahiil ika gitkana merkälen oogen kä yewwe. 28 Aŋ yaŋkalaŋ kaaccä woo ika ti, aŋ ika jaajjänä ogo, “A gitken jiiŋi giti gin kurkuŋgu.” Aŋ batta agä yooron ke tiññaŋ. 29 Aŋ naana yaanni koowe ika ti cääna aŋ ginkalaŋ nänji ɖoŋe ike ti ye, ika agä daan ika bi äcka ɖok yiñ, aŋ ika bi näga ɖok.’ (Sheol h7585) 30 “Ken aŋgi naana ika ɖukcu kiingon yüünü wäyo ti, i minneni baati ke ikoon ye, wäyo ünñu yeene a ɖekon ti ünñu yen minneni ti, 31 aŋ wäyo bi tüw naana minneni yooŋe baati ke ikoon ye. Ike a daandini, aŋ nüüjdün yaana bi nänŋon daa kä ye ike bi näkä ɖok. (Sheol h7585) 32 Aŋ kiingon yüünü minneni müükken daa wäyen, aŋ kiinnä ogo, ‘Naana minneni batta agä ɖüügini njäk iki ti ye, ika bi wääcä leññä ñomü ti yuungi muure.’ 33 “Aŋ aŋgi kura men mooye, dalä kiingon yüünü minneni räde yok, aŋ ken wääti a kiingon yüünü, aŋ dalä minneni ɖukci ke mädgen. 34 Aŋ ika bi ɖukcu wäyo ti ogoo naana minneni batta ke ika ye? Ika batta ɖäkä yurtu yiñ yaana ätä wäyo ti ye.”

45 Aŋ Yuucip batta a liiton kä yukkin jone m'aka yudok ñome ti yaakka ti muure, aŋ ike yaajjin ogo, “Kaace woo muuriŋa winni.” Aŋ baati mänkalaŋ wääna yore nüütkeneda kä woo mädgen ye. 2 Aŋ ike weekcin kä yääw mooye ke tiŋene daa mä Macir, ke äntuke yen Parahuun. 3 Aŋ Yuucip mädgen kiinne ogo, “Ika agä Yuucip! Wäyo mor üdon?” Aŋ mädgen batta a liitin kä luuŋŋu ike! Aŋ iken bojgin kä yaana yoken kañene daa däämmene waŋgin ke Yuucip ye. 4 Aŋ Yuucip mädgen kiinne ogo, “Ääte ti ika ti kä cokal kura.” Aŋ iken äatin ti kä cokal. Aŋ kiinne ogo, “Ika agä määdic Yuucip yaana yääjjene woo Macir ina. 5 Aŋ ŋana ikee booje, aŋ ŋana ɖuuggic pingede ogo ika yääjjanada woo winni, Joon ika tuujana ñomgic ti ogo ika mäkco ünñu me. 6 Aŋ kääñ cääye yuungu kä yewwe baan ji, aŋ mor irä yuungu kä duuc yaaka piññä ke errä bi baawgee kä ti ye. 7 Aŋ Joon ika

tuujana ñomgic ti nuŋko bucee ko ŋommañ wic, aŋ määkoo ko woo ünñu yeenic nuŋko mä üdin ɖiiriko. 8 Aŋ batta a ikee ken ika tuujana winni, a Joon. Aŋ ika naŋŋa bata wäy Parahuun ti, men mooye yen än yeene muure, aŋ ika naŋŋa agä mügdo yen ŋommañ mä Macir muure. 9 Aŋ ɖukce njäk kä biraŋ ñaalok wäyo ti, aŋ nüütke ogo, ‘A jiik’a jāyete minneni yüünü Yuucip ye ikki, Joon ika naŋŋa agä men mooye ŋommañ yen mä Macir ti muure, ääte kä biraŋ aŋ ŋana iki kuuru. 10 Iki bi cääyā baan mä Jiicaan ti, aŋ iki bi cokulu cokal ti ika ti, iki ke merkä yüükü ke merkä merkä yüükü, ke ɖik ke ɖäk yüükü ke wakkä yüükü muure. 11 Aŋ iki bi tiŋeni wica, nuŋko ŋana iki ke äntuke yüünü ke wakkä yüükü muure boccete iñi. Yuungu mor irä kä duuc yaaka äätidi a yek kääñ ye.’ 12 Aŋ tiññaŋ waŋgic yuttu ke määdo Benyamiin waŋge yuttu ogo ika agio Yuucip, aŋ ika inni jaayä ke ikee yaanni. 13 Aŋ wäyo nüütke kä eemdin yeeni yaana kaññä Macir winni ye, ke wakkä muure yaaka yoorre winni ye. Ate aŋ wäyo äbe iñi winni kä biraŋ.” 14 Aŋ Yuucip määden Benyamiin kunjene ti jone ti, aŋ ike jujin kä iwok, aŋ Benyamiin weeŋŋä ɖoŋe ti cääna. 15 Aŋ Yuucip mädgen muure kuunne ɖugin, aŋ weggin, aŋ wäättana mädgen jaayene kä. 16 Aŋ wääna jiik ɖakkee än ti ba Parahuun ogo Yuucip mädgen äatono ye, i Parahuun ke ɖuunŋulen yeeke juuggen ñappä. 17 Aŋ Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Mädgic nüütkü ogo nänjo ogo aŋgi, tüürünŋi yeeken kooji, aŋ ɖukco njäk ŋommañ mä Kanaan ti. 18 aŋ wäyen äbi ke mä äntuke yeeken ika ti. Aŋ ikee bi iñe ŋommañ ñerconde yen mä Macir, aŋ ikee bi äme wakkä ŋerkä yaaka äpäta woo ŋommañ ye. 19 “Aŋ iki cääna kiinineni ogo iken nüütkeey, ogo kuju teebalaŋgi yek bägälgä yek mä Macir äacii ko merkä yeeken ke määngen, aŋ wäyen äbi aŋ ääto. 20 Aŋ ŋana juuggic lüüji wakkä yeekic, waak ŋerkä yek mä Macir muure bi wääti a yeekic.” 21 Aŋ merkälen yek Yaagüüp yaana naŋi. Aŋ iken iñi Yuucip teebalaŋgi yek bägälgä bata yaana Parahuun iinjenee kä ye, aŋ iñne wakkä äämkä yek päy jiñe. 22 Aŋ iken ti muure yaŋkalaŋ daa iñne buruŋgu, aŋ Benyamiin iñne tiilgä gälkä waŋgen 300 ke buruŋgu kä duuc. 23 Aŋ a waak yaaka tuckene wäyen ye ikki, tüürünŋi oogen kä caay a koocin kä wakkä ŋerkä yek mä Macir, aŋ tüürünŋi määngen kä caay a koocin kä päk ke biŋgi ke waak äämkä yakkalaŋ a yek wäyen päy ji. 24 Aŋ wäättan ike mädgen tucce woo, aŋ wääna kaaccene kä woo

ye, i kiinne ogo, “Ŋana ikee ääme yäänñä päy jī.” 25 Aŋ iken Macir dalji iñi aŋ attä wäyen Yaagüüp ti ŋommañ yen mä Kanaan ti. 26 Aŋ kiini ogo, “Yuucip mor a üdon! Aŋ ike ken mügīt ŋommañ mä Macir jīñe muure.” Aŋ Yaagüüp wiñe ðiiktin kä jiik kiccāngenē, aŋ iken batta agee kä gīmgīnī. 27 Aŋ wāana wäyen nüütkenē daa kä jiik'a kiinene daa Yuucip muure, aŋ wāana ike yuttee teebālaŋŋi yek bāgālgā yaaka tuuji Yuucip ike äcā ye, i wäyen Yaagüüp jone ðuukin iñi. 28 Aŋ Yaagüüp jaajjin ogo, “Ḑaŋŋä, minneni yeeni Yuucip mor a üdon, ika bi atä yooru i batta mor ika tüwü.”

46 Aŋ Yaagüüp wakkä yeeke kooññe muure bak Macir. Aŋ wāana ike ḑakkee ti Biirciba ye, ike iccin wāammāni yok Jooŋ yen wäyen Icaak ti. 2 Aŋ wāana wūrīn aŋŋi ye, ike kiini Jooŋ kä yooddin aŋ bārkene ogo, “Yaagüüp! Yaagüüp!” Aŋ Yaagüüp luukcin ogo, “Haa, ika inni.” 3 Aŋ ike jaajjin ogo, “Ika agā Jooŋ, Jooŋ yen wāac. İki ŋana booju kä wāan iñi Macir, İki bi naŋeni wāatci agā ṭoŋ yāwke wīca. 4 Aŋ ika kä ḑoŋi bi atä ke İki iñi Macir, aŋ ŋuca İki bi ḑuugeni ŋājāk. Aŋ waŋgü bi kümgu kä Yuucip kä iñte.” 5 Aŋ Yaagüüp Biirciba daljene iñi, aŋ koowi merkä yeeke ke merkālen yeeken ke määngä yeeken kä teebālaŋŋi yek bāgālgā yaaka tuuji Parahuun ogo taapce ko ye. 6 Aŋ iken cāanna ḑigārgā yeeken koowi ke wakkä yeeken yaaka naŋi ŋommañ mä Kanaan ti ye. Aŋ Yaagüüp ke kaaynā yeeke muure attä Macir. 7 Merkä yeeke ke merkä merkä yeeke, ke kaaynā yeeke muure koowne attene Macir. 8 Aŋ yaakki a yāntāŋŋi yek kaaynā İcārayiil yaaka a merkä Yaagüüp attä Macir ye, Robiīn a minneni Yaagüüp yaana a kaygon ye. 9 Aŋ merkä yek Robiīn a Anook ke Pallū ke Hiijiroon aŋ Karmi. 10 Aŋ merkä yek Camoon a Yamaweel ke Yamiīn ke Uhaat ke Yakiīn ke Cuwaar aŋ Caawüül. Caawüül meen a iij mä Kanaan. 11 Aŋ merkä yek Laawī a Jeercüün ke Kuhaat aŋ Miraarī. 12 Aŋ merkä yek Yahüüja a Eer ke Unaan ke Cīla ke Paaric aŋ Jūra. Aŋ Eer ke Unaan iken tüwgīn ŋommañ mä Kanaan ti. Aŋ merkālen Paaric a Hiijiroon ke Hamüül. 13 Aŋ merkä yek Yacakiir a Tolla ke Püwa ke Yoop aŋ Cīmarüün. 14 Aŋ merkä yek Jabuloon a Cereet ke İlooon aŋ Jalaal. 15 Aŋ a merkä yek Leya ke Yaagüüp yaaka giidi Padaan Araam ye ikki, aŋ yaŋkalaŋ a iij battä me ogo Ḑiina. Aŋ merkä yeeke oogen ke ṭulgu muure a caykä kä ḑāk witken kä ḑāk. 16 Aŋ merkä yek

Gaat a Japhuun ke Hajji ke Cünni ke İjboon ke Eeri ke Aaroodi aŋ Aareli. 17 Aŋ merkä yek Aciir a İmna ke İcba ke İcbi aŋ Biriya ke käwen battä me ogo Ceera. Aŋ Biriya merkä yeeke a Hebir aŋ Malakeel. 18 Aŋ a merkä yek Jilpa kiingon yen Leya yaana iñene daa kä wäyen Laabaan ye ikki. Aŋ kaaynā yek Yaagüüp yaaka Jilpa ti ye, a caay witken kä ḑüügük. 19 Aŋ merkä yek Yaagüüp iije Rahiil ti a Yuucip ke Benyamīn. 20 Yuucip merkä yeeke yaaka giinne ŋommañ mä Macir ti ye, a Manacca ke İpiraayim. Aŋ meen a Acanaat ṭulle yen Patipeera män daaŋ yen mä Uun. 21 Aŋ merkä yek Benyamīn a Beela ke Baakir ke Ajbeel ke Jiira ke Naaman ke Eey ke Rooc ke Mupīim ke Hüpiim aŋ Aaret. 22 Aŋ a merkä yek Rahiil ke Yaagüüp yaaka giidi ye ikki. Aŋ kaaynā muure yek Yaagüüp yaaka Rahiil ti ye, a caay witken kä ŋan. 23 Aŋ minneni Ḑaan a Hoocīm. 24 Aŋ merkä yek Naptaalī a Yaaceel ke Jooni ke Yaacir aŋ Calīm. 25 Aŋ a merkä yek Bila kiingon yen Rahiil yaana iñene daa kä wäyen Laabaan ye ikki. Aŋ kaaynā muure yek Yaagüüp yaaka Bila ti ye, a naṭūkel. 26 Aŋ merkä muure yek Yaagüüp yaaka tiilcidi a kaaynā yeeke yaaka attä Macir ye, a caykä kä ḑüügük witken kä ḑüügük, i määngä merkä yeeke batta a pakin ti. 27 Aŋ ŋucki ti merkä Yuucip yaaka kä yewwe giidi me Macir ye. Aŋ äntūke Yaagüüp muure aŋŋa caykä kä naṭūkel ŋommañ mä Macir ti. 28 Aŋ Yaagüüp Yahüüja tucce ñome ti ogo pārjo ke Yuucip, aŋ iken nüütci päy yen mä Jiicaan ti. Aŋ wāana iken ḑakkene kä ti Jiicaan ye, 29 i Yuucip teebālaŋ baŋal yeene tooŋŋe, aŋ attä pärjin ke wäyen Yaagüüp baan mä Jiicaan jī. Aŋ wāana pärjene kä ye, i Yuucip wäyen kunne ḑok aŋ weggin kä yaac. 30 Aŋ Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “Tiññaŋ dalä ika tüwü İki yoorreni, aŋ İki inni yoorreni mor agā üdon yaanni.” 31 Aŋ Yuucip jaajjin mädgen ti ke äntūke yen wäyen ti muure ogo, “İka bi atä Parahuun ti, aŋ nüütkü ogo mädgo ke äntūke yen wāyo ḑāāgono ti ika ti, ääto ŋommañ mä Kanaan ti. 32 Aŋ ikee agje kaaydoni yek ḑiik aŋ agje tiiconi yek ḑigārgā, aŋ ikee ḑiik yeekic ke ḑāk ke wakkä yeekic muure yaaka bilto ti ye äbenee ke ikee. 33 “Aŋ naana Parahuun ikee bārkene, aŋ ikee taaññe ogo, ŋuugula yeenic ogo ŋaaka ye, 34 i kiine ogo, ‘Ŋuuguloni yüükü a tiiconi yek ḑigārgā kä ḑinen tinä, bata ḑānkä yurgen.’ Nuŋko bi dalje kä cāāye kä baan mä Jiicaan ye ti, aŋ nāāŋka kaaydoni muure yek mä Macir ti agene mä ḑālkä ye.”

47 Arj Yuucip attä Parahuun ti, arj nüütkenē ogo, “Wäyo ke mädgo ke ðiik ke däk ke wakkä yeeken muure ätä ñommañ mä Kanaan ti, arj iken tiññaŋ a baan mä Jiicaan ti.” **2** Arj kuññu mädgen kä duuc, arj iññe Parahuun ñome ti. **3** Arj Parahuun Yuucip mädgen taaññe ogo, “Ñuugula yeenic a ñaaka?” Arj Parahuun luugi ogo, “Ñuuguloni yüükü a kaaydoni ðiik bata dänkä yurgen. **4** Ikoon äätonon cääjjodon Macir winni bata boorgu, kä yaana wica baati nänŋa kääjene ñuuguloni yüükü ðiik ye, kä yaana kääñ tällee ñommañ mä Kanaan ti ye. Arj dalä kura ñuuguloni yüükü cääjji baan mä Jiicaan ti.” **5** Arj Parahuun Yuucip kiinne ogo, “Wäac ke mädgic äätin iki ti. **6** Arj wäkä nänŋä yaana ðäkkä ñommañ mä Macir ti ñeraŋ ye, arj ðuccii kä wäac ke mädgic. Arj dalä iken cääjji baan mä Jiicaan ti. Arj naana iki ñäjjä ook yakkalaŋ iken ti liñtät tiicä ðigärgä ye, i müükkü ðigärgä yeeki dalä tiicä.” **7** Arj Yuucip wäyen Yaagüüp äbene yuutte Parahuun ñome ti. Arj Yaagüüp Parahuun ñüülkene. **8** Arj Parahuun Yaagüüp taaññe ogo, “Yüüngü kä ñiñŋä?” **9** Arj Yaagüüp Parahuun luuññe ogo, “Yuungu yeeki a 130, arj yuungu yeeki ðewgaŋ arj yejgaŋ, arj batta a ðakin yuungu dänkä yurgo ti yaaka cääynene kä ye.” **10** Arj Yaagüüp Parahuun ñüülkene, arj kaaccä woo üñtük arjgin yore Parahuun ti. **11** Arj Yuucip wäyen ke mädgen ðoocce ñommañ mä Macir ji, arj iññe ñommañ yaana kääñi kä ñerrä baan mä Ramciic ti ye, bata yaana eenjene daa Parahuun ye. **12** Arj Yuucip wäyen ke mädgen ke äntüke yen wäyen muure iññe wakkä äämkä daa kä yoken. **13** Arj kääñ yaaññä kä yaac arj ammani baati nänkä muure arj mäbaan yek mä Macir ke yek mä Kanaan arjña puudgu kä kääñ. **14** Arj Yuucip tiil muure yek ñommañ mä Macir ke yek mä Kanaan ðülle yokin, yaaka kijene me päk ye, arj Yuucip tiil äbene ðoocce än Parahuun ji. **15** Arj wääna tiil muure baakkene ñommañ mä Macir ti ke ñommañ mä Kanaan ti ye, i mä Macir muure äätin Yuucip ti arj kiini ogo, “Iñjon päk. Ikoon bäaggodoon tüwon ina? Tiil yooko baakkin.” **16** Arj luugi Yuucip ogo, “Ðigärgä yeekic äbe arj ikee bi iññe päk rätke kä ðigärgä yeekic naana tiil yeekic baakkin ye.” **17** Arj iken ðigärgä yeeken icki Yuucip arj iñi Yuucip päk rätkeneeda kä bägälgä ke ðiik ke däk ke tüürüññi. Arj iken iici Yuucip rätkede päk kä ðigärgä yeeken yun yaanna ti. **18** Arj wääna yun yaanna ðüüñenee kä ye, iken ðuukin yun kalaŋ ti, arj ike kiini ogo, “Men mooye yoono, iki batta päänkiti ñjgin ginkalaŋ ogo

tiil yooko baakkono. Arj ðigärgä yooko muure arjña yüükü, baati gin'a a büccini iñgi kä ye, a gäyko ke yirkä yooko päaken. **19** Arj ikoon bäaggodoon tüwon ñomü ti ikoon ke yirkä yooko ina? Kiyjon ke yirkä yooko kä päk arj ikoon ke yirkä yooko ikoon wäaton a kiinkä yek Parahuun. Arj iñjon käwkä nuñko ñana tüwdon kä, arj yirkä ñana wäatciä a mardä.” **20** Arj Yuucip ñommañ mä Macir muure kijgene Parahuun. Arj mä Macir muure yirkä yeeken yääjji woo, kä yaana kääñ yaaññee kä iken ti ye, arj ñommañ arjña yen Parahuun. **21** Arj Yuucip mä Macir naññe a kiinkä muure. **22** Arj a ñommañ mä ðärgä pare ken batta agee kä kiygon a nääñka Parahuun agee kä ðüccini jiik ke iken arj iñdeeda kä päk yek ñuugula yeenen ye. Arj ken amgä, ina ken ñommañ yeenen batta yäayge daa kä yaanna. **23** Arj Yuucip me kiinne ogo, “Tiññe, ikee ke ñommañ yeenic ikee kijgene Parahuun, arj käwkä yaakki koowe ije piide yirkä giiti. **24** Arj naana päk erre ye, i Parahuun iññe kä keelok duuc ti, arj ñan ken ðoocce a käwkä arj a ammani yek ðuuggic ke mä äntükeni yeekic ke merkälen yeekic.” **25** Arj iken jaajjin ogo, “Üññü yoono manñi, arj men mooye, dalä ikoon kääñon ñerrä iki ti, arj ikoon bi wäaton agon kiinkä yek Parahuun.” **26** Arj nañi Yuucip a jiik ðoocin ñommañ mä Macir ji, ogo keelok duuc ti yen errä ogo yen Parahuun, arj jiik ðoocin yaakka bilti ke tiññaŋ. Arj büccidi a ñommañ mä ðärgä pare ken batta a wäaton a yen Parahuun. **27** Arj mä Icarayiil cäygin ñommañ mä Macir ji, baan mä Jiicaan ji. Arj iken ñommañ arjña yeenen, arj iken gidgin arj ðiirin kä yaac. **28** Arj Yaagüüp cääynä ñommañ mä Macir ti yuungu kä caay witken kä ñaŋükel. Arj yuungu yek Yaagüüp muure yek üññü yeene a 147. **29** Arj wääna tüwnü Yaagüüp cokulenee ye, i minneni yeene Yuucip bärkene ti, arj kiinne ogo, “Kura dalä ika kääñ ñerrä iki ti. Arj iñtö äcci äämi ti arj liitkaa ogo ika bi nüütkada biilin yaana batta düüñidi ye ke wonñu. Arj ika ñana jigja ñommañ mä Macir ji. **30** Arj naana ika baakkänä ye, äbaa woo ñommañ mä Macir ji, arj jigja kälkä wäygo ti.” Arj luugi Yuucip ogo, “Bi nañä bata yaana kiinnaa kä ye.” **31** Arj Yaagüüp jaajjin ogo, “Liitkaa.” Arj liitki Yuucip, arj Yaagüüp ðünñin iñi bür yeene wic.

48 Arj äänkalaŋ ti Yuucip nüütki me ogo, “Wäac yore cäärin woo.” Arj merkä yeeke yaaka kä yewwe yaakka koowne, Manacca ke Ipiraayim. **2** Arj

Yaagüüp nüütki me ogo, “Minneni yüünü Yuucip däägin.” Ar Yaagüüp yore rijene ñaalok ar cääjjin bür wic. 3 Ar Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “Joon yaana Liitit ye üükün woo ika ti Lüuc ñommañ mä Kanaan ti, ar ika nüülkana, 4 ar ika kiinna ogo, ‘Iki bi ineni merkä kä ñiräk. Ar kilkä yüükü bi wääti a ñon ñiirken, ar ñommañ yaanni bi inä kilkä yüükü ar bi wääti a yeenen ke cüle.’ 5 “Ar tiññar merkä yüükü yaaka giññi ñommañ mä Macir ti i batta mor ika äätä iki ti Macir ye, a yeeki, Ipiraayim ke Manacca bi wääti a yeeki bata Robiñ ke Camoon. 6 Ar merkä yaaka bi ñocci giidä ñätken ti ye ken bi a yüükü, ar yänñani yeeken bi kañgä kä waan yen Ipiraayim ke Manacca. 7 “Wääna äätä kä Padaan Araam ye Rahiil tüwnü päy ji ñommañ mä Kanaan ti, ar ika anjäñä inä kä yaac, i ikoon aton ti Ipiraati. Ar jikkä inä päy ji Ipiraati,” ar cääñna Ipiraati battä me ogo Beetlaam. 8 Ar wääna Yaagüüp merkä Yuucip yoorreeda kä ye, i ike jaajjin ogo, “A ñaannä ikki?” 9 Ar Yuucip wäyen luuñje ogo, “A merkälen oogen yeeki yaaka inäna kä Joon Macir winni ye.” Ar Yaagüüp jaajjin ogo, “Äbä ika ti winni dalä nüülkü.” 10 Ar Yaagüüp wanje tüñjilñ kä dänkitene, ar batta ñuca yuti ñetar. Ar Yuucip merkälen ickeneeda ti kä cokal ar kuunene ti jone ti, ar muckene yokin. 11 Ar Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “Ika ñuucu ogo iki batta bi yoorjida ñuca, ar Joon tiññar ika daljana ke cääñna kaaynä yüükü yoorru.” 12 Ar merkälen äbi woo Yuucip daan wäyen unje ti, ar ike ñome teekke inä ñommañ ji. 13 Ar Yuucip iken koowi muutuk ar Ipiraayim kä inñe birrä ti üünjene buñ aam yen Yaagüüp ti ar Manacca kä inñe aam ti ar üünjene buñ birrä yen Yaagüüp ti, ar äbene ti kä cokal. 14 Ar Yaagüüp bugge büülle gitä ar inke lajjene woo, ar ñoocce merkälen witken ti, ar inñe birrä ñoocce Ipiraayim yaana ñeerar ye wiñe ti, ar inñe aam ñoocce Manacca yaana a kaygon ye wiñe ti. 15 Ar Yuucip nüülkene ar jaajjin ogo, “Joon yaana baaddi wäygo Abrayiim ke Icaak ye, a Joon yaana ika kaayna üññü yeeni ti muure ke ninnä yaanni ti ye. 16 Ar malak yaana ika marña kä pillä muure ye, dalä merkälen nüülke. Ar dale yäñtonñi paytä me kä merkälen yaakka ke wäygo Abrayiim ke Icaak, ar iken daljäñä ñirä ñommañ wic kä yaac.” 17 Ar wääna Yuucip wäyen yoorreeda inñe birrä äcceeda Ipiraayim wiñe ti ye, yoorre yaajar ike ti, ar Yuucip wäyen inñe müñje ar ñäkke angedede yok Ipiraayim wiñe ti ar ñooccede Manacca wiñe ti. 18 Ar Yuucip wäyen

kiinne ogo, “Batta anjan wäyo, yaanni ken a kaygon yeeni, inñü birrä ñoocci wiñe ti.” 19 Ar wäyen yaakkä ar jaajjin ogo, “Ñäjjä minneni yeeni, ñäjjä. Ike cääñna bi mä yeeke ñirä ar ike cääñna bi yäwan, ar määden deerconde ken bi yäwan kä ike ar kilkä yeeke bi ñiirä kä yaac ar wääti a ñon ñiirken.” 20 Ar nüülkene ninnä yaanja ti ar jaajjin ogo, “Mä Icarayiil yäñtänginic bi battä yokin naana iken nüülküdi mäñkalañ ye, ar iken bi jayok ogo, ‘Dalä Joon iki nañey bata Ipiraayim ke Manacca.’” Ar ike Ipiraayim ñoocce Manacca ñome ti. 21 Ar Yaagüüp Yuucip kiinne ogo, “Ika ñarña tüwü, ar Joon bi ke ikee ar ikee bi ñuuke ñommañ dänkä yurgic ti. 22 Ar baan yaana inñä mädgic ye ti, iki inñene baan taarñje mooye yen mä Cakiim kä mädgic, a yaana ärrä mä Amoor ti kä gaañal yeeni ke kaay yeeni ye.”

49 Ar Yaagüüp merkä yeeke bärkene ti, ar kiinne ogo, “Wüüke ti ika ti, ar ikee nüütke a ñaaka ken bi nañi ñone ikee ti ninnä yaaka äätidi ye ti. 2 “Ääte ti ar tiñje, ikee merkälen yeeki, tiñje wääc Yaagüüp ti. 3 “Robiñ, iki agä kaygon yeeni, ar teynä yeeni ke iki agä minneni inñiñ woo yen ñürkitiñi, ar iki agä kültü yen eemdin ke kültü yen teynä. 4 Iki beelä bata piik tääl wiñe yaaka inñidi ti ye, ar iki batta bi küülüküül ñuca, näñjka attii kä bür yen wääc ti ar ñäälleeda kä yok ye. 5 “Camoon ke Laawi a mädin gaañalli yeeken a yek iirrä teynä. 6 Dale ñana ika kaaccädä ti nänña ñulte yoken ye, ar dale ñana yori coorcudu ti jiik yeeken yaaka ñiikä ye ti. Kä piinkä yeeken iken nääkin me, ar iken yätkä nañe a ñolku kä ñäy. 7 Tuummu wääti piinkä yeeken ti kä yaana yejgene yejok ye, ar piinkä yeeken yejar ka yaac, ar iken bi piirjä woo kaaynä yeeki gitä, ar iken bi gääjä gitä mä Icarayiil ti. 8 “Yahüüja, mädgic iki bi maangi. Inñü bi wääti ädärñi yüükü ñuuggen ti. Ar merkä yek wääc muure bi ñünñidi inä ñomü ti. 9 Yahüüja a geel tuule yaana ñarñä kä ammä waak'a näge ye. Ar yore meecce woo ar baati m'ana ike rükü yok ye. 10 Yätkitiñ batta bi kaaci woo paa ba Yahüüja, ar kilkä yeeke kamati ken bi mügit ar ñon ike bi äckätä inñinni ar ike bi tiñjkatä. 11 Ar tüürünje yeene bi weene kä jaan beel bata lüütken meen, erele yeene bi weene kä jaan beel bata lüütken meen yaana ñerar ye, ar buruñgu yeeke bi pure kä määk, jibbani yeeke bi pure kä piik yek jaan yaana beel bata lüütken ye ñulge. 12 Ar wanje bi tidar kä maanñä määk kä yaac, ar leke

bi bowarj kä maanña aak. **13** “Añ Jabuloon bi cäy tñjal wii mooye ji, añ ike bi wääti a nant’a yuutcite iñi kuudgu mäyken ye, añ tügge bi ðakcidi Cidoon. **14** “Yacakiir a tüürün teyconde yaana niin waadgå balinñi ye. **15** Añ naana nant’a yüktän yoorre ñeran, añ ñommañ ñeran ye, i büyke gääje iñi ðurdee kä waak pekkä añ bi engä me ñuugal bata kiingon. **16** “Ðaan bi mä yeeke müge añ iken bi belok bata kurku mä Icarayiil anan. **17** Añ Ðaan bi beel bata kaan yaana cäy päy mooye taan ye, añ a pääñña yaana cäy päy taan ye, a yaana kääjä bagal ñubduñgene ti ye, añ taapdo ðimji ðarkic.” **18** Añ Yaagüüp jaajjin ogo, “Ika kiijä manña yüünü, ay Piño. **19** “Gaat bi irkätä mäddonñi, añ bi ñoole añ baadde. **20** “Aciir ñommañ yeene bi giit waak äämkä ñapken. Añ ike bi ðuccidi waak äämkä yek yätkä. **21** “Naptaali a päy yaana kälit kä tettä yaana giit päykälen ñerken ye. **22** “Yuucip a jaan yaana giit kä yaac ye, a jaan yaana giit kä ceere yen piik ye, kimke muulu kaal wic. **23** Añ ädänñi yeeke ike irki kä yaacken, añ ike ðiñi kä cäwgä añ ike baaydi kä yaac. **24** Añ kaay yeene agee kä yüicon, añ bugge bitäran, kä teynä Joon yen Yaagüüp yaana Liitit ye, añ kä kaaydo yaana danjit, a yen mä Icarayiil ye, **25** a Joon yen wäac ken iki yüükke dey ti, añ a Joon yaana Liitit ye, ken iki nüülkede y kä nüülkinni yek ñaal yaaka ñaalok polloñ ji ye, ke nüülkinni yek piik yaaka lürgan iñi ñommañ ji ye, ke nüülkinni yek tingä ke kun. **26** Nüülkinni yek wäac yawan kälciidi woo nüülkinni yek pämkä dänken ke waak ñerkä yek tüümoni yaaka ke cüle ye ti. Añ dale nüülkinni yaakka muure wääti a Yuucip wiñe ti, yaana a woydo waadgå mädden ye. **27** “Benyamiin a baw yaajgonde yaana meken jiije giti ye, kä tinñanñan aññi amñ yängä yaaka näge ye, añ biigin ti aññi waak’a näge ye pääge giti.” **28** Yaakki muure a kurku kä caay witken kä yew yek Icarayiil, añ a waak’a kiinene daa wäyen ye ikki, wäana nüülkedeeda kä ye, yanjalan daa nüülkene kä nüülkin yaana päjjiidi ke ike ye. **29** Añ iken iingene kiinne ogo, “Ika bi yori cootu ti dänkä yurgo ti kä biran. Añ ika jiga ke wäygo ñuum yaana yiil yen Aproon ti män Haat ye. **30** A ñuum yaana yiil ji Makapeela ji cokulan ti Mamar ñommañ mä Kanaan ti ye, yaana kiyi Abrayiim Aproon män Haat ti, ogo wäato ogo yen jügin ye. **31** Añ a nant’a yaana jikkene me Abrayiim ke iije Caarra ye ke nant’a yaana jikkene me Icaak ke iije Rüpga ye. Añ Leya jingä wica. **32** Añ yiil ke ñuum yaana jiñe ti yaanna kiygä me mä Haat ti.” **33** Wäana Yaagüüp ðanñee kä iingin

merkä yeeke ye, küge nuulene ñaalok bür wic, añ ike wäackin woo wäaktän tüwnü añ tüwnü, añ cooti me ti dänkä yurge ti.

50 Añ Yuucip wäyen ðimgene giti, añ weekcin añ kunne yok. **2** Añ Yuucip ñuuguloni yeeke iingene ogo wäyen tükkü yokin waak pilkä ke ñownä nuñko ñana rotjeko, añ tükkü yokin. **3** Añ ike nääkin niinka caykä kä ñan, i tükü yokin kä waak pilkä ke ñownä, añ a niinka yaaka a ðocin tutene me m’ana a tüwon ye. Añ mä Macir nüünñü niinka caykä kä ñaṭikel. **4** Añ wäana niinka nüüjdün baakkenee kä ye, i Yuucip ðuunḡulen yek Parahuun kiinne ogo, “Naana ika kääñ ñerrä ikee ti ye, i kura jiik yaakki icke Parahuun. **5** Wäyo ika daljana liittä, añ ika kiinna ogo, ‘Ika cokulunü tüwnü, añ jiga ñuum yaana tutkunü ðonji ñommañ mä Kanaan ye ti wica.’ Añ aññi dalä ika kura atä wäyo jikä iñi añ ika bi ðuuku.” **6** Añ Parahuun luukcin ogo, “Ee, atä wäac jiga bata yaana daljeney kä liittä kä ye.” **7** Añ Yuucip attä wäyen jige. Añ ðuunḡulen muure yek Parahuun attä iken ke me mäyken muure yek ñommañ mä Macir, **8** añ cääna ke mä äntüke yek Yuucip muure ke mädden ke mä äntüke yen wäyen. Büccidi a merkälen ke ðiik ke däk yeeken ken dalji iñi päaken baan mä Jiicaan ji. **9** Añ attä kä teebalanñi yek bägalgä kääygä ke m’aka taabit bägalgä ye, añ a toñ ðiirken. **10** Añ wäana ðäägene ti nant’a keennä päk Adaat wii mä Üürdün taanñañja kä ñomuk ye, iken nüüjjiin kä yaac kä nüüjdün mooye, añ iken nüünñü niinka kä ñaṭikel kä wäyen. **11** Añ wäana mä Kanaan yuṭṭene nüüjdün nant’a keennä päk Adaat ye, iken jaajjin ogo, “A nüüjdün mooye mä Macir ti.” Ina ken nant’a yaana Üürdün taanñañja kä ñomuk batte daa me ogo Abil Macir yaanna. **12** Añ merkä Yaagüüp nanñin bata yaana daa kiinneeda kä ye. **13** Añ gaane koowi añ jii ñommañ mä Kanaan ji, añ jigi ñuum yaana yiil Makapeela ji ye, cokulan ti Mamar, nant’a kiyi Abrayiim Aproon yen mä Haat ti ye, ogo nant’a jügin. **14** Añ wäana Yuucip wäyen jikkeeda iñi ye, ike ðukcin Macir ke mädden ke m’aka äatene jingä wäyen ti ye muure. **15** Añ wäana Yuucip mädden wäyen yoorene daa kä tüwnee ye, iken jaajjin ogo, “Yuucip ikin bi pütkin giti kä yiñ yaana nanñin daa ina.” **16** Añ iken tuccin jiik Yuucip ti ogo, “Wäac ikoon iingonon i batta mor tüw, **17** añ jaay ogo, ‘Kura mädgic kulku kä nääñkä yaackä ke yiñ yeenen yaana nanñini kä ye.’ Añ tinñan kura kulkoon kä nääñkä

yaackä yooko, ikoon agon kiinkä Jooŋ yen wääc.” Aŋ Yuucip weekcin wääna kiinene daa mädgen aŋan ye. **18** Aŋ mädgen muure äätin ti ike ti aŋ ɕiimdin iñi ñome ti, aŋ jaajjin ogo, “Ikoon agon kiinkä yüükü.” **19** Aŋ Yuucip jaajjin iken ti ogo, “Ŋana ikee booje kä ika. Halla ika cääyā nāntā Jooŋ? **20** Ikee ika nāngana yiñ, aŋ ɕaaki Jooŋ naŋŋe a ɣerrā, ogo tücco ko üññü yen me ɕiirken yaaka a üdīn tiññāŋ yaakki. **21** Ŋana ikee booje, ikee bi tiñje ke merkā yeekic.” Aŋ lüüyne juuggin kä jiik ɣerkā yaaka täpcin ti juuggen ti ye. **22** Aŋ Yuucip mor daa cääy Macīr ke mā äntüke yen wäyen. Aŋ yuunge aŋŋa 110. **23** Aŋ ike cääynā ke yuṭe merkā yek Ipiraayim ke merkā yeeken. Aŋ ike cääynā ke yuṭe merkā yek Makīir minneni Manacca aŋ ken naŋŋe a yeeke. **24** Aŋ Yuucip mädgen kiinne ogo, “Ika cokulunu tüwnü, Jooŋ bi ätä ikee ooke a gītken, aŋ ikee bi koowe baan yaanni ti, aŋ ikee bi ije baan yaana lütkenee Abrayiim ke Icaak ke Yaagüüp ye ti.” **25** Aŋ Yuucip mā Icārayiil kiinne ogo ike lütkiī, aŋ kiinne ogo, “Jooŋ bi ätä ikee ooke a gītken, aŋ äwgi koowe winni aŋ ije.” **26** Aŋ Yuucip tüwnü i yuunge a 110. Aŋ gaane tükkī me yok waak pīlkā ke ñownā nuŋko ŋana rotjeko, aŋ ɕooci me kuun jīŋŋā yeene jī Macīr.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matta

1 Perrä yaanni a yen Yeecüwa Macii dänkä yurge, a kaaynä Daawüüt ke Abrayiim, **2** Abrayiim a Icaak wäyen, An Icaak a Yaagüüp wäyen, an Yaagüüp a Yahüüja wäyen ke mädge, **3** an Yahüüja a Paaric wäyen ke Jüra meen a Taamaar, an Paaric a Hijiroon wäyen, an Hijiroon a Aaraam wäyen, **4** an Aaraam a Amínadaap wäyen, an Amínadaap a Naac wäyen, an Naac a Caalim wäyen, **5** an Caalim a Buwaac wäyen meen a Raahaap, an Buwaac a Ubeet wäyen meen a Rawüü, an Ubeet a Yecce wäyen, **6** an Yecce a Yätkä Daawüüt wäyen. An Daawüüt a Cilímaan wäyen ka in Üüríya ti, **7** an Cilímaan a Raabaam wäyen, an Raabaam a Abíiya wäyen, an Abíiya a Acaap wäyen, **8** an Acaap a Yucapaat wäyen, an Yucapaat a Yüraam wäyen, an Yüraam a Üüjíya wäyen, **9** an Üüjíya a Yütaam wäyen, an Yütaam a Ahaac wäyen, an Ahaac a Hijakíya wäyen, **10** an Hijakíya a Manacca wäyen, an Manacca a Amüün wäyen, an Amüün a Yüüciya wäyen, **11** an Yüüciya a Yüküniya wäyen ke mädgen waan yen näpkítin ti Baabil. **12** An wäána näpkítin ti Baabil ye, Yüküniya a Caaltíil wäyen, an Caaltíil a Jarabaabil wäyen, **13** an Jarabaabil a Abiyüüt wäyen, an Abiyüüt a İliyakíim wäyen, an İliyakíim a Ajüür wäyen, **14** an Ajüür a Caadik wäyen, an Caadik a Akkíim wäyen, an Akkíim a Aliyüüt wäyen, **15** an Aliyüüt a İliyaajar wäyen, an İliyaajar a Mattaan wäyen, an Mattaan a Yaagüüp wäyen, **16** an Yaagüüp a Yuucip wäyen or Märiyam, yaana gittä Yeecüwa, yaana battä me ogo Macii ye. **17** An kilkä muure yaaka juwu Abrayiim ti atee ke Daawüüt ti ye kilkä ka caay witken ka ñan, an yaaka juwu Daawüüt ti atee ke näpkítin ti Baabil ye kilkä ka caay witken ka ñan, an yaaka juwu näpkítin ti Baabil atee ke Macii ti ye kilkä ka caay witken ka ñan. **18** An giidä yen Yeecüwa Macii nänñä ñonje ka waan yaanni ogo anñi. Wäána meen Märiyam wuuke daa Yuucip ye, i mor iken yoken batta coorgu, kañi me cäyge minneni ka Wäaktän Lanña yen Joonj. **19** An oore Yuucip, ike a män wonñu, an batta ñäki iccede loon giti an ike jaajjin jone ti ogo daljebu liidid. **20** An wäána ike paydee ka anan ye, i malak yen Piñto üükün woo ike ti ka läaggí, an ike kiini ogo, “Yuucip, minneni Daawüüt, ñana iki booju ka koownu Märiyam ogo inñü, a Wäaktän Lanña ken ina laaccee ka yaanna. **21** An ike bi giit minneni, an bi äkkä yäntän ogo Yeecüwa a yaana bi mäakee ka woo mä

yeeke ka näänken yaacken ye.” **22** An yaakki muure nänñä ñuuggen dääkit jiik'a jaayi Piñto ka bato ye ogo, **23** “Yoore, ñuul yaana küci oon ye, bi laaci an bi giit minneni, an bi battä me ogo İmaanuwel,” an naana anan ye, i ogo, “Joonj ke ikün.” **24** An wäána Yuucip cuuyenee ka nünkä ti ye, ike nänjin bata yaana daa kiinene daa malak yen Piñto ye, an inñe koowne, **25** an yoken batta agene ka coorgin ke inñe giide minneni. An äkki Yuucip ogo Yeecüwa.

2 An wäána Yeecüwa giidene daa me Beetlaam baan Yühüdiya ye, a nünkä Yätkä İrüüdüc ti. An ook yakkalan a ñajjoni ätä ñomuk äätin Oorcaliim, **2** an tääccin ogo, “Wali m'ana a giiton a yätkä yen Yühüünñi ye? Kittä yeene yoorron wäána kääjenee ka ñaalok ye an ikoon äatodon ike maanjon.” **3** An wäána yätkä İrüüdüc tiññee ka anan ye, i ike teññä, ke mä Oorcaliim muure. **4** An ike ñuungku dänjka ke nüütöni jiik ñoocin yek Joonj bärkene ti muure an tääckene ti ogo, “Macii bi giitä me a wa?” **5** An luugi me ogo, “A Beetlaam baan Yühüdiya ji, a pergon ka bato ogo, **6** “An iki, Beetlaam, ñommañ yen mä Yühüdiya ti, iki batta ñeetäñeet bänkä mayken yek mä Yühüdiya ti, an iki ti manñalan bi ätä a mügdo yaana bi kääji mä yeeki yek mä İcärayil ye.” **7** An İrüüdüc ñajjoni bärkene ti ka ätkitün ukcenee giti a tooku ken üükene woo kittä. **8** An tucce Beetlaam an kiinne ogo, “Ate an minneni maawe teñan. An naana kaññe ye, i ika icka jiik, an cääna ika bi ätä maanñä.” **9** An wäána tiññene jiik yätkä ye, i iken ättä ka päy yeenen. An, kittä yaana yoori ina üükün woo an iken wooyi ke yuutee inñi nänñä minneni. **10** An wäána kittä yootene daa ye, iken juuggen ñappä ka jon ñammä mooye! **11** An iken kaaccä äräk an minneni yoori ke meen Märiyam, an ñünñi inñi an maanji. An iken kücümgi yeeken kupki an ääcin woo iccin a tiilgä ke ñukpilkä ke panñeyni. **12** An iken koli Joonj ka läaggí ogo ñana ñukcodo İrüüdüc ti, an iken ñukcin baannen ka päy manñalan. **13** An wäána ñajjoni ñakkene ka ye, i malak yen Piñto üükün woo Yuucip ti ka läaggí an kiinne ogo, “Juwu, minneni koowu ke meen, an yünñä Macir, an cääye wica ke nüütke ka, winni İrüüdüc minneni maawe, ñäkke näge ñok.” **14** An ike juwin minneni koowne ke meen ka müllä an yünñe Macir. **15** An cäygin wica ke İrüüdüc tüwe. Yaakki dääkit yaaka jaayi Piñto ka bato ye ogo, “İka bääñänä woo minneni yeeni Macir ji.” **16** An İrüüdüc, wäána yoorreeda ike malene daa inñgin ñajjoni ye, ike pennä ka yaac an

ike tuccin kääygä aŋ merkälen oogen nänŋi ɖugin muure, yaaka Beetlaam ye ke bänkä yaaka cokulaŋ ti ye, yaaka yuungen kä yewweni ke iñi ye, kä waan yaana ookke giiti näjŋoni ti kä üükin woo kittä ye. 17 Aŋ ken ɖäakit yaaka jaayi bätö İrmıya ye ogo, 18 “Yäaw tiinŋin Raama iwok ke nüüjdün mooye. Aŋ Rahiil week ogo merkä yeeke, ike yaakkä kä lüüynü jok ogo iken baawkono.” 19 Aŋ wäana İrriüüdüc tüwnee ye, i malak yen Piŋto üükün woo Yuucip ti kä lääggı Macır. 20 Aŋ kiinne ogo, “Juwu, minneni koowu ke meen aŋ ate ŋommañ yen mä İcarayıil, m'aka ɖäki nääkä minneni ye tüwgın.” 21 Aŋ ike juwin aŋ minneni koowne ke meen aŋ attä ŋommañ yen mä İcarayıil ti. 22 Aŋ wäana Yuucip tiinŋe ogo Aarkalayüüc mükko yätkitin Yühüdiya nänŋä wäyen İrriüüdüc ye, i ike booñnu kä ɖukcin wıca, aŋ koli lääggı, aŋ ike attä baan mä Jalıl. 23 Aŋ ike attä aŋ cäaynä baan yaana battä me ogo Naacira ye. Aŋ a yaaka jaayi bätöni ye ken ɖäakit ɖuuggen ogo, “İke bi battä me ogo män Naacira.”

3 Nüñkä yaakca ti Büüŋto Yaaya äatin nüüti me kä jiik Joon woo teettälaj baan mä Yühüdiya ji. 2 Aŋ ike me päkkede ogo, “ɖage, kä näänkä yaackä yeekic aŋ ɖuuke Joon ti, Yätkitin Polloŋ jiñe a cokilini.” 3 Aŋ a Yaaya ken jaaynene kä bätö İcaaya ogo, “Mänkalan yaaw woo teettälaj wıca ogo, ‘Päy toote yok yen Piŋto aŋ dale woti woo.’” 4 Aŋ Yaaya a jiik ɖakin yek kälämgä ken eŋde, aŋ ɖekcede ti kä bonnan teye ti, aŋ a ɖäänŋä ke kickä ken a waak äämkä yeeke. 5 Aŋ umkutu m'aka cäyok wii mä Üürdün ɖoŋe ti ye, ke mä Yühüdiya muure ke mä Oorcaliim. 6 İke umkutu päkkätä näänkä yaackä yeeken, aŋ büüle wii mä Üürdün ji. 7 Aŋ wäana Yaaya mä Pırrıciñni ke mä Cüddügiñni yoorreeda äätete ike ti kä ɖıräk ogo iken büülji ye, kiinne ogo, “İkee merkä käggä! A ŋaani ken ikee kolle ogo ikee buurcee woo ko piinkä Joon yaaka äato ye? 8 Nänŋe käwkä yaaka nüüti ogo näänkä yaackä dallee buw aŋ ikee ɖuukenee Joon ti ye. 9 Aŋ ikee ŋana ɖuuggic ɖooje ogo wäac ogo Abrayıim. İkee kiine Joon liiti nänŋi pämkä yaakca ti a merkä yek Abrayıim. 10 Aŋ tiññan len a nüuton ti jengä biçinŋenen ti, aŋ jaan yaana giit ɖulge yejgar ye, tääyänä me woo aŋ yeepänä me maccük. 11 “M'aka näänkä yaackä yeeken dali buwin aŋ ɖuukin näjäk Joon ti ye, ken büülü kä piik. Aŋ m'ana bi ätä nänŋi ti ye, ike ika bora kä teynä, aŋ ika yoku batta päjjädä agä kiinŋon yeene yaana yoku päjjidi ädit waygä yeeke ye. İke ikee bi büüle

kä Wäaktär Lanŋä yen Joon ke maañ. 12 Aŋ kuun yeene a inŋe ti kuujjedee kä woo külkı päk giiti, aŋ taga yeene wiñe bi laate woo, aŋ päk yeeke bi ɖulje tuñnu ji aŋ külkı bi tuñŋe maañ yaana batta tüwit ye.” 13 Aŋ wäattana Yeecüwa äatin kä ɖoŋe ätä Jalıl ati wii yen mä Üürdün büülgü Yaaya. 14 Aŋ Yaaya yaaki aŋ kiinne ogo, “İka ɖäkä büülja kä iki, aŋ iki ken äätä ika ti ogo?” 15 Aŋ luugi Yeecüwa ogo, “Dalä jiik yaakca wäati anan, nuŋko näänkä yaaka ɖäkkänä Joon ye, nänŋene ɖuuggen.” Aŋ Yaaya giimmin. 16 Aŋ Yeecüwa büüttü aŋ kääjin woo piitti. Aŋ wina polloŋ yore kupkene, aŋ Wäaktär Joon yooŋte küüyidi iñi ike ti kä biilkä gülküte aŋ koojin ike ti. 17 Aŋ jiik jääyin ñaalok polloŋ ji ogo, “A Minneni yeeni, yaana bilgä ñapeñap joni ye, inni.”

4 Aŋ Yeecüwa koowi Wäaktär Joon iñne woo teettälaj ogo püüccı boonŋin. 2 Aŋ büüttü nüñkä caykä kä ŋan ankä gitken ke milkä gitken, aŋ näägi kän. 3 Aŋ boonŋin äatin ike ti aŋ ike kiini ogo, “Naana iki agä Minneni Joon ye, pämkä yaakca kiinä dalä wäati a biğgi.” 4 Aŋ luugi Yeecüwa ogo, “A pergon Meenka Jiik Joon ji ogo, ‘Batta a gin äämkä pare ken mänbaan ɖooje, a jiik'a jaaygä Joon ye, ken mänbaan ɖooje.’” 5 Aŋ koowi boonŋin iñne baan lanŋä yen mä Oorcaliim ti, aŋ yuutte anlanŋä yen Joon leŋŋe ti ñaalok. 6 Aŋ kiinne ogo, “Naana iki agä Minneni Joon ye, ɖoŋü yeepci iñi, a pergon Meenka Jiik Joon ji ogo, ‘Malanŋi yeeke bi iingee jiik ogo iki, aŋ iki bi tiñjiida, aŋ iki bi ɖürdida ñaalok inken ti, nuŋko ŋana tojdida ko pääm kiüyü ti.’” 7 Aŋ luugi Yeecüwa ogo, “Cäänna a pergon Meenka Jiik Joon ji ogo, ‘ŋana Piŋto Joon yüünü puuccudu.’” 8 Aŋ iji boonŋin ñaalok pääm bäaynä tiŋte ti, aŋ nüütken waak yek yätkitinni yek ŋommañ wiñe muure ke waak'a yäwan ye. 9 Aŋ kiinne ogo, “Wakkä yaakca muure bi iñeni kä, naana ika ɖünganaa iñi aŋ ika maanŋaa ye.” 10 Aŋ luugi Yeecüwa ogo, “Wükcü woo ika ti wiñ yen meŋkeeken! A pergon Meenka Jiik Joon ji ogo, ‘Piŋto Joon yüünü ken ɖüngüdü iñi, aŋ ike pare ken maanŋa.’” 11 Aŋ manji iñi boonŋin, aŋ malanŋi äatin ike yüükkı ti. 12 Aŋ wäana Yeecüwa tiinŋee kä ogo Yaaya münŋi me aŋ üüljini me ye, ike ɖukcin ŋommañ mä Jalıl ti. 13 Aŋ Naacira daljene iñi, ike attä cäaynä Kaparnahuum kä koon mooye taan, ŋommañ mä Jaabiloon ke Naptaalı ti. 14 Aŋ yaakki ɖäakit yaaka jaayi bätö İcaaya ye ogo, 15 “ŋommañ mä Jaabiloon ke Naptaalı, koon mooye taan wii mä

Üürdün taanġaŋja, Jaliil yaana cäyene boorgu ye. **16** M'aka cäyok miillä ġiti ye, yuŋtu bownu mooye. Aŋ m'aka cäyok ŋiibbä tüwnü ti ye, bownu diikin iñi iken ti.” **17** Waan yaanja ti Yeecüwa juwin kä paŋġä ogo, “Dage kä nääŋkä yaackä yeekic aŋ duuke Joorġ ti, Yätkitün Pollorġ ġiñe cokilin.” **18** Aŋ wääna Yeecüwa ääte ke koon mooye yen mä Jaliil taanġe ti ye, ike yurcin mädin kä yewwe, Camaan yaana battä me ogo Bütürüc ye ke mäaden Aŋdaraawuc. Aŋ yüpcidi äaŋ piitti, iken a m'aka müügü yak ye. **19** Aŋ kiinne ogo, “Ääte, bääte ika ti, aŋ ikee bi nüütke müüġġü me bata yaana müüge kä yak ye.” **20** Aŋ winä äŋkä yeeken dalġi iñi aŋ bäätcin ike ti. **21** Aŋ wääna atene kä ye, ike yurcin mädin yakkalaŋ kä yewwe ġuca. Yaagüüp män Jabađi ke mäaden Yuhanna, cäyok kuun ġi ke wäyen Jabađi, tüti äŋkä yeeken. Aŋ bärki Yeecüwa. **22** Aŋ winä kuun yeenen dalġi iñi ke wäyen aŋ bäätcin ike ti. **23** Aŋ Yeecüwa attä laaynä Jaliil ġi muure, aŋ nüüti daaŋmallä yen Yühüüñġi ġi, aŋ päki kä ġiik Ĥerkä yen Yätkitün Pollorġ ġiñe. Aŋ ŋiñi yor carre ke rackitün muure waadġä mäbaan. **24** Aŋ ġaġġi me aŋ yäntonde ġakkä ke Cüürüya ġi muure, aŋ m'aka a rackä ye, äbi me ike ti yaaka cäyge rackitünni a päkkitni ke pillä yoken ti ye, ke yaaka cäygene meŋkeekeni ye, ke yaaka tüwdidi ye, ke yaaka ämgen ke buggen a tüwin ye, aŋ ŋeeñe muure. **25** Aŋ ŋor diirken bäätcin ġaŋe ti mä Jaliil ke Bänkä Caay, ke Oorcaliim ke Yühüdiya, ke wii mä Üürdün taanġaŋja.

5 Aŋ wääna Yeecüwa yuŋtee kä ŋor diirken ye, ike attä päam wic, aŋ cääġin iñi. Aŋ baaddoni yeeke äätin ike ti, **2** aŋ ike uccin kä paŋġä aŋ kiinne ogo, **3** “Naaynä m'aka a aangi kä wääktäŋ ye ti, Yätkitün Pollorġ ġiñe a yeenen. **4** Naaynä m'aka nüüġi ye ti, iken bi lüüygü me ġugin. **5** Naaynä m'aka duuggen duukcutu iñi ye ti, iken bi yäti ġommañ wiñe muure. **6** Naaynä m'aka näkä kää ke yeen kä woŋŋu ye ti, iken bi bur. **7** Naaynä m'aka äŋġidi ġiŋġin ye ti, iken bi äŋġänä me ġiŋġin. **8** Naaynä m'aka juuggen ladaŋ ye ti, iken bi Joorġ yoorgu. **9** Naaynä m'aka näŋġi ġiibbün ye ti, iken bi battä me ogo merkä yek Joorġ. **10** Naaynä m'aka putkunu me ġiti kä woŋŋu yeenen ye, Yätkitün Pollorġ ġiñe a yeenen. **11** Naaynä ikee ti naana ikee kirge me, aŋ ikee putkene me ġiti, aŋ ikee kakkete me witin kä yiñ ogo ika ye. **12** Juuggic ġapġi kä yaac, nääŋka iñdin yeenic yäwconde agee kä pollorġ ġi ye, aŋ cääna baŋtoni yaaka ñomġic ti ye putki ġiti aŋan. **13** “Ikee age äyyä yek ġommañ wiñe. Aŋ naana äyyä lämme

yäaynä ye, bi läpi iñi ogo ġuca? Batta ġuca päġġidi ġinkalaŋ ti, päġġidi yeepänä me woo aŋ määŋjäñä me iñi kä me kiigen. **14** “Ikee age diktäŋ yen ġommañ wiñe. Baan mooye yaana päam wic ye batta liilġä me kä paannä yok. **15** Aŋ baati m'ana diko paŋe aŋ küme wic kä arwal ye. Ike ŋääkci diko dooce näñ'a yuddee kä ye, aŋ ääcidi diktäŋ me ti muure yaaka äräk ye. **16** Cääna dalä diktäŋ yüünü dikġi me ñomgen ti, nuŋko nääŋkä ġerkä yüükü yoorge daa me aŋ mäŋene me Wääc yaana ñaalok pollorġ ġi ye. **17** Ĥana ikee duuce ogo ika äätonoo aŋgodoo yokin ġiik doocin yek Müüca ke yaaka peri baŋtoni ye, ika batta aŋġädä yokin, ika äätänä dääktä. **18** Ikee kiine a ġitken aŋġa pollorġ ke ġommañ baakke, baati ġicole ke ŋomŋom yaana bi käġä woo ġiik doocin yek Joorġ ti ye, ke wakkä muure daŋene. **19** M'ana ġiik iñinile kä keelok liiŋġe ġiti aŋ me nüünne kä päy yeene ye, bi battä me ogo men deerconde Yätkitün Pollorġ ġi ti, aŋ m'ana nääŋin kä ġiik iñini yek Joorġ aŋ nüütee ye, bi battä me ogo men mooye Yätkitün Pollorġ ġi ti. **20** Ikee kiine naana nääŋkä ġerkä yeekic batta käälcidi woo yek Piriicünni ti ke nüüttoni ġiik doocin yek Joorġ ye, ikee batta bi kaace ti Yätkitün Pollorġ ġi ti. **21** “Tiŋġe kiinnene me dänkä yurgo yaaka kä on ye ogo, ‘Ĥana iki nääkä me, aŋ m'ana näkkä men ye päġġidi joocu me.’ **22** Aŋ ikee kiine m'ana a penon kä mäaden ke käwen ye, päġġidi joocu me, aŋ m'ana mäaden kirre ogo, ‘Waanġi’ ye päġġidi doocunu me iñi näñtä ba’ küüllü. Aŋ m'ana mäaden kirre ogo, ‘Boon’ ye i päġġidi atġi maccük. (Geenna ġ1067) **23** “Aŋ naana iki äccädä iccin tambal daaŋ laŋŋä ġi, aŋ iki päġġini määdic ke käwic yaŋkalaŋ ikee age büültini ye, **24** ġin yüünü dalġä tambal ñome ti aŋ atä porcuure ke määdic, aŋ wäättan duuku iccin yüünü iñä Joorġ. **25** “ġiik toode kä biŋaŋ ke ciŋdo yüünü yaana iki iŋey näñtä ba’ joonŋu ye, naŋe i mor ikee ääte päy ġi, i mor batta iki daakey ti juco ti, aŋ juco iki iñey tiico, aŋ tiico iki yeepey ġaŋġar ġi. **26** Iki kiineni a ġitken, iki batta bi kääġä woo ġaŋġar ġi ke ġin yüünü yaana buccin ye, icceeda muure. **27** “Ikee tiŋġe jaaye me ogo, ‘Ĥana iki näñdä balkitün.’ **28** Aŋ ikee kiine, m'ana däämjün iŋ ti kä poŋ kääcinene ye, i daŋġa näñġä balkitün jone ti. **29** Naana a waŋü birrä ken iki puġey dok kä yiñ ye, i luulu woo aŋ yeepci woo. Ĥeraŋ iinca naana ġinü kalaŋ yäay ye, kä yaana ġaanü muure yeepene daa me maccük ye. (Geenna ġ1067) **30** Aŋ naana a iñtü birrä ken iki puġey dok kä yiñ ye, tocci woo aŋ yeepci woo. Ĥeraŋ iinca naana ġinü kalaŋ yäay

ye, kā yaana gaanü muure atee kā maccük ye. (Geenna 91067) 31 “Cäanna jaayi me ogo, ‘M’ana iije äkkene ye dale pirke meenka yen äkkin.’ 32 Añ ikee kiine, m’ana iije äkkene i batta kā balkit’in ye, i aṇan icce balkit’in giti. Añ m’ana kuññu iij yaana a äkkin’i ye, i aṇan nāñit balkit’in. 33 “Ḥuca tiñṇe kiinnene me dānkā yurgo yaaka kā on ye ogo, ‘Ḥana liittäñṇi yūükü liigā giti tääkcā liittäñṇi yūükü ḍaage ke Piṭo.’ 34 Añ ikee kiine ṇana ikee liite! Ḥana kā pollonj a nāntā ba’ nook yen Joonj, 35 añ ṇana kā ṇommañ a nāntā yaana ḍucee kā kiṭge ye, añ ṇana kā Oorcaliim a baan mooye yen yātkā yaana yāwanj ye. 36 Añ ṇana iki liitā kā wiññu iki batta liitā nāñj jiikan bownu ke yen üllü. 37 Jiik’a jaayā ye dalā wodañ naana daa a ‘Ee,’ ye, i daa a, ‘Ee,’ añ naana daa a ‘U’u,’ ye, i daa a ‘U’u,’ añ yaaka ṇuccin ti yaakka ti ye, i ätā yīñ ti. 38 “Tiñṇe jaayi me ogo, ‘Wañ ke wañ añ leñṇā ke leñṇā.’ 39 Añ ikee kiine, mān yīñ ṇana ḍaṇḍe kā yīñ. Añ m’ana iki paccey taanṇü birrā ti ye, i menen ṭukkeeda kā ṇuca. 40 Añ m’ana ṭāki iki cñey ogo ike iñṇey burṇu jone ye, i iñṇeeda ke burṇu mooye cāanna. 41 Añ naana iki iirgi kāāygon ogo ike iiccey wuuj ko keelok ye, i ate ke ike wuuggu kā yew. 42 Añ m’ana ñujjin iki ti ye, i iñā. Añ m’ana ṭāki kujit miingā iki ti ye, ṇana tiṭṭā. 43 “Tiñṇe jaayi me ogo, ‘M’ana yiire kā ye bilgā añ āḍañ yūünü putku ji.’ 44 Añ ikee kiine ogo, āḍañṇi yeekic bilge, añ māte kā m’aka ikee putkene giti ye, 45 nuṇko bi wāate kā age merkālen yek Wāac yaana ñaalok pollonj ji ye. Añ añ yeene nañṇe kāājidi ogo mā yaackā ke mā ṇerkā, añ ñaal yeene tuujede ogo mā wotku ke m’aka batta wodañ ye. 46 Añ naana ikee bille m’aka ikee bilgene ye, a iññā yaana wali ye ken bi kañe? Añ yaakka batta a yaaka nañtā ḍuṭoni yaacken cāanna ika? 47 Añ naana a mādḡic ke kāwḡic pääken ken ṇiibde ye, wali nāāñkā yeekic yaaka nañḍe buṭe kā me ye? Añ yaakka batta a yaaka nañtā waanjiñi cāanna ika? 48 Ikee dale age küümin bata Wāac yaana ñaalok pollonj ji, agee kā küümon kā ye.

6 “Waṇḡic tiice ṇana ṇerrā yeenic nañḍe me ñomgen ti, ogo yoorji me. Naana ikee nāāñṇe aṇan ye, ikee batta bi cāygene kā iñdin Wāac yaana ñaalok pollonj ji ye ti. 2 Añ naana iki iñḍā m’aka ṭāki ye, ṇana nüddü kā yāaw gülteteni me ñomgen ti bata yaana nañtā lāāñoni daañmallā yen Yūhūūññi ti, ke pääyḡā giti ogo iken maanji me yokin ye. Ikee kiine a gitken, a iññā yeenen dune ina. 3 Naana iki iñḍā aagon ye,

iñtü aam ṇana bāāḡḡādā ṇājjā gin’a nañtā iñtü birrā ye, 4 nuṇko iccin yūünü wāātee kā a paangon yok, añ Wāac yaana yuṭit waak muure yaaka a paangin yokin ye, ken iki bi iñey. 5 “Añ naana ikee māte ye, ṇana ikee beele bata lāāñoni. Iken billā māṭi i yudok ñaalok daañmallā yen Yūhūūññi ti, ke yoggonni yek pääyḡā ti ogo iken yoorji me. Ikee kiine a gitken, a iñdin yeenen dune ina. 6 Naana iki māṭā ye kaacci ārāk baannü añ āntūke üüljü, añ māṭā Wāac yaana batta yoottu me ye ti. Añ Wāac yaana yuṭit waak muure yaaka a paangin yokin ye, ken iki bi iñey. 7 “Añ naana ikee māte ye, jiik’a a waanji ye ṇana ṇoccede giti bata waanjiñi. Iken ḍüüci ogo iken bi tiñṇi Joonj ko jiik ḍiirken yeeken yaakka. 8 Ḥana ikee beeljede bata iken, Wāac ṇājjā waak’a ṭakke ye, i batta mor taaje. 9 “Māte bata mallā yaanni ogo, Wāyo yaana ñaalok pollonj ji ye, dalā Yāñtonḍü wāāti a laññā. 10 Añ Yātkit’in yūünü dalā ḍāḡā, añ ṭāktāñ yūünü dalā wāāti ṇommañ wic bata yaana daa ñaalok pollonj ji ye. 11 Iñjon biḡḡi yooko yek añ yaanni jiñe. 12 Kulkoon ḍuuggen nāāñkā yaackā yooko bata yaana daa kulkodon kā m’aka ikoon nañkoton nāāñkā yaackā ye. 13 Ḥana ikoon üünjodoon puuccinni giti, tääkcā māāgoon woo yīñ giti. 14 “Añ naana me kulkudu kā nāāñkā yaackā yaaka nañkiti ye, Wāac yaana ñaalok pollonj ji ye, iki bi kulkey cāanna. 15 Añ naana me batta kulkudu kā nāāñkā yaackā yeeken ye, Wāac iki batta bi kulkey kā nāāñkā yaackā yūükü. 16 “Añ naana ikee büüṭe ye, ṇana ñomḡic ñirde bata lāāñoni, iken ñomgen āākkātā, nüütikutü me ogo iken büüṭo. Ikee kiine a gitken, a iñdin yeenen dune ina. 17 Añ naana iki büüṭü ye, jiikü püüjḡü añ wangü püüjḡü woo, 18 nuṇko büültün yūünü ṇana yootte daa me, dalā a Wāac yaana batta yoottu me yok ye ken yuṭit. Añ Wāac yaana yuṭit waak muure yaaka a paangin yokin ye, ken iki bi iñey. 19 “Ḥana ikee büüke waak ṇerkā ḍuckede ḍuuggic ṇommañ wic nāntā yaana cüülge daa giti ḍiidiñi ke ḍuy ye, ke nāntā yaana liikā giti kāṭoni kāṭene kā ye. 20 Tāākke büüke waak ṇerkā ḍucke ḍuuggic ñaalok pollonj ji, nāntā yaana ḍiidiñi ke ḍuy batta cüüṭi giti ye, ke nāntā yaana batta liikā giti kāṭoni kāṭene kā ye. 21 Nāntā yaana ḍuce kā waak ṇerkā yeekic ye, i juuggic daa a wica cāanna. 22 “Wañ a diko yen yor. Naana wangü ṇerañ ye, i yorü muure a küümon kā diktāñ. 23 Añ naana wangü yejgañ ye, i yorü a küümon kā miillā. Añ naana diktāñ yaana iki ti yaanna a miillā ye, i miillā yaanna bi yāwanj kā yaac!

24 “Baati m'ana wääti a ñuugulo yen me mäyken kä yew ye, naana ye, i yanjalan bi putke ji an yanjalan bi bilge, an naana ye, i yanjalan bi tiingede an yanjalan bi gäale giti. Ikee batta liite age ñuuguloni yek Joong ke tiil. 25 “Ikee kiine a gitken ñana ikee payde jiik gitkic ünñu yeenic ti ogo, ñaaka ken bi amje, an ñaaka ken bi maadje an cääna yokic ti ogo ñaaka ken bi endee. Ünñu batta büti witkin gin äämkä, an gaan batta büti witkin buruŋgu? 26 Yoore por ñiirgä polloŋ jiine iken batta piiti an batta iiti, an batta kuutit yokin tuucku giti, an Wäac yaana ñaalok polloŋ ji ye ken äämi iken. An ikee batta büta kääte kä yaac kä iken? 27 A ñaani ken ikee ti kä paydin jiik jiine yoku liiti njucci ti wuuŋ kä keelok ünñu yeene ti? 28 “An ikee päje jiik gitkic ogo buruŋgu ina? Yoore deykä yaaka yül woo ye iken batta ñuugal an batta wiñi unṭalli. 29 An ikee kiine yätkä Ciliimaan cekkiti yeene ti muure batta a enḍini bata iken. 30 An naana Joong deykä yaaka yül woo yaakka iijkede ye, yaaka a winni tiññan an tiññak yibjäna me maccük ye, ike batta bi kääti kä iijkin ikee? An ikee luggin yeenic deeran ina? 31 “Ñana ikee payde jiik gitkic an ikee jaaye ogo, ‘A ñaaka ken bi amin?’ an ‘A ñaaka ken bi maatin?’ an ‘A ñaaka ken bi enṭin?’ 32 A wäakeni ken kälit waak yaakka ḡatin muure, an Wäac yaana ñaalok polloŋ ji ye, ḡäjiä ogo ikee ṭakce waak yaakka muure. 33 Por iijje kälde Yätkitiñ yen Joong ke wonñu yeene, an waak yaakka muure bi ḡuckene kä me ti. 34 “An anan ikee ñana payde jiik gitkic ogo tiññak, tiññak daa payit ñone. Äñkä gitken muure yanjalan daa kä yiñ yeene yaana ike päaccätä ye.

7 “Ñana me jooje, nuŋko ñana kände kä jooññu. 2 Kä waan yaana juce kä me ye ken daa bi jooce kä me an kä päaynä yaana päaje kä me ye ken daa bi päajgene kä me. 3 “Iki däämä luum yaana määdic ke käwic waŋe ti ye, an jaan mooye yaana wañu ti yaanna batta daamä ina? 4 An määdic kiñdä ogo, ‘Dalä luum yaana wañu ti yaanna äbä woo,’ i jaan mooye a wañu ti anan ogo? 5 Iki lääño, paran jaan mooye äbä woo wañu ti nuŋko däämii ṭetan, an nuŋko luum määdic äbee daa woo waŋe ti ye. 6 “Wakkä latkä ñana inde gukku, an ñana waak yeekic yaaka tiilcidi ye yipgede kutuŋgu. Naana yibgene daa ye, bi määrijänä iñi kä kiigen, an bi ḡuku ikee näke. 7 “Ñujje, an ikee bi inḡe me. Mäaje, an ikee bi käñe. Ṭume, an äntüke bi kupkene kä me. 8 M'ana tääci ye, bi inḡä me. An m'ana mäaji

ye, bi käñi. An m'ana tümi ye äntüke bi kupkene daa me. 9 “A ñaani ken naana minneni yeene tääcci ogo biñjan ye, i inḡe päam? 10 An naana tääcci ogo yakcan ye, i inḡe kaan? 11 An ikee mä yaackä, äccin wakkä ḡerkä merkä yeekic ti ḡäji, an Wäac yaana ñaalok polloŋ ji ye, bi äccidi ogoo büta waak ḡerkä m'aka tääcci ike ti ye! 12 Me nängede näñkä yaaka ṭakke ogo nängede daa ko me ye, an yaakki a jiik ḡocin yek Müüca ke meenḡa bätöni. 13 “Kaace kä äntüke ḡiirwonde. Äntüke yaana ati düümtin ti ye, gääban an päy yeene wäane paṭalan, an kaaccete kä me ḡiirken. 14 An äntüke yaana ati ünñu ti ye, ḡiirwan an päy yeene wäane pegar, an a me ḡeewken ken käñit. 15 Wanḡic tiice kä bätöni yaaka a yeloŋḡi ye. Iken äätä kä biilkä käbälḡä an külok a bäwni yaaka uudu ye. 16 An bi ḡijje kä näñken. Yoku jaan yaana beel bata lüütikon ye urgu me küügü ti, ke ḡoommu yoku urgu me tiim ti? 17 An jaan ḡerconde daa giit ṭulge ḡerken an jaan yaajonde daa giit ṭulge yaacken. 18 Jaan ḡerconde batta giit ṭulge yaacken, an jaan yaajonde batta giit ṭulge ḡerken. 19 Jaan yaana batta giit ṭulge ḡerken ye tääyänä me iñi an yeepänä me maccük 20 An bata yaana jengä ḡijde daa kä ṭulgen ye, cääna bätöni yaaka a yeloŋḡi ye bi ḡijde kä näñken. 21 “Batta a me muure yaaka ika bäärḡa ogo, ‘Piṭo, Piṭo,’ ye, ken bi kaaci ti Yätkitiñ Polloŋ ji ti. A m'aka näñḡä kä ṭaktän Wäyo yaana polloŋ ji ye ken bi kaaci ti päaken. 22 An niññä yaanja ti me ḡiirken ika bi kiñṭa ogo, ‘Piṭo, Piṭo, ikoon batta bätṭon kä yänṭonḡü an ikoon batta ñuutṭon meḡkeekeni kä yänṭonḡü, an ikoon batta näñḡon wakkä yäwkä ḡiirken kä yänṭonḡü?’ 23 An bi kiinä ogo, ‘Ikee kuje ogo wec. Anḡe yokic ika ti ikee yaaka liige giti jiik ḡocin ye.’ 24 “An m'ana tiñḡä jiik yeeki yaakki, an ñuugulene kä ye, bi beelji bata ḡäji yaana an yeene korre karkar giti ye. 25 An ñaal määdin an tääl äatin an jommu küütin an an olle an batta a ḡimmiñi a yaana agee kä koṭon kä karkar wic ye. 26 An m'ana tiñḡä jiik yeeki yaakki an batta agee kä nüüḡiliñi kä ye, bi beelji bata oon amgonḡe yaana an yeene korre ṭiñal giti ye. 27 An ñaal määdin an tääl äatin an jommu küütin an an olle an ḡimmin iñi an ḡimminene yäwan.” 28 An wäana Yeecüwa ḡanḡee kä jiik ye, ṭon witken ḡiiktin kä nüüññu yeene. 29 Näñka ike nüütee kä bata m'ana cäayḡe müḡdin ye, an batta bata nüütöni jiik ḡocin yek Joong yeeken.

8 An wääna Yeecüwa kääjenee kä iñi pääm wic ye, i
 1 An oon yaŋkalan aätin ike ti. 2 An oon yaŋkalan aätin
 ike ti näkä jaan, an dūŋjin iñi ñome ti, an kiinne ogo,
 “Mügdo, naana iki gímmädä ye, laatca yokin woo.” 3
 An Yeecüwa iñte lajjene an tamme yok an jaajjin ogo,
 “Ika gímmädä. Latci wool” An kä deeran anŋi yore
 lattä woo kä jaan. 4 An kiini Yeecüwa ogo, “Yooru,
 mánkalan ŋana nüütüküdü, atä an yorü nüütkü män
 daan an äccä gin'a iini Müüca ye, dalä wääti a ŋajjin
 iken ti ogo iki latteey woo.” 5 An wääna Yeecüwa
 kaaccee ti Kaparnahuum ye, i dūŋgon kääygä yen
 mä Ruumaan yaŋkalan aätin ike ti, an ike ŋujgi yok
 ogo, 6 “Mügdo, kiingon yeeni bilti niin iñi paa bür
 wic a püündiní, wääci kä yaac.” 7 An kiini Yeecüwa
 ogo, “Ika bi äätä an ike teeñä.” 8 An luugi kääygon
 ogo, “Mügdo, batta päjjidi iki kääjä äräk baanni, jaajjä
 jiik kä winninä an kiingon yeeni bi teñ. 9 Ika cääna
 agä oon iñi mügdin ti, ke kääygälen iñi ika ti, an
 yaana kiinä ogo, ‘Ätä,’ ye, i daa atí, an yaana kiinä
 ogo, ‘Äätä,’ ye, i daa ätä, an naana kiingon yeeni
 kiinä ogo, ‘Yaanni nanä,’ ye, i daa nanä.” 10 Wääna
 Yeecüwa tiŋŋee kä anan ye, wiñe dūiktin an m'aka ike
 baattä ye, kiine ogo, “Ikee kiini a gütken, Ika batta
 agä káñon mä Icärayiil ti m'ana luggin yeene tālar
 anŋi ye. 11 Ikee kiine me dūirken bi ŋüŋ kä ñomuk
 ke ŋjäkä an cääjji dārŋaŋ äämkä ti ke Abrayiim, ke
 Icaak an Yaagüüp Yätkitin Pollon jī ti. 12 An merkä
 mä Icärayiil dūirken, yaaka yoku Yätkitin a yeenen ye,
 bi yibjänä me miñlä giti nāntä ba' iwok ke ŋeeynä me
 leken.” 13 An Yeecüwa dūŋgon kääygä kiinne ogo,
 “Atä! An bi nanŋi doŋe iki ti bata yaana lugginii kä ye.”
 An waan yaanna ti kiingon yeene teññä. 14 An wääna
 Yeecüwa dākkee kä ti paa ba' Bütürüc ye, i Bütürüc
 mareyde kaññe niin iñi a raac yore ääti. 15 An tamme
 iñkin, an yor äärtäŋene baakkin an juwin ñaalok
 an ike nanŋi gin äämkä. 16 An biigin yaanja ti ike
 icki me m'aka cäygene meŋkeekeni ye, an wääktāŋŋi
 yaacken yaakka ñootte woo kä jiik, an m'aka a rackä
 ye teeññe muure. 17 Yaakki dāakit yaaka jaayi bāto
 İcaaya ye ogo, “Ike yor carreni yooko koowne an
 rackitinni yooko waaññe.” 18 An wääna Yeecüwa ŋon
 yoorreedä kä ike ti ye, i baaddoni yeeke iññe jiik ogo
 iken irco woo koon mooye ti taanŋaŋja. 19 An nüüto
 yen jiik doocin yek Joon yaŋkalan aätin an ike kiini
 ogo, “Nüüto, nanŋ'a atii kä ye, i iki baaddeni.” 20 An
 kiini Yeecüwa ogo, “Wiikwä cäyge kälken, an dūirgä
 pollon jīñe cäyge kurken, an Minneni Mänbaan batta

cäyge nanŋ'a nääckedee kä wiñe ye.” 21 An baaddo
 yeene yaŋkalan ike kiini ogo, “Mügdo, dalä por ika
 atä wäyo jīgä, an wäättan ika dūuku iki baaddeni.” 22
 An kiini Yeecüwa ogo, “Bäätä ika ti, an dalä mä tüwin
 jiki mä tüwin yeeken.” 23 An wääna Yeecüwa kaaccee
 kä kuun jī ye, i baaddoni yeeke bäätcin ike ti. 24 An
 kä deeran anŋi jommuwiingä küütin koon mooye
 jī, kuun wigde yok a yaana müüñe ye, i Yeecüwa a
 ooton. 25 An baaddoni attä ike cuujgi an kiintä ogo,
 “Mügdo, makkoon ikoon dāŋŋa müñon!” 26 An iken
 luugi ogo, “Ikee booje ina? Ikee yaaka luggin yeenic
 deeran ye!” An juwin ñaalok an jommuwiingä ke
 koon mooye gerre, an yuuttu iñi. 27 An baaddoni
 witken dūiktin an tääjä päaken ogo, “A ŋaani inni? Jiike
 tiŋtā jommuwiingä ke koon mooye yaannil” 28 An
 wääna Yeecüwa ircenee kä woo baan mä Jadarayiñ
 koon mooye taanŋaŋja ye, päägi ook kä yew käjä
 woo kälkä witin cäygene meŋkeekeni. An wica baati
 m'ana kaajit kä päy yaanja ti ye, iken a mä yääññä. 29
 An iken jaajjin kä yäaw mooye ogo, “İki tākä ikoon
 nanŋoon ogoo, iki Minneni Joon? İki äätini winni
 ikoon joojjon, i waan batta mor dāgä anŋi?” 30 An
 kutungu dūirken yakalan bilti kääji kä cokal iken ti.
 31 An meŋkeekeni Yeecüwa malgä yok an kiintä ogo,
 “Naana ikoon ñoolcodoon woo ye, ñoolcon kutungu
 giti.” 32 An kiini Yeecüwa ogo, “Ate!” An kääjin woo
 an attä kaaccä kutungu giti, an kutungu dūürjin iñi
 koon mooye jī, an bügiñ piitti an müññü. 33 An m'aka
 kääji kutungu ye buurcin woo, attä baan jī, an me
 nüütki kä wakkä yaaka nanŋä dūuggen ye muure, ke
 yaaka nanŋä dūuggen m'aka cäygene meŋkeekeni ye
 ti. 34 An mä baan mooye muure kääjin woo Yeecüwa
 ti. An wääna yoorene daa ye, i malgä ogo baannen
 daljee iñi.

9 An ike kaaccä kuun jī ircin woo koon mooye
 taanŋaŋja, an äätin baan yeene jī. 2 An wina
 makkalan ike icki men yore a tüwon, niin gaan niinkä
 jī. An wääna luggin yeenen yoorene daa Yeecüwa ye,
 m'ana yore a tüwon yaanna kiinni ogo, “Minnen
 yeeni, jonü tiijgä! Nāñkă yaacken yūükü kulkini me.”
 3 An nüütoni yakalan yek jiik doocin yek Joon luugin
 päaken ogo, “Oon yaanni jaay ina anŋi, dūüci ogo, ike
 agje Joon?” 4 I daa paydin yeenen ŋajjănä Yeecüwa,
 an taaññe ogo, “Ikee payde yiñ juuggic ti ina? 5 A
 yaana wali ye ken potulan jaajjä kä, ‘Nāñkă yaackä
 yūükü a külkiní,’ halla jiik, ‘Juwu ñaalok an atä?’ 6 An

ika tākā ikee njäje ogo Minneni Mänbaan cäygyüda ko mügdin nomañ wic yen kulkin näñkä yaackä.” Añ m'ana yore a tüwon ye kiinne ogo, “Juwu ñaalok aña gan nñinkä yüünü koowu aña atä paa.” 7 Añ ike juwin aña attä paa. 8 Añ wäana ñon yuttene ye, iken bojgin aña Joon maarji yok yaana iccidi mügdin mänbaan ti ye. 9 Añ wäana Yeecüwa kaajdee kä wica ye, ike yuttu men yanjalan battä me ogo Matta cäy nantä ba' düllü tiil, aña kiinne ogo, “Bäätä ika ti.” Añ juwin aña bäätcin ike ti. 10 Añ wäana Yeecüwa attene ke Matta paa baanne ammä ti ye, i dütoni yaacken ke mä yaackä äätin, aña cääjgin iñi Yeecüwa ti ke baaddoni yeeke. 11 Añ wäana Pürriçinnü yuttene aña ye, iken baaddoni yek Yeecüwa taaji ogo, “Nüüto yeenic ämi ke mä yaackä ke dütoni tiil ina?” 12 Añ wäana Yeecüwa tiingee kä aña ye, i ike jaajjin ogo, “M'aka yoken njan ye batta tiki tiño, a m'aka a rackä ye. 13 Ate aña jiik bato yaakki ooke giti, ‘Ika tākā me ängede njingin, batta a iirrä wäämmä yok ika ti.’ Ika batta äätänä bäära mä wotku, a mä yaackä.” 14 Añ äänjalan baaddoni yek Yaaya äätin Yeecüwa ti, aña täaccin ogo, “Ikoon ke Pürriçinnü büüton, aña baaddoni yüükü batta büüti ina?” 15 Añ luugi Yeecüwa ogo, “Yoku wilgä yek or nääññä nüüji i mor or nääññä cäyok ke iken aña? Nñinkä bi ätä yaana or nääññä koowge daa me iken ti ye, aña wäattan iken bi büüti. 16 “Añ baati m'ana burju kicconde küüpe ti menen daane ti ye, burju püle kicconde bi käjä woo daane ti, aña kääle bi täl. 17 Añ baati m'ana määk cotku pooke kücam määk daane ji ye. Añ naana nange ye, i kücam määk daane bi pür, aña määk bi puku woo, aña kücam määk bi yaac. Añ määk cotku pookcutu me kücam määk kicconde ji, nunjo cäyene teñan muutuk ye.” 18 Añ wäana Yeecüwa jaayee jiik yaakka me ti ye, i yäti yanjalan äätin ike ti, aña dünjjin iñi aña jaajjin ogo, “Tuulle yeeni tüwnü tiññaanji. Añ äätä iñtü doocci ike ti dalä cuyu.” 19 Añ Yeecüwa juwin aña attä ke ike aña baaddoni yeeke cäanna. 20 Añ iñ yanjalan äätin ike ti a nääkinü yuungu kä caay witken kä yew i iñjä, aña äätin kä Yeecüwa näne ti, aña burju yeene tüke tamme yok. 21 Añ iñ jaajjin jone ti ogo, “Naana cäanna a burju yeene ken tabä yok ye, i ika bi teñä.” 22 Añ Yeecüwa yore yelle aña iñ yoorre, aña kiine ogo, “Tuul yeeni jonü tiijgä. Luggin yüünü iki teñney.” Añ wina iñ teñä. 23 Añ wäana Yeecüwa kaaccee kä äräk ba' yäti, aña yuttu ñon lelene aña oolene uulgu nüüjdün ye, 24 i ike jaajjin ogo, “Kaace woo üntük, tuulle batta a tüwon a ooton.” Añ ike yirkätä me. 25 Añ wäana ñon

kaaccene üntük ye, i ike kaaccä äräk aña tuulle münje kä iñte, aña tuulle juwin ñaalok. 26 Añ jiik yaakka piirjin woo baan ji muure. 27 Añ wäana Yeecüwa kaajdee kä wica ye, i ook yakkalan kä yewwe a ukuni ike baattä, aña yawdidi ogo, “Ängoon njingin, Minneni Daawüüti!” 28 Añ wäana ike kaaccee kä äräk ye, ukuni äätin ike ti, aña taañne ogo, “Ikee luggede ogo ika lüitoo ko pänñä wangen ikee?” Añ iken luukcin ogo, “Ee, Mügdo.” 29 Añ täamme wangen ti, aña kiinne ogo, “Dale wääti ikee ti kä luggin yeenic.” 30 Añ wangen pättä. Añ koli Yeecüwa kä car ogo, “Mänjalan nana nüütkede kä gin yaanni.” 31 Añ iken tääkcin attä jiik piirji woo baan ji muure. 32 Añ wäana iken kaaccene kä woo ye, i oon yanjalan äbi me ike ti batta jaay cäygene menkeke. 33 Añ wäana Yeecüwa menkeke ñoottee daa kä woo ye, i wäattan oon jääyin woo. Añ ñon witken düiktin, aña jayok ogo, “Baati gin'a a wäaton bata yaanni Içarayiil ji ye.” 34 Añ Pürriçinnü tääkcin jayok ogo, “Ike a iñgon kä mügdo yen menkekeni teynä, ina ken nüutee kä menkekeni yaanna.” 35 Añ Yeecüwa attä laaynä bänkä mäyken ke bänkälen giti, nüüti daanmallä yen Yühüünji ti, aña päki kä Jiik Njerkä yen Yätkitin Polloñ, aña tiñi yor carre ke m'aka wääci rackitin ye. 36 Añ wäana yurcenee kä ñon ye, i ängene njingin kä yaana iken witken agene yäayin aña batta kändene yüükkin ti, bata käälgä yaaka batta cäygene kaaydo ye. 37 Añ baaddoni yeeke kiinne ogo, “Wakkä pütin yaaka a eegin ye ñäräk, aña iñoni ken ñewgan. 38 Añ nüuje Mügdo yen errä wakkä pütin ti, dale tucu iñoni errä wakkä pütin.”

10 Añ Yeecüwa baaddoni yeeke yaaka kä caay witken kä yew ye, bärkene ti, aña iñne mügdin nüuteene menkekeni aña tiñene rackitinni ke yor carrä muure. 2 A yäntänji yek tüüjgi yaaka kä caay witken kä yew ye ikki, iñjidi kä Camaan, yaana battä me ogo Bütüruc ye, ke määden Ändaraawuc, ke Yaagüüp minneni Jabadi, ke määden Yuhanna, 3 ke Pilip, ke Bartalamawuc, ke Yuungon, ke Matta yaana a düto ye, ke Yaagüüp minneni Alpi, ke Taḍawuc, 4 ke Camaan yaana näkä maam kä baan yeene ye, ke Yahüüja Garyüüti yaana a aagdo näc yeene ye. 5 Yeecüwa tuccin woo tüüjgi caay witken kä yew kä eenjinni yaakki ogo, “Nana ikee ate boorgu ti, aña nana ikee kaaccede ti baan mä Caamira yanjalan ji. 6 Tääkce ate mä Içarayiil ti käälgä yäayin yek Joon. 7 Ate aña bäte ogo, ‘Yätkitin Polloñ jiñe cokilin ti.’ 8 M'aka a rackä ye teñe, aña mä

tüwin cuujge tüwnü ti, aŋ mä jaan laade yokin aŋ meŋkeekeni ñooŋe woo. Ikee kuññe käpet aŋ daa ice käpet. 9 “Ŋana ikee kujde tiilgä kumku tiilgä gälkä yeekic giŋi, ŋana tiil mäyken ke licken cääna. 10 Ŋana ikee kujde kücümgi wään yeenic ti, ke burungu ŋana kügde ke waygä ke läcängä, m'ana ñuugal ye päjjidi äämgi me. 11 “Aŋ baan yaana kääckene ti ye, mäaje m'ana päjjidi ye. Aŋ cääye an yeene ti ke kaace kä woo. 12 Aŋ naana ikee kaacce ti an ti ye, ŋiŋpce. 13 Aŋ naana mä an päjjidi ye, dale ŋiŋbbin yeenic wääti iken ti, aŋ naana mä an batta päjjidi ye, dale ŋiŋbbin yeenic ðuku ikee ti. 14 Aŋ m'ana ikee tuuññe yokin kä giŋgin aŋ batta a tiŋjon jiik yeekic ye, i an ke baan yaanna dale iñi aŋ kügic ŧenje woo kä ŧabür aŋ aŋan nüüti ogo ikee tuuññeda me yokin. 15 Ikee, kiine a giŋken, jooññu mä Caduum ke Amuura bi liŋgidi kä nüñnā jooññu yaana bi jucu baan yaanja ye. 16 Aŋ ikee tuccede woo bata käbälgi waadgi bäwni, dale witkic biŧaraŋ bata käggä, aŋ dale ðuuggic ladaŋ bata gülküteni. 17 Waŋgic tiice kä me! Ikee bi müükkene yokin ŧajdoni, aŋ ikee bi ðooyge kä bäadan daaŋmallä yen Yühüññi ti. 18 Aŋ ikee bi ice mügdoni ñomgen ti, ke yätkäni ñomgen ti, näaŋka age kä baaddoni yeeki ye. Aŋ yaanna bi wääti a waan yeenic yaana bi päkke kä mügdoni ke m'aka batta a lüggini, kä ika ye. 19 Aŋ naana ikee müügene ye, ŋana ikee payde jiik giŋkic ogo ikee bi jaayge ogo ŋaaka halla jiik bi jaayge ogo. Jooŋ ikee bi iñe jiik wuŋ yaanja ti. 20 Batta bi a ikee ken bi jaaye, a Wääktär yen Jooŋ yaana a Wääc ye ken bi jaay kä ikee. 21 “Men bi mäaden ääkke ŋac kä tüwnü, aŋ wäy minneni yeene bi ääkke ŋac, aŋ merkälen bi juwu migen ke wäygen lapä ðugin aŋ näkä me ðugin. 22 Me muure ikee bi putkene giŋi näaŋka age kä baaddoni yeeki ye. Aŋ m'ana yuddin ke düüñin ti ye, bi käñi mäkkini. 23 Aŋ naana ikee putkene me giŋi baan yaŋkalaŋ ti ye, lüüde yaŋkalaŋ ti, ikee kiine a giŋken, Minneni Mänbaan bi ätä, i batta mor bänkä mä Icarayiil ðaage kä laaynä muure. 24 “Baati ŋujo yaana nüüto yeene käälede iñi ye, aŋ baati kiŋgon yaana men mooye yeene käälede iñi ye. 25 Päjjidi ŋujo beelji bata nüüto yeene, aŋ kiŋgon beelji bata men mooye yeene. Aŋ naana ika men mooye yen an battä me ogo boonjin ye, i cääna mä paanä yeeke bi bäärgä me kä yäñtärŋi yaacken. 26 “Ŋana ikee booje kä iken, baati gin'a a kümgon wic aŋ batta a üükini woo ye, aŋ baati gin'a a paangon yok aŋ batta a ŋäjjini ye. 27 Jiik'a nüüde kä miillä giŋi ye, i daa jääye woo bownu giŋi

aŋ jiik'a tiŋŋe pääkic ye, i pääge woo nantä küüllü wic. 28 Ŋana ikee booje kä m'aka nääkä gaan, aŋ batta nääkä yor ye. ŧäakce booje kä Jooŋ yaana nääkä gaan ke yor muuŧuk maccük ye. (Geenna g1067) 29 Yerñä yaaka kä yewwe ye, batta yääygä me kä tiilñanle? Baati yaŋkalaŋ yaana ðimmidi iñi i batta ŋäjjänā Jooŋ ye. 30 Cääna ke jiik witkic a pakin muure. 31 Ŋana ikee booje, ikee kääŋe kä yaac kä yerñä. 32 “M'ana ika giŋgana me ñomgen ti ye, cääna daa bi giŋgä Wäyo yaana ñaalok polloŋ ji ye ñome ti. 33 Aŋ m'ana ika reecca woo me ñomgen ti ye, cääna daa bi reecä woo Wäyo yaana ñaalok polloŋ ji ye ñome ti. 34 “Ŋana ikee ðuuce ogo ika äätonoo ääconoo ŋiŋbbin ŋommañ wic. Ika batta äätänā ääcädä ŋiŋbbin, a gaadäl. 35 ‘Ika äätänā ðuccudu yiñ waan men ke wäyen, aŋ ŧuulle ke meen, aŋ ŧuulle ke ŧiinmeen oore. 36 Aŋ men ädärŋi yeeke a mä an yeene ti.’ 37 “M'ana wäyen ke meen bilgene kä yaac ke kääle woo ika ti ye, batta päjjidi ke ika, aŋ m'ana billä minneni yeene ke ŧuulle yeene kä yaac käälcidi woo ika ti ye, batta päjjidi ke ika. 38 Aŋ m'ana kaakkon yeene batta koowde aŋ bäätidi ika ti ye, batta päjjidi ke ika. 39 Aŋ m'ana üññü yeene kaññe ye, i bi yääye, aŋ m'ana üññü yeene yääyne ogo Ika ye, i bi kaññe. 40 “M'ana ikee giŋgene ye, i ika giŋgana, aŋ m'ana ika giŋgana ye, i M'ana ika tuujana ye giŋgene. 41 Aŋ m'ana baŧo giŋgene ogo baŧo yen Jooŋ ye, i bi käñi iññā yeene bata baŧo, aŋ m'ana män woŋŋu giŋgene ogo wodowot ye, bi käñi iññā yeene bata män woŋŋu. 42 Aŋ m'ana minneni ðeerconde iññe piik lüykü kä ðonŧule ogo baaddo yeeni ye, ikee kiine a giŋken iññā yeene batta bi yääy.”

11 Aŋ wääna Yeecüwa ðaŋŋee kä nüññü baaddoni yeeke yaaka kä caay witken kä yew ye, i ike attä wica nüüti aŋ päki bänkä mäyken yek mä Jaliil giŋi. 2 Aŋ wääna Yaaya tiŋŋee kä gangar ji kä ñuugilin Macii ye, i ike tuccin baaddoni yeeke. 3 Aŋ Yeecüwa taajji ogo, “Iki agä Macii yaana keejjodon ye, halla ikoon kiiŋjon mäŋkalaŋ ŋuca?” 4 Aŋ iken luugi Yeecüwa ogo, “Ate aŋ Yaaya nüütke kä waak'a tiŋŋe aŋ yoorre ye, 5 uykuni yuŧu aŋ puudgu jujiin woo, aŋ mä jaan lattä woo aŋ miŋkäni tiŋŋä, aŋ mä tüwin juwin ñaalok tüwnü ti, aŋ aangi päkki me Jiik Ŋerkä. 6 Aŋ ñaaynä m'ana batta ðükidi ŋäjäk ogo Ika ye.” 7 Aŋ wääna baaddoni yek Yaaya kaaccene kä woo ye, Yeecüwa uccin kä päkkin ŧoŋ jiik ogo Yaaya aŋ kiŋde ogo, “Wääna atte kä woo teettälär Yaaya ti ye a ŋaaka ken

täkke yoodde? A biirun yaaka boku jommu ye? **8** An a nyaaka ken umgede woo yoodde? A oon yaana enjit burungu carkä ye? U'u! M'aka enjit burungu carkä ye a äärgä ti ba' yätkäni. **9** An a nyaaka ken umgede woo yoodde? A bāto? Ee, ikee kiine, ike kääti ká bāto. **10** A ike inni yaana jaaynene Meerka Jiik Joon ye ogo, 'Ika bi tuccu tuujgon yeeni nomü ti, yaana bi tüti päy yüünü nomü ti ye.' **11** "Ikee kiine a gütken, baati m'ana a giiton ká máängä me waadgen ti muure yaana Büüto Yaaya bore ká yawnä ye. A m'ana deeran Yätkit'in Polloŋ ji ye ti, ken Yaaya bore ká yawnä. **12** An niinkä Büüto Yaaya ti ke tiññan Yätkit'in Polloŋ jiñe wääci ká pillä, an mä iirrä teynä iircidi ike ti. **13** An meerkani bātoni muure ke jiik doocin yek Müüca bättä ke Yaaya dääge. **14** An naana ikee täke gümmede ká yaaka jaayä ye, ike a lliya, yaana jaaynene bātoni ogo bi ääto ye. **15** An m'ana cäyge gitke ye dale tiñji an ooke giti! **16** "An kil yaakki bi iirjä ke nyaaka? Belok bata merkälen yaaka cäyok nantä ba' weel, an bäärjidi meken ti ye ogo, **17** 'Ikee kütken me tüürüül an ikee batta neele. An ikee uulgene me uullu nüüjdün an ikee batta nüuje.' **18** "An Yaaya äätin batta ämi an batta mät'i, an ikee jaaye ogo, 'Cäygiida ko meŋkeke.' **19** An Minneni Mänbaan äätin ämi an mät'i, an ikee jaaye ogo, 'Amtük ko yaac an ogo maaddomääk,' an ogo, 'Muukon dütoni yaacken ke mä yaackä.' An njajjin yaana a jiñe ye üükidi woo ká nuugula yeene." **20** An Yeecüwa bankä mäyken yaaka nanjnee ká wakkä yäwken ye, gerde ká yaana iken batta agene ká ðagin ká nääŋkä yaackä yeeken an ðuukene Joon ti ye. **21** An ike jaajjin ogo, "Jooñnu ikee ti mä Korajjin ke mä Beetcaйда! Naana yoku wakkä yäwkä yaaka nanjgene ká yaakki, nanjja a mä yaackä ti Cüür ke Cidoon ye, yoku mä yeeken ðanŋä ká nääŋkä yaackä yeeken ká on, an iijcin burungu nüüjdün an tükcin taataŋ witken ti nüüti ääkcin yeenen. **22** An ikee kiine, jooñnu yen mä Cüür ke Cidoon bi liikidi ká jooñnu yeenic niinnä jooñnu ti. **23** "An ikee mä Kaparnahuum, ikee bi eemge me pollon ji? U'u! Ikee bi yipjene me nantä ba' mä tüwin. An wakkä yäwkä yaaka nanjgene ká yaakki naana yoku nanjja a mä yaackä ti Caduum ye, yoku mor bilti cäyok ke niinnä yaanni ti. (Hadēs 986) **24** An ikee kiine, jooñnu Caduum bi liikidi ká jooñnu yeenic niinnä jooñnu ti." **25** An waan yaanja ti Yeecüwa mälcin ogo, "Wäyo, Mügdo yen polloŋ ke nommañ, iki maanjeni yok ká yaana waak yaaka paanni yokin njajjoni ti ke m'aka a nüütin ye, an nüütkeneeda m'aka belok bata

merkälen ye. **26** Ee, Wäyo, a yaaka täkkä ogo wäato ye ikki. **27** "Waak muure iñana ká Wäyo iñti ti. An baati m'ana njajja Minneni ye, a Wäy pare, an baati m'ana njajja Wäy ye, a Minneni pare ke m'ana wagi Minneni an nüütkenen woo ike ye. **28** "Ääte ika ti, ikee yaaka banje ká ðürdin wakkä pekkä ye, an ikee bi iñe yüiktän. **29** Kaackä yeeni koowe, an njaje ika ti, ká yaana ika ðenje agä düügini ká iñi ye, an joni lüyeelüy ye, an ikee bi käne yüiktän yokic ti. **30** Kaackä yeeni liikidi an waak'a iñde ká ðürde ye poŋulaŋ."

12 An waan yaanja ti Yeecüwa attä kaaññä yiil ji An jiñe Wääktän ti, an baaddoni yeke nakkä kää an iken uccin ká liŋŋä päk witken amgä. **2** An wääna yoorene daa Pirrićinnü ye, i Yeecüwa kiini ogo, "Yooru, Baaddoni yüükü nääŋä gin'a batta gümkäti jiik doocin An jiñe Wääktän ti ye." **3** An luugi Yeecüwa ogo, "Ikee batta age päkin nääŋk'a nanje Daawüüt wääna näke daa kää, ke m'aka ke ike ina? **4** An kaaccä an ji ba' Joon an ämmä biggi latkä yaaka batta gümkäti jiik doocin ame ike, ke m'aka ke ike ye, a mä ðanŋä pääken ken ämi. **5** Halla ikee batta age päkin jiik doocin yek Müüca ti ogo mä ðanŋä yaaka nuugolo anlanŋä ji ye, An jiñe Wääktän dääldii yok an daa ðuuggen ladolat? **6** Ikee kiine, mænkalaj bilti winni yäwan ká anlanŋä yen Joon. **7** Jiik Meerka bāto jayok ogo, 'Ika täkä me ängede njingin, batta a iirrä wäämmä yok ika ti.' An naana jiik yaakki ookke giti ogo nyaaka ye, i ikee batta bi juce m'aka ðuuggen ladaŋ ye. **8** An Minneni Mänbaan a Mügdo yen An jiñe Wääktän." **9** An Yeecüwa wica daljene iñi an attä daanmallä yen Yühüünñi ti, **10** nantä'a ike yuttee ká oon nanjalaj iñte agee ká tüwon ye. An Yeecüwa taaji Pirrićinnü ogo, "Jiik doocin gümgiidi yoku men tiñni An jiñe Wääktän ti?" An iken täki ogo ike gümmo ogo ee, nuŋko wäättan cñjida ko. **11** An täacki ti Yeecüwa ogo, "Ikee ti m'ana cäyge kabal an ðimjin käälok An jiñe Wääktän ti ye, batta yoku müge an äbe woo? **12** An ogoo büta mänbaan batta kääti ká yaac ká kaball! Päjjidi jiik doocin ti me nanji nääŋkä nerkä An jiñe Wääktän ti ye." **13** An oon kiini Yeecüwa ogo, "Iñtü lajjä woo." An oon iñte lajjene woo, an ðukcin bata menen. **14** An Pirrićinnü kaaccä woo läälä pugin ogo, Yeecüwa bi näggi ðok ogoo. **15** An Yeecüwa, jiik yaakka ookke giti, an kaaccä woo wica. An me ðiirken bäätcin ike ti, an teeñne muure. **16** An kolle ogo nana nüüto ko ike. **17** An yaakki dääkit yaaka jaayi bāto İcaaya ye

ogo, **18** “A ñuugulo yeeni yaana waŋŋä ye inni, aŋ ike a m'ana bilgä ñapeñap joni ye. Aŋ Wääktäj yeeni bi ðoocu ike ti, aŋ ike bi baŋi kä iirjin ðoŋ ti muure. **19** Aŋ ike batta bi lel aŋ batta bi yaaw, aŋ baati m'ana bi tiñji yäawe päyŋgä giti ye. **20** Aŋ beellä gäñon batta bi lige giti, aŋ ðeñel yaana käl ðüñj jinä ye batta cääna üüljede, ke ääce iirjin kä yuctuŋ. **21** Aŋ ðoŋ muure näkä gey yäñtonde.” **22** Aŋ mäkkalaŋ ääcin oon a uyku aŋ batta jaay cäygene meŋkeeke, aŋ ðeeñi Yeecüwa, aŋ oon jääyin woo aŋ yuŋtu. **23** Aŋ me muure witken ðiiktin, Aŋ iken jaajjin ogo, “Oon yaanni bi a Macii kaaynä yätkä Daawüüt yaana keeyin ye inni?” **24** Aŋ wääna Piriiciñni tiñjine ke yaakki ye, i iken jaajjin ogo, “Ike batta liiŋti ñoollu meŋkeekeni pare aŋan. A yaana teynä yeene kañdeeda kä boorjin ti, mügdo yen meŋkeekeni ti ye.” **25** Aŋ paydinni yeeken ñajji Yeecüwa aŋ kiinne ogo, “Yätkitin yaana ðoŋe ŋüüle giti ye, i yaac. Aŋ baan mooye ke äntükele yaana ðoŋe ŋüüle giti ye, i batta bi yudit. **26** Aŋ naana wiñ yen meŋkeekeni ñüülciði woo wiñ yen meŋkeekeni menen ye, aŋan ðoŋe ŋüüle giti. Aŋ yätkitin yeene bi yudit ogoo? **27** Aŋ naana ika ñuulcudu woo meŋkeekeni kä teynä boorjin a gütken ye, i aŋan baaddoni yeekic ñüülciði woo meŋkeekeni kä ñaani? Aŋ aŋan iken bi wüüti a gütoni yeekic. **28** Aŋ naana a teynä Wääktäj Joŋ ken ñuufu kä meŋkeekeni ye, i aŋan Yätkitin Joŋ äätin ikee ti. **29** Yoku a ñaani ken liiŋti kaaci äräk ba' oon yaana teyaŋ bata boorjin ye, aŋ waak yeeke peeje? A naana men teyaŋ kä ike aŋ por ike ðiikä ye, aŋ wäättan nuŋko waak yeeke peejeeda kä ye. **30** M'ana batta ke ika ye, i a ädäj yeeni, aŋ m'ana batta ðüñon ye, i piirä giti. **31** Aŋ ikee kiine, näñjkä yaackä ke aammin yok, bi kulkunu Joŋ, aŋ m'ana aammä yok Wääktäj Laññä ye, batta bi kulkunu Joŋ. **32** Aŋ m'ana jaay jiik yaackä Minneni Mänbaan ti ye, bi kulkunu Joŋ, aŋ m'ana jaay jiik yaackä Wääktäj Laññä ti ye batta bi kulkunu Joŋ, yuungu yaakki ti ke yuungu yaaka äätä ye ti. (aion g165) **33** Jaan ñajjjanä me kä ðulge. Naana jaan ñeraŋ ye, i daa ðulge ñeraŋ. Aŋ naana jaan yaajaŋ ye, i daa ðulge yejgaŋ. **34** Aŋ ikee merkä käggä! Yoku ikee jaaye jiik ñerkä ogoo, i ina ikee age mä yaackä yaanna? Aŋ lemmä jaay wakkä yaaka jon agee kä küümginä ye. **35** Män ñerrä tuññu yeene ñerconde ji ääciði woo wakkä ñerkä, aŋ män yaaññä tuññu yeene yaajgonde ji ääciði woo yin. **36** Ikee kiine, niññä jooññu ti mäŋkalaŋ daa bi taacä Joŋ kä jiik'a jaayne a waanjä ye. **37** Kä jiik yüükü

iki bi teetci woo, aŋ kä jiik yüükü iki bi jooci Joŋ.” **38** Aŋ nüüttoni yakkalaŋ yek jiik ðoocin yek Joŋ ke Piriiciñni äätin Yeecüwa ti aŋ jaajjin ogo, “Nüüto, ikoon ðakon yurton gin'a nüüti yäwaŋ iki ti ye.” **39** Aŋ luugi Yeecüwa ogo, “Kil yaackä ke yaana batta cäyge luggin ye, ñüji gin'a nüüti yäwaŋ ye, aŋ baati gin yäwnä yaana iñtedaa me ye, a gin yäwnä yen Bäto Yüünic pare. **40** Bata yaana Yüünic näakenee kä äñjkä gütken ke wördinnä gütken kä ðäk yakcan mooye ji ye, i cääna daa Minneni Mänbaan bi nääkä äñjkä gütken ke wördinnä gütken kä ðäk ñommañ ji. **41** Aŋ mä Ninawi bi juwu ñaalok niññä jooññu ti ke kil yaakki aŋ bi joocu, aŋ wääna Yüünic päkkeke ye, iken ðaŋŋä kä näñjkä yaackä yeeken aŋ ðuukin Joŋ ti. Aŋ tiññaŋ m'ana talaŋ Yüünic ti ye a winni. **42** Aŋ yätkä iñge yen mä iññä bi juwu ñaalok niññä jooññu ti kä yin kil yaanni ti, aŋ bi jooje, kä yaana ike äätee kä ñommañ ñoy, tiñdee kä ñajjin Ciliimaan ye, aŋ tiññaŋ m'ana talaŋ Ciliimaan ti ye a winni. **43** Aŋ naana wääktäj yaaññä kääjin woo men ti ye, i aŋ woo teettalaŋ mäaji yiktäŋ. Aŋ naana batta a kañon ye, **44** i jaajji ogo, ‘Ika ðukcu äñ yeeni yaana äätä kä ina ti.’ Aŋ naana ike ðuukin aŋ äñ kaññe jiñe elaj aŋ a weecon aŋ a tooton ye, **45** I ike ðukci aŋ äcä meken kä ñaŋkel yaaka teyaŋ kä yaac kä ike ye, iken kaaci aŋ cäyok wica. Aŋ cäwdä yen men yaanna yaaci iñi kä yaac batta bata wääna kä on ina. Aŋ cääna bi wääti kil yaaññä yaanni ti.” **46** Wääna Yeecüwa jaayee kä ðoŋ ti ye, i meen ke mädgén yudok üñtük iken ðäki jaajjiði ike ti. **47** Aŋ nüütki mäŋkalaŋ ogo, “Miic ke mädgic yudok üñtük ðäki jayok ke iki.” **48** Aŋ men luukke ogo, “A ñaani ken a miyo? Aŋ a ñaannä ken a mädgö?” **49** Aŋ iñte nüütte baaddoni yeeke ti, aŋ kiinne ogo, “A miyo ke mädgö ikki. **50** Aŋ m'aka näñjkä ðäktäj Wäyo yaana polloŋ ji ye, ken a mädgö ke käwgo ke migo.”

13 Aŋ niññä yaanja ti Yeecüwa äñ daljene iñi aŋ ättä cääjjin koon mooye taaj. **2** Aŋ ðoŋ ðiirken äätin ike ti, aŋ ike taappä kuun ji. Aŋ cääjjin iñi aŋ ðoŋ nüünne, i muure a yuutin koon mooye taaj. **3** Aŋ päajgene wakkä ðiirken kä gäärräni, aŋ jaajjin ogo, “Tiñge, piito ättä woo mäpi käwkä yeeke. **4** Aŋ wääna ike mäpee ye, käwkä yakkalaŋ ðiimdin päy ji, aŋ ðiirgä äätin aŋ ami. **5** Aŋ käwkä yakkalaŋ ðiimdin ñomgu ðaraŋ wic. Aŋ yüülin ñaalok kä biraj kä yaana ñomgu ejgene ejok ye. **6** Aŋ wääna äñ kääjenee kä ye, waak garkä aarre aŋ iwnä kä yaana biçänjenen baawgene

kä ti ye. 7 An käwkä yakkalaŋ ðiimdin iñi küügü giti, an küügü yүүлin ñaalok an käwkä māji pugin. 8 An yakkalaŋ ðiimdin ŋommañ ɲerrä ti, an gidgin käwken, yakkalaŋ ääcin äänken caykä kä caay, an yakkalaŋ ääcin äänken caykä kä ðüügük, an yakkalaŋ caykä kä ðäk. 9 An m'ana cäayge gitke ye, dale tiñji an ooke giti.” 10 An baaddoni äätin an ike taaji ogo, “İki jaayä kä gäärräni ina? 11 An luuŋɲe ogo, “Ŋäjjin yen jiik paangin yokin yen Yätkitiñ Polloŋ jiñe äckene kä Jooŋ ikee. An batta agee äckini mäkkalaŋ. 12 An m'aka tiñit nüünñu yeeni ye, ukin giti mooye bi iñge daa kä Jooŋ, an iken bi cäayge ɲäjjin yaana kääti ye. An m'aka batta tiñit ye, cäänna ukin giti deerconde yaana bilti iken ti ye bi koowgu Jooŋ iken ti. 13 Ken ina nüüdü daa kä gäärräni yaanna, Iken däämi an batta yüti, an tiñit an batta ookcutu giti. 14 Yaakki ðäakit yaaka bari İcaaya ye ogo, ‘İkee bi tiñje, an batta bi ooke giti, an ikee bi dääme, an batta bi yoodde. 15 Me yaakki juuggen üöldin, an gitken batta tiñit, an waŋgen miði, ken ina waŋgen batta yutene yaanna, an gitken batta tiñit, an juuggen batta ükcidi giti, an iken batta ðüükidi ika ti, yaana ɲeeñä daa kä ye.’ 16 “An ñaaynä a waŋgic ti, kä yaana waŋgic yutene kä ye, ke gitkic ti, kä yaana gitkic tiɲdene kä ye. 17 İkee kiine a gitken, bätöni ðiirken ke mä wotku iken ɲäki ogo iken yuɲo waak'a yoorre ye, an batta agene yoorgin, an iken ɲäki ogo iken tiñjo waak'a tiñŋe ye, an batta agene tiñgin. 18 “Tiñje nüüllü giti yen gäärrä kä pito yaana mäpi käwkä ye. 19 An m'ana tiñŋä jiik Yätkitiñ an batta agee kä ookon giti ye, i boonjin ätä an gin'a a piton jone ti ye oote woo. Yaakka a käwkä yaaka ðiimdin iñi päy ji ye. 20 Käwkä yaaka ðiimdin ŋomgu ðaraŋ wic ye, nüüti m'ana tiñit jiik an koowde kä biran kä jon ñamme ye. 21 An ike batta cäayge biçingä, ike wääci kä deeran, an naana tiñidin ke putkin ji ätä ogo jiik ye, i kä deeran anɲi ike koojji woo. 22 An käwkä yaaka ðiimdin iñi küügü giti ye, nüüti m'ana tiñit jiik ye, an kä miillä cekkitiñ yen ŋommañ wiñe jiik maace pugin ñaalok, an ike dalcätä batta ääcidi käwkä. (aiön g165) 23 Käwkä yaaka ðiimdin ŋommañ ɲerrä ti ye, nüüti m'ana tiñit jiik an ookcede giti ye. An a m'ana ääcidi käwkä, an giit, caykä kä caay ke caykä kä ðüügük ke caykä kä ðäk ye. 24 An iken nüütki Yeecüwa gäärrä yaŋkalaŋ, an kiinne ogo, “Yätkitiñ yen polloŋ jiñe beel bata oon yaana mäppä käwkä ɲerkä yiil ji baanne ye, 25 An wäana me oodene daa ye, i ädän yeene äätin an mäpcin

baaygä waadgä päk an attä. 26 An wäana päk yүүлene ñaalok ye, i cäänna daa baaygä yүүлin woo. 27 An ñuuguloni yek men mooye äätin ike ti, an taaji ogo, ‘Men mooye, batta a käwkä ɲerkä ken mämmi yiil ji baannu? An baaygä ätä wa?’ 28 An luuŋɲe ogo, ‘Äädän ken näänkä yaakka naŋɲe.’ An taaji ñuuguloni yeeke ogo, ‘İki ɲäkä ikoon aton an puodon woo?’ 29 An ike luukcin ogo, “Ba’ay naana ikee ate puude woo ye, nuŋko päk yakkalaŋ putcede ti. 30 Dale yül nantä keellä ke niinnä errä ti, an itöni bi kiinä niinnä errä ti baaygä iñgänä ergä an ðiik yokin a ðiiggä, an nääkkänä maañ, an päk ken ðüljünü tuñnu ji.” 31 An iken nüütki Yeecüwa gäärrä yaŋkalaŋ, an kiinne ogo, “Yätkitiñ Polloŋ jiñe beel bata oon yaana kuññu käwcan jaan beel bata Jallä, an pitte iñi yiil ji baanne ye.” 32 An a käwcan yaana deeran meken ti muure ye, ken ɲääkcin wäana yүүлene ñaalok ye, meken borre yokin muure yaaka yiil ji ye, an wäättä a jaan mooye, yaana äätete ðiirgä an naŋene kurken kimke ti ye.” 33 An nüütki Yeecüwa gäärrä yaŋkalaŋ, an kiinne ogo, “Yätkitiñ yen polloŋ jiñe beel bata ɲimin yaaka koowi iñ kä ðeewan an wäcee kä ðon gitke kä ðäk yek kakin ke püüwene muure ye. 34 An waak yaakka muure kiinnene Yeecüwa toŋ kä gäärrä. Baati gin'a batta agee kä jaaygon kä gäärrä ye. 35 Yaakki ðäakit yaaka jaayi Jooŋ kä bätö ye ogo, “İka ponji bi kupku kä gäärräni, an ika bi nüütü woo waak'a a paangin yokin kä iñjin ti naŋŋä ŋommañ ye ti.” 36 An ike toŋ daljene iñi, an attä äräk. An baaddoni yeeke äätin ike ti, an jaajjin ogo, “Ŋүүлgoon giti gäärrä baaygä yiil jiñe.” 37 An ike luukcin ogo, “M'ana mäppä käwkä ɲerkä yaanna a Minneni Mänbaan. 38 Yiil a ŋommañ wiñe, an käwkä ɲerkä a mäbaan yek Yätkitiñ Polloŋ jiñe. An baaygä a mäbaan yek boonjin. 39 Äädän yaana mäppä yaanna ken a boonjin. Errä a düüñin yuungu, an itöni a Malaŋɲi. (aiön g165) 40 An bata yaana baaygä ðulge daa me yokin an nääkkene daa me maañ ye, bi beelji bata düüñin yuungu. (aiön g165) 41 Minneni Mänbaan malaŋɲi yeeke bi tuce, an iken bi anğä yokin Yätkitiñ yeene ti m'aka läpi näänkä yaackä ke m'aka liigä giti jiik ðoocin ye muure. 42 An yibjänä käl maañ ji, nantä ba' iwok ke nantä ba' ɲeeynä me leken. 43 An mä wotku bi dikci woo bata an Yätkitiñ yen Wäyen ti. An m'ana cäayge gitke ye, dale tiñji an ooke giti.” 44 “Yätkitiñ yen polloŋ jiñe beel bata waak ɲerkä yek paangin yokin yiil ji, yaaka kañi oon an kümme wic ye. An kä jone ñamme ike attä an waak

yeeke yääjjene woo muure an kiñnee yiil yaanna. 45 “An Yätkitín Pollon jiñe ŋuca beel bata oon yaana määji tiilgä ye. 46 An wääna kääñnee kä yaana yäwan an päjjidi ye, i ike attä an waak yeeke yääjjene woo muure an kiñnee kä tiilñan yaanna. 47 “An Yätkitín Pollon jiñe ŋuca, beel bata ään yaana yeepi me wii mooye ji, an müügín yak yakalan daa kä biilken ye. 48 An wääna küümmee ye, wuuji me woo wii taan̄je ti, an me cääjjin iñi yak ŋerkä waki arwalli giti, an yek yaackä yibji woo. 49 An a gin'a bi wääti düüñin yuungu ti ye inni. An malañji bi ätä an mä yaackä bi kibbanä woo mä wotku giti (aiñ g165) 50 an yibjanä kääł maañ ji. Nantä ba' iwok ke nantä ba' ñeeynä me leken. 51 An Yeecüwa baaddoni yeeke taaññe ogo, “Wakkä yaacka ookke giti muure?” An luuki ogo, “Ee.” 52 An kiinne ogo, “Nüüto jiik ðoocin yaana a baaddo yen Yätkitín Pollon jiñe ye, beel bata män än yaana ääciñ woo waak dänken ke waak kiccängenen tuññu yeene ji ye.” 53 An wääna Yeecüwa gäärräni yaacka ðaan̄geeda kä ye, ike kaaccä woo wica, 54 An ike attä baan yeene ti nüüti daanmallä yen Yühüññi ti, an me witken ðiiktin. An tääci ogo, “Oon yaanni ñajjin ke teynä nääñkä yäwkä yaakki kañe wa? 55 Batta a minneni ðuño ina? An batta meen ina battä me ogo Märiyam ina? An mädgen batta a Yaagüüp, ke Yuucip, ke Camaan, an Yahüüja? 56 An batta a käwgen muure ikki ke iñiñ yaakki? An oon yaanni waak yaacka kañe wa muure anan? 57 An iken ike tuuji yok, an batta agene gimgin. An kiini Yeecüwa ogo, “Bäto eemtä me nänkä muure daa a baan yeene ji ke mä än yeeke ti pääken.” 58 An ike batta a nanon wakkä yäwkä kä ðiräk wica, kä luggin yeenen bawen ike ti.

14 An waan yaanja ti Mügdo ñirüüdüc tiññä ogo Yeecüwa. 2 An ñuuguloni yeeke kiinne ogo, “A Büüto Yaaya. Ike ken a jüwinä ñaalok tüwnü ti, ina ken wakkä yäwkä ke teynä agee kä ñte ti yaanna.” 3 An ñirüüdüc Yaaya müñje an ðiññe an äcce gangar kä jiik ñirüdiya, in määden Pilibbi. 4 Kä yaana kiinene daa Yaaya ogo, “Batta päjjidi ike koowu.” 5 An ike ðäki ogo nägie ðok, an booññu kä mäbaan, kä yaana Yaaya batte daa me ogo, bäto ye. 6 An wääna ñiññä giidä yen ñirüüdüc ti ye, i ðuulle yen ñirüdiya ñeeljin me ñomgen ti, an ñirüüdüc ñaappe jok. 7 An ike liittä ogo bi in̄je gin'a ñujjee ko ye. 8 An ike jaajjin kä yaaka wakkene daa meen ye, ogo, “Büüto Yaaya wiñe äckaa kä winni kä kooðal.” 9 An yätkä nüüjjin, kä yaana

liittäe kä wilgä yeeke ñomgen ti ye, an ike iinjin ogo äbiñ me. 10 An ike tuccin me an Yaaya wiñe iiri me woo gangar ji. 11 An wiñe äbi me kä kooðal an iñi me ðuulle, an äckene meen. 12 An baaddoni yeeke äätin gaane koowi an jigä. An iken attä Yeecüwa nüütiki. 13 An wääna Yeecüwa tiññee kä anan ye, ike kaaccä woo wica kä kuun an attä nantä yaana nüüjee kä woo wica pare ye. An wääna tiñjene daa ðon ye, iken bäätcin ike ti küigen iñi kä bänkä mäyken giti. 14 An wääna Yeecüwa kääjenee kä iñi kuun ji ye, i ike yurcin ðon ðiirken, an ängene ñingín an ðeeññe kä rackitenen. 15 An wääna biigin ti anñi ye, baaddoni äätin ike ti an jaajjin ogo, “Winni a woo käpet, an an üttü, mäbaan tucci dalä ati bänkälen giti kiñi wakkä äämkä yeeken.” 16 An luugi Yeecüwa ogo, “Iken ŋana yoku ati, iñe ikee gin'a amgä ye.” 17 An iken jaajjin ogo, “Ikoon cäygonon kä biggi kä duuc winni an yak kä yewwe käpet.” 18 An ike luukcin ogo, “Äbe ika ti winni.” 19 An ike ðon kiinne ogo, “Cääjje iñi luum giti.” An biggi yaaka kä duuc ke yak yaaka kä yewwe ye koowne, an däämjín ñaalok pollon ji, an mähjin ñaalok. An biggi liññe giti, an iññe baaddoni, an pääggi mäbaan. 20 An iken muure ämmä ke burene an baaddoni äätin ñaalok arwalli kä caay witken kä yew a küümín kä biggi palken yek liiktini yaaka buuccu ye. 21 An m'aka ämmä ye bi ðakciñ 5,000 ook pääken, i määngä ke merkälen batta a pakín ti. 22 An kä ðeeran anñi Yeecüwa baaddoni yeeke kiinne ogo kaaco kuun ji wääte ñätin irco woo koon mooye taan̄ñaña, por ðon tucce woo. 23 An wääna Yeecüwa ðon äkkeneeda ye, ike attä pääm wic pare mäti. An wääna nantä anñee kä biigin ti ye, i ike a wica pare. 24 An waan yaanja ti kuun utirin woo koon taan̄je ti, an piik nuuttin an jommu küütin an kuun wigde yok. 25 An kä tiññan̄ñä anñi Yeecüwa äätin baaddoni yeeke ti, i äätä piik witin. 26 An wääna yooñene daa baaddoni ääte kä piik witin ye, i iken ðengín, an yawgín kä liin ogo, “A calli!” 27 An kä biran anñi iken kiini Yeecüwa ogo, “Juuggic tiijje, a ika. ŋana ikee booje.” 28 An Bütürüc luukcin ogo, “Mügdo, naana a iñi ye, kiinja dalä ika äätä iñi ti piik witin.” 29 An kiini Yeecüwa ogo, “Ee, äätä.” An Bütürüc kääjin iñi kuun ñac an attä piik witin in̄jin Yeecüwa ti. 30 An wääna yurcenee kä jommu mooye ye, i ike booññu, an ðäki müñit, an yaajjin ogo, “Mügdo, magja!” 31 An Yeecüwa in̄te lajjene kä biran an müñje. An kiinne ogo, “Iñi yaana luggin yüünü ðeeran ye, jüüggü riijä ina?” 32 An wääna iken

kaaccene kuun ji ye, jommu yuuttu iñi. **33** Añ m'aka kuun ji ye ike dñngi iñi añ kiini ogo, “A gitken iki agä Minneni yen Jooñ.” **34** Añ wääna iken ircene kä woo koon mooye ye, i iken äätin nantä yaana battä me ogo Janacareet ye. **35** Añ wääna mä nantä yaanja ti ike njijene daa kä ye, i iken tuccin jiik bänkälän yaaka cokulañ ti ye muure, añ ike äcki me m'aka a rackä ye ogo teeñje. **36** Añ ñujgi njingin ogo burñu yeene tüke ken cääna yoku tabji yok. Añ m'aka täppä yokin ye, i teññä muure.

15 Añ Pírricünni ke nüütöni jiik doocin yek Jooñ äätin yutit Yeecüwa ätä Oorcaliim. Añ taaji ogo, **2** “Baaddoni yüükü poñku duuñku liikä giti ina? Iken inken batta looku poñ looññu inkä ti.” **3** Añ luugi Yeecüwa ogo, “Añ ikee jiik iñiñi yek Jooñ liige giti ogo poñku yeekic ina? **4** Jooñ jaajjin ogo, ‘Wäac ke miic eemdä,’ añ, ‘M'ana wäyen ke meen kirre ye, i päjjidi näkä me dok.’ **5** Añ ikee jaaye ogo päjjodo naana men wäyen ke meen kiinje ogo, ‘Buucka, ikee batta yüükkede ti. Äccin yaana yoku inde kä ye, i iññä Jooñ.’ **6** Añ iken nüüde ogo wäygen ke migen ñana eemdii. Añ kä poñku yeekic ikee näñje bata gin'a jiik Jooñ batta cäygene mügdin ye. **7** Ikee lääñoni! Tooti İcaaya wääna bättee kä ogo ikee ye, ogo, **8** “‘Me yaakki ika eemta kä lepen, añ juuggen uturañ woo ika ti. **9** Añ ika maangä käpet, añ nüüññu yeenen a jiik nangin kä mänbaan bata gin'a a iinin yen Jooñ ye. **10** Añ wäattan Yeecüwa toñ bärkene ti ike ti añ kiinne ogo, ‘Tiinje añ ooke giti. **11** Batta a gin'a kaaccidi poñ ji ye ken men dääle, a gin'a kääjidi woo poñ ji ye, ken men dääle.’ **12** Añ baaddoni äätin ike ti añ jaajjin ogo, ‘Ñäjjä ogo Pírricünni piñdono wääna tiingene jiik'a jaayni ika?’ **13** Añ luugi Yeecüwa ogo, ‘Gin'a batta a piiton kä Wäyo yaana ñaalok pollon ji ye, bi puudunu me woo. **14** Dale buwin pääken. Iken a uykuni añ a woydoni yek uykuni. Añ naana uyku woyit uyku ye, muutuk bi ñimji käälok.’ **15** Añ ike kiini Bütürüc ogo, ‘Gäärrä yaanna nüülgoon kä giti.’ **16** Añ ike jaajjin ogo, ‘Ikee cääna batta mor ukce giti ke tiññan? **17** Añ ikee batta yute gin'a kaaccidi poñ ji ye ati kán ji añ kääjidi woo gaan ti? **18** Añ gin'a kääjidi woo poñ ji ye kääjidi woo jon ti, añ ken men dääle. **19** Añ jon ji kääjidi woo, paydinni yaacken, nääj, balkitin, düüjin a maam, kallä, yelkitin, ke aammin yok. **20** Añ a waak'a men däältä ye ikki. Añ ämmä i inkä batta a lookon men batta dääle.’ **21** Añ Yeecüwa kääjin woo wica, añ

attä baan mä Cüür ke Cidoon. **22** Añ wina, iij boorgu yanjalañ kääjin woo baan yaanja ti week ogo, “Ängaa njingin, ay Mügdo, Minneni Daawüüt, tuulle yeeni cäygene menkeeke, añ yuuge yok kä yaac.” **23** Añ batta agee kä luukon kä jiikkalañ. Añ baaddoni yeeke äätin ike ti, añ ike ñujgi yok ogo, “Ñoolci woo, ikoon lilgon gitkin.” **24** Añ luugi Yeecüwa ogo, “İka tuujana Jooñ kábälgä yäayin yek mä İcärayiil ti pääken.” **25** Añ iij äätin añ dñngin iñi ike ti, añ jaajjin ogo, “Mügdo, yüükkä ti.” **26** Añ luugi Yeecüwa ogo, “Batta päjjidi ammani merkälän koowtu me, añ yipkäta me gukku.” **27** Añ iij jaajjin ogo, “Ee, Mügdo, añ cääna gukku ämi ammani yaaka diimdidä dārāngä me mäyken ti ye.” **28** Añ luugi Yeecüwa ogo, “Ay iij, luggin yüünü teyan! Dalä wääti bata yaana tákii kä ye.” Añ kä deeranñ aññi tuulle yeene teññä. **29** Añ Yeecüwa wica daljene iñi añ attä kä koon mooye mä Jalil taan. Añ aajjin ñaalok pääm wic añ cääjin iñi wica. **30** Añ toñ ñiirken äätin ike ti, äccin m'aka a puudgu, ke uykuni, ke ñolku ke m'aka batta jayok ke me ñiirken yakkalañ yaaka a rackä ye, añ dooci iñi ñome ti, añ teeññe muure. **31** Añ toñ witken ñiiktin, kä yaana yuuttene m'aka batta jayok añ jääyene kä woo ye, ke ñolku tutcene ye, ke puudgu jujjene kä woo ye, añ uykuni pättene ye, i wina iken Jooñ mä İcärayiil maanji yok. **32** Añ Yeecüwa baaddoni yeeke bärkene ti, añ kiinne ogo, “Toñ yaakki ängä njingin kä yaana cäynene ke ika nünkä kä ñäk i iken batta cäygene kä gin äämkä ye. Añ ika batta tákä iken tuccudu woo kä kán, nuñko bāgit päygyä giti.” **33** Añ ike luugi baaddoni yeeke ogo, “İktin bi kääñin ammani wa woo käpet winni yaaka toñ yaakki bi burene kä ye?” **34** Añ iken taaji Yeecüwa ogo, “İkee cäygene kä biggi kä ñittä?” Añ iken jaajjin ogo, “Kä ñatükel, añ yak licken kä ñeewañ.” **35** Añ toñ kiinne ogo cääjjo iñi ñomgu giti. **36** Añ biggi yaaka kä ñatükel ke yak ye, koowne añ nüülkene, añ liingje giti, añ iññe baaddoni, añ iñi baaddoni toñ. **37** Añ iken muure ämmä añ burru. Añ iken äätin ñaalok arwalli kä ñatükel a küümün kä biggi palken yek liiktini yaaka buuccu ye. **38** Añ m'aka ämmä ye a 4,000 yaaka a ook ye, i merkälän ke määngä batta a pakin ti. **39** Añ wääna toñ tucceeda kä woo ye, i ike taappä kuun ji añ attä baan mä Majadaan.

16 Añ Pírricünni ke Cüddügiñni äätin Yeecüwa ti, añ ike puuci añ ñujgi njingin ogo iken nüütüñ gin yawnä Pollon ji. **2** Añ ike luukcin ogo, “Naana

äj lütcidi ye, i ikee jaaye ogo, 'Jommu bi ɲerɔŋɛr, kã tĩŋŋã pollɔŋ jĩŋe.' 3 Aŋ kã tĩŋŋãŋãnã aŋɲi, i ikee jaaye ogo, 'Naal bi määdo ko pollɔŋ jĩŋe tĩŋŋe ke üllü curuŋgu.' Ikee yaacene yokĩn kã ɲüüllü gĩti biilkã pollɔŋ, aŋ ikee batta lĩlfe ɲüüllü gĩti waak'a üükidi woo waadgã yuungu ti ye. 4 Mã yĩi ke kil baale määji gin yãwnã, aŋ baati gin yãwnã yaana bi iŋge daa me ye, a gin yãwnã yen Yüünĩc pare." Aŋ dalji iĩi Yeecüwa aŋ ike attã. 5 Aŋ wãana baaddoni ircene woo koon mooye taanɲaŋja ye, biŋgi wiiti iken batta a ääcĩni. 6 Aŋ kiini Yeecüwa ogo, "Dääme aŋ waŋgic tiice kã ɲimin yek Pĩrrićĩnni ke Cüddügiĩnni." 7 Aŋ iken uccin kã jiik pãaken ogo, "Ike jaay aŋɲi nããŋka batta agĩn ääcĩni kã biŋgi ye." 8 Aŋ ooki gĩti Yeecüwa, aŋ kiinne ogo, "Ikee yaaka luggin yeenic ñeeran ye, ikee luuge pãakic ogo ikee batta cãygeda ko biŋgi ina? 9 Aŋ batta mor ooke gĩti? Aŋ batta payde wãana äämmã 5,000 kã biŋgi kã duuc, aŋ arwalli kã ɲĩttã yaaka ñülle ye? 10 Aŋ biŋgi kã ɲaťukel äämmã 4,000, aŋ arwalli kã ɲĩttã yaaka buuccu ye? 11 Aŋ ikee yonĩŋe ogo kã ookcin gĩti, i ike batta jaayã ogo biŋgi aŋan? Waŋgic tiice kã ɲimin Pĩrrićĩnni ke Cüddügiĩnni." 12 Aŋ wãattan ooki gĩti baaddoni ogo batta jaayo ogo waŋgen tiicci ko ɲimin biŋgi, ko nüüŋŋü kãrgit yen Pĩrrićĩnni ke Cüddügiĩnni. 13 Aŋ wãana Yeecüwa äatenee kã baan mã Kaacariya Pĩlibbi ye, i baaddoni yeeke taañŋe ogo, "Mãbaan jayok ogo Minneni Mãnbaan ogo ɲaani?" 14 Aŋ iken jaajin ogo, "Mãkkalaŋ jayok ogo Büüťo Yaaya, aŋ yakkalaŋ jayok ogo İliya, aŋ yakkalaŋ jayok ogo İrmiya, aŋ yakkalaŋ jayok ogo baťo yaŋkalaŋ." 15 Aŋ taaji Yeecüwa ogo, "Aŋ ikee jaaye ogo lka agjo ɲaani?" 16 Aŋ Camaan yaana battã me ogo Bütürüc ina luukcin ogo, "İki agã Macii, Minneni Jooŋ yaana a üdon ye." 17 Aŋ Yeecüwa ike luugi ogo, "Ñaaynã iki ti, Camaan minneni Yuhanna! Batta a mãnbaan ken iki nüütkenene yaakka, a Wãyo yaana ñaalok pollɔŋ jĩ ye. 18 Aŋ iki kiineni, iki agã Bütürüc, aŋ aŋan ogo karkar, äntũke yeeni bi badã karkar yaanni ti, aŋ teynãni yek tüwnü ike batta bi lĩlgã. (Hadēs g86) 19 Aŋ iki bi iĩneni kuponi yek Yãtkĩti Pollɔŋ jĩŋe, aŋ gin'a ñerɲi ɲommañ wic ye, i bi a ñekon ke ñaalok pollɔŋ jĩ, aŋ gin'a gütĩni ɲommañ wic ye, i bi a gütĩni ke ñaalok pollɔŋ jĩ." 20 Aŋ baaddoni yeeke kolle ogo mãŋkalaŋ ɲana nüütĩdiĩ ogo lke agie Macii. 21 Aŋ waan yaanja ti Yeecüwa uccin kã nüütĩn baaddoni yeeke ogo lke bääkkan daa atce Oorcaliim, aŋ ike bi wãacce wakkã ñiirken yãtĩni ti, ke ñuunɲu ñãŋkã ti, ke nüütĩni jiik ñoocin yek

Jooŋ ti. Aŋ lke bi nãgi me ñok, aŋ nüinnã ñãk ti lke bi juwee ñaalok tüwnü ti. 22 Aŋ koowi Bütürüc wüükke woo aŋ gerre, aŋ kiinne ogo, "Yoku ɲana iccãťa Jooŋ, Mũgdo! Aŋ yaana ɲana yoku wããtcidi a iki ti!" 23 Aŋ Bütürüc ťukki Yeecüwa ñome aŋ kiinne ogo, "Wũkcü woo ika ti, wiñ yen meŋkeeken! İki agã wũññan ika ti, paydinni yüükü batta ñooju waak Jooŋ ti, a waak mãnbaan ti." 24 Aŋ wãattan Yeecüwa baaddoni yeeke kiinne ogo, "M'ana ťãki bããtidi lka ti ye, dale ñoŋe wiire aŋ kaakkon yeene koowe aŋ bãťa lka ti. 25 Aŋ m'ana üññü yeene tiije ye, i bi yãäye, aŋ m'ana üññü yeene yãäyne ogo ika ye, i bi kañe. 26 Aŋ a ɲaaka ken kañťa men naana wakkã ɲommañ wiñe koowne muure aŋ üññü yeene yãäyne ye? Aŋ a ɲaaka ken äccãťa men ñuukcedee üññü yeene? 27 Aŋ Minneni Mãnbaan bi äťa ke malarɲi yeeke kã maanɲã yen Wãyen, aŋ mãŋkalaŋ daa bi ñuukke nããŋkã yeeke yaaka naŋŋe ye. 28 Ikee kiine a gĩtken, mãkkalaŋ bilti winni batta bi nãkkã tüwnü, ke yuťene Minneni Mãnbaan äãtee kã yãtkĩti yeene."

17 Aŋ wãana nünnkã kã ñüügũk ñakkene ye Yeecüwa Bütürüc koowne ke Yaagüüp ke mãaden Yuhanna, aŋ attene kã pãam küüllü wic pãaken. 2 Aŋ ike äãkcin ñomgen ti, aŋ ñome dikcin woo bata äŋ, aŋ buruŋgu bojjin iĩi bata diko. 3 Aŋ wĩca Müüca ke İliya üükĩn woo iken ti, aŋ jayok ke ike. 4 Aŋ Bütürüc Yeecüwa kiinne ogo, "Mũgdo, ɲeraŋ kã biltinono ti winni. Aŋ naana iki ťãkã ye, ika bi nãŋã ñãŋkã kã ñãk winni, yaŋkalaŋ a yüünü, aŋ yaŋkalaŋ a yen Müüca, aŋ yaŋkalaŋ a yen İliya." 5 Aŋ wãana ike mor jaayee kã ye, i curɲu ťüüpũlgũ iken äãdi yokĩn, aŋ jiik kããjin woo curɲu gĩti aŋ jaay ogo, "A Minneni yeeni yaana bilgã ye inana, aŋ joni ñabaŋ kã lke, tiingede." 6 Aŋ wãana baaddoni tiŋŋene aŋan ye, i iken waŋgen kũmji iĩi bojok. 7 Aŋ Yeecüwa äãtin aŋ tããmmē yokĩn, aŋ kiinne ogo, "Juwe ñaalok, ɲana ikee booje." 8 Aŋ wãana waŋgen äãrene daa ñaalok ye, i iken batta a yuťin mãŋkalaŋ a Yeecüwa pare. 9 Aŋ wãana iken kããcete iĩi pãam wic ye, i iken koli Yeecüwa ogo, "Mãŋkalaŋ ɲana nüütĩkede kã gin'a yoorre yaanni, ke Minneni Mãnbaan juwe ñaalok tüwnü ti." 10 Aŋ taaji baaddoni yeeke ogo, "Aŋ nüütĩni yek jiik ñoocin yek Jooŋ jayok ogo İliya ken bi iĩjo äãtin ina?" 11 Aŋ ike luukcin ogo, "İliya äãtidi, aŋ wakkã bi toode muure. 12 Ikee kiine İliya äãtin ñaŋŋa aŋ batta a ɲĩcon kã me, aŋ nãŋgi gin'a ťãkkãnã ye. Aŋ Minneni

Mänbaan cääna bi wääci inken ti.” 13 Arj wäättan ooki giti baaddoni ogo jaayo ogo Büüto Yaaya. 14 Arj wääna äatene ti ye, oon yarjalan äatin ike ti, arj düngiin iini nome ti. 15 Arj jaajjin ogo, “Mügdo, minneni yeeni ängä njingin, ike dümridi i wääci pillä kä yaac. Arj äänkalan dümjidi maccük ke piitti. 16 Arj äckänä baaddoni yüükü, arj batta agene lülgon kä teññä. 17 Arj Yeecüwa luukcin ogo, “Ikee yaaka luggin yeenic deeran arj age kil yaaññä ye! Ke tooku ika cääya ke ikee? Arj ke tooku ika wääci ke ikee? Minneni ickakä winni.” 18 Arj Yeecüwa menkeeke gerre, arj kääjin woo minneni ti, arj minneni teññä kä biran. 19 Arj baaddoni äatin Yeecüwa ti päänen, arj täaccin ogo, “Arj batta ñoolcodon woo ina?” 20 Arj iken kiini Yeecüwa ogo, “A luggin yeenic ñine. Ikee kiine a gütken naana iki cääyi luggin bata jaan yaana beel bata jallä käwconde, arj päam yaanni kiinä ogo bagä wica ye, i daa bak. Arj baati gin'a teyan iki ti ye. 22 Arj wääna yoken dülte daa Jalil ye, i iken kiini Yeecüwa ogo, “Minneni Mänbaan bi müükkünü me mäbaan, 23 arj bi näkä me dok, arj ike bi juwu ñaalok niinnä dak ti.” Arj baaddoni yeeke äatene Kaparnahum ye, i dütoni yek äñlaññä äatin Bütürüc ti arj taaji ogo, “Nüüto yünü batta äccidi düllü yen äñlaññä?” 25 Arj ike gimmin ogo, “Ee.” Arj wääna ike äatene ti an ji ye, i Yeecüwa iijjin jaajjin ike ti ogo, “Iki payda ogo ñaaka, Camaan? A ñaani ken kujdene kä yätkäni yek nommañ wiñe ñuugulani ke düllüni? A merkä yeeken ti halla a m'aka batta a mä baan ye ti?” 26 Arj luugi Bütürüc ogo, “A m'aka batta a mä baan ye ti.” Arj Yeecüwa ike kiini ogo, “Arj anan merkä yeeken tetgan. 27 Arj ikiin batta takin iken peentän, atä cääl ji arj yiipca gora arj kuju yakcan yaana iijidi ye, naana pone kupkini ye, i iki bi kääñä tiilñan gällä warje. Koowu arj äckeeda kä, arj iñjeeda a yeeni ke yünü.

18 Arj waan yaanja ti baaddoni äatin Yeecüwa ti arj taaji ogo, “A ñaani ken yawan Yätkitin Pollon ji ti?” 2 Arj ike bäätin ti minnenile, arj yuutte nomgen ti. 3 Arj ike jaajjin ogo, “Ikee kiine a gütken, naana ikee batta beeljede bata merkälen ye, ikee batta bi kaace ti Yätkitin Pollon ji ti. 4 Arj m'ana ñeje duuge iini bata minnenile yaanni ye, ken bi a m'ana yawan Yätkitin Pollon ji ye ti. 5 Arj m'ana gimgin minnenile bata yaanni kä yäñtondi ye, i ika gimgana. 6 Arj m'ana merkälen licken yaakki yaaka a luggini kä ika

ye puge duuggin kä näänkä yaackä ye, iinca päjjidi men yaanna dikkanä me dok päamdeynä mooye arj yeepänä me kul wii mooye ji. 7 “Jooñnu nommañ wic kä wakkä yaaka narjä me a yek yiñ ye! Bääkkan daa päjjidi waak yaakka nänji duuggen, arj jooñnu m'ana äatete puuccin ye ti! 8 Arj naana a iñtü ke kiyü ken iki puge dok kä yiñ ye, iirä woo arj yeepci woo, iinca päjjidi iki kaacci ti ünñü ti ke cüle iñtü kä keelok ke kiyü kä keelok, kä yaana iñkü ke kigü muutuk biltene ti, arj yeepini me maañ yaana ke cüle ye ti. (aiñnios g166) 9 Arj naana a wanü ken iki puge dok kä yiñ ye, luulu woo arj yeepci woo, iinca päjjidi iki kaacci ti ünñü ti wanü kä keelok, kä yaana wanü muutuk biltene ti, arj yeepini kä me maañ yaana ke cüle ye ti. (Geenna g1067) 10 “Wangic tiñce tetan ñana merkälen licken yaakki waagde. Arj ikee kiine malarñi yeeken pollon ji Wäyo daamgä wangin kamat pollon ji. 12 “Arj ikee payde ogo, ñaaka? Naana men yarjalan cäygene käbälgä caykä kä caay, arj keelok yääynä meken ti ye, ike batta bi yaaka caykä kä wanädeñ witken kä wanädeñ ye cake iini päam wic, arj ike atä määji yaana a yäayon ye? 13 Ikee kiine a gütken, naana kaññe ye, ike jone bi ñapi kä yaac kä yaana kaññeeda kä yaanna, kä yaaka caykä kä wanädeñ witken kä wanädeñ batta a yäayin ye. 14 Arj cääna batta a taktan yen Wäac yaana ñaalok pollon ji ye, ogo merkälen licken yaakki ti yarjalan yäayo. 15 “Arj naana määdic ke käwic nänñä yiñ iki ti ye, atä arj nüütkü yiñ yeene waan yünü ke ike pare. Arj naana iki tiingeney ye, i iki kääñi määdic. 16 Arj naana iki batta agä tiingini ye kuju mankalan kä keelok ke yew arj dukce kä ke iki ñuca nuñko jiik'a jaayne ye yuute daa, kä biltin ti m'aka a yutin kä yew ke dak ye. 17 Arj naana ike yaakkä kä tiingin iken ye, i nüütkü äntüke Macii, arj naana ike yaakkä cääna kä tiingin äntüke Macii ye, dalä ike wääti iki ti bata waanji ke dütoni yaacken. 18 Ikee kiine a gütken, gin'a deñje nommañ wic ye, i cääna daa bi a ñekon pollon ji, arj gin'a gütkene nommañ wic ye, i cääna daa bi a gütkini pollon ji. 19 “Arj ikee kiine a gütken ñuca, naana makkalan kä yewwe ikee ti gimmin nommañ wic kä gin'a täaccene ye, i bi nängene daa Wäyo yaana ñaalok pollon ji ye. 20 Arj naana makkalan kä yewwe ke dak yoken düli nantä keellä kä yäñtondi ye, i wica ika agä waadgen ti.” 21 Arj Bütürüc äatin Yeecüwa ti arj taañne ogo, “Mügdo, naana määdo iñjidi ika nängada näänkä yaackä ye kulku äänki kä njittä? Äänki kä ñatükel?” 22 Arj kiini Yeecüwa ogo,

“İki batta kiinneni ogo äänke ko ɲatükel, a caykä kä ɲatükel äänke kä ɲatükel. 23 “Aɲ aɲɲi ina ken Yätkit̩n Polloɲ j̩ñe iircete daa me ke yätkä yaana ɲäki ɲuccidi iñi ñuuguloni yeeke yaaka ike cääyge miingä iken ti ye. 24 Aɲ wäana iijjene cäjjin iñi ye, i äcki me men kä keelok yaana a kujon miingä ike ti ye, 10,000 yek tiil. 25 Aɲ batta cäyge gin'a wänee kä miingä ye, aɲ yätkä yeene iinjin jiik ogo ike yääjji me woo ke iije ke merkälen yeeke ke wakkä yeeke yaaka bilto ti ye muure ken wänjeko miingä. 26 “Aɲ ñuugulo yeene ɲünj̩ñ iñi ñome ti, aɲ ike ñujgi yok ogo, ‘Yuudu por aɲ waak yüükü bi wängenii kä muure.’ 27 Aɲ ike ängi ɲj̩ngin yätkä yeene aɲ kulkene kä miingä aɲ äkkene attä. 28 “Aɲ wäana ñuugulo yaana kaaccee kä woo ye i pärjin ke muukonde yaana agene kä ñuuguloni ye, a kujon tiil ike ti caykä kä caay, aɲ müñge maaññe pok aɲ kiinde ogo, ‘Wängaa miingä yeeki yaaka agii kä koowgin ika.’ 29 “Aɲ menen yaana agene kä kiinkä ye ɲünj̩ñ iñi aɲ ike ñujgi yok ogo, ‘Yuudu por aɲ waak yüükü bi wängenii.’ 30 Aɲ ike yaakkä aɲ koowne aɲ äññe äcce gangar ke miingä wanjeeda ko. 31 Aɲ wäana ñuuguloni yakkalaɲ yuɲt̩ene gin'a nänñä ɲone ye, iken juuggen yejgin kä yaac, aɲ iken attä yätkä yeenen nüüt̩ki kä wakkä yaaka nänñä ɲuuggen yaakka. 32 Aɲ bärki yätkä aɲ kiinne ogo, ‘İki ñuugulo yaajgonde iki kulkeneni kä miingä yüükü muure kä yaana ñujganaa kä yok ye. 33 Aɲ iki müükondu batta ängä ɲj̩ngin bata yaana ängeneni ɲj̩ngin ye?’ 34 Aɲ yätkä pennä kä yaac, aɲ müükkene ɲujoni ogo ɲooyji, ke miingä wanjeeda ko muure. 35 “Aɲ cääna Wäyo yaana polloɲ ji ye, ikee bi nan̩de kä näänkä keelkä aɲan naana m'ana määden ke käwen batta kulkede jone ti ye.

19 Aɲ wäana Yeecüwa ɲan̩jee kä jiik yaakki ye, ike Jal̩il daljene iñi, aɲ attä baan mä Yühüdiya ti kä ñomuk wii mä Üürdün ti. 2 Aɲ ɲon ɲiirken bäätcin ike ti aɲ ɲeeññe wica. 3 Aɲ Pırr̩c̩inni yakkalaɲ äätin ike ti, aɲ ike puuci taaji ogo, “Yoku päjj̩di oon iije äkke kä jiik'a bilti ye?” 4 “Aɲ luugi Yeecüwa ogo, “İkee batta age päkin Meen̩ka jiik Joon̩ ji ogo Nājo iij̩ñ ti, iken nan̩ñi ogo oon ke iij? 5 Aɲ ike jaajjin ogo, ‘İna ken oon wäyen ke meen daleeda buwin aɲ yore cooɲeeta ti iije ti, aɲ wäatene agene gaan keellä yaanna. 6 Aɲ iken batta ɲuca a yew aɲña men keelok, aɲ gin'a coori yok Joon̩ ye dale ɲana piirgä giti mänbaan.’ 7 Aɲ taaji ogo, “Aɲ Müüca iccin jiik ogo men iije iñje meen̩ka äkkin aɲ äkke ina?” 8 Aɲ kiini

Yeecüwa ogo, “A juuggic teynen ken ina tiingene kä Müüca ogo määngic dalje buw yaanna, aɲ wäana iij̩ñ ti ye batta aɲan. 9 Aɲ ikee kiine, m'ana iije äkkene kä jiik yakkalaɲ batta kä balkit̩n aɲ kuññu iij̩ yakkalaɲ ye, i aɲan nan̩jit balkit̩n.” 10 Aɲ kiini baaddoni yeeke ogo, “Aɲ naana a biilkä ika yek waadgä oon ke iij ye, iin̩ca ɲana men kujit.” 11 Aɲ kiinne ogo, “Yaakki batta l̩iltä g̩imkätä me muure, a m'aka a yüükkini ti kä Joon̩ ye päaken. 12 Mäkkalaɲ a giitin kä migen a lucku, aɲ mäkkalaɲ a ɲikin kä mäbaan aɲ mäkkalaɲ wäki cäwdä bata lucku ogo Yätkit̩n Polloɲ j̩ñe. M'ana l̩it̩t̩ g̩im̩g̩di yaakki ye, i dale g̩imge. 13 Aɲ merkälen äbi me ike ti ogo in̩ke ɲoocce witken ti aɲ ɲüülkee. Aɲ baaddoni me geri. 14 Aɲ Yeecüwa jaajjin ogo, “Dale merkälen ätä ika ti, aɲ ɲana ɲiige, bata yaakki Yätkit̩n Polloɲ j̩ñe a yeenen.” 15 Aɲ in̩ke ɲoocce witken ti aɲ ɲüülkene aɲ kaaccä woo. 16 Aɲ oon yakkalaɲ äätin ike ti aɲ ike taaji ogo, “Nüüto, a näänkä ɲerkä yaaka wali ye, ken bi nan̩ä k̩añä üññü ke cüle?” (aiōnios g166) 17 Aɲ kiini Yeecüwa ogo, “İka tajdaa kä ɲerrä ina? M'ana ɲeraɲ ye a Keelok. Aɲ naana iki ɲäkä kaaccin ti üññü ti ye jiik iñini tiij̩.” 18 Aɲ ike taaji ogo, “A jiik iñini yaaka wali ye?” Aɲ Yeecüwa jaajjin ogo, “ɲana iki nääkä me, ɲana iki nan̩jä balkit̩n, ɲana iki k̩at̩ä, aɲ ɲana iki päkä kä yelkit̩n. 19 Wäac ke miic eemdä, aɲ m'ana yiire kä ye bilgä bata yorü aɲan.” 20 Aɲ kiini oon yaanna ogo, “Jiik iñini yaakka agä nan̩dini muure, aɲ a ɲaaka ken mor buunu ika ti? 21 Aɲ kiini Yeecüwa ogo, “Naana iki ɲäkä wäatci agä küümon ye, atä aɲ waak yüükü yääj̩ä woo muure aɲ päaggä aang̩i aɲ iki bi cääygi waak ɲerkä ñaalok polloɲ ji, aɲ wäattan ätä, baaddaa.” 22 Aɲ wäana oon yaanna tiingee kä aɲan ye ike kaaccä woo i jone yaajaɲ näänka ike agee kä ceeggon ye. 23 Aɲ Yeecüwa baaddoni yeeke kiinne ogo, “İkee kiine a gitken, teyaɲ kä yaac kä kaaccin ti m'ana a ceeggon ye Yätkit̩n Polloɲ ji ti. 24 Aɲ ɲuca ikee kiine poɲulaɲ kä kaaccin woo kalman käl tun ti kä yaana ceeggon kaaccee kä ti Yätkit̩n Joon̩ ti ye. 25 Aɲ wäana baaddoni tiingene aɲan ye, i witken ɲiiktin kä yaac aɲ jaajjin ogo, “Aɲ a ɲaani ken bi k̩añi m̩äkin?” 26 Aɲ Yeecüwa däämj̩ñ iken ti aɲ kiinne ogo, “Naana mäbaan ti ye yaakki batta a päyin, aɲ naana Joon̩ ti ye wakkä muure a päyin. 27 Aɲ kiini Büttür̩c̩ ogo, “Yooru ikoon wakkä muure daljonon aɲ ikoon bäätonon iki ti. Aɲ a ɲaaka ken bi k̩añon?” 28 Aɲ iken kiini Yeecüwa ogo, “İkee kiine a gitken, waan yaana wakkä muure nan̩ge daa me a kicc̩än̩genen

ye, aŋ Minneni Mänbaan cääjje nook yen maanŋä yeene ti ye, i ikee yaaka ika baaddana ye, ikee cääna bi cääjje noonŋi caay witken kä yew mügde äärgä tüggen yek mä İcärayiil yaaka caay witken kä yewwe ye. **29** Aŋ m'ana äärgä yeeke daljene iñi ke mädgen ke käwgen ke wäyen ke meen ke merkä yeeke ke yiil yeene ogo ika ye, bi kääi äänke caykä kä caay a küümīn, aŋ bi yäti ünñü ke cüle. (aiōnios g166) **30** Aŋ me diirken yaaka doŋaŋ tiññaŋ ye, bi wääti a m'aka batta tiilcidi ye, aŋ m'aka daamgä me batta tiilcidi tiññaŋ ye, ken bi wääti a me mäyken.

20 “Aŋ Yätkitin Pollon jiñe beel bata men mooye yen yiil yaana murjin woo kä tiññäŋänä määji ñuuguloni ije yiil ji baanne ye. **2** Aŋ ike gīmmin kä iñdin ñuuguloni, ñuugula carrä yen aŋ jiñe yaana liikidi ye, aŋ tucce yiil ji baanne. **3** “Ike ŋuca kaaccä woo aŋ poŋe mä tiññäŋänä ti, aŋ yurcin mäkkalaŋ yudok batta ñuugal ginkalaŋ weeldük. **4** Aŋ kiinne ogo, ‘Ate cääna ñuugele yiil yeeni ji, aŋ ikee bi iñe gin'a päjjidi ye.’ **5** Aŋ iken attä yiil ji ñuugal. Aŋ ike kaaccä woo aŋ teejjük, aŋ ŋuca kaaccä woo aŋ a giñjini woo, aŋ nänjin kä yuudu keellä. **6** “Aŋ wääna wuuy mä biigin ti cokelenee ye, i ike kaaccä woo, aŋ kääñä yakkalaŋ yudit. Aŋ taaññe ogo, ‘Ikee yudde winni aŋ yoome ikee batta ñuugele ina’ **7** “Aŋ iken luukcin ike ti ogo, ‘Baati m'ana ikoon agon kä müükkini ñuugula ye.’ “Aŋ kiinne ogo, ‘Ate ñuugele yiil ji baanni cääna.’ **8** “Aŋ wääna biigin ti däägenee ye, män yiil m'ana agee kä doocon ye, kiinne ogo, ‘Ñuuguloni bärkä iñä ñuugula carrä yeeken aŋ iñjā ti kä m'aka äätin nājāk ye, ke dākci kä m'aka iñjā ti ye.’ **9** Aŋ wääna m'aka müükki me ñuugula wuuy biigin ti äätene muure ye yaŋkalaŋ daa iñi me ñuugala carrä yen aŋ jiñe yaana liikidi ye. **10** Aŋ wääna me yaaka a iñjini äätene ye, dūüci ogo iken bi kujo ko dirāk, aŋ iken yaŋkalaŋ daa iñi me ñuugala carrä yen aŋ jiñe yaana liikidi ye. **11** Aŋ wääna ñuugala carrä yeeken koowene daa ye, iken uccin kä ğumirīn men mooye yen yiil ti, **12** aŋ jayok ogo, ‘M'aka äätin nājāk ye ñuugulin a wuuy kä keelok, aŋ iirjini ke ikoon yaaka ñuugulonon aŋ jiñe muure carrä ğiti ye.’ **13** “Aŋ yaŋkalaŋ luugi män yiil ogo, “Muukondi iki batta agenii kä piikon, iki batta gīmmini kä ñuugala carrä yen aŋ jiñe yaana liikidi ye? **14** Yüünü ken koowu aŋ atā. Ika tākā iñdā m'aka äätin nājāk ye, bata yaana iñnenii kä ye. **15** Ika batta teedäteet kä nääŋka tākka naŋä kä tiil yeeki ye? Jonü

giiraŋ kä yaana agä men ğerconde me ti ye? **16** “Aŋ m'aka a nājāk ye, ken bi wääti a ñomuk aŋ m'aka a ñomuk ye, ken bi wääti a nājāk.” **17** Aŋ Yeecüwa wääna atee kä Oorcaliim ye, ike kuññu baaddoni yaaka kä caay witken kä yewwe ye pääken, aŋ kiinne päy ji ogo, **18** “Tiñe! İkiin atin Oorcaliim. Aŋ Minneni Mänbaan bi ääkkänä ğac dūuŋku dāŋkä ke nüütōni jiik doocin yek Joon, aŋ bi joocu me ke tüwe. **19** Aŋ wäättana müükkünü boorgu, aŋ bi ñiyene kä yok, aŋ dooygu kä bäädan aŋ teljānā ti kaakkon jok. Aŋ niñkā kä dāk bi juwu ñaalok tüwnü ti. **20** Aŋ miy yen merkä Jabadi, äätin Yeecüwa ti ke merkä yeeke. Aŋ dūnjān iñi aŋ ike ñuugi yok kä ginkalaŋ. **21** Aŋ taaji Yeecüwa ogo, “İki tākā ŋaaka?” Aŋ Yeecüwa luuŋŋe ogo, “İka tākā merkä yeeki yaaka kä yewwe yaakki yaŋkalaŋ cääjji büñü birrä aŋ yaŋkalaŋ buŋ aam Yätkitin yüünü ti.” **22** Aŋ kiini Yeecüwa ogo, “Ğin yaana ñuye yaanna batta nāje. Ikee bi liñte mātce kä dōn yaana bi mātca kä ye, aŋ ikee bi liñte wääce pillā yaana bi waajā ye?” Aŋ iken gīmmin ogo, “Ee.” **23** Aŋ kiini Yeecüwa ogo, “İkee bi mātce dōn yeeni aŋ cääjjin buŋ birrä ke buŋ aam ti batta a ika ken äccādā a dūckini m'aka a wäägini woo kä Wäyo ye. **24** Aŋ wääna baaddoni yaaka kä caay ye tiñŋene aŋan ye, iken mädin yaakka pingi. **25** Aŋ bārki ti Yeecüwa aŋ kiinne ogo, “Nāje mügdōni yek ğommañ wiñe iken engä, aŋ me mäyken yeeken ñuugal mügdin yeenen iken ti. **26** ŋana beeljidi aŋan ikee ti, aŋ m'ana tākī wäätcidi a men mooye ikee ti ye, dale wääti a ñuugulo yeenic. **27** Aŋ m'ana tākī wäätcidi a men mooye ikee ti ye, dale wääti a kiingon yeenic. **28** Aŋ Minneni Mänbaan batta äätin ogo, ike nüügili me, ogo me ñuugelee aŋ ünñü yeene rātce ko me diirken. **29** Aŋ wääna kaaccene woo Ariya ye, toŋ diirken bäätcin ike ti. **30** Aŋ ook yaŋkalaŋ kä yew cāyok päy taan a uykuni aŋ wääna tiñŋene Yeecüwa kaajdee kä ye, iken yaajjin ogo, “Mügdo āngoon ğingin Minneni Daawüüti!” **31** Aŋ geri toŋ ogo, “Tiñje iñi.” Aŋ tääkcin yawgin kä yaac ogo, “Mügdo āngoon ğingin Minneni Daawüüti!” **32** Aŋ Yeecüwa yuuttu iñi aŋ bärkene aŋ taaññe ogo, “İkee tākē nāŋge ŋaaka?” **33** Aŋ iken luukcin ogo, “Mügdo pātcoon wangin. **34** Aŋ āŋgi ğingin Yeecüwa, aŋ täämme wangin, aŋ kä deeran aŋŋi wangēn pättā aŋ bäätcin ike ti.

21 Aŋ wääna iken äätene Oorcaliim kä cokal ye, aŋ däägene ti baanle Beetpaac pääm yaana wiñe

a jengä jeytüünni ye ti, i Yeecüwa tuccin baaddoni yeeke kä yewwe ñomgen ti. **2** An kiini Yeecüwa ogo, “Ate baanle yaana ñomgic ti yaanna, an ikee bi käñe tüürün a weengon ke tüürünle yeene gunne ti. Gütké an icka kä. **3** An naana mänkalan ikee taaññe ye, i kiine ogo ñakkii ko Mügdo, an ikee bi dale buwin äbe. **4** Yaakki wäättä ñääkit yaaka jaayi Joon kä bāto ye ogo, **5** “Mā Oorcaliim kiine ogo, ‘Yooṭe, Yātkā yeenic āātidī ikee ti. An ike ḍoñe agee ḍuuginī iñi, an taabit tüürün, an a tüürünle ken taabdee kä.” **6** An baaddoni yaaka kä yew ye nāñjin bata yaana eenjene daa kä Yeecüwa ye. **7** An iken tüürün ābi ke tüürünle ike ti, an tüürünle ḍucki ṅac buruṅgu yeeken, an Yeecüwa taappā. **8** An ṭoñ ḍiirken buruṅgu yeeken peti iñi päy jī ñome ti, an yakkalan ṅüülün jengä kimken ken peti iñi päy jī. **9** An ṭoñ ḍiirken yaaka āātā ñome ti ke yaaka ṅañe ti ye, yawḍidī ogo, “Maanṅā Joon ti kä Minneni yen Daawüüt! ṅüülkin m'ana āātidī kä yāñtāñ Piṭo ye ti! Maanṅā Joon ti küüṭṭulan pollon jī!” **10** An wāana Yeecüwa kaaccee kä ti Oorcaliim ye, baan jīñe yore cükke muure an me tāāccin ogo, “A ṅaani ina?” **11** An ṭoñ luukcin ogo, “A bāto Yeecüwa, män Naacira yen mā Jaliil.” **12** An Yeecüwa kaaccā kaal yen ānlanṅā jī, an m'aka kiji ke m'aka yāājī ye ṅooṭṭe woo muure wīca, an dārāṅgā yek rāñṅā tiil uuljene iñi ke nooṅji yek m'aka yāājī gülküteni ye. **13** An kiini Yeecüwa ogo, “A pergon Meenka Jiik Joon jī ogo, ‘Ān yeeni bi battā me ogo ān mallā,’ an yelle yok a ān muddoṅji!” **14** An uykuni ke puudgu āātin ike ti ānlanṅā jī, an ṭeeññe. **15** An wāana ḍuunḡu dāṅkā ke nüütōni yek jiik ḍoocin yek Joon yuṭṭene nāāṅkā yāwkā yaaka nañde ye, an merkālen yaawene ānlanṅā jī ogo, maanṅā Joon ti kä Minneni yen Daawüüt ye ti, i iken piinḍin. **16** An iken Yeecüwa taaji ogo, “Merkālen yaakka jiiken tiṅdā?” An luugi Yeecüwa ogo, “Ee. Ikee batta age päkin Meenka Jiik Joon jī? Jaay ogo, ‘İki merkālen ke tüñtūlgü nüünñi ogo İki maanṅida.” **17** An iken dalji iñi Yeecüwa kaaccā woo baan mā Oorcaliim jī attā Betani, an nūñin wīca. **18** An kä tiñṅāñāñā wāana Yeecüwa ḍukcedee kä baan jī ye, nāāgi kāñ. **19** An yurcin jaan ṅoommu päy taan, an umgene ti an batta a kāñon ṭulge, a gitke pāāken. An kiinne ogo, “Ṭjana İki giidā ṭulgü ṅuca!” An kä deēḍan aṅṅi jaan iñiñ woo. (aiñon g165) **20** An wāana yoorene daa baaddoni ye, iken witken ḍiiktin, an tāāccin ogo, “Jaan ṅoommu yaanni iwnā ogoo kä biran aṅṅi?” **21** An luugi Yeecüwa ogo, “İkee kiine a gütken, naana ikee

cāāyge kä luggin an juuggic batta riijā ye, ikee batta bi a nāāṅkā yaaka nāñṅā jaan ṅoommu yaanni ti ye, pāāken ken bi nañde. An cāāna naana pāām yaanni kiine ogo, ‘Ḑimjā wii mooye jī’ ye, i bi nāñṅi ḍoñe. **22** An naana ikee cāygene kä luggin ye wakkā muure yaaka ṅuye kä mallā ye, bi kañe.” **23** An Yeecüwa attā kaal yen ānlanṅā jī, an juwin nüünñi me an ḍuunḡu dāṅkā ke yāṭiñi āātin ike ti, an tāāccin ogo, “A mügdin yaana wali ye, ken ṅuugilii kä waak yaakka, an a ṅaani ken İki iññey mügdin yaanni?” **24** An luugi Yeecüwa ogo, “İkee cāāna bi taaje kä tāāctāñ kä keelok, an naana İka luuṅṅa ye, ikee cāāna bi nüütke kä mügdin yaana wali ye ken nañdā kä waak yaakki. **25** Mügdin Büüllü yen Yaaya ātā wa, ātā pollon jī halla ātā mänbaan ti?” An iken luugin pāāken ogo, “An bi yore luuge ogoo? Naana İkiin jaaccin ogo āāto pollon jī ye, İke İkiin bi künin ogo, an ikee batta luggede kä İke ina? **26** An naana İkiin jaaccin ogo āāto mänbaan ti ye, İkiin boocin kä ṭoñ, me muure Yaaya ṅājjāñā a bāto.” **27** An iken Yeecüwa luugi ogo, “Batta ṅājjon.” An kiini Yeecüwa ogo, “Cāāna ikee batta nüütkede kä mügdin yaana wali ye ken ṅuugulu kä.” **28** An iken taaji Yeecüwa ogo, “İkee päje ogo ṅaaka kä yaanni? Oon yañkalan cāāyge merkā kä yew. An İke attā minneni yaana a iicca ye ti, an kiinni ogo, ‘Minneni yeeni, atā ṅuugulu yiil jī tiññan.’ **29** “An minneni luukcin ogo, ‘İka batta atā.’ An wāattan jone āākkene an attā. **30** “An wāy attā minneni kalan ti an kiinne kä jiik keelkä, an İke jaajjin ogo, ‘Abba, İka bi atā.’ An batta a aton. **31** “M’aka kä yewwe yaakki ti, a ṅaani ken nāñṅā ṭāktāñ wāyen?” An iken luukcin ogo, “A iicca.” An iken luugi Yeecüwa ogo, “İkee kiine a gütken ḍüṭoni yaacken ke balkä ikee bi yütene ti Yātkitīn Joon ti. **32** An Yaaya āātin ikee nüütkede päy woññu, an ikee batta age luggini kä İke. An ḍüṭoni yaacken ke balkä ken luggin kä İke. An wāana yuṭṭee kä aṅan ye, ikee cāāna batta age luggini kä İke, an ikee batta age ḍāgin kä nāāṅkā yaackā yeekic.” **33** An Yeecüwa jaajjin ogo, “Gāārrā yaanni tiñe ṅuca. An wīca oon yañkalan a män ṅommañ piṭṭā yiil an yañṅe yok kä kaal, an ṭummu taga an kuṭṭu ān küülconḍe yen tiico. An müükkene piṭṭoni ogo piṭṭico, an İke iñji yen ṅommañ, an İke attā woo baan yañkalan ti. **34** An wāana waan errā cokulenee ye, İke tuccin ṅuuguloni piṭṭoni ti ogo İke āckii me yeeke. **35** An piṭṭoni ṅuuguloni yeeke koowi an keelok jiibi, an yañkalan nāgi ḍok, an yaana wāāctete kä ḍak ye yibi

kä guyg. 36 An tuccin ñuuguloni yakkalan ñuca ñiräk kä yaaka iijjin ye, an nängi nääñkä keelkä. 37 “An düüñin ti tuckene minneni yeene an jaajin ogo, ‘A minneni yeeni bi eemtä.’ 38 “An wääna minneni yorene daa ye, jaajin ogo, ‘A minneni män yiil inni, ääte näkin ñok nuñko yänñä yeene koowin daa kä ye.’ 39 Koowi an yeepi woo yiil taan an nägi ñok.” 40 An Yeecüwa tääccin ogo, “An naana män yiil ätä ye yoku piitoni yaakka nanje ogo?” 41 An luugi ogo, “Me yaacken yaakka bi näge ñuuggin kä nänñä yaajonde, an yiil bi müükke piitoni yakkalan yaaka bi ike äckänä yeeke waan errä ti ye.” 42 An kiini Yeecüwa ogo, “Ikee batta age päkin Meenka Jiik Joon jii ogo, ‘Jaan kiye yaana tüüññii yok kuñoni ye ken wääto ogo tanquulu yaana tüilcidi ye, an a yaana nanji Piñto ye inni, an ken yawan daammä yoono ti? 43 “An ikee kiine, Yätkitän yen Joon bi angänä me yok ikee ti, an ingä me ñon yaaka gidok jengä ñulgen yeeke ye. 44 An m'ana ñimji päam yaanni giti ye bi liiktiti, an m'ana ñimgänä giti päam yaanni ye bi ruumtit giti.” 45 An wääna ñuunku ñänkä ke Piriñiñni tiññene gäärrä Yeecüwa ye i ooki giti ike jaay ogo iken. 46 An iken ñäki ogo yoku mügi an iken bojgin kä ñon yaaka Yeecüwa ñooccutu ogo baño ye.

22 An ñuca Yeecüwa jaajin kä gäärrä, an iken kiinne ogo, 2 “Yätkitän Polloñ jiiñ beel bata yätkä yaana tuttu ammani ñääñkä yek minneni yeene ye. 3 An ñuuguloni yeeke tucce m'aka a bargin ye ti ogo, ääto ammani ñääñkä ti, an iken muure yaakä kä äatin. 4 “An ñuca tuccin ñuuguloni yakkalan, an kiinne ogo, ‘M'aka a bargin ye kiine ogo ammani toonñoo, an näckälen caakken ke yätkä yeeke iirroo pugin, an wakkä muureen ogo päjjiñi an ääto ammani ñääñkä ti.’ 5 An iken jiik yaakka gääñji woo, an piirjin woo yanñalan ätä yiil jii baanne, an yanñalan ätä ñuugula yeene ti. 6 An yakkalan ñuuguloni yeeke müügi, an aammi yokin kä yaac an nägi ñugin. 7 An yätkä pennä, an tuccin kääygä yeeke ogo nääkonni nängi ñugin an baan mooye yeenen tuññii woo. 8 An ñuuguloni yeeke kiinne ogo, ‘Ammani ñääñkä a päjjiñi an m'aka barrin ye, batta päjjiñi kä äatin. 9 Ate nänñ'a purcete pääygä ye, an m'aka kaññe ye bare muure dale ätä ammani ñääñkä ti.’ 10 An ñuuguloni yaakka kaaccä woo ätä pääygä giti, an m'aka kaññe ye, düüli ti muure ñerken ke yaacken, an an jiiñ yen ñääñkä küümmü kä wilgä. 11 An wääna yätkä kääjenee kä äräk yurtee kä wilgä

ye, ike yuñtu oon yanñalan batta enji burungu ñääñkä. 12 An taaññe ogo, ‘Muukonñi, iki kääjini ogoo äräk winni, i iki batta cäygini kä burungu ñääñkä anan?’ An oon batta a lüükcin. 13 An wina yätkä jaajin ñuuguloni ti ogo, ‘Ñiige inke ti ke küge ti, an yeepe müllä giti, nänñä ba’ iwok ke ñeeynä me leken.’ 14 M'aka a bargin ye ñiräk, an ñeewken ken a wakin. 15 An Piriñiñni ätä woo, an läalin pugin ogo Yeecüwa baabji jaajjo jiikkalan nuñko mügiñä ko ye. 16 An tuccin baaddoni yeeke ike ti, ke yüükkodotini yek iñrüüdü, an kiini ogo, “Nüüto, iki näjini jiik'a a gitken ye ken jaayä. An iki nüütü kä päy Joon a gitken. An iki batta boojü kä manñalan, an iki batta wäkä giti me. 17 Nüüttoon iki paydä ogo ñaaka yaanni ti? Yoku päjjiñi ikoon äcon ñüllü ingä me yätkä Kaycar yen mä Ruumaan halla ba'ay?” 18 An yii yeenen näjñänä Yeecüwa an taaññe ogo, “Ikee läänoni, Ika puuccada ina? 19 Nüütka tiil yaaka äccätä me ñüllü ti ye.” An ike äcki me woo tiil yek Ruumaan. 20 An iken taaji Yeecüwa ogo, “Biilkä ke perrä yaanni a yen ñaani?” 21 An iken luukcin ogo, “A biilkä yätkä Kaycar yen mä Ruumaan.” An kiinne ogo, “Waak Kaycar iñe Kaycar, an waak Joon iñe Joon.” 22 An wääna tiññene anan ye, iken witken ñiiktin an ñäñji iñi an kaaccä woo. 23 An niññä yaanja ti Cüddügiñni äatin Yeecüwa ti, an iken a m'aka jayok ogo juwin tüwnü ti baawgo ti ye, an ike taaji, 24 an kiini ogo, “Nüüto, Müüca jaay ogo, naana oon tüwno i merkä baawgo ti ye, i määden boro koowje ääcee ko woo merkälen yek määden. 25 An mädin yakkalan kä ñäñkel waadgo ti winni. Iicca ñiññä an tüwnü, an batta a giton merkä, an iñ ñäñkene mädden. 26 An cääna bäätcin ke ñäk nänñin nääñkä keellä an ätä ke ñäñkel ti muure. 27 An düüñin ti muure iñ tüwnü cääna. 28 An an jiiñ yen juwin tüwnü ti, m'aka kä ñäñkel yaakka ti, iñ bi wääti a yen ñaani, iken yaaka kuññu yaakka ti?” 29 An iken luugi Yeecüwa ogo, “Ikee age yäyñin kä yaana ikee batta näjje kä meenñani ke teynä yen Joon ye. 30 An an jiiñ yen juwin tüwnü ti me batta ñiñ, an batta ñeygä me, an bi beelji bata malaññi polloñ jii. 31 An ikee batta age päkin Meenka Jiik Joon jii wääna Abraiim ke Icaak ke Yaagüüp tüwgene kä on ye? I Joon jaajin ogo, 32 ‘Ika agä Joon yen Abraiim, ke Joon yen Icaak, ke Joon yen Yaagüüp.’ An ike batta a Joon yen mä tüwin a Joon yen mä üdin.” 33 An wääna ñon tiññene nüññe ye, i witken ñiiktin. 34 An wääna Piriñiñni tiññene ogo Cüddügiñni lüüññi witin

Yeeciwa ye, i Pírrícíinní yoken düli nāntā keellä ogo taajji ŋuca. **35** Aŋ yaŋkalaŋ iken ti a nüüto yen jiik ḑoocin yek Joorŋ, aŋ ike puuci taaji ogo, **36** “Nüüto, a iinin yaana wali ye, ken tiilcidi jiik ḑoocin yek Müüca ti?” **37** Aŋ luugi Yeeciwa ogo, “Pīto yüünü Joorŋ bilgä kã jonü muure, ke yorü muure, aŋ ke paydinni yüükü muure.” **38** A iinin yaana tiilcidi aŋ iijjidi ye inni. **39** Aŋ yaana bäätcidi ye beel bata menen, ‘M’ana yiire kã ye bilgä bata yorü aŋan.’ **40** Aŋ jiik ḑoocin muure yek Müüca ke nüünŋü yen bātoni a ḑekin ti jiik iinini yaaka kã yewwe yaakki ti.” **41** Aŋ wāana Pírrícíinní yoken agene daa kã ḑulgin ye, i iken taaji Yeeciwa ogo, **42** “Ikee payde ogo ŋaaka kã Macii? Ike a minneni yen ŋaani?” Aŋ luugi ogo, “A minneni Daawüüt.” **43** Aŋ kiinne ogo, “Aŋ Daawüüt jaay kã Wääktāŋ Joorŋ, aŋ Macii badde ogo ‘Mügdo yeeni,’ ina? Aŋ Daawüüt jaay ogo, **44** “Pīto jaajjin Mügdo yeeni ti ogo, “cääjjä buŋi birrä ti, ke ädāŋŋi yüükü ḑoocu daa kã iñi kīgü ti.” **45** Aŋ naana Macii battä Daawüüt ogo, ‘Mügdo yeeni,’ ye, i a minneni yeene ogo?” **46** Aŋ jiik yeeke ti baati m’ana liiŋit kã luuŋŋu ike ye. Aŋ niinnä yaanja ti baati m’ana yore ŋuwaŋ kã tajdin ike ŋuca ye.

23 Aŋ Yeeciwa toŋ ke baaddoni yeeke kiinne ogo, **2** “Nüütöni yek jiik ḑoocin yek Joorŋ ke Pírrícíinní yaaka nüütü jiik ḑoocin yek Müüca ye. **3** Nääŋe aŋ gin’a kiŋte kã ye gīmgede. Aŋ ŋana ikee baadde nääŋken, iken päkī aŋ batta nanŋä. **4** Iken ḑiigä ḑürḑinni pekkä, aŋ ḑoocutu me ḑuuggen ti, aŋ iken kã ḑuuggen batta ṭäki iŋken cükcutü yokin ogo me yüükkü ti. **5** “Iken nääŋken muure nanŋä ogo yoorji me. Iken eŋit meenŋani mäyken buggen ti a ṭuurgin cäyge giŋti biykälen yek meenŋa lanŋä, aŋ iken eŋit buruŋgu tüggen a bültani bääykä. **6** Aŋ iken billä nanŋä ba’ eemdin ke nanŋä ba’ jon ŋamme, aŋ me ŋomgen ti nanŋä ŋerrä daaŋmallä yen Yühüünŋi jī, **7** aŋ iken ŋüptä me weeldük kã eemdin, aŋ bäärgä me ogo, ‘Nüütöni.’ **8** “Aŋ ŋana ikee bäärgē me ogo, ‘Nüütöni,’ ikee cäygene kã Nüütö a keelok, aŋ ikee iire muurijaan. **9** Aŋ mǎŋkalaŋ ŋana bääre ŋommaŋ wic winni ogo, ‘Wäac,’ ikee cäygene kã Wäy a keelok a Joorŋ, yaana ŋaalok pollon jī ye. **10** ŋana ikee gīmmēde mǎŋkalaŋ ikee bääre ogo, ‘Mügdoni,’ ikee cäygene kã Mügdo a keelok, a Macii. **11** Aŋ m’ana tālar waadgic ti ye, dale wäätī a ŋuugulo yeenic. **12** Aŋ m’ana ḑorje äärede ŋaalok ye, i bi ḑuukunu me iñi, aŋ m’ana ḑorje ḑuukcede iñi ye, i bi ääränä me ŋaalok. **13** “Jooñnu

ikee ti nüütöni jiik ḑoocin yek Joorŋ ke Pírrícíinní, ikee lääñoni! Ikee äntüke yen Yätkitīn Pollon jīñe üüljene me ŋomgen ti, aŋ ikee kã ḑuuggic batta kaaccēde ti. Aŋ m’aka ṭäki kaaccidi ye, i batta bääggēde kaaccidi. **15** “Jooñnu ikee ti nüütöni jiik ḑoocin yek Joorŋ ke Pírrícíinní, ikee lääñoni! Ikee atcede ircēde woo wii mooye ke ŋommaŋ yilte kã yok men, aŋ naana men keelok yore yelle ye, i ike nāŋe päjjidi atī maccük äāŋke kã yew bata ikee. (Geenna g1067) **16** “Jooñnu ikee ti woydoni uyken yaaka jayok ogo, ‘M’ana liitto ko ānlanŋä ye, batta ogo ginkalaŋ, aŋ m’ana liitto ko tiilgä ānlanŋä ye, i ogo ḑekon ko liittāŋ yeene.’ **17** Ikee uykuni bucken! A yaana wali ye ken tiilcidi, a tiilgä, halla a ānlanŋä yaana tiilgä laadde yok ye? **18** Aŋ ikee jaaye ogo m’ana liitto ko tambal ye batta ogo ginkalaŋ, aŋ m’ana liitto ko äccin yaana äccidi me tambal wic ye, i ike ogo ḑekon ko liittāŋŋi yeeke. **19** Aŋ ikee uykuni! A yaana wali ye ken tiilcidi, a äccin halla a tambal yaana äccin laadde yok ye? **20** Aŋ m’ana liittä kã tambal ye, i liittä kã wakkä yaaka tambal wic yaakka muure. **21** Aŋ m’ana liittä kã ānlanŋä ye, i liittä kã ike, aŋ ke Joorŋ yaana cääy ike ti ye. **22** Aŋ m’ana liittä kã pollon ye, i liittä kã nook yen Joorŋ, ke Joorŋ yaana cääy ike wic ye. **23** “Jooñnu ikee ti nüütöni jiik ḑoocin yek Joorŋ ke Pírrícíinní, ikee lääñoni! Ikee wangic tiiccēde kã äccin caycayni, yek waak garkä yaaka kañde balkä yeeke giŋti ye, bata jengä kīlkä, aŋ ikee gin’a tiilcidi jiik ḑoocin yek Joorŋ ti ye gääle giŋti, woŋŋu ke āngin ŋiŋgin ke luggin. Yoku päjjidi wakkä yaaka tiilcidi ye, ŋana gääle giŋti. **24** Ikee woydoni uyken! Ikee yüün āngede yokin piitti, aŋ kalman ken lade! **25** “Jooñnu ikee ti nüütöni jiik ḑoocin yek Joorŋ ke Pírrícíinní, ikee lääñoni! Ikee ḑon ke kooḑal laade kã üntük, aŋ külok jīñe ti küümī kã ḑäälkä, aŋ küümī kã jon tālle ke gaannä wakkä me. **26** Ikee Pírrícíinní uyken, paraŋ iijje ḑon ke kooḑal looke jī woo, nuŋko üntük bi latee kã woo ye. **27** “Jooñnu ikee ti nüütöni jiik ḑoocin yek Joorŋ ke Pírrícíinní, ikee lääñoni! Ikee beele bata kälkä yaaka a weecin ladar, aŋ üntük üükidi woo ŋeraŋ, aŋ giŋken ti a küümon kã mā tüwīn āwgen aŋ waak muure ḑalaŋ ye. **28** Aŋ ikee cääna üükēde woo age mā wotku mǎkkalaŋ ti, aŋ juuggic ti a küümīn kã lääntāŋ ke ṭaktāŋ yen liiŋŋä giŋti jiik ḑoocin. **29** “Jooñnu ikee ti nüütöni jiik ḑoocin yek Joorŋ ke Pírrícíinní, ikee lääñoni! Ikee bāte kälkä witken yek bātoni ke mā wotku yaaka näge ḑugin ḑānkä yurgic ye, aŋ ŋeerde yokin. **30** Aŋ ikee jaaye

ogo, 'Naana yoku ikoon bilton ti niinkä dänkä yurgo ti ye, ikoon yoko batta yoku coorron kä nänjā bāto.' 31 "Aṅ kä jiik yeekic yaakka ikee nüüte kä ḍuuggic ogo ikee agje kilkä m'aka nääkono bātoni ye. 32 Ate ñomuk aṅ waak'a iijjene dänkä yurgic ye ḍaage. 33 Ikee kaggā! Merkä päändaṅji! Ikee bi likce woo ogo kä yiñ yen maañ? (Geenna g1067) 34 "Ina ken tuckede kä bātoni ke ṅājṅoni ke nüütöni jiik ḍoocin yek Jooṅ yaakka. Yakkalaṅ bi näge ḍugin kä tellä kaakkon jok, aṅ yakkalaṅ bi ḍooye daaṅmallä yen Yühüüññi jī, aṅ bi ñoole baan ke baan. 35 Aṅ kä yaakki jooññu bi käjä iñi ikee ti kä yimgä mä wotku muure yaaka puuktin ṅommañ wic ye, iijjidi ti kä yimgä män woñṅu Abiil ke yimgä Jakariya ti minneni Barakiya yaaka nänjṅe waadgä äñlaññä ke tambal ti ye. 36 Aṅ ikee kiine a gītken jooññu yaana muure bi ätä iñi kilkä yaakki ti. 37 "Ay! Oorcaliim, Oorcaliim, baan mooye yaana nääkä bātoni, aṅ yibbä tüüjgi yek Jooṅ ye, äänki aṅṅa ṅiṭṭä muure ika ṭākä ogo merkä yüükü ḍiljo yokin bata aattä yaana ṭulge ḍülde yokin bugge ti ye, aṅ ika batta bääggadaa! 38 Yoore äñ yeenic dälkene kä Jooṅ elañ. 39 Ikee kiine, a gītken ika batta bi yoora ṅuca ke jaajje kä ogo, 'ṅüülkin m'ana äätidi kä yäntäṅ Piṭo ye.'"

24 Aṅ Yeecüwa kääjin woo kaal yen äñlaññä jī aṅ wääna atee kä ye, baaddoni yeeke äätin ike ti, aṅ ike nüütcutü ogo, däämjo baññani yek äñlaññä ti. 2 Aṅ luukke ogo, "Baññani yaakka muure yoodde? Ikee kiine a gītken, baati pääm yaana bi mañjanä me menen wic ye, bi ḍüümtit giti muure." 3 Aṅ wääna Yeecüwa cääjjenee kä pääm yaana wiñe a jengä jeytüünni ye ti, i baaddoni yeeke äätin ike ti pääken, aṅ ike taaji ogo, "Nüütöon waak yaakki bi nänje ḍuuggen tooku? Aṅ a ṅaaka ken bi a gin'a nüüti äätin yüünü ke düüñin yuungu ye?" (aiñ g165) 4 Aṅ luugi Yeecüwa ogo, "Wangic tiice ṅana ikee yääyte mañkalaṅ. 5 Me ḍiirken bi ätä kä yäñtonḍi, aṅ jayok ogo, 'Ika agä Macii!' Aṅ iken me ḍiirken bi malgä ṅingin. 6 Aṅ ikee bi tiige kä yäändaṅji, ke jigärgä yek yäändaṅji, aṅ ṅana yokic cükcede, waak yaakka bääkkan daa bi nänji ḍuuggen, aṅ batta mor a düüñin ina. 7 Aṅ ṭoṅ yakkalaṅ bi juwu kä yiñ ṭoṅ yakkalaṅ ti, aṅ yätkitin bi juwu kä yiñ yätkitin ti. Aṅ kääñ bi wääti ke buktuṅ ṅommañ nänkä yaaka a päkkitni ye ti. 8 Aṅ yaakki muure a iijjin ti pillä yen giidä aṅ yaṅkalaṅ mor irä. 9 "Aṅ wäättan ikee bi müüke me, aṅ näke me ḍugin, aṅ ikee bi putkene giti ṭoṅ muure ogo ika. 10 Aṅ waan yaanja ti me ḍiirken bi ñomgen

yeljänä woo luggin ti, aṅ bi äägä ṅätin, aṅ bi puudu giti waadgen ti. 11 Aṅ bātoni ḍiirken yaaka a yeloṅji ye, bi ükü woo, aṅ me ḍiirken bi yäägä ḍugin. 12 Aṅ kä ḍiirin yen liiṅṅä giti jiik ḍoocin, biilin yen me ḍiirken bi lüy. 13 Aṅ m'ana wääci ke düüñin ti ye, bi kääñ mäkkin. 14 Aṅ Jiik ṅerkä yen Yätkitin Pollon jīñe bi pakä me ṅommañ wic muure, nuṅko tiinge daa ṭoṅ muure, aṅ wäättan düüñin bi ätä. 15 "Ikee bi yuṭe ḍällä yen cüültin yaana jaayi bāto ḍaniyal ye, yudit külok Äñlaññä." Dale m'ana päki ye ükcī giti. 16 "Aṅ wäättan dale m'aka Yühüdiya ye, lüdok pämkä witin. 17 Aṅ dale m'ana cääy daaṅ wic ye, ṅana kääjidi iñi ogo ike kujje gin'a äräk baanne ye. 18 Aṅ dale m'ana yiil jī ye ṅana ḍükciḍi ṅājāḍ ogo ike kujdee burṅu yeene. 19 Aṅ bi yaajaṅ kä yaac määngä yaaka lacok ke yaaka nüiti ye niinkä yaakca ti! 20 Mäṭe nuṅko ṅana ṅaṅ yeenic wäätedee a wiññäk aṅji ke Äñ Jīñe Wääktän ti. 21 Aṅ pillä mooye bi nänji ḍoṅe waan yaanja ti, yaana batta a nänjon ḍoṅe wääna daa kä iijjin ti ṅommañ ye, ke tiññañ. Aṅ batta bi ṅüccī nänji ḍoṅe ṅuca. 22 Aṅ naana niinkä yaakca batta ṅüüntü me yokin ye, i baati m'ana bi üt ye, aṅ kä jiik mä wakin yek Jooṅ ken niinkä yaakca bi ṅüünge daa me yokin. 23 Aṅ naana mañkalaṅ ikee kiinne ogo, 'Däämme Macii inninne,' ke ogo, 'iya wica,' ye, ṅana ikee luggede. 24 Maciini yaaka a yeloṅji ke bātoni yaaka a yeloṅji ye bi ükü woo, aṅ nänji nääṅkä ke waak'a yāwaṅ ye, ogo yääjji ko witin me, ke cääna m'aka a wakin kä Jooṅ ye naana päjjodo ye. 25 Yoore, ikee nüütkenē kä yaakki i batta mor wuṅ ḍägä. 26 Aṅ naana mañkalaṅ ikee kiinne ogo, 'Däämje, Macii iya luummuk,' ye, ṅana ikee kaaccede woo. Aṅ naana jaajjin ogo, 'Däämme ike inni äräk,' ye, ṅana ikee luggede. 27 Bata yaana wiḍin diikede kä ñomuk atee ke ṅājāḍ ye, bi beelji bata äätin yen Minneni Mänbaan. 28 Aṅ nänṭ'a cäyge gin tüwon ye, i weñgä yoken ḍültü wica. 29 "Aṅ kä ḍeeraṅ aṅji naana tiñidin yen niinkä yaakca ti düüñin ye, aṅ bi üljī iñi, aṅ paan batta bi ḍiki aṅ kiṭṭani pollon bi ḍiimdit iñi, aṅ teynani yek wakkä pollon jīñe bi bükcī. 30 "Aṅ waan yaanja ti gin'a nüüti ye, bi ükü woo pollon jī yen Minneni Mänbaan, aṅ wäättan ṭoṅ yek ṅommañ wiñe bi nüüjji. Aṅ iken bi yürci Minneni Mänbaan äätä curungu giti kä teynä ke maanṅä yāwconḍe. 31 Aṅ malaṅji yeeke bi tuce kä iwok gültete, aṅ m'aka waṅṅe ye bi ḍüülünü ti kä ñomuk ke ṅājāḍ ke ñaalok ke iñi ke nänkä muure iñi pollon ṅoy. 32 "ṅäje nüünṅü gäärrä yen kaapṭä yaanni

ti. Naana kimke kattä iñi an gitke ñimmin ye, i ñajje ogo yiltike cokolono. 33 An cääna naana ikee yuttee waak yaakka muure ye, i ñje ogo Minneni Mänbaan cokolono ti äntike tük. 34 Ikee kiine a gitken, waak yaakka muure bi ñäñi ñuuggen, i batta mor kil yaanni tüw. 35 Pollon ke ñommañ bi wüci iñi, an jiik yeeki batta bi wüci iñi. 36 “Nünnä yaanja ke wuun yaanja baati m'ana ñajjä ye, cääna ke malañji yek pollon jiñe batta ñajjä, a Wäy pare ken ñajjä. 37 Bata wääna wäätee kä nüñkä Noo ti ye, cääna bi wääti äatin Minneni Mänbaan ti. 38 An nüñkä yaakca ti i mor tääl irä iken ämi an mäti, an iken ñiji an deygä me, ke nünnä yaana kaaccene kä Noo kuun ji ye. 39 An iken batta ñajjä ginkalañ ke tääl ääte an iken müüñne muure, an bi wääti bata äatin yen Minneni Mänbaan ti. 40 “An ook kä yew bi ñuugal yiil ji muutuk, an keelok bi koowgu me an yañkalañ bi mañjäñä me iñi. 41 An määngä kä yew bi ñiji päämdeynä ti an keelok bi koowgu me an yañkalañ bi mañjäñä me iñi. 42 “An cäyä i iki kiijjäda woo kä yaana äatin Pifo yüünü kujjeda kä ye. 43 An yaakki ookci gitä naana yoku men mooye yen an ñajjä wuun yaana wali ken bi äätete käto ye, ike yoku kiijjidi woo an an yeene batta bäagge liikä me gitä. 44 Ikee dale yokic age tootin wuuggu muure, Minneni Mänbaan bi ätä kä wuun yaana batta ike payde daa kä ye. 45 “An a ñaani ken a ñuugulo yaana a lüggini an a ñajjo ye, yaana müükkünü men mooye yeene an yeene jiñe muure ye, an meken inde waak äämkä kä wuun yaana päjjidi ye ti? 46 Ñerrä ñuugulo yaana wäädänä men mooye yeene ñuugal naana ike ñuku ye. 47 Ikee kiine a gitken men mooye ñuugulo yaana bi müükke wakkä yeeke muure. 48 An naana ñuugulo yaana a yaajgonde an payit jone ti ogo, ‘Men mooye yeeni bi kuru,’ 49 an ücci kä giimmä ñuuguloni meken an ämi an mäti ke maaddo mäañji ye, 50 i men mooye yen ñuugulo yaana bi ätä kä nünnä yaana batta ñajje ye, ke wuun yaana batta ñajje ye. 51 An ñuugulo yaana bi jooje kä jooññu yaajgonde, an bi ñooce ke läañoni nantä ba' iwok ke ñeeynä me leken.

25 “An Yätkitän Pollon bi beeljä bata ñulgu yaaka kä caay kuññu dikoni yeeken ye an atä purjidi ke or ñääññä ye. 2 Yaaka kä duuc ye a amgi an yaaka kä duuc ye a ñajjoni. 3 Yaaka kä duuc a amgi yaakka dikoni yeeken koowi an batta a kujin ñownä dikoni. 4 An yaaka kä duuc a ñajjoni yaakka kuññu küjbünni

yek ñownä ke dikoni yeeken. 5 An wääna or ñääññä kuurenee ye iken muure bänñä an oodi. 6 An müillä kule gitä iken cüki yokin yääw ogo, ‘Yootē or ñääññä iya äätä! Käaje woo an paake.’ 7 “An ñulgu juwin ñaalok muure an dikoni yeeken tooti yokin. 8 An yaaka kä duuc a amgi yaakka jaajjin ñajjoni ti ogo, ‘Iñon ñownä yeekic ti kä ñeewan dikoni yooko ñañña tüwok.’ 9 “An luugi ñajjoni ogo, ‘U'u, yaakki ikitän batta bi päajjinän müürinaan, päjjidi ikee ate yääjoni ti an kije yek ñuugic.’ 10 “An wääna iken attene kä kijene kä ye, i or ñääññä ñäagin ti, an yaaka yokene agene kä tootin yaakka, kaaccene kä äräk nantä ba' ammani ñääñkä, an äntike üülji me. 11 An kä ñeeran anñi ñulgu meken äatin an jayok ogo, ‘Mügdo, Mügdo, kupkoon äntike.’ 12 “An luugi or ñääññä ogo, ‘Ikee kiine a gitken, ikee kuje.’ 13 An anñi kiijjede woo kä yaana nünnä ke wuun yen ñuukin yeeni kuje daa kä ye. 14 “An ñuca Yätkitän Pollon jiñe a päaygon kä oon yaana atä taañkalañ kä utar, an ñuuguloni yeeke bärkene ti an müükkene tiil yeeke wääna atee kä ye. 15 An yañkalañ iññe kücümgi tiil kä duuc an menen iññe kücümgi tiil kä yew, an ñäke iññe kücam tiil kä keelok an yañkalañ daa iññe kä liildin yeene. An wäätan ike attä. 16 “An yaana kuññu kücümgi tiil kä duuc ye attä an ñuugulenee kä an ñuucin ti meken kä duuc ñuca. 17 An yaana kuññu kücümgi tiil kä yew ye, nänjin bata menen an ñuucin ti meken kä yew ñuca. 18 An ñuugulo yaana kuññu kücam tiil kä keelok yaana kuññu kää, an tiil men mooye yeene jikke iñi. 19 “An wääna nüñkä ñiirene ye, i men mooye yen ñuuguloni yaakka ñuukin, an cääjin iñi pañña tiil ti ke iken. 20 An ñuugulo yaana a kujon kücümgi tiil kä duuc ye, äatin an äacin ti meken kä duuc ñuca, an jaajjin ogo, ‘Men mooye, ika iñña kücümgi tiil kä duuc, an yooru, ika äacänä ti meken kä duuc ñuca.’ 21 “An kiini men mooye yeene ogo, ‘Ñeran kä yaac! İki ñuugulo ñerconde yaana a lüggini ye, iki agä lüggini kä tiññä gin ñeerconde, iki bi ñooceni ñiirken gitä, äätä kaacci jon ñamme gitä yen men mooye yüünü ti.’ 22 “An ike yaana a kujon kücümgi tiil kä yew ye, cääna äatin an jaajjin ogo, ‘Men mooye ika iñña kücümgi tiil kä yew an ika äacänä ti meken kä yew ñuca.’ 23 “An kiini men mooye ogo, ‘Ñeran kä yaac! İki ñuugulo ñerconde yaana a lüggini ye, iki agä lüggini kä tiññä gin ñeerconde, iki bi ñooceni ñiirken gitä, äätä kaacci jon ñamme gitä yen men mooye yüünü ti.’ 24 “An yaana a kujon kücam tiil kä keelok ye äatin

cäanna an jaajjin ogo, “Men mooye yeeni, iiki njajjeni nuugula yüünü caran, iiki itä nant'a batta agii kä piiton kä ye. An iiki düti nant'a batta agii kä mäpon kä käwkä ye. 25 An ika booññu an ika attä an tiil yüükü jikkä iñi. Tiil yüükü ikki.” 26 “An luugi men mooye ogo, ‘Iki nuugulo yaajgonde yaana a wuuñgon yel Naana yoku njajji ika itä nant'a batta agä piiton kä, an ika düti nant'a batta agä mäpon kä käwkä ye, 27 tiil yeeki batta äccädä kun tiil ji ina? Yoku ika kähnä ginkalan witken ti kä deewan.’ 28 “An men mooye iinjin ogo, ‘Kücam tiil koowe nuugulo yaanna ti, an iñe m'ana cäyge kücümgi tiil kä caay yaanna. 29 An m'ana cäyge ye bi iñgä me ñirken, an bi cäyge kä ñiräk, an m'ana batta cäyge ye, yaaka bilti ike ti kä deewan ye, bi koojjunu me woo ike ti. 30 An nuugulo yaana a waanjji yaanni yeepe woo miñllä giti nantä ba' iwok ke ñeeynä me leken. 31 “An naana Minneni Mänbaan ätä kä maanjä yeene, ke malanjji yeeke muure ye, ike bi cääjji nook yeene yen maanjä wic. 32 An ñon muure yoken bi düülünü ti ñome ti, an ike me bi kebe giti bata yaana kaaydo käbälgä kibbedeeda woo jüülöni giti ye. 33 An ike käbälgä bi ñooce buñ birrä an jüülöni bi ñooce kä buñ aam. 34 “An wäattan Yätkä m'aka cäyok buñ birrä ti ye bi kiine ogo, ‘Ääte, ikee yaaka age nüülkini kä Wäyo ye, kaace ti Yätkitin ti yaana tutkene kä me wäana iñjii ti nanjä ñommañ ye ti. 35 Ika nägana kähn an ika äämngana. An ika nägana yeen an ika määtkana piik. An ika agä boorgon an ika gümngana äärgic ti. 36 An ika yori elan, an ika iñkana. An ika yore caran, an ika waañña. An ika cäyä gangar, an ika ookka.’ 37 “An bi luuku mä wotku ogo, ‘Piño, a tooku ken yoorini näki kähn, an iki äämngini, an näki yeen, an iki määtkini piik? 38 An a tooku ken yoorini agii boorgon, an gümngini äärgo ti, an yorü elan, an iñkini kä? 39 An a tooku ken agii kä raac an cäyüi gangar an iki ookini kä?’ 40 “An bi luuku Yätkä ogo, “Ikee kiine a gitken bata yaana nanjene mädi licken ke käwgi licken ye, i nanjana kä ika.’ 41 “An ike bi jaajji m'aka buñ aam ti ye ogo, ‘Ange yokic ika ti ikee mä tuumgin, kaace maañ yaana ke cüle a tütkini boorjin ke meñkeekeni yeeke ye ti. (aiñnios g166) 42 Ika nägana kähn an ika batta aga kä äämngini. An ika nägana yeen an ika batta aga kä määtkini piik. 43 Ika agä boorgon an ika batta aga kä gümngini äärgic ti. An yori elan an ika batta aga kä iñkini. An ika agä raac an ika cäyä gangar an ika batta aga kä ookon.’ 44 “An iken cäanna bi lüükci jaajji ogo, ‘Piño, a tooku ken yoorini näki kähn

ke yeen, an agii boorgon an yorü elan an agii raac an cäyüi gangar an iki batta agini kä yüükkini ti?” 45 “An ike bi lüükci ogo, ‘Ikee kiine a gitken, naana ikee yaakke kä yüükkini ti mädi licken ke käwgi licken kä ñeeran ye, i ikee yaakke kä yüükkini ti ika.’ 46 “An mä yaackä bi ati kaaci jooññu giti ke cüle, an mä wotku bi kaaci ti iññu giti ke cüle.” (aiñnios g166)

26 An wäana Yeecüwa ñanjee kä jiik yaakka muure ye, i baaddoni yeeke kiinne ogo, 2 “Ñajje Poñ Kaaldin Wic äätidä niñkä yew ti ñomuk, an Minneni Mänbaan bi müükkünü me mäbaan an ñeljäñä me ti ñaalok kaakkon jok.” 3 An ñuñgu ñanjä ke yätini yek Yühüññi yoken ñuli nantä ba' ñuñgon daan küülconde yen Joon yaana battä me ogo Kayaapa ye ti. 4 An lälalin pugin ogo Yeecüwa mügi ko ätkitin an nägji ñok. 5 An iken jaajjin ogo, “Ñana waan Poñ Kaaldin Wic ti, nuñko me lelit.” 6 An wäana Yeecüwa cäyee kä Betani paa ba' Camaan yaana a näkon kä jaan ñomuk ina ye, 7 i iñ yanjalan kääjin äräk ike ti ädit kuulkul pitina yaana kiygä me kä carrä ye, an pookke Yeecüwa wiñe ti i ike cäy ñarjañ ti ämi. 8 An wäana yorene daa baaddoni ye, iken piinjin an jayok ogo, “Yaakki ñiyene me ina! 9 Pajjidi yoku yääjji me woo kä caran tiil yoku iñi me aangji.” 10 An jiik yaakka njajji Yeecüwa an luukke ogo, “Ikee iñ rüide yok ina? Ike nanjä nääñkä ñerken ika ti. 11 Ikee bi cäygene kä aangji ke ikee kamat an ikee batta bi cäygene kä ika kamat. 12 Ike pitina yaakki pookke yori ti nanje tutee kä jñnjä yeeni. 13 Ikee kiine a gitken, nantä yaana päkene me Jiik ñerkä yen Joon ñommañ wic muure ye, nääñka nanji iñ yaanni ye, cäanna daa bi jaaygä me an payte daa me.” 14 An baaddoni yaaka caay witken kä yewwe ye yaana battä me ogo Yahüüja Garyüiti ye attä ñuñgu ñanjä ti, 15 an täaccin ogo, “Ika bi iña ñaaka naana müükkene kä ye?” An ike iñ tiilgä gälkä wanjen caykä kä ñäk. 16 An kä waan yaanja ti ike määjjin waan äakkedeeda ñac. 17 An an wiñe yen Poñ Biiggä Cotku ti baaddoni äatin Yeecüwa ti an taaji ogo, “Iki ñäkä tutkini nantä, yaana ämi kä amma Poñ Kaaldin Wic ye wa?” 18 An ike luukcin ogo, “Ate oon kalan ti baan ji an kiine ogo Nüito jääyidi ogo, ‘Wuñ yeeni waje cokilin, ika atä ämä amma Poñ Kaaldin Wic baannü, ke baaddoni yeeki.’” 19 An baaddoni jiik yaaka kiinene daa Yeecüwa ye nanji, an tuttu amma yen Poñ Kaaldin Wic. 20 An biigin ti anñi, Yeecüwa cääjjin iñi amma ti ke baaddoni yeeke yaaka kä caay

witken kä yew ika. 21 Añ wääna ämene kä ye, Yeecüwa jaajjin ogo, “Ikee nüütke a gütken, mäjkalaj ikee ti ika bi ääka näc.” 22 Añ baaddoni anjin iñi kä yaac, añ wäättana Yeecüwa tactä, kä kiṭuk kiṭuk ogo, “Piṭo, bi a ika?” 23 Añ luukke ogo, “M’ana iñko bi jirji gäljā jī ye, i a m’ana bi ika ääka näc ye. 24 Añ Minneni Mänbaan bi tüw bata yaana jaaynene Meerjka Jiik Joon ye, añ m’ana bi Minneni Mänbaan ääke näc ye, bi yaajaj ke ike! Iiñca njeraj ḡana yoku ike giidi me.” 25 Añ taaji Yahüüja, yaana ike bi ääkkänä näc ye ogo, “Nüüto, añ bi a ika?” Añ luuki Yeecüwa ogo, “Iki jaajjini.” 26 Añ wääna iken ämmene kä ye, Yeecüwa kuññu biḡḡan coḡḡu añ ḡüülkene, añ wiññe giṭi añ iññe baaddoni, añ kiinne ogo, “Koowe ame a yori inni.” 27 Añ ḡon koowne añ mälcin ñaalok añ iññeeda kä añ jaajjin ogo, “Mätce ikee muurijaan. 28 A yimḡä yeeki ikki, a yek jiik ḡocin yek Joon kiccāḡenen yaaka puuktin ogo kulkin nääḡkä yaackä yek me ḡiirken ye. 29 Ikee kiine, ika batta bi mätcä piik jaan yaana ṭulge belok bata liüütcon ye ḡuca, añḡa niññä kicconḡe yaana bi mätcä kä ke ikee Yätkitin Wäyo ti ye.” 30 Añ iken ooljin uullu añ kaaccä woo üñjin päam yaana wiñe a jengä jeytüünni ye ti. 31 Añ iken kiini Yeecüwa ogo, “Ikee muurijaan bi buurce woo ika ti wiirñ tiññaj. A pergon Meerjka Jiik Joon jī ogo, ‘Kaaydo bi pacä añ käbälḡä yek kaal jiñe bi ḡäätitit giṭi.’ 32 Añ naana ika juwunu ñaalok tüwnü ti ye, ikee bi yüte ti Jalil.” 33 Añ Bütürüc luukcin ike ti ogo, “Naana me muure iki daljini iñi ye, iki batta bi daljeni iñi.” 34 Añ luugi Yeecüwa ogo, “Iki kiineni a gütken wiirñ tiññaj i mor toon batta weekci ika bi reecca woo äāḡkü kä ḡäk ogo ika kujjada.” 35 Añ kiini Bütürüc ogo, “Naana cääna ika tüwü ke iki ye, iki batta bi reeceni wool!” Añ baaddoni muure jaajjin jiik keelkä yaakka. 36 Añ Yeecüwa attä ke iken nantä yaana battä me ogo Jeciḡaani ye, añ baaddoni yeeke kiinne ogo, “Cäye winni, ika atä wica mäṭä.” 37 Añ kuññu Bütürüc ke merkä Jabadi kä yewwe, Yaagüüp ke Yuhanna, añ ike uccin kä nüüjdün añ jone yaaññä. 38 Añ kiinne ogo, “Joni nüüji kä yaac añ a yaana ika tüwü ye. Wäade winni añ yäwe ke ika.” 39 Añ wükcin woo kä ḡeeraj añ ḡünjin iñi añ mälcin, añ jaajjin ogo, “Wäyo naana päjjidi ye ḡana ika naḡdaa wäacä waaññä yaana äätidi yaanni. Añ ḡana iki nääḡä kä ṭaktaj yeeni, ṭääkcä nāḡjä kä ṭaktaj yüünü iki.” 40 Añ ike ḡukcin baaddoni yeeke ti, añ wäadene a ootin. Añ Bütürüc kiinne ogo, “Ikee batta cääna liiṭe yäwe ke ika wuuj kä keelok?

41 Yäwe añ mäṭe nuḡko ḡana ḡimjede puuccin giṭi. Wäaktaj ṭäki añ gaan ken bamañ. 42 Añ iken dalji iñi Yeecüwa kaaccä woo ḡuca añ mäṭṭä ogo, “Wäyo naana waaññä yaanni batta a aḡḡini yok ye, i daa waajä añ dalä ṭaktaj yüünü nāḡi ḡone. 43 Añ wääna ḡuukenee kä iken ti ḡuca ye, i kaññe a ootin waḡḡin a pekin iñi kä niñkä. 44 Añ daljene iñi ḡuca añ attä añ mäṭṭä äāḡke kä ḡäk añ jaay jiik keelkä. 45 Añ ike äätin baaddoni yeeke ti añ kiinne ogo, “Cumje ootene añ yīke. Añ yooṛe wuuj ḡäāḡin añ Minneni Mänbaan müükki me mä yaackä iñken ti. 46 Juwe añ atin! Yoore, aagdo näc yeeni inni!” 47 Añ wääna Yeecüwa iññeḡe kä jaayee ye, Yahüüja yaana a baaddo ke meken yaaka kä caay witken kä yew ina äätin ke ṭon ḡiirken kä gaadalli ke läcāḡä tuuji kä ḡuunḡu ḡāḡkä ke yätini yek me. 48 Añ iken a iñḡin kä aagdo näc Yahüüja ḡin'a nüüti ye, ogo, “M’ana bi ḡiṭbä ye, ken a ike, i müḡe.” 49 Añ kä ḡeeraj añḡi ike äätin Yeecüwa ti añ jaajjin ogo, “Ogook, Nüüto?” Añ ḡiḡme kä jone. 50 Añ kiini Yeecüwa ogo, “Muukonḡi nāḡä ḡin'a umḡini ṭäkcä naḡḡä ye.” Añ iken äätin añ Yeecüwa müḡi. 51 Añ baaddo yen Yeecüwa yaḡkalaj gaadal yeene wuudene woo, añ kiingon yen ḡuunḡon daaj küülconḡe tocce gitkin woo. 52 Añ kiini Yeecüwa ogo, “Gaadal yüünü ḡuukci ätte jī. M’aka ḡuugal kä gaadal ye bi tüwok kä gaadal. 53 Iki batta ḡäjjä ogo ika lilco ḡuujoo Wäyo ti, añ ike tucu malaḡḡi yeeke kä biṛaj añ ika tiica. 54 Añ yaakki bääkkan daa bi nāḡi ḡuugḡen ḡäakit yaaka jaayi Meerjka jiik Joon ye.” 55 Añ Yeecüwa ṭon kiinne ogo, “Ika aḡä mäddok yaajḡonḡe ina ääte kä gaadalli ke läcāḡä ogo müḡjada ko yaanna? Niñkä muure ika cääñä kaal yen āḡlaññä yen Joon jī añ ika batta müḡda ina? 56 Añ yaakki muure nāḡḡä ḡuugḡen ḡäakit yaaka peri baṭoni Meerjka Jiik Joon jī ye.” Añ baaddoni muure ike dalji iñi añ buurcin woo. 57 Añ m’aka müügḡin Yeecüwa ye ike iji Kayaapa ti yaana a ḡuunḡon daaj küülconḡe ye ti, nantä ḡülte kä nüüttoni jiik ḡocin yek Joon ke yätini yoken ye. 58 I baattä Bütürüc kä utar añḡa nantä ba' ḡuunḡon daaj küülconḡe añ ike kaaccä ti añ cääjjin iñi ke tiṭcon, ḡäämi ḡüünñ nääḡkä. 59 Añ ḡuunḡu ḡāḡkä ke ḡütoni muure Yeecüwa määckätä ḡok m’aka jaajji kä yelkitin ike ti, nuḡko näke daa kä ḡok ye. 60 Añ me ḡiirken äätin jayok kä yelkitin ike ti. Añ ḡütoni batta a kañin jiik'a päjjidi näke daa kä ḡok ye. Añ wäattan me kä yewwe äätin 61 añ jaajjin ogo, “Oon yaanni jaay ogo, ‘Ika liiṭä āḡlaññä yen Joon ḡüümü

giti an jocu koru niinka ka dak.” 62 An duungon daan küülconde yuuttu ñaalo an jaajin Yeecüwa ti ogo, “İki batta cäygini ka luukcin yaana jaajidii ka cingä yaana üünjidi iki ti yaanna?” 63 An Yeecüwa daa a tünjini iini. An kiini duungon daan küülconde ñuca ogo, “Kä yäntän Joon yaana a üdon ye, iki ñoceni lüttän giti, nüüttoon naana iki agä Macii Minneni yen Joon ye. 64 An kiini Yeecüwa ogo, “İki jaajini. An ikee kiine, ka waan yaanni ti ke ñomuk Minneni Mänbaan bi yooore cäy nantä teynä bun birrä yen Joon ti, an bi ätä ka curungu yek Pollon.” 65 An duungon daan küülconde burru yeene jeññe giti ka piinka an jaajin ogo, ‘Oon yaanni jaay ina anji düüci ogo iken iiro ke Joon! İkiin täkin mä yutin ina ñuca? An tiinghe kiirka yeeke muure. 66 An ikee payde ogo ñaaka?” An iken luukcin ogo, “İke päjjidi tüw.” 67 An nüülgü ñomgin ka ñaangä an giibi ka inken an yakkalañji ike mäabi täñkin, i agene kümgon wangin.’ 68 An kiintä ogo, “Macii, nüüttoon naana iki agä bato ye, iki jebini ka ñaani?” 69 An Bütürüc cäy woo üntük. An ñuulle yaana ñuugal ye äatin an ike kiini ogo, “İki cäanna ke Yeecüwa yen mä Jalil.” 70 An Bütürüc riccin woo me ñomgen ti muure. An jaajin ogo, “Batta ñajjä iki jaayä ogo ñaaka.” 71 An wäana ike attee ka äntüke yen kaal ti ka cokal ye, yooti ñuulle yaana ñuugal ye yanjalan ñuca, an m'aka yudok gunne ti ye kiinne ogo, “Oon yaanni ke Yeecüwa yen mä Naacira.” 72 An ñuca ike riccin woo ka lüttän an jaajin ogo, “Oon yaanna kuju.” 73 An ka ñeeran anji m'aka yudok wica ye äatin Bütürüc ti an kiine ogo, “İki bäakkan daa ke iken, jiik yüükü muure nüüti iki agä män Jalil.” 74 An ike jujjin ka tuummu ñonje an lüttkede ogo, “Oon yaanna kuju.” An ka ñeeran anji toon weekcin. 75 An Bütürüc päjjin jiik'a jaayi Yeecüwa ye ogo, “İ toon batta mor weekci iki ika bi reecca woo äänkü ka dak.” An Bütürüc kaaccä woo an weenja ka yaac.

27 An wäana tinnawic anji ye, duungu dänkä ke yätini yek Yühüünñi nänñä wan teyne ogo nääkii ko Yeecüwa. 2 An diigi an iji müükki mügdo Biilaatuc yen mä Ruumaan. 3 An wäana Yahüüja yaana ike ääki ñac ina ñiccee Yeecüwa jooce daa me ke tüwnü ti ye, ike jone lüüjjin an tiilgä gälkä yaaka caykä ka dak yaakka ñuukkene duungu dänkä ke yätini. 4 An jaajin ogo, “İka nänñä nänñä yaackä ka ääkkin ñac m'ana ñonje ladan ye.” An iken jaajin ogo, “İkoon piilgon ñaaka? Yaanna a iki ti.” 5 An Yahüüja tiilgä gälkä

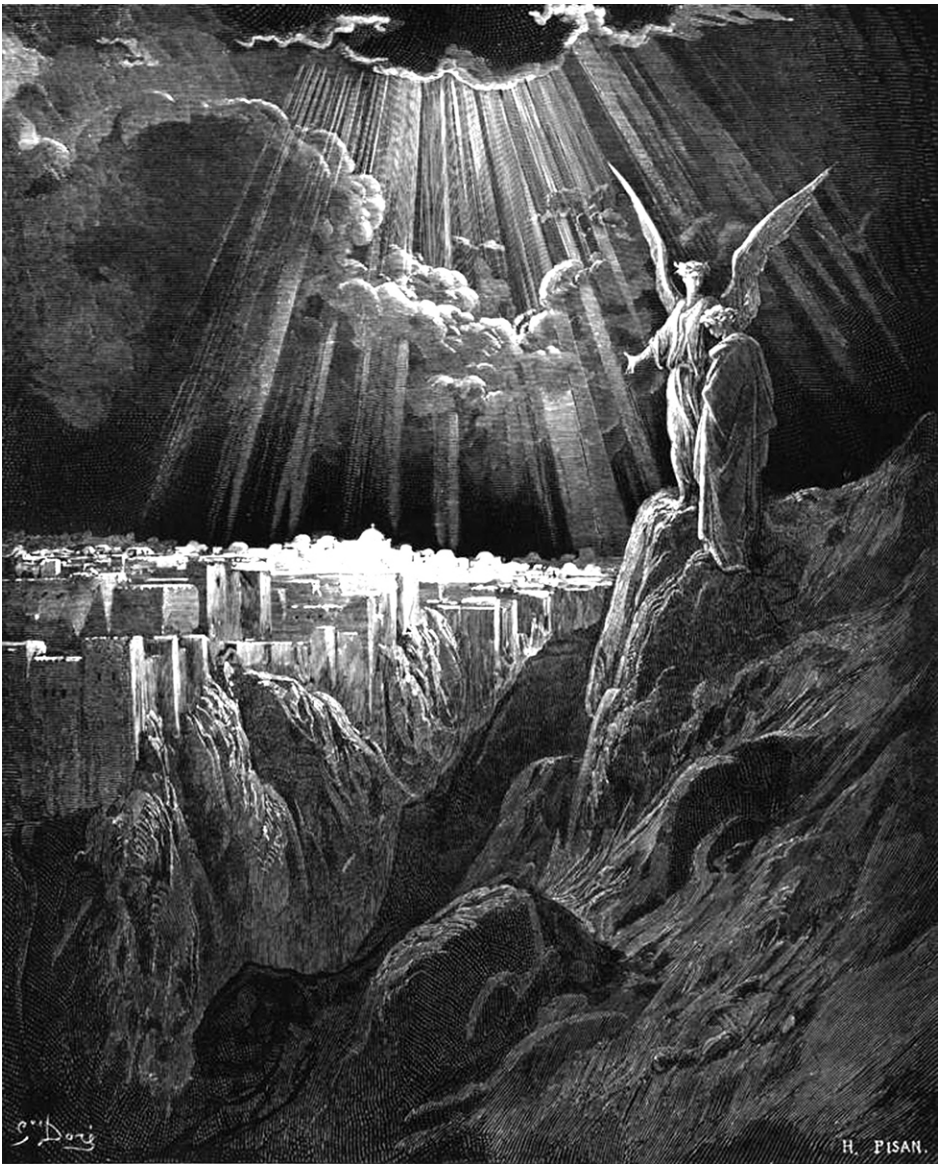
yibjene iini kaal yen änlannä yen Joon ji, an kaaccä woo an ñonje maaññe. 6 An duungu dänkä yakkalan tiil koowi an jaajin ogo, “Batta päjjidi ñocin tuññu änlannä ji i a tiil yek yimgä anji. 7 An iken ñuccin jiik an tiil kiññene yiil äjo ogo wäato ogo, nantä jingä boorgu. 8 An ken ina ke tiññan yiil yaanna batte daa me ogo, Yiil Yimgä yaanna. 9 Yaakki dääkit barrä yen bato İrmia ogo, “İken kuññu tiilgä gälkä caykä ka dak, a äccin yaana ñoccece daa ka mä İcärayiil ye. 10 An kiññene yiil äjo, bata yaana iingana ka Piñto ye.” 11 An Yeecüwa yuuttu mügdo Biilaatuc yen mä Ruumaan ñome ti, an taaji mügdo ogo, “İki agä yätkä yen Yühüünñi?” An luugi Yeecüwa ogo, “İki jaajini.” 12 An wäana kakkene daa wic duungu dänkä ke yätini yek Yühüünñi ye, i ike batta a lüükcin. 13 An taaji Biilaatuc ogo, “İki batta tinjä kakkinni witkin yaaka üünjütü me iki ti yaakka?” 14 An batta agee ka luukon ka jiikkalan, an mügdo wiñe ñiiktin. 15 An yuungu muure ti Poñ Kaaldin Wic ti, mügdo yen mä Ruumaan äkkidi men ka keelok yaana cäy gangar ji an wakä ñon ye. 16 An waan yaanja ti iken cäygene mänjalan gangar ji ñäjjänä battä me ogo Barabaac. 17 An wäana mäbaan yoken ñulene daa ka ye, i iken taaji Biilaatuc ogo, “A ñaani ken täkke äkke ka, Barabaac halla Yeecüwa yaana battä me ogo Macii ye?” 18 An ñajje iken Yeecüwa müükkene daa ka puutin. 19 An wäana Biilaatuc cäyee ka nook yen jooññu wic ti ye, tucki iñe jiik an kiinne ogo, “M'ana ñonje ladan yaanna daläbu. İka wäaccä läaggä ka yaac wüññin tiññan ka ike.” 20 An duungu dänkä ke yätini ñon iiri ogo ñujjo Barabaac ken äkke an Yeecüwa ken nägji ñok. 21 An Biilaatuc ñon taaññe ogo, “Yaaka ka yewwe yaakki ti wali yaana äkke ka ye?” An ñon luukcin ogo, “Barabaac!” 22 An täacki ti Biilaatuc ogo, “An Yeecüwa yaana battä me ogo Macii ye ken nanja ogo?” An ñon muure luukcin ogo, “Näge ñok ka tellä kaakkon jok!” 23 An täacki ti Biilaatuc ogo, “İna, a yiñ yaana wali ye ken nanje?” An iken üüttin ka yäaw ñetan ogo, “Näge ñok ka tellä kaakkon jok!” 24 An wäana yooorene daa Biilaatuc ike batta kändee ka waan, an a büültin ken talit ye, i ike kuññu piik an inke lookke woo me ñomgen ti, an jaajin ogo, “İka ñonji ladan ka yimgä oon yaanna. Yaanna a nänñä yeeke!” 25 An me muure luukcin ogo, “Dalä yimgä yeeke a ikoon ti ke merkä yooko ti!” 26 An Barabaac äkkeneeda. An iinjin ogo Yeecüwa ñoojji me, an müükkene käygyä mä Ruumaan ogo ñelji ti kaakkon

jok. 27 An kääygä yek mügdo Biilaatuc Yeecüwa koowi, an jji wiñ yeenen ti, an kun yen kääygä düüli ti muure ike ti. 28 An burŋu yeene güüdi woo, an iŋki burŋu beel bata yen yätkä. 29 An turki tarbüc eemdin yen küügü an iŋkene daa wiñe ti, an ðucki lacan iñte birrä ti an ðünjin iñi ñome ti an ñiyene yok an kiñtä ogo, “Ogook? Yätkä yen Yühüüññi!” 30 An njuülki yokin ñaangä, an lacan koowi an jebene daa kä wiñe ti. 31 An wääna ñiyene kä yok ye, i güüdi yokin woo an iŋki buruŋu yeeke an koowi jji woo ðelcätä ti kaakkon jok. 32 An wääna kaaccene kä woo ye, i iken purjin ke oon yaŋkalan yen mä Giirāwaan, battä me ogo Camaan, an iñi kääygä ogo kaakkon Yeecüwa koowje äddee. 33 An iken ðakkä ti nantä yaana battä me ogo Kulukuuta ye, an anan ogo nantä yen äwnä men wiñe. 34 An ike iñi määk a ñukin kä kalkale an wääna näkkeneeda kä ye, ike yaakkä kä maanñä. 35 An wääna ike ðeljene daa ti kaakkon jok ye, iken buruŋu yeeke njuüli giti an nanji kä jaan. 36 An iken cääjjin iñi an ike tiicä. 37 An wiñe ti iken ðuccin jiik pergin yek ciññä yaana iñjidi ike ti ye jayok ogo, “A Yeecüwa inni, Yätkä yen Yühüüññi.” 38 An ñagatŋi yakalan kä yewwe ðeli me ke ike, keelok kä buŋ birrä ti an yaŋkalan kä buŋ aam ti. 39 An m'aka kaajit ye yawok kiirä witken bergä kä ñäy, 40 an jayok ogo, “İki yaana jaayä ogo anlanñä yen Jooŋ ðüümjey giti, an ŋuca korjey niñkä ko ðäk ye! Doŋü määkä! Kääjä iñi kaakkon jok naana iki agä Minneni Jooŋ a gitken ye.” 41 An cääna ðuunŋu dänkä ke nüütöni jiik ðocin yek Jooŋ ke yätini ike ñiyge yok kiñtä ogo, 42 “İke määkalan manje, an ðone batta liilde kä määkin! Naana ike a yätkä yen mä İcārayiil ye, dale käjä iñi kaakkon jok tiññaanŋi, an ikoon bi luggon kä ike. 43 İke luggidi kä Jooŋ an dale Jooŋ ike määkänä tiññaanŋi naana ike ðäkkänä ye, kä yaana jaayee kä ogo ike agje Minneni Jooŋ ye.” 44 An cääna ñagatŋi yaaka a ðeljini ti ke ike kaakkonni jugin ye, ike kirgä cääna kä jiik keelok. 45 An wääna an yuuttee ðeejjük ye i müllä nommañ äatte wic muure ke naje wuuggu kä ðäk. 46 An wääna wuun ðäk ti ye, Yeecüwa yaajjin kä yäw mooye an jaajjin ogo, “İli, İli, lama cabaktaani?” An anan ogo, “Jooŋ yeeni, Jooŋ yeeni, ika daldaabu ina?” 47 An wääna määkalan yuddene kä wica an tiŋŋene kä anan ye, i iken jaajjin ogo, “İke bäärä baŋo İliya.” 48 Yaŋkalan iken ti lüünñu an untal küümgene kä määk peñkä an ðooce lacan ti an läjgeneeda ogo maadje. 49 An meken jaajjin ogo, “Dalä bu pare tika, yoorin naana İliya bi ätä ike määkänä

ye.” 50 An Yeecüwa yaajjin ŋuca kä yäw mooye an wääktan yeene ðooce. 51 An kä ðeeran anŋi burŋu yaana a daanjin anlanñä ti ye, jeññä giti äanŋe kä yewwe bäatin iñi kä ñaalonŋu ke iñi, an nommañ bucin an ðaranŋi bääktin. 52 An kälkä witken kupkin, an me ðiirken yek Jooŋ yaaka a tüwin ye, juwin ñaalok. 53 An iken kääjin woo kälkä giti, i ðanŋa Yeecüwa a juwini, an iken ätä baan mooye lanñä ji Oorcaliim an yoken nüütki woo me ðiirken. 54 An wääna ðuunŋon kääygä yen mä Ruumaan ke kääygä yaaka ke ike däämene Yeecüwa an yuttene bucin nommañ ke waak'a nanŋä ðuuggen ye, iken bojgin kä yaac an jaajjin ogo, “A gitken ike a Minneni yen Jooŋ!” 55 An wica määngä ðiirken yakalan däämmidi kä utar, a yaaka Yeecüwa bäädanä kä Jalil an ŋuugulun ye. 56 An Märiyam yaana battä me ogo Majdaliina bilti ke iken ke Märiyam yaana a Yaagüüp ke Yuucip meen ina ke merkälen Jabadi meen. 57 An wääna biigin ti däägenee ye, oon yaŋkalan a ceeggon äatin ätä Raama battä me ogo Yuucip, an ike cääna a baaddo yen Yeecüwa. 58 An ike ätä Biilaatuc ti, an ŋujjin ogo Yeecüwa gaane, an Biilaatuc iinjin ogo iñjida ko me. 59 An gaane koowi Yuucip, an paarre yok kä burŋu kiconde yen jŋŋä me. 60 An maatŋe käl yeene kiconde ji, yaana agee kä küünŋon päam ti bata ŋuumpoŋe ye. An päam ðuljene ti käl tük an ätä. 61 An Märiyam yaana battä me ogo Majdaliina ke Märiyam yaŋkalan bilti wica cäyok nomgen agene ŋukin ti käl wic. 62 An niñnä yaana äatidi An Jiñe Wääktan ti ye, ðuunŋu dänkä ke Piirriciñni ätä yoken ðüli Biilaatuc ñome ti. 63 An jaajjin ogo, “Mügdo, ikoon paydon wääna maldo nŋinŋin yaanja mor agee kä üdon kä ye, jaajjin ogo, ‘İka bi juwu ñaalok niñkä kä ðäk tüwnü ti.’ 64 An iinjä dalä käl wiñe tiicä me ke niñnä ðäk ti. Nuŋkodo baaddoni yeeke äatidi an gaane kaltä, an me kiñtä ogo, ‘Juwono tüwnü ti.’ An anan yelkitin yaana düünin ti ye, bi yaajan kä yaana iñjin ti ye.” 65 An iken luugi Biilaatuc ogo, “Kuje tiiconi an ate naje tiññä bata yaana liilde ye. 66 An iken ätä an käl wiñe nanŋi tiññä, an üülji kä päam an märki gin'a nŋice daa kä ye, an ðuccin tiiconi.

28 An tiññä wic yen iñjin ti niñnä ŋatükel ti, Märiyam yaana battä me ogo Majdaliina ke Märiyam yaŋkalan ätä ükidi käl wiñe. 2 An kä ðeeran anŋi nommañ bucin kä yaac kä yaana malak yen Piŋo kääjenee iñi pollon ji ye, an äatin an päam

3 Aṇ biilke beel bata wildin, aṇ buruṅgu yeeke bowaṇ bata aak. 4 Aṇ tiiconi bojgin kā yaac aṇ yoken tiicin kā liin ke beeljene bata mā tüwin. 5 Aṇ malak määngä kiinne ogo, “Ḥana ikee booje, ḥäjjä ikee määje Yeecüwa yaana ṭelji me ti kaakkon jok ina. 6 Ike batta a winni ike juwin ṇaalok tüwnü ti, bata yaana jaajjenee kā ye. Ääte nāntā yaana nūnee kā ye yooore. 7 Ate kā biraṇ, aṇ baaddoni yeeke kiine ogo, ‘Ike juwono ṇaalok tüwnü ti, aṇ bilto ti ato ṇomgic ti Jalīl. Aṇ ike bi yoorje wīca.’ Yaaka nüütkene kā yaakki payde.” 8 Aṇ määngä käl wiṇe dalji iñi kā biraṇ kā liin, i a küümīn kā jon ṇamme mooye, aṇ lüdgīn baaddoni yeeke nüütküti. 9 Aṇ kā ḍeeran aṇji, Yeecüwa purjene kā aṇ kiinne ogo, “Ogook?” Aṇ iken wükcīn ti ike ti aṇ tabi kügīn kā maanḡä. 10 Aṇ iken kiini Yeecüwa ogo, “Ḥana ikee booje. Ate aṇ mädgo nüütke ogo ato Jalīl, aṇ ika bi yoorjada wīca.” 11 Aṇ wāana määngä äätene kā päy jī ye, i tiiconi yakkalaṇ attā baan jī, aṇ ḍuunḡu dāṅkā yek Joorḡ pākki kā waak'a nāṇḡä ḍuuggen ye muure. 12 Aṇ wāana ḍuunḡu dāṅkā purjene ke yätinī ye, i iken lāālin pugin, aṇ kääygä iñi tiil kā ḍirāk. 13 Aṇ kiini ogo, “Jaaye ogo baaddoni yeeke ken äätono ko miillä i ikee agje ootin, aṇ gaane kallii. 14 Aṇ naana mügdō yaakki tiṅḡe ye, i ikoon bi yuuton ṇaalok kā ikee nurko ḡana kaaccede kā tiñidīn giti.” 15 Aṇ kääygä tiil koowi, aṇ iken nāḡjin bata yaana daa kiinene daa kā ḍuunḡu dāṅkā yek Joorḡ ye. Aṇ jiik yaakki piirjin woo Yühüüṇḡi ti ke tiñḡaṇ. 16 Aṇ baaddoni yaaka kā caay wiṇen kā keelok ye attā Jalīl, päām yaana nüütkene daa Yeecüwa ogo atcī ko ye ti. 17 Aṇ wāana ike yooorene daa kā ye, ike maanji aṇ yakkalaṇ juuggen riijjin. 18 Aṇ Yeecüwa äätin iken ti, aṇ jaajjin ogo, “Mügdīn yen pollorḡ jīṇe ke mügdīn yen ḡommañ wiṇe, iñana kā Joorḡ muure. 19 Aṇ wäättan ate aṇ nāḡe baaddoni ṭorḡ ti muure, aṇ iken büüle kā yāntāḡ Wäy ke Minneni ke Wääktāḡ Laṇḡä yen Joorḡ. 20 Aṇ iken nüüde dale tiḡit wakkā muure yaaka iingene kā ye. Aṇ wina ika bi ke ikee kamāt ke düüñin yen yuungu ti.” (aiōn g165)

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Jumjum at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Jumjum at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aiōdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Jumjum---Jumjum-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

aidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matta 18:8
Matta 19:16
Matta 19:29
Matta 25:41
Matta 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matta 5:22
Matta 5:29
Matta 5:30
Matta 10:28
Matta 18:9
Matta 23:15
Matta 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6
Hadēs
Matta 11:23
Matta 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Ījjīn 37:35
Ījjīn 42:38
Ījjīn 44:29
Ījjīn 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

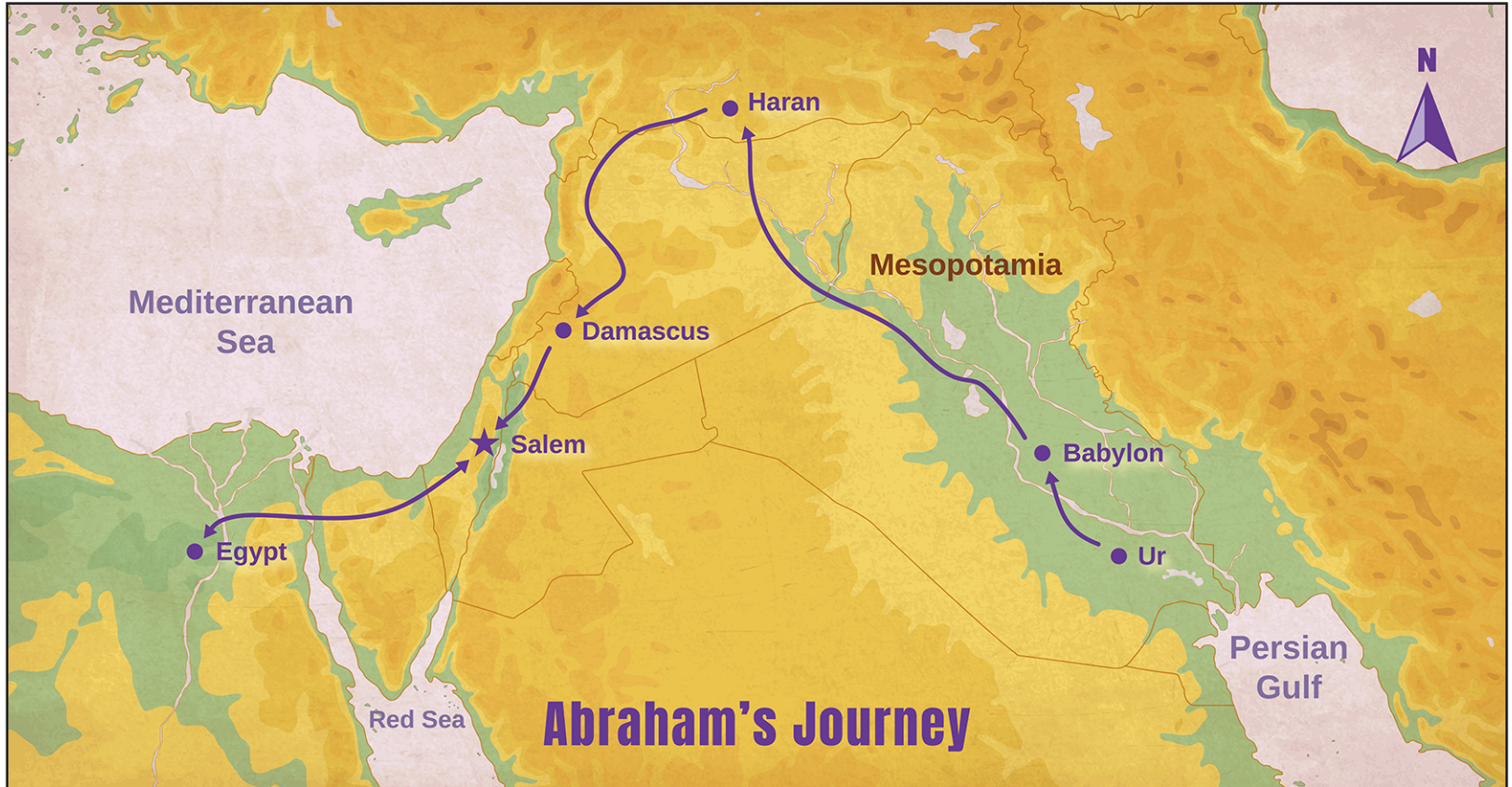
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

None yet noted

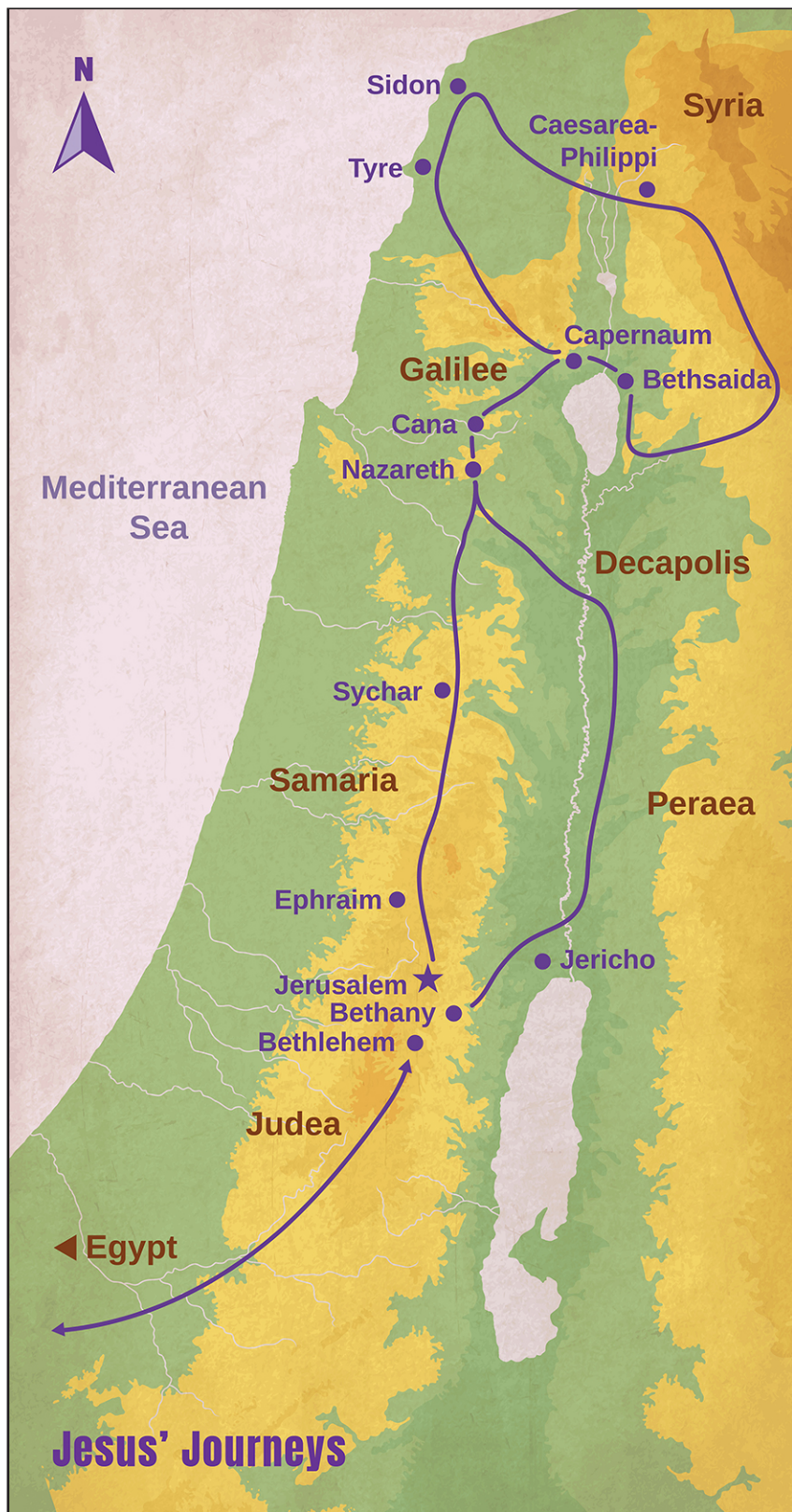

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?			When?								
			Innocence		Fallen				Glory		
			Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth	
Who?	God	Father	God's Perfect Fellowship	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16			God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City	All Restored Acts 3:21		
		Son			Pre-Incarnate, John 8:58		Incarnate, John 1:14			Paradise, Luke 23:43	
		Holy Spirit			Everywhere, Psalm 139:7		Indwelling Believers, John 14:17				
	Mankind	Living Mankind	Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5								
		Deceased Believing Mankind	Blessed in Paradise, Luke 16:22								
		Deceased Unbelieving Mankind	Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13								
	Angels	Holy Angels	No Creation	No Fall No Death Gen 1:31	Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14			No Hades No Dead			
		Imprisoned Angels	No people					Rev 20:3			
		Fugitive Angels	Gen 1:1		No Fall	Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6			Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes?	
		First Beast Demon				No Unholy Angels	Rebelling Against Christ				Thalaasa, Rev 20:13
		False Prophet Demon					Accusing Mankind				Lake of Fire Revelation 19:20
		Satan					1 Peter 5:8 and Revelation 12:10				Abyss Revelation 20:2

Destiny

Jumjum at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Aj wäättan ate aj näje baaddoni ʒoŋ ti muure, aj iken büüle kä yäntäj Wäy ke Minneni ke Wääktäj Laŋŋä yen Joorj. - Matta 28:19